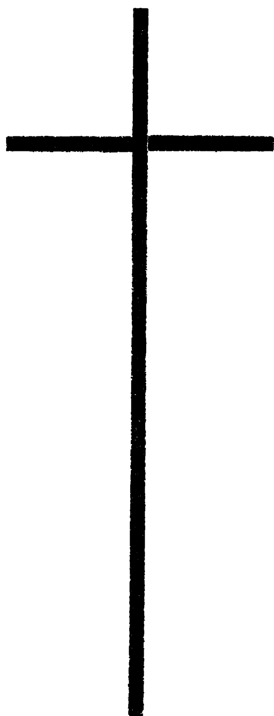

U NONGPYNIM JONG NGA

U NONGPYNIM JONG NGA

KI SAW GOSPEL

BA LA PYNLONG

LANG KAWEI KA JINGIATHUHKHANA

KAT KUM KI JINGJIA TER - TER

Ha ka Ktien Khasi da

U H. Elias, S.D.B.

2ND EDITION

1963

Don Bosco Technical School - Shillong

IMPRIMATUR

✠ S. FERRANDO, S.D.B., D.D.

Episcopus Shillongensis,

24 Martii, 1943.

Printing completed

on 19th March, 1963

at the Don Bosco

Technical School,

Shillong.

Nga long ka Lynti

(Io 14, 6)

KA 'TIENKHMAT

Ka Gospel ka long ka kot jingblei kaba ïathuh-khana shaphang ka jingim jong u Trai jong ngi u Jisu Krist – Ka Jingkha, ki kam phylla, ka jing-hikai, ka jingïap jong U halor ka Diengphna bad ka Jingmihpat jong U.

Dong sawngut ki nongthoh Gospel – u Matheus Bakhuid, u Markus Bakhuid, u Lukas Bakhuid, bad u Ïoannis Bakhuid. La kine ki la thoh la ka jong ka jong ka kitab, hynrei ka Gospel ka la long tang kawei. Ki jynthoh baïapher jong ki, ki long kum saw tylli ki kjat sngi baphyrnai rong kiba thaba lang hajuh, bad hangta, ban pynphalang ïa ka Dui Blei jong u Nongsiewspah ka pyrthei.

Ym don kot ha ka pyrthei kaban ïaryngkat bad ka Gospel jong u Jisu Nongpynim, namar kane ka long ka sur ba-im jong u Blei bashisha bad u Briew bashisha, da kaba U kren ha ka pyrthei baroh, khamtam ha kito kiba ieid ia U. Hynrei ka Gospel u Jisu, ym tang ba ka ïapher na kiwei pat ki kot ka pyrthei. "Tang ban shu ïohi ïa kane ka kot jingblei," ong uwei u 'riewkhuid, "ka pyn-khlaiñ ïa ngi kham palat ban ïa ka pop." Ka la biang tang ban shu ktah ïa ka Gospel, bad ki jingmut jingpyrkhat jong ngi baroh ki khuid bad

ki jan ïa u Blei; namar na man la ka kyntien jong ka Gospel ka mih ka bor-bah kaba phrang, ba pynkoit bad pynkhlaiñ ban ïaleh pyrshah ïa ki buit sianti sniew jong u ksuid.

Dei na kine ki daw keiñ ba ki Kristan mynbarim ki rah ïa ka Gospel kat sha ba leit ba wan, bad ki kwah ban buh halor ka metïap la jong kum ka boina jong ka jingsuk bymjukut.

Khnang ba ki paidbah kin dup suk ban minot bad ngam jylliew ha ka jingim jong u Nongsiewspah la jong, man ka por ki 'riewkhuid bad ki 'riewstad ki trei shitom shibun ban pynlong ïa kito ki saw jingïathuhkhana tang kawei, hynrei, khlem pyntam ne pynduna eiei na kaba la thoh da ki Saw Nongthoh Gospel.

Ha kane ka kot kaba ngi tyrwa ha phi, ym tang ba la pynbeit kumba la ong haneng, hynrei la buh ruh ter-ter katkum ka por bad ki jingjia.

Kumta shah ba ka Gospel kan rung ha man la ki ïng Kristan: ba man la u Katholik un pule bad puson ïa ka, khnang ban dup nang san ha ka jingtip bad ka jingieid ïa u Trai Jisu Nongpynim.

✠ STEPHANUS, *Bishop*

Ka sngi Jingpynbna u Angel ha ka Maria, 1943.

CORRIGENDA

Sla	*Line*	*Don*	*Dei ban long*
3	6	dong	don
13	16	" Ym don	" Ba ym don
47	14	mynba	ynda
	18	ki baroh	ki baroh
67	14	lyngknot	lyngkhot
114	28	bad bad	bad
118	18	sngewthuh	sngewthut
159	4	ban pynim ia la ka mynsiem na ka bynta tPcmf	rangbah lyngdoh bad ki Pharisi. Bad ki pat ki la
161	19	Ngfia	Nga
211	9-10	(line 2, 1)	(line 1, 2)
211	13-14	(line 2, 1)	(line 1, 2)
273	28	ia	ai
289	25	'Ban	'Bad

KA JINGKDEW - SLA

Sla

Ka Bynta Ka Balai

KA JINGURLONG

KA 'TIEN-LAMPHRANG
JONG
KI NONGTHOH GOSPEL

1. Ka 'tien-lamphrang jong u Lukas Bakhuid *Lk. 1:1-4.*

Namar don bun[1] shisha kiba la shim-ti ban thoh ryntih ïa ka jingïathuhkhana shaphang kiei-kiei ïa kiba la pyndep hapdeng jong ngi, kumba ki la ai-pateng ha ngi, kito kiba naduh mynnyngkong kiba la ïohi bad la long ki shakri jong kata ka ktien: ka la ibit ha nga ruh, ynda nga la tohkit bniah ïa kiei-kiei baroh naduh basdang, ban thoh ryntih ha me, ko Theophilus babha tam, ba men dup tip ïa ka jingshisha jong kito ki ktien, ïa kiba la hikai ha me.

2. Ka 'Tien-lamphrang jong u Ïoannis. Ka Ktien ka la man-doh. *Ioan. 1:1-18.*

Nyngkong-nyngshap la don ka Ktien,[2]
Bad ka Ktien ka la don bad u Blei,
bad u Blei u la long kata ka Ktien.

(1) La don katto-katne ki jingthoh lyngkhot shaphang ka jingim jong u Jisu, hynrei hapdeng jong ki la don ruh kibym da thikna bha.

(2) U Blei uba long u Khun.

Kane Ka la don naduh nyngkong-nyngshap bad u Blei.
Da Ka la thaw ïa kiei-kiei baroh, bad khlem Ma-Ka ym shym la thaw eiei ruh kaba la thaw.
Ha Ka hi la don ka jingim,
bad kata ka jingim ka la long ka jingshai jong ki briew.
Bad kata ka jingshai ka la shai ha ka jingdum,
bad ki jingdum kim lah ban klum ïa Ka.
La don u briew ba la phah na u Blei,
Ka kyrteng jong u ka la long u Ïoannis.
Une u la wan ïa ka jingsakhi
ba un dup ïeng-sakhi ïa kata ka jingshai,
ba baroh kin ïoh ban ngeït da u.
Ym dei ma-u kata ka jingshai,
Kata ka la long ka jingshai bashisha,
Hynrei ba un dup ïeng-sakhi ïa ka jingshai.
Kaba pynshai ïa u briew baroh
uba wan ha kane ka pyrthei.
Ka la don ha ka pyrthei,
bad ïa ka pyrthei la thaw ma-Ka.
bad kata ka pyrthei kam ithuh ïa Ka.
Ka la wan ha la ki jong,
bad kita ki jong Ka kim pdiang ïa Ka.
Hynrei kat kiba la pdiang ïa Ka,
Ka ai ha ki ïa ka bor ban long ki khun jong u Blei,
ha kito kiba ngeit ha ka kyrteng jong Ka :
ïa kiba la kha, ym na ka snam,
lymne na ka mon jong ka doh,
lymne na ka mon jong u briew,
hynrei na u Blei.
Bad kata ka **Ktien** ka la man-doh,
bad Ka la sah ha ngi ;

bad ngi ïohi ïa ka burom[1] jong Ka.
(kata ka burom kaba long kum ka jong u Khun
bakha-marwei na u Kpa.)
Kaba dap da ka jingaiei bad ka jingshisha.
U Ïoannis u sakhi ïa U,
bad u pyrta, u ong:

"Dei shaphang une uba nga la ong:
Uta uban wan hadien jong nga,
u la long mynshuwa ïa nga,
naba u la shuwa ïa nga."

Bad na ka jingdap jong U
ngi baroh ngi la ïoh-pdiang,
bad ïa ka jingaiei halor ka jingaiei.
Naba ïa ka aiñ la ai u Moses,
ïa ka jingaiei bad ka jingshisha la pynlong u Jisu
Krist.
Ym pat don mynno-mynno ruh uba la ïohi ïa
u Blei;
U Khun ba la kha marwei hi,
Uba don ha ka shadem jong u Kpa,
U la pynbna.

(1) Ka burom jong u Krist kaba u Ioannis nongthoh Gospel. (Ebanjelis) u iohi ha u Lum Tabor, mynba u Jisu u la kylla-

KA BYNTA BANYNGKONG

KA GOSPEL
JONG
KA JINGLONG-KHYNNAH

3. U Angel u pynbna ïa ka jingkha ïa u Ïoannis Bakhuid. *Lk. 1:5-25.*

Ha ki sngi jong u Herod, u syiem Judia, la don uwei u lyngdoh uba kyrteng u Sakharias, na ka liang u Abias, bad ka tnga jong u na ki khun jong u Aaron, kaba kyrteng ka Elisabeth. Te baroh arngut ki la long ki bahok ha khmat u Blei, ki ïaid khlem budnam ha ki hukum bad ki hok baroh jong u Blei. Bad kim shym la don khun, naba kata ka Elisabeth ka la long ka balyngki, bad baroh arngut ki la noh la ki sngi-ki-ryta.

Te ka la jia, haba u dang pyndep katkum la ka pali, ïa la ka kam-lyngdoh ha khmat u Blei, kumba ju dei ka dustur lyngdoh, la hap bynta ha u ban thang jingiwbih, haba u rung ha ka tempel[1] jong u Trai; bad u paidbah baroh u nang ïaduai habar, ha ka por jingiwbih. Te u Angel jong u Trai u la paw ha u, u ïeng ha kamon jong ka duwan jingiwbih. Bad u Sakharias haba u ïohi ïa u, u la pisa jingmut, bad ka jingtieng ka la tyllep ïa u. Hynrei u Angel u la ong ha u :

"Ko Sakharias, wat sheptieng, naba ïa ka jingduai jong me la shah-shkor ; bad ka tnga jong me ka Elisabeth kan punkhun ha me, bad men khot

(1) Ka jakakyntang ha kaba don ka Duwan thang jingiwbih. Kane ka la long ka ïng ha kaba ki Ju ki leit duai bad kñia ha u Blei.

kyrteng ïa u, u Ïoannis ; bad ka jingkmen bad ka jingsngewbha kin long ha me, bad bun kin ïakmen ha ka jingkha ïa u. Naba un long u bakhraw ha khmat u Trai ; bad un ym dih ïa ka waiñ bad ka jingdih bapynbuaid ; bad naduh kpoh ka kmie, yn pyndap ïa u da u Mynsiem Bakhuid ; bad bun na ki khun Israel un pynkylla sha u Trai u Blei jong ki. Bad ma-u un leit ha shuwa jong U da ka mynsiem bad ka bor jong u Elias, ba un dup pynkylla sha ki khun, ïa ki dohnud jong ki kpa, bad ïa ki bymngeit sha ka jingsiau ki bahok, ban pynkhreh u paidbah bajanai ïa u Trai".

Te u Sakharias u la ong ha u Angel :

"Nangno ngan tip ïa kane ? Namar nga la tymmen, bad ka tnga jong nga ka la noh la ki sngi-ki-ryta".

U Angel pat u phai-ktien, u la ong ha u :

"Nga dei u Gabriel, uba ïeng ha-khmat u Blei; bad la phah ïa nga ban kren ha me bad ban ai khubor babha ha me. Te hakhmih men teh-thylliej, bad men ym lah ban kren haduh ka sngi ba kine kiei-kiei kin jia, namar mem shym la ngeit ïa ki ktien jong nga, ïa kiba yn pyndep ha ka ïa jong ki".

Bad u paidbah u la dang ïa-ap ïa u Sakharias : bad u la ïalyngngoh ba u slem hapoh ka tempel. Hynrei haba u la mih, um shym lah ban kren ha ki, bad ki la sngewthuh ba u la ïoh-i-paw ha ka tempel. Te u la shu pyni dak ïa ki, bad u la sah khlem nang kren. Te ka la jia, ynda ki sngi treikam jong u ki la dep, u la leit noh sha la ïng. Bad hadien kito ki sngi, ka Elisabeth, ka tnga jong u, ka la punkhun, bad ka la buhrieh ïa lade san bnai, ka ong :

"Khublei, kaba dap da ka jingaiei, u Trai u don bad Pha, la kyrkhu ia Pha napdeng ki kynthei."

"Kumne u Trai u la leh ïa nga ha ki sngi kiba U la bit ban weng noh[1] ïa ka jingñiewbeiñ ïa nga hapdeng ki briew".

4. U Angel u pynbna ïa ka jingkha ïa u Jisu.

Lk. 1:26-38

Te ha u bnai u bahynriew, la phah na u Blei ïa u Angel Gabriel sha ka shnong jong ka Galileïa, kaba kyrteng Nasareth, sha ka 'Theisotti kaba la ïateh-ktien bad u briew uba kyrteng u Joseph, na ka ïng u Dabid, bad ka kyrteng jong kata ka 'Theisotti ka la long ka Maria. Bad ynda u Angel u la rung, u la ong ha ka :

"Khublei, kaba dap da ka jingaiei : u Trai u don bad pha ; la kyrkhu ïa pha napdeng ki kynthei". Ynda ka la iohsngew, ka la pisa-jingmut ïa kata ka jingong jong u, bad ka la pyrkhat ka jingkhublei aïu kum kane. Bad u Angel u la ong ha ka :

"Ko Maria, wat sheptieng, naba pha la shem jingaiei ha u Blei ; hakhmih phan pun ha ka kpoh, bad phan kha ïa u khun, bad phan khotkyrteng ïa u, u Jisu. Une un long u bakhraw, bad yn khot u Khun jong u Bahakhlieh tam, bad u Trai u Blei un ai ha U ïa ka khet jong u Dabid u kpa jong U : bad un synshar junom la-junom ha ka ïng jong u Jakob, bad ka hima jong U kan ym don jingkut." Te ka Maria ka la ong ha u Angel :

"Da kumno kane kan long, namar ngam ithuh u briew?"

(1) Ban ym don khun don ksiew, ki ju ki kheiñ ba ka long ka jingpynshitom u Blei bad ka jingjah-burom hapdeng jong ki hi.

Bad u Angel u la phai-ktien, u la ong ha ka ·
"U Mynsiem Bakhuid un hiar ha pha, bad ka bor jong u Bahakhlieh tam kan kah-syrngiew ïa pha. Namarkata keiñ, ïa uta u Bakhuid, uba yn kha na pha, yn khot u Khun jong u Blei. Bad hakhmih ka Elisabeth, ka kur jong pha, ma-ka ruh ha la jinglong-tymmen ka la pun u khun-shynrang; bad une u long u bnai u bahynriew ha ka, ïa kaba la khot ka balyngki; namar ym don ka ktien kabym lah long ha u Blei."
Te ka Maria ka la ong:
"Hakhmih ka shakri jong u Trai, to kan long ha nga katkum ka ktien jong Me."[1]
Te u Angel u la leit noh na ka.

5. Ka Maria ka leit-jngoh ïa ka Elisabeth.

Lk. 1:39-45.

Te ka Maria ka la ïeng ha kita ki sngi, ka la leit kyrkich sha ri lum, sha ka shnong u Juda.[2] Bad ka la rung ha ka ïng u Sakharias, bad ka la khublei ïa ka Elisabeth. Bad ka la jia ba, haba ka Elisabeth ka la ïohsngew ïa ka jingkhublei jong ka Maria, i khunlung ha ka kpoh jong ka i la kynjih. Bad ka Elisabeth ka la dap da u Mynsiem Bakhuid: bad ka la pyrta da ka sur bajam, bad ka la ong:

(1) Naduh kane ka khyllipmat kata ka ktien ka la man-doh. u Blei U la shim ïa ka jinglongbriew, bad U long u Blei bashisha bad u briew bashisha.

(2) Ka Maria ka la dei ban iaid da ka kjat kumba laisngi.

"La kyrkhu ïa pha napdeng ki kynthei, bad la kyrkhu ïa u soh ka kpoh jong pha. Bad hangno kumne ïa nga, ba ka kmie jong u Trai jong nga ka wan sha nga? Naba ha-khmih, nga tang shu ïohsngew ha la ki shkor ïa ka ktien jingkhublei jong pha, i khunlung ha ka kpoh jong nga i kynjih da ka jingkmen. Bad suk ma-pha kaba la ngeit, naba ïa kita kiei-kiei kiba u Trai u la ong ha pha, yn pyndep."

6. Ka jingrwai jong ka Maria Theisotti. *Lk. 1:46-55.*

Bad ka Maria ka la ong :

"Ka dohnud jong nga ka pynkhraw ïa u Trai, bad ka mynsiem jong nga ka risa ha u Blei u Nongpynim jong nga.

"Namar u la ñiew-burom ïa ka jinglongrit jong ka shakri jong U : namarkata, hakhmih, naduh mynta ki pateng-bynriew baroh kin khot ïa nga ka ba-la-kyrkhu.

"Naba uta u badonbor u la leh ha nga ïa kiei-kiei ki bakhraw, bad ka kyrteng jong u ka bakhuid.

"Bad ka jingisynei jong u ka long pateng la pateng, ha kito kiba sheptieng ïa u.

"U la pyni ïa la ka bor da ka ksangkti la jong : U la pynsakma ïa ki basarong ha ka jingpyrkhat jong ka dohnud jong ki.

"Ïa ki bakhraw-bor u la pynhiar na ka khet, bad ïa ki rit-ki-ria u la kyntiew.

"Ïa ki bathngan u la pyndap da kiei-kiei ki babha : bad ïa ki bariewspah u la phah thylli.

"U la kynthup ïa u Israel, u shakri jong U, ba U kynmaw ïa ka jingisynei jong U.

"Kumba u la kren ha ki kpa jong ngi, ha u Abraham bad ha u symbai jong u junom-junom."

7. Ka jingkha ïa u Ïoannis Baptis. *Lk. 1:56-66.*

Te ka Maria ka la sah bad ka kumba lai bnai; bad ka sa leit phai noh sha la ïng. Te ka por ba ka Elisabeth kan kha ka la pura, bad ka la kha ïa u khunshynrang. Bad ki marjan-marpa bad ki kur-ki-kha jong ka ki la ïohsngew ba u Trai U la pynkhraw ha ka ïa ka jingisynei jong U, bad ki la ïakmen lem bad ka. Bad ka la jia ha ka sngi ka baphra, ki la wan ban ot-sher ïa u khunlung, bad ki la jer ïa u da ka kyrteng jong u kpa jong u, u Sakharias. Te ka kmie ka jubab, ka la ong:

"Ym dei kumta hynrei yn khot Ïoannis ïa u." Bad ki la ong ha ka:

"Ym don ha ki kur-ki-kha jong pha, uba la khot da kane ka kyrteng."

Te ki la pyni dak ïa u kpa jong u, kumno u kwah ban khot ïa u. U la pan ïa ka lyntang lyngkniap, u la thoh u ong. "Ka kyrteng jong u ka long Ïoannis." Bad baroh ki la lyngngoh ngaiñ. Markumta hi ka shyntur jong u ka la plie, u thylliej jong jong u ruh, bad u la kren, u ïaroh ïa u Trai. Te ki marjan-marpa jong ki baroh ki la sngewsheptieng; bad kine ki ktien baroh ki la par kylleng ka-ri lum Judia: bad baroh kito kiba la ïohsngew ïa ki, ki buh khop [1] ha la ka dohnud, ki ong:

"Une u khunlung, phi tharai, un long uba kumno? Naba ka kti jong u Trai ka la don lem bad u."

(1) Ka ruliom kren ki Ju kaba mut ban puson bha ha la ka mynsiem.

8. Ka jingrwai ïaroh jong u Sakharias. *Lk. 1:67-80.*

Bad u Sakharias u kpa jong u, u la dap da u Mynsiem Bakhuid, bad u la ïathuhlypa, u ong:
"Yn ïaroh ïa u Trai u Blei jong u Israel, naba U la wan jngoh, bad U la pynlong ka jingsiewspah ïa la u paid; bad U la pynmih ha ngi ka reng[1] jong ka jingpynim ha ka ïng u Dabid, u shakri jong U, kumba U la kren da ka shyntur jong ki nongïathuhlypa bakhuid jong U, kiba long naduh nyngkong-nyngshap: ka jinglait-im na ki nongshun jong ngi, bad na ka kti jong kito baroh kiba isih ïa ngi: ban leh isynei ïa ki kpa jong ngi, bad ban kynmaw ïa ka jutang bakhuid jong U.
"Ka jingsmai ïa kaba U la smai ha u Abraham u kpa jong ngi, ba Un ai ha ngi, ba ynda la lait na ka kti jong ki nongshun jong ngi, ngin lah, khlem sheptieng, ban dup shakri ïa U, ha ka jingkhuid bad ka hok hakhmat jong U, baroh ki sngi jong ngi.
"Bad me pat, ko khun, yn khot ïa me u nongïathuhlypa jong u Bahakhlieh tam: naba men leit ha shuwa ka khmat jong u Trai ban pynkhreh ïa ka lynti-syngkien jong U, ban ai ïa ka jingtip jong ka jingpynim ha ki paid jong U, na ka bynta ka jingmap ïa ki pop jong ki; da ki khyllai jong ka jingisynei u Blei jong ngi, da kiba u Mihsngi na jrong U wan jngoh ïa ngi: ban pynshai ïa kito kiba shong ha ka jingdum bad ha ka syrngiew ka jingïap, ban ïalam ïa ki kjat jong ngi sha ka lynti ka jingsuk."

(1) Ka jingkhlaiñ, ka bor kaba pynim ïa ngi.

Te u khunlung u la nangsan, bad nangkhlaiñ ha ka mynsiem : bad u la don ha ri kynjah haduh ka sngi jong ka jingpaw jong u ha Israel.

9. U Joseph u shim ïa ka Maria. *Mt. 1:18-25.*

Te ka jingkha ïa u Krist ka la long kumne : Ynda ka kmie jong U, ka Maria ka la ïateh-ktien bad u Joseph, shuwa ba kin ïapoi, la shem ba ka la pun na u Mynsiem Bakhuid. Kumta u Joseph u tnga jong ka, ba u long u bahok, bad um kwah ban thad-rong ïa ka, u la mut ban pyllait-noh ïa ka jar-jar. Hynrei katba u la dang pyrkhat shaphang kine kiei-kiei, hakhmih u Angel jong u Trai u la paw ha u haba ïohthiah, u ong :

"Ko Joseph, ko khun u Dabid, wat khaweit ban shimti ïa ka Maria, ka tnga jong me, naba ita iba ka la seng I long na u Mynsiem Bakhuid. Te kan kha u khun bad men khot-kyrteng Jisu ïa U, naba Un pyllait ïa la ki paid na ki pop jong ki : "

Bad ïa kane baroh la leh ban ïoh pyndep ïa kaba u Trai u la kren da u nongïathuhlypa, u ong (Is. 7 : 14) :

"Hakhmih, ka Theisotti kan punkhun bad kan kha ïa u khun-shynrang, bad kin khot-kyrteng Emanuel ïa u, kaba mut haba la batai, u Blei lem bad ngi."

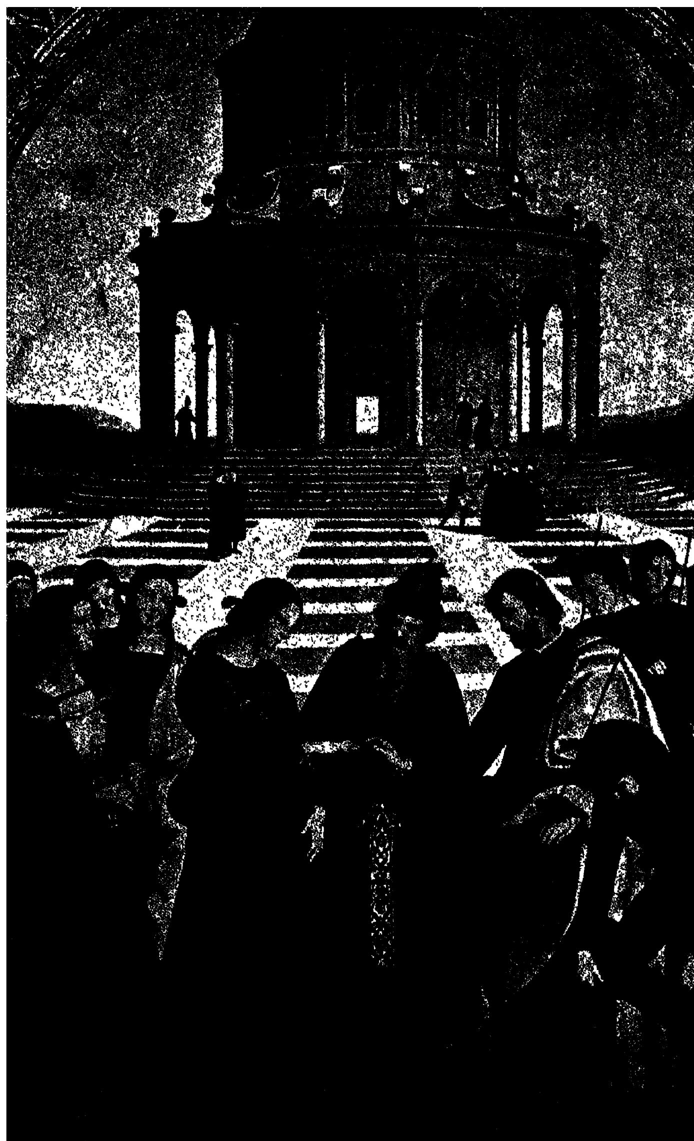
Haba u Joseph u la khie na ba thiah, u la leh kumba u Angel jong u Trai u la bthah ïa u, bad u la shimti ïa la ka tnga. Bad um shym la ithuh [1] ïa ka haduh ba kan da la kha ïa u khun phrang-sngi jong ka ; bad u la khot kyrteng Jisu ïa U.

(1) Ka Maria bad u Joseph ki la sah sotti borabor haduh ka jingïap.

10. Ka jinghiar-pateng jong u Jisu Krist.
Mt. 1:1-17. Lk. 3:23-38.

Ka Kitab jinghiar-pateng jong u Jisu Krist, u khun u Dabid, u khun jong u Abraham: U Abraham u la pynkha ïa u Isaak, bad u Isaak u la pynkha ïa u Jakop. Bad u Jakop u la pynkha ïa u Judas bad ïa ki hymmen-para jong u. U Judas pat u la pynkha ïa u Phares bad ïa u Sara na ka Thamar. U Phares pat u la pynkha ïa u Esron. U Esron pat u la pynkha ïa u Aram. U Aram pat u la pynkha ïa u Aminadab. U Aminadab pat u la pynkha ïa u Naason. U Naason pat u la pynkha ïa u Salmon. U Salmon pat u la pynkha ïa u Bus na ka Rahab. U Bus pat u la pynkha ïa u Obed na ka Ruth. U Obed pat u la pynkha ïa u Jesse. U Jesse pat u la pynkha ïa u Syiem Dabid.

Te u Jisu hi haba u sdang u la long kumba laiphew snem ka ryta: U khun, kumba la tharai, jong u Joseph, uba na u Heli, uba na u Mathat, uba na u Lebi, uba na u Melkhi, uba na u Janne, uba na u Joseph, uba na u Mathathias, uba na u Amos, uba na u Nahum, uba na u Hesli, uba na u Nagge, uba na u Mahath, uba na u Mathathias, uba na u Semei, uba na u Joseph, uba na u Juda, uba na u Ioanna, uba na u Resa, uba na u Sorobabel, uba na u Salathiel, uba na u Neri, uba na u Melkhi, uba na u Addi, uba na u Kosan, uba na u Helmadan, uba na u Her, uba na u Jisu, uba na u Elieser, uba na u Jorim, uba na u Mathat, uba na u Lebi, uba na u Simeon, uba na u Judas, uba na u

U Syiem Dabid pat u la pynkha ïa u Solomon na kata kaba la long ka tnga jong u Uria. U Solomon pat u la pynkha ïa u Roboam. U Roboam pat u la pynkha ïa u Abias. U Abias pat u la pynkha ïa u Asa. U Asa pat u la pynkha ïa u Josaphat. U Josaphat pat u la pynkha ïa u Joram. U Joram pat u la pynkha ïa u Osias. U Osias pat u la pynkha ïa u Joatham. U Joatham pat u la pynkha ïa u Akas. U Akas pat u la pynkha ïa u Esekias. U Esekias pat u la pynkha ïa u Manasses. U Manasses pat u la pynkha ïa u Amon. U Amon pat u la pynkha ïa u Josias. U Josias pat u la pynkha ïa u Jekonias bad ïa ki hymmen-ki-para jong u ha ka jingringmraw sha Babilon.

Bad hadien ka jingringmraw sha Babilon, u Jekonias u la pynkha Josep, uba na u Jona, uba na u Eliakim, uba na u Melea, uba na u Menna, uba na u Mathatha, uba na u Nathan, uba na u Dabid, uba na u Jesse, uba na u Obed, uba na u Bus, uba na u Salmon, uba na u Naason, uba na u Aminadab, uba na u Aram, uba na u Esron, uba na u Phares, uba na u Judas, uba na u Jakob, uba na u Isaak, uba na u Abraham, uba na u Thare, uba na u Nakhor, uba na u Sarug, uba na u Ragan, uba na u Phaleg, uba na u Heber, uba na u Sale, uba na u Kainan, uba na u Arphaksad, uba na u Sem, uba na u Noa, uba na u Lamekh, uba na u Mathusale, uba na u Henok, uba na u Jared, uba na u Malalil, uba na u Kainan, uba na u Henos, uba na u Seth, uba na u Adam, uba na u BLEI.

ïa u Salathiel. U Salathiel pat u la pynkha ïa u Sorobabel. U Sorobabel pat u la pynkha ïa u Abiud. U Abiud pat u la pynkha ïa u Eliakim. U Eliakim pat u la pynkha ïa u Asor. U Asor pat u la pynkha ïa u Sadok. U Sadok pat u la pynkha ïa u Akhim. U Akhim pat u la pynkha ïa u Eliud. U Eliud pat u la pynkha ïa u Eliasar. U Eliasar pat u la pynkha ïa u Mathan. U Mathan pat u la pynkha ïa u Jakob. U Jakob pat u la pynkha ïa u Josep, u tnga jong ka Maria, na kaba la kha ïa u Jisu, ïa uba la khot u Krist.

Kumta ki pateng baroh naduh u Abraham haduh u Dabid, ki long khatsaw pateng. Bad naduh u Dabid haduh ka jingringmraw sha Babilon, ki long khatsaw pateng; bad naduh ka jingringmraw sha Babilon haduh u Krist ki long khatsaw pateng.

11. Ka Jingkha ïa u Trai : *Lk. 2:1-7.*

Te ha kito ki sngi ka la jia ba la mih ka hukum na u Kaisar Augustus ban thoh khana-samari ïa ka pyrthei baroh. Ïa kane ka khana-samari banyngkong la pynlong da u Kirinus, u lat jong ka Syria. Bad baroh ki la leit ban ai jingkheiñ ïa lade-lade ha shnong la jong. Te u Josep ruh u la kiew na Galileïa, na ka shnong Nasareth sha Judia, sha ka shnong u Dabid, kaba la khot Bethlehem, namar u la long na ka ïng bad ka jait u Dabid, ban ai jingkheiñ ryngkat bad ka Maria, ka tnga ïatehktien jong u, kaba punkhun. Te la jia, haba ki dang don hangta, ki sngi ba kan kha, ki la pura. Bad ka la kha ïa la u khun-phrangsngi, bad ka la sop

"Ka la ka̤ha ïa u Khun nyngko̤ng...
bad ka̤ la pynthiah ïa U ha ka̤ shyngoid."

ïa U da ki jaiñsop, bad ka la pynthiah ïa U ha ka shyngoid,[1] naba ym don jaka ïa ki ha ïng-basa.

12. Ka khubor jong ki Angel sha ki Nongaplangbrot.
Lk. 2:8-14.

Te ha kata kajuh ka ri, la don ki nongaplangbrot kiba sharai bad kiba sumar peitngor ïa la ka kynhun. Hakhmih ruh, u Angel jong u Trai u la ïeng ha syndah jong ki, bad ka jingthaba jong u Blei ka la thaba sawdong ïa ki, bad ki la sheptieng ym don pyrthei shuh. Bad u Angel u la ong ha ki:

"Wat sheptieng, namar hakhmih, nga wan-rah khubor ha phi ïa ka jingkmen bakhraw, kaban long ha ki bynriew baroh : naba mynta ka sngi, ha ka shnong u Dabid, la kha ha phi ïa u Nongpynim, uba long u Krist u Trai. Bad kane ka dak ïa phi : Phin lap ïa i khunlung ba la sop da ki jaiñ-sop, bad ba la buh ha ka shyngoid."

Te markumta hi, la don bad uta u Angel u paidbah kynhun bneng, uba ïaroh ïa u Blei bad ïa-ong:

"Ka burom ha u Blei sha jrong eh, bad ka jingsuk ha ka pyrthei ha ki briew kiba don ka mon babha."

13. Ka nguh-ka-dem jong ki nongaplangbrot.
Lk. 2:15-20.

Te ka la jia, ynda kita ki Angel ki la khlad noh na ki sha bneng, kita ki nongaplangbrot ki la ïa-ong paraki hi :

(1) Kata ka shyngoid ka la long ka thliew ba la khlong ha kynroh jong ka krem kaba ki jynri ki leit rieh ne shongtngen.

"Ïa ngin leit sha Bethlehem, bad ngin ïakhmih ïa kane ka ktien kaba la jia, kaba u Trai u la pyni ha ngi."

Kumta ki la ïa-wan kyrkieh, bad ki la shem ïa ka Maria bad ïa u Josep, bad ïa u khunlung ba la buh ha ka shyngoid. Te haba ïohi, ki la shemphang ïa ka ktien kaba la ong ha ki shaphang une u Khynnah. Te baroh kiba la ïohsngew, ki la lyngngoh : bad ïa kito kiei kiei kiba ki nongap-langbrot ki la ïathuh ha ki. Ka Maria pat, ka la ri khop ïa kine ki ktien baroh, ka puson ha la ka dohnud. Kita ki nongap-langbrot ruh ki la leit noh, ki pyndonburom bad ki ïaroh ïa u Blei, na ka bynta kito kiei-kiei baroh kiba ki la ïohsngew, bad la ïohi, kumba la ïathuh ha ki.

14. Ka jingotsher ïa u Krist. *Lk. 2:21.*

Te ynda la dap phra sngi ba yn dup otsher [1] ïa u khynnah, la jer-kyrteng Jisu ïa U, kaba la jer da u Angel, shuwa ban seng ïa U ha ka kpoh.

15. Ka jingaiti ïa u Jisu. *Lk. 2:22-24.*

Te ynda la pyndep katkum ka aiñ u Moses, ïa ki sngi jingpynkhuid [2] ïa ka, ki la leit-lam ïa U sha Jerusalem, ban kyntang ïa U ha u Trai: kumba la thoh ha ka aiñ jong u Trai : 'Ba man u shyn-

(1) Kane ka long ka jinglehniam kaba ki Ju ki pynlong phra sngi hadien ka jingkha ïa u khun-shynrang. Da kane ka jinglehniam uta uba shah otsher u kylla long uwei na ki paid jong u Blei.

(2) Sawphew sngi hadien ka jingkhakhun.

rang-briew ba la kha phrangsngi, yn ñiew u ba-khuid ha u Trai.' (Eks. 13 : 2; 12 : 15) : bad ban ai jynkñia kat kumba la ong ha ka hukum jong u Trai, shijur ki lyngdkhur, ne artylli ki khun-paro, (Leb, 12 : 8; 5 : 11.)

16. U Simeon nongïathuhlypa. *Lk. 2:25-35.*

Te hakhmih, la don ha Jerusalem u briew uba kyrteng u Simeon ; une u briew u bahok bad ba-riewblei, uba khmih-lynti ïa ka jingpyntngen u Israel, bad u Mynsiem Bakhuid U la don bad u. Bad u la ïoh-ktien na u Mynsiem Bakhuid ba un ym ïohi ïa ka jingïap, lymda u ïohi shuwa ïa u Krist u Trai. Bad da u Mynsiem u la wan sha ka tempel. Te haba ki kmie-ki-kpa jong U ki la wanlam ïa u khunlung Jisu ban dup leh ïa U kat-kum ka dustur jong ka aiñ, u ruh u la kdup ïa U ha la ki ksang'ti, bad u la ïaroh ïa u Blei bad u la ong :

"Ko Trai, mynta Men pyllait-noh ïa la u shakri ha ka jingsuk, katkum ka ktien jong Me ; namar ki khmat jong nga ki la ïohi ïa ka jingpynim jong Me, kaba Me la pynkhreh hakhmat ki bynriew baroh : Ka jingshai ban pynshai ïa ki 'jentil, bad ka burom jong u paid Israel jong Me."

Te u kpa bad ka kmie jong U ki la sngewphylla ïa kine kiei-kiei ba la ong shaphang jong U. Bad u Simeon u la kyrkhu ïa ki bad u la ong ha ka Maria ka kmie jong U :

"Khmih, la buh ïa Une na ka bynta ka jingkyl-lon, bad na ka bynta ka jingmihpat ki babun ha

"Ki la rah ïa U sha Jerusalem ban aiti ïa U ha u Trai."

Israel,[1] bad ka dak-ka-shin ba yn leh pyrshah. Bad ka waitlam kan dung syllut ïa ka mynsiem jong pha hi, ban dup pynpaw ïa ki jingpyrkhat na ki dohnud babun."

17. Ka Anna Nongïathuhlypa. *Lk. 2:36-38.*

Bad la don ka Anna, ka nongïathuhlypa, ka khun jong u Phanuel, na ka jait Aser; kaba la slem eh ka ryta, bad ka la im bad la u tnga hynñiew snem naduh ka jinglongsotti jong ka. Bad ka la sah 'riewkynthei haduh phraphew-saw snem; kabym ju mih-noh na ka tempel, ka shakri synñia-sngi, da ki jingshah-jingit bad da ki jingduai: Kane ruh, haba ka wan-lap ha kata ka por, ka la phla ïa u Trai; bad ka la kren shaphang jong U ha kito baroh kiba khmih-lynti ïa ka jingsiewspah ïa u Israel.

18. Ka nguh-ka-dem jong ki 'riewstad. *Mt. 2:1-12.*

Namarkata, haba la kha ïa u Jisu ha Bethlehem Juda, ha ki sngi jong u syiem Herod, hakhmih, ki 'riewstad na ri mihngi ki la wan sha Jerusalem, ki ong:

"Hangno U don, ïa Uba la kha u Syiem jong ki Ju? Naba ngi la ïohi ïa u khlur jong U ha mihngi, bad ngi la wan ban mane ïa U."

Haba u syiem Herod u la ïohsngew, u la pisajingmut, bad ka Jerusalem baroh ryngkat bad u.

(1) Kito kiba kyntait ïa u Krist kin long kiba la rem, hynrei kito kiba ngeit ha U kin lait-im.

Te haba u la lum-lang ïa ki rangbah-lyngdoh bad ïa ki nongthoh jong u paidbah, u la tohkit na ki hangno ba yn kha ïa u Krist. Hynrei ki la ong ha u:

"Ha Bethlehem Juda, naba la thoh kumta da u nongïathuhlypa (Mik. 5 : 2): Bad pha ko Bethlehem, ka ri u Juda, pham long ka barit tam hapdeng ki bakhraw-batri ka Juda; naba na pha un mih u Nongïalam, uban synshar ïa u paid Israel jong Nga."

Kumta u Herod, da kaba khot jar-jar ïa kita ki 'riewstad, u la kylli bniah na ki ïa ka por ba uta u khlur u la paw ha ki. Bad da kaba phah ïa ki sha Bethlehem, u la ong:

"To khie, bad to kylli bniah shaphang uta u khunlung; bad ynda phi la shem, to pyntip pat ïa nga, ba nga ruh ngan wan mane ïa U."

Ki pat ynda ki la ïohsngew ïa u syiem, ki la leit noh; bad hakhmih, uta u khlur uba ki la ïohi ha mihngi, u la leit hakhmat jong ki haduh ban da poi, bad u la sangeh halor ka jaka ha kaba U don. Te haba ïohi ïa u khlur ki la kmen ym don pyrthei shuh. Bad haba ki rung hapoh ïng, ki la lap ïa u Khunlung lem bad ka Maria ka kmie jong U, te ki dem ngon ki la ïamane ïa U; bad haba ki la loit ïa la ki song, ki la tyrwa ha U ïa ki jynaisngewbha, ka ksiar, ka jingiwbih, bad ka mirra.[1] Bad haba ki la ïoh-ktien haba ki dang ïoh-thiah, ban ym leit phai sha u Herod, ki la leit-noh sha la ka ri na kawei pat ka lynti.

(1) Ka jingkyllan baiwbih ba ju kyllan ïa ki met-ïap ba kin ym pyut.

19. Ka jingphet sha ri Ejipt. *Mt. 2:13-15.*

Ynda ki la leit-noh, hakhmih u Angel u Trai u la paw ha u Josep haba u ïoh-thiah, u ong:

"To ïeng, bad to shim ïa u Khunlung bad ïa ka kmie jong U, bad to phet sha ri Ejipt: to sah ruh hangta haduh ba ngan da ong ïa me. Namar kan jia ba u Herod un wad ïa u Khunlung ban dup pynduh thiaw ïa U."

Haba u la khie joit, shimiet-shimiet u la shim ïa u Khunlung bad ïa ka kmie jong U, bad u la kynriah noh sha Ejipt: Bad u la sah hangta haduh ka jingïap jong u Herod; ba yn ïoh-pyndep ïa kaba u Trai u la kren da u nongïathuhlypa, u ong (Os. 11 : 1):

"Na Ejipt Nga la khot ïa u Khun jong Nga."

20. Ka jingpynïap ïa ki balui-lui. *Mt. 2:16-18.*

Kumta u Herod haba u ïohi ba kita ki 'riewstad ki la shukor ïa u, u la ingkhong khait, bad u la phah-pynïap noh ïa ki khun-shynrang kiba la don ha Bethlehem bad ki khap jong ka baroh, naduh arsnem ka ryta shapoh, katkum ka por ba u la tohkit bniah na ki 'riewstad. Kumta la pyndep ïa kaba la kren da u Jeremias nongïathuhlypa, uba ong (31 : 15):

"Ha Rama[1] la ïohsngew ïa ka sur, ka jingïam-

(1) Ka *Rama* ka long ka shnong shaphang shatei na Jerusalem, ha kaba u Nabukhodonosor, u syiem Babilon u set koidi ïa ki Ju, shuwa ban ring-mraw ïa ki sha Babilon, haba u hiar-thma ïa ka Jerusalem. Ka *Rakhel* ka long ka kmie jong u Benjamin; ka jyntep jong ka ka don hajan Bethlehem, ka shnong ha kaba la pynïap ïa ki khunlung balui-lui.

briew bad ka jinglynñiar bakhraw ; ka Rakhel ka ïam ïa la ki khun, bad kam kwah ba yn pyntngen, naba kim don."

21. U wan-phai sha Nasareth. *Mt. 2:19-23.*

Te haba u Herod u la ïap, hakhmih u Angel u Trai u la paw ha u Josep haba u ïohthiah, ha ri Ejipt, u ong :

"To ïeng, bad to shim ïa u Khunlung bad ïa ka Kmie jong U, bad to leit sha ri Israel; naba kito kiba wad ïa ka mynsiem jong u Khynnah, ki la ïap."

Haba u la khie joit, u la shim ïa u Khynnah bad ïa ka Kmie jong U, bad u la wan sha ri Israel. Hynrei haba ïohsngew ba u Arkhelaus u la synshar ha Judia, ha ka jaka u Herod, u kpa jong u, u la khaweit ban leit shata ; bad haba la maham ïa u ha ka jingïohthiah, u la kynriah noh sha ki thaiñ Galileïa. Bad u wan, u la shong la sah ha ka shnong ba la khot Nasareth : ba yn ïoh pyndep ïa kaba la ong da ki nongïathuhlypa : Naba yn khot ïa U, u nong-Nasareth.

22. U Krist hapdeng ki nonghikai aiñ. Ka jingim barieh. *Lk. 2:39-52.*

Te ynda la lah pyndep ïa kiei-kiei baroh katkum ka aiñ jong u Trai, ki la leitphai sha Galileïa, sha la ka shnong Nasareth. Bad utá u Khynnah U la nang-san, bad U la nang-khlaiñ, U dap da ka jingstad : bad ka jingaiei u Blei ka la don bad U. Bad ki kmie-ki-kpa jong U ki leit sha Jerusalem man

ka snem, ha ka sngi bakhraw jong ka Paskha. Te haba U la dap khat-ar snem ka ryta, katkum ka dustur jong ki sngi-khawai ki la kiew sha Jerusalem, bad ynda ki la lah pyndep ïa kito ki sngi, mynba ki leit-phai noh, u Khynnah Jisu U la sah ha Jerusalem; bad ki kmie-ki-kpa jong U kim shym la tip eiei. Kumta ba ki nangtharai ba U don bad kiba ïaleit-ïawan lang, ki la wan shisngi lynti, bad ki la wad ïa U hapdeng ki kur-ki-jait bad ki lok-ki-jor. Bad haba kim shem, ki la leit phai biang sha Jerusalem, ki ïawad ïa U. Te ka la jia ba hadien laisngi ki la shem ïa U ha ka tempel ba u shong hapdeng ki nonghikai, U sngap ïa ki bad U kylli jingkylli ïa ki. Te baroh kito kiba la sngap ïa U ki la dum-buit ïa ka jingstad bad ïa ki jubab jong U. Te haba ïohi, ki la lyngngoh. Bad ka kmie jong U ka la ong ïa U :

"Ko Khun, balei Me leh kumne ïa ngi? Peit, u kpa jong Me bad nga ngi la wad ïa Me da kaba khuslai."

Bad U la ong ha ki :

"Balei phi ïawad ïa Nga? Phim tip ba dei ba Ngan don ha kiei-kiei kiba long ki jong u Kpa jong Nga ?" [1]

Ki pat kim shym la sngewthuh ïa kata ka ktien kaba U la kren ha ki. Bad U la hiar arsut bad ki bad U la poi ha Nasareth; bad U la pynhapoh ïa lade ha ki. Bad ka Kmie jong U ka la sumar kyndong ha la ka dohnud ïa kine ki ktien baroh. Bad u Jisu u la nang-roi ka jingstad bad ka ryta, bad ka jingaiei hakhmat u Blei bad ki briew.

(1) Ka Maria lymne u Josep Bd. kim shym la sngewthuh ïa kine ki ktien; hynrei ki la bat ha la ki dohnud.

"Ki la shem ïa U ha ka tempel, ba U shong hapdeng ki 'riewstad... bad U kylli jingkylli ïa ki."

KA BYNTA BA-AR

KA JINGÏALAP
ÏA KA GOSPEL

Namarkata keiñ, ïa uta u Bakhuid, uba yn kha na Pha, yn khot u Khun jong u Blei. *(Page 11)*

KA LYNNONG I

KA JINGTREI JONG U ÏOANNIS BAKHUID

23. U Ïoannis Baptis u wan sha Jordan.

Mt. 3:1-6. Mk. 1:1-6. Lk. 3:1-6.

Ka jingsdang jong ka Gospel jong u Jisu Krist, u Khun u Blei.

Te ha ka snem kaba khat-san jong ka jingsynshar u Kaisar Tiberius, mynba u Pontius Pilatus u long u lat jong ka Judia, bad u Herod u tetrark [1] ka Galileïa, u Philip pat, u para jong u, u tetrark ka Ituria bad ka thaiñ Trakhonitis, bad u Lisanias u tetrark ka Abilina, mynba u Annas bad u Kaiphas ki long lyngdoh rangbah, u Blei u la kren ha ri kynjah, ha u Ïoannis, u khun jong u Sakharias. Bad u la wan ha ka ri baroh jong ka Jordan, u ïalap ïa ka baptisma pynshitom kylla-jingmut na ka bynta ka jingmap ïa ki pop. Bad u la ong: "To leh pynshitom kylla-jingmut naba ka hima bneng ka la jan."

Naba dei une, uto ba la kren da u Isaïas Nongïathuhlypa, u ong:

"Hakhmih, Nga phah ïa la u Angel ha shuwa

(1) U Tetrark u long u nongsynshar uba synshar shibynta na ka sawbynta jong ka ri ne ka hima.

ka khmat jong Me, uban pynkhreh ïa ka lynti hakhmat jong Me." (Mal. 3 : 1)

"Ka ktien jong uba pyrta ha ri kynjah :[1] To ïapynkhreh ïa ka lynti-bah jong u Trai, to pynbeit ïa ki lynti-synkien jong U. Ïa ka them baroh yn pyndap; bad ïa u lum-bah bad lum-rit baroh yn pynhiar hapoh : bad ïa ki bakdor yn pynbeit bad ïa ki lynti khohruh khohram yn pynmadan." (40:3).

Te ka Jerusalem ka la leit sha u, bad ka Judia baroh, bad baroh ka thaiñ ha ki phang Jordan; bad la pynbaptis da u ha ka wah Jordan, ki da ïaphla ïa la ki pop.

Te u Ïoannis u la kup da u shñiuh-ut, bad u panpoh ïa la ka syngkai da u panpoh-snieh; bad u la bam da ki puit bad ka ngap-khlaw.

24. Ka jingkyntu ban leh pynshitom kylla-jingmut.

Mt. 3:7-10. Lk. 3:7-9.

Te haba ïohi bun ki Pharisi[2] bad ki Sadusi[3], ba ki ïawan sha ka baptisma jong u, u la ong ha ki paidbah kiba leit shah-pynbaptis ha u :

(1) Kumba u Sangot u pynbna bad u phah pynkhreh ïa ka jingwan jong u Syiem, kumta u Ïoannis ruh u pynbna bad u pynkhreh ïa ki mynsiem jong ki briew ha shuwa jong u Jisu uba long u Syiem jong ki syiem.

(2) Ki *Pharisi* ki long ki Ju kiba pynsarong ïa lade ba ki sumar bha ïa ka aiñ jong u Blei. Hynrei ka jingsumar aiñ jong ki ka long tang na sla, ban dup ïoh burom bad jingïaroh na ki briew. Ki ngeit ïa ka jingmih-pat.

(3) Ki *Sadusi* ruh ki long ki Ju, kum ki pharisi hi, hynrei kim ngeit ïa ka jingmih-pat. Kine ruh ki wad tang ïa ka burom pyrthei. Ka ktien hi ka mut : ki bahok. Hynrei kane ka pynsarong ia ki.

U Jisu U la wan na Nasaret jong ka Galileia, bad la pynbaptis ha ka Jordan da u Ioannis."

"Phi ki khun-ki-ksiew jong ki 'seiñpuh, mano ba la pyni ha phi ban phet na ka jingbitar kaban sa wan? Kumta, to sei ïa u soh uba dawa ïa ka jingpynshitom kylla-jingmut, bad wat sdang ban ong ha lade: Ngi dei kpa ïa u Abraham. Naba nga ong ha phi, ba u Blei u lah ban pynmih khun ha u Abraham, na kine ki maw. Namar mynta la buh ïa u sdie ha u thied jong ki dieng. Namarkata, u dieng baroh ubym seisoh babha, yn khet-noh bad yn bret hapoh ding."

25. U Ïoannis u kyntu ban leh ïeid bad leh hok.
Lk. 3:10-14.

Te kita ki paidbah ki la kylli ïa u, ki ong:
"Namarkata, ngin leh aïu?"
Te u jubab, u la ong ha ki:
"Jar uba don artylli ki sopti-lor, un ai ha uto ubym don; bad jar uba don ka bam-ka-sa, to un leh kumjuh."
Te ki nongap-khrong ruh ki la wan ba yn dup pynbaptis, bad ki la ong ha u:
"Ko Nonghikai, ngin leh aïu?"
Hynrei u la ong ha ki:
"Wat palat ïa kata kaba la buh ïa phi ban khrong."
Te ki shipai ruh ki la kylli ïa u, ki ong:
"Ngi pat ngin leh aïu?"
Bad u la ong ha ki:
"Wat leh-jubor ïano-ïano ruh, lymne wat leh-klop; bad to sngewhun ïa la ka tulop."

26. U pynbna shaphang u Krist.
Mt. 3:11-12. Mk. 1:6-8. Lk. 3:15-18.

Namar ki paidbah ki peit lyngngoh bad ki pyrkhat ha la dohnud ïa u Ïoannis, ba ïoh u dei pynban u Krist, u Ïoannis u la jubab, u ong ha ki baroh :

"Shisha, nga pynbaptis ïa phi da ka um na ka bynta ka jingpynshitom kylla-jingmut, hynrei hadien jong nga, un wan Uwei Uba kham khraw-bor ban ïa nga, ïa ka jynteh juti jong U ngam shonghok ban dem bad ban loit; Uta keiñ Un pynbaptis ïa phi da u Mynsiem Bakhuid bad da ka ding. U bat ha la ka kti ïa la ka jynpeh bad Un pynkhuid ïa la ka kyntem, bad Un lum ïa u kew ha la ka thiar, hynrei ïa u skum Un thang da ka ding bymjulip."

Bad bun ruh kiei-kiei u la ïalap, u kyntu ïa u paidbah.

27. U pynbaptis ïa u Krist.
Mt. 3:13-17. Mk. 1:9-11. Lk. 3:21-22.

Te ka la jia, haba la lah pynbaptis ïa uta u paidbah baroh, u Jisu U la wan na Galileïa sha Jordan ha u Ïoannis ban shah-pynbaptis ha u. Hynrei u Ïoannis u la khang ïa U, u ong :

"Nga dei ban shah-pynbaptis ha Me, Me pat Me wan ha nga?"

Hynrei u Jisu U phai-ktien, U la ong ha u:

"Ïeh mynta ka mat; naba kumne keiñ ka dei ba ngin pyndep ïa ka hok baroh."

Kumta u la shah ïa U. U Jisu, ynda la lah pynbaptis, U la wan-noh shisyndon na ka um. Bad ha

khmih, katba U dang duai, ka bneng ka la plie ha U bad U la ïohi ïa ki bneng ba la plie bad ïa u Mynsiem jong u Blei, u Mynsiem Bakhuid, ba U hiar ha ka dur-met kum ka paro, ba U wan halor jong U bad U sah ha U. Bad hakhmih, ka ktien na bneng ka la wan :

"Une U long u khun baïcid jong Nga, ïa Uba Nga sngewbha eh."

"Me long u Khun baïeid jong Nga, ïa Me Nga sngewbha."

28. Ka Jingshah-jingit jong u Krist bad ka jing-pynshoi ïa U. *Mt. 4:1-11. Mk. 1:12-13. Lk. 4:1-13.*

Te u Jisu Uba dap da u Mynsiem Bakhuid, U la leit-noh na ka Jordan, bad u Mynsiem U la ïalam ïa U sha ri kynjah, ba yn pynshoi u ksuid. Bad U la sah ha ri kynjah sawphew sngi bad sawphew miet bad la pynshoi da u soitan; bad U la don bad ki mrad-khlaw. Bad ha kito ki sngi, Um shym la bam eiei ruh; hynrei ynda ki la kut, U la thngan. Te u nongpynshoi u wan, u la ong ha U :

"Lada Me long u Khun u Blei, hukum ïa kine ki maw ba kin kylla kpu."

Hynrei U la phai-ktien bad U la ong ;

"La thoh : ym tang da u kpu hi u briew u im. hynrei da ka ktien baroh kaba mih na ka shyntur jong u Blei." (Deut. 8 : 3)

Nangta u ksuid u la rah ïa U, bad u la ïalam ïa U sha Jerusalem, sha ka nongbah bakhuid, bad u la pynïeng ïa U ha kliar jong ka tempel bad u la ong ha U :

"Lada Me long u Khun u Blei, to pynnoh ïa lade nangne, naba la thoh :

"U la ai hukum ha la ki Angel ban sumar ïa Me, bad kin rah ïa Me ha la ki kti, ïoh kumno-kumno Me jynthut la ka kjat ha u maw." (Ps. 90 : 11-12)

U Jisu U la ong ha u :

"La thoh ruh : Men ym tynjuh ïa u Trai u Blei jong Me." (Deut. 6 : 16)

U ksuid u la rah biang ia U halor u lum bajrong bha, bad shikhyllipmat u la pyni ha U baroh ki hima jong ka pyrthei bad ka burom jong ki. Bad u la ong ha U :

"Ngan ai ha Me ïa kane ka bor baroh, bad ïa ka burom jong ki ; naba la ai ïa ki ha nga, bad ha uba nga mon, nga ai ïa ki. Namarkata, lada, da kaba dem-ngon, Men mane ïa nga, baroh kan long ka jong Me."

Te u Jisu U ong ha u :

"Phet-noh Soitan, naba la thoh ; Men mane ïa u Trai u Blei jong me, bad tang ïa U hi men sha-kri." (Deut. 6 : 13)

Kumta haba la kut ki jingpynshoi baroh, u ksuid u la iehnoh ïa U shipor;[1] bad hakhmih, ki Angel ki la wan bad ki la shakri ïa U.

29. Ka sakhi jong u Ïoannis – Ka ktien jong uba pyrta ha ri kynjah. *Ioan. 1:19-28.*

Bad kane ka la long ka sakhi jong u Ïoannis, haba ki Ju na Jerusalem ki la phah ïa ki lyngdoh bad ki Lebi, ban dup kylli ïa U :

(1) U ksuid un wan biang ban pynshoi ïa u Jisu ha ka por ba Un shah-shitom na ka bynta jong ngi.

"Me dei u-ei ?"

Bad u la phla, bad um shym len : bad u la phla :

"Ngam dei u Krist."

Te ki la kylli ïa u :

"Kumno kata ? Me dei u Elias ?"

Bad u la ong :

"Ngam dei."

"Me dei u nongïathuhlypa ?"

Bad u la jubab :

"Em."

Namarkata ki la ong ha u :

"Me dei u-ei, ba ngin dup ai jubab ïa kito kiba la phah ïa ngi ? Me ong kumno shaphang ïa lade ?"

U la ong :

"Nga dei ka ktien jong uba pyrta ha ri kynjah : To pynbeit ïa ka lynti-bah jong u Trai, kumba la ong u Isaïas Nongïathuhlypa." (40 : 3)

Bad kita ïa kiba la phah, ki la long na ki Pharisi. Bad ki la kylli ïa u, bad ki la ong ha u :

"Te kata balei me pynbaptis, lada mem dei u Krist, lymne u Elias, lymne u nongïathuhlypa ?"

U Ïoannis u la jubab ïa ki, u ong :

"Nga pynbaptis da ka um ; hynrei hapdeng jong phi U la ïeng Uba phim ithuh. Une keiñ U long Uta Uban wan hadien jong nga, Uba la long ha shuwa jong nga : ïa ka jynteh juti jong U ngam shonghok ban loit."

Ïa kine kiei-kiei la leh ha Bethania ha shiliang ka Jordan, ha kaba u Ïoannis u pynbaptis.

30. Ka sakhi bathymmai jong u Ïoannis Bakhuid.
Ioan. 1:29-34.

Ha ka sngi kaba bud u Ïoannis u la ïohi ïa u Jisu ba U wan sha u, te u ong:

"Hakhmih u[1] Khun-Langbrot jong u Blei, hakhmih Uba kit noh ïa ka pop jong ka pyrthei. Dei Une, shaphang Uba nga la ong: Nadien jong nga, U wan u Briew Uba la long shuwa ïa nga, na ba U la long ha shuwa jong nga. Bad ngam shym ithuh ïa U, hynrei ba yn dup ïoh pynpaw ïa U ha Israel, nga la wan khnang da kaba pynbaptis da ka um."

Bad u Ïoannis u la sakhi, u ong:

"Nga ïohi ïa u Mynsiem ba U hiar na bneng kum ka paro, bad U sah halor jong U. Bad ngam shym la ithuh ïa U; hynrei Uta Uba phah ïa nga ban pynbaptis da ka um, U la ong ha nga: Halor Uta Uba men ïohi ïa u Mynsiem ba U hiar bad U sah halor jong U, Uta keiñ U dei Uba pynbaptis da u Mynsiem Bakhuid. Bad nga la ïohi; bad nga ïeng-sakhi ba Une U long u Khun jong u Blei."

31. Ki Synran banyngkong jong u Jisu.
Ioan. 1:35-40.

Ha ka sngi kaba bud pat, u Ïoannis u la ïeng bad arngut ki synran la jong. Bad haba ïohi ïa u Jisu ba U ïaid u ong:

(1) Hynñiew spah snem mynshuwa, u Isaïas u la ïathuh-lypa shaphang u Krist ba Un wan ha kane ka pyrthei ban kit noh ïa ki pop jong ka pyrthei, ba yn ïalam ïa U sha ka jingïap kumba ïalam ïa i khunlangbrot.

"Hakhmih u Khun-langbrot jong u Blei."

Bad kita ki synran arngut ki la ïohsngew ïa u ba u kren, bad ki la ïabud ïa u Jisu. Te u Jisu haba U phai bad ïohi ïa ki ba ki ïabud ïa U, U la ong ha ki :

"Phi ïawad aïu?"

Ki la ïa-ong ha U :

"Ko Rabbi (kaba mut haba la batai, nonghikai) hangno Me shong ? "

U ong ha ki :

"Ale wan peit."

Ki la wan bad ki la ïohi hangno ba U shong, bad ki la sah ryngkat bad U ha kata ka sngi : bad ka la long kum ha ka kynta bashiphew. Te u Andrias, uba shipara bad u Simon Petrus u la long uwei na kita ki arngut kiba la ïohsngew ïa u Ioannis bad kiba la bud ïa U.

32. U Andrias u ïalam ia u Petrus sha u Krist.

Ioan. 1:41-42.

Une u la wad nyngkong ïa u Simon shipara la jong, bad u ong ha u :

"Ngi la shem ia u Messia" (kaba mut haba la batai, u Krist). Bad u la ïalam ïa u sha u Jisu. Te haba u Jisu U la peit-shaiñ ïa u, U la ong :

"Me long u Simon u khun jong u Jona, yn khot ïa me u Kephas" (kaba mut haba la batai, u mawsiang).[1]

(1) Kephas ka long ka ktien Grik kaba mut Petrus : mawsiang.

33. U Krist u khot ïa u Philip bad u Nathanael.

Ioan. 1:43-51.

Kum lashai U la kwah ban leit sha Galileïa, bad U la ïakynduh ïa u Philip. Bad u Jisu U la ong ha U :

"To bud ïa Nga."

Te u Philip u la long na Bethsaida, ka shnong jong u Andrias bad u Petrus. U Philip u ïakynduh ïa u Nathanael, bad u ong ha u :

"Ngi la shem ïa Uba u Moses ha ka aiñ bad ki nongïathuhlypa ki la thoh, ïa u Jisu u Khun jong u Josep uba na Nasareth".

Bad u Nathanael u la ong ha u :

"Lah ban mih kaei-kaei ka babha na Nasareth ? "

U Philip u la ong ha u :

"Ale, to peit."

U Jisu U la ïohi ïa u Nathanael ba u wan sha U bad U ong ha u :

"Hakhmih u Israel bashisha, ha uba ym don jingarsap."

U Nathanael u ong ha U :

"Hangno Me ithuh ïa nga?"

U Jisu U la phai-ktien, bad U la ong ha u :

"Shuwa ba u Philip un khot ïa me, mynba me don hapoh u diengdumbur, Nga la ïohi ïa me."

U Nathanael u la phai-ktien ïa U, bad u ong :

"Ko nonghikai, Me long u Khun jong u Blei, Me long u Syiem Israel."

U Jisu U la phai-ktien bad U la ong ha u :

"Me ngeit naba Nga la ong ha me, Nga ïohi ïa me, hapoh u diengdumbur : men ïohi ïa kiei-kiei kiba kham khraw ban ïa kine."

Bad U la ong ha U :

"Shisha, shisha Nga ong ha phi, phin ïohi ïa ka bneng ba ka plie, bad ïa ki angel jong u Blei ba ki ïakiew-ïahiar halor u Khun jong u briew."

34. Ka khawai shongkurim ha Kana. *Ioan. 2:1-11.*

Te ha ka sngi ka balai la don ka jingkyntiew-kurim ha Kana jong ka Galileïa : bad ka Kmie jong u Jisu ruh ka la don hangta. La khot ïa u Jisu bad ïa ki synran jong U ruh sha kata ka jing-kyntiew-kurim. Te haba ka waiñ ka lut noh, ka Kmie jong u Jisu ka ong ha U :

"Kim don waiñ."

Bad u Jisu U la ong ha ka :

"Ko Briew, sa-lei ïa Nga bad ïa Pha?[1] Ka por jong Nga kam pat poi."

Ka Kmie jong U ka la ong ha ki shakri :

"Kat kaba Un ong ha phi, to leh."

Te la don hangta hynriew tylli ki khra-um kiba da ki maw, ba la buh katkum ka jingpyn-khuid jong ki Ju, kiba ngiam uwei-uwei ar ne lai thew[2] U Jisu U ong ha ki :

"To pyndap ïa ki khra da ka um."

Bad ki la pyndap shoiñ ïa ki. Bad u Jisu U ong ha ki :

"Tong mynta, bad to rah sha u rangbah jing-khawai."

(1) Kane ka long ka rukom kren jong ki Ju, kaba ha ngi, ngi sngewtohmet, hynrei kaba mut pynban "wat khuslai maphi, nga la tip hi manga." Bad dei na kane ba ka Maria ka la ong ha ki shakri : "Kat kaba Un ong ha phi, to leh".

(2) Ha ka ktien Grik *methretes*–malu-mala kumba shimon ne.

Bad ki la rah. Bad haba uta u rangbah-jing-khawai u la mad ïa kata ka um ba la kylla waiñ, bad ba um tip nangno ka long, (tang ki shakri kiba la tong ïa kata ka um ki tip) uta u rangbah jing-khawai u la khot ïa u nongleit-kurim, bad u ong ha u:

"U briew baroh u buh nyngkong-nyngshap ïa ka waiñ ka babha, bad haba ki la ïashongshit, sa ïa kata kaba kham sniew; me pat me la tyngkai ïa ka waiñ ka babha haduh mynta."

Ïa kane ka banyngkong na ki kam-bah, u Jisu U la leh ha Kana jong ka Galileïa: bad U la pyn-paw ïa la ka burom, bad ki synran jong U, ki la ngeit ha U.

35. Krist u hiar sha Kapharnaum. *Ioan. 2:12.*

Hadien kane U la hiar sha Kapharnaum, ma-U bad ka Kmie jong U, bad ki hymmen-ki-para jong U, bad ki synran jong U: bad ki la sah hangta katto katne sngi.

KA LYNNONG II

KA SNEM BANYNGKONG

1. Ha Jerusalem, Judia bad Samaria

36. U Krist U beh noh ïa kiba ïadie-ïathied na ka tempel. *Ioan. 2:13-22.*

Te ka Paskha jong ki Ju ka la jan, bad u Jisu U la leit sha Jerusalem. Bad U la lap ha ka tempel ïa kiba ïadie masi bad blang bad paro, bad ïa ki nongïapeiñ peisa-tyngka, kiba shong. Te ynda U la shna kum u shabuk da ki tyllai, U la beh noh ïa ki baroh na ka tempel, bad 'langbrot bad masi, bad U la theh pashait ïa ki tyngka-peisa jong ki nongïapeiñ bad pynkylla-khongpong ïa ki miej. Bad ha kito kiba die paro U la ong :

"To shim noh nangne ïa kine bad wat pynlong ïa ka ïng jong u Kpa jong Nga ka ïng-khaï".

Te ki synran jong U ki la kynmaw ïa kaba la thoh : "Ka jingshitrhem ïa ka ïng jong Me, ka bam ïa nga." (Ps. 68 : 9.) Ki Ju, namarkata, ki la phaiktien, bad ki la ong ha U :

"Ka dak-ka-shin aïu Me pyni ha ngi haba Me leh ïa kine kiei-kiei ? "

U Jisu U la jubab, bad U la ong ha ki:
"To pynjot ïa kane ka tempel, bad lai-sngi Ngan pynïeng pat ia ka."
Kumta ki Ju ki la ong:
"La sawphew hynriew snem ba tei ïa kane ka tempel, Me pat Men pynïeng ïa ka lai sngi?"
Hynrei ma-U, U la kren shaphang ka tempel jong ka met la jong. Namarkata, mynba U la mihpat na ki baïap, ki synran jong U ki la kynmaw ba U la ong ïa kane, bad ki la ngeit ïa ki jynthoh bad ïa ka ktien ba u Jisu U la ong.

37. Ka jingtlot jingngeit jong ki babun.
Ioan. 2:23-25.

Hynrei mynba U la don ha Jerusalem ha ka Paskha, ha ka sngi jingkhawai, bun ngut ki la ngeit ha ka kyrteng jong U, haba ïohi ïa ki dakki-shin ba U la leh. Hynrei u Jisu Um shym la shaniah ïa lade ha ki, naba U hi U la tip ïa k ibaroh, bad namar Um shym donkam ba uno-uno un ïeng sakhi ïa u briew: naba U hi U la tip ïa kaba don ha u briew.

38. U Nikodemus u wan mynmiet sha u Jisu.
Ioan. 3:1-15.

Te la don u briew uba na ki Pharisi, uba kyrteng u Nikodemus, u rangbah jong ki Ju. Une u la wan mynmiet ha u Jisu, bad u la ong ha U:
"Ko Nonghikai, ngi tip ba Me long u nonghikai Uba la wan na u Blei: namar ym don u

briew uba lah ban leh ïa kine ki dak kiba Me leh, lymda u Blei U don ryngkat bad u."

U Jisu U la phai-ktien bad U la ong ha u:

"Shisha, shisha, nga ong ha me, lymda kha pat ïa u briew,[1] un ym lah ban ïohi ïa ka hima jong u Blei.

U Nikodemus u ong ha U:

"Kumno lah ban kha ïa u briew haba u la tymmen? Hato u lah ban rung biang ha ka kpoh jong ka kmie la jong, bad ban kha pat?"

U Jisu U la phaiktien:

"Shisha, shisha, Nga ong ha me, lymda kha pat ïa u briew na ka um bad na u Mynsiem Bakhuid, un ym lah ban rung ha ka hima jong u Blei. Kata kaba la kha na ka doh, ka long doh; bad kata kaba la kha na u mynsiem, ka long mynsiem. Wat lyngngoh ba Nga ong ha me dei ban kha biang ïa phi. Ka lyer ka pyrsad kat shaba ka mon; ba me ïohsngew ïa ka sur jong ka, hynrei mem tip nangno ka wan, ne shano ka leit: kumta u long baroh uba la kha na u Mynsiem."

U Nikodemus u la phai-ktien bad u la ong ha U:

"Kumno kine kiei-kiei ki lah ban long?"

U Jisu U la jubab bad U la ong ha u:

"Me long u nonghikai ha Israel, bad mem tip ïa kine kiei-kiei? Shisha, shisha, Nga ong ha me, ba ngi kren ïa kaba ngi tip, bad ngi sakhi ïa kaba ngi la ïohi, hynrei phim pdiang ïa ka sakhi jong ngi. Lada Nga la kren ha phi shaphang kiei-kiei

(1) Kane ka long ka jingkha bathymmai da ka baptisma, ha kaba u briew u sait ïa la ka mynsiem bad u ïoh jingmap na ka bynta la ki pop, u kylla ruh u khun-ting jong u Blei.

jong ka pyrthei bad phim ngeit, kumnó, lada Ngan kren ha phi shaphang kiei kiei jong ka bneng, phin ngeit? Bad ym don uba la kiew sha bneng, lait-tang Uta Uba don ha bneng, u Khun jong u briew, Uba don ha bneng. Te kumba u Moses u la kyntiew ïa u bseiñ ha ri kynjah, kumta ruh dei ban kyntiew[1] ïa u Khun jong u briew: ba jar uba ngeit ha U, un ym jot, hynrei un ïoh ka jingim bymjukut."

39. Ka jingïathuh lyngkot shaphang ka jinghikai jong u Krist. *Ioan. 3:16-21.*

"Naba u Blei u la ïeid katta-katta ïa ka pyrthei haduh ba U la ai-noh ïa la u Khun bamarwei; ba baroh uba ngeit ha U, un ym jot, hynrei un ïoh ka jingim bymjukut. Naba u Blei um shym phah sha ka pyrthei ïa la u Khun, ba Un dup bishar ïa ka pyrthei, hynrei ba yn ioh pynim da U ïa ka pyrthei. Uta uba ngeit ha U, um shah-bishar. Hynrei uta ubym ngeit, u la shah-bishar lypa: namar um ngeit ha ka kyrteng jong u Khun bamarwei jong u Blei. Te kane ka long kata ka jingbishar: ba ka jingshai ka la wan ha ka pyrthei, bad ki briew ki kham ïeid shibun ïa ka jingdum ban ïa ka jingshai; namar ki jingleh-jingkam jong ki, ki long ki basniew. Naba baroh uba leh ïa ka basniew, u isih ïa ka jingshai, bad um wan sha ka jingshai, ba yn ym ïoh-kren pyrshah ïa ki jingleh-jingkam jong u. Hynrei uta uba leh ïa ka bashisha, u wan sha ka jingshai, ba yn ïoh pynpaw ïa ki jingleh-jingkam jong u, ba la leh ïa ki ha u Blei."

(1) Da ka jingkyntiew halor ka Diengphna.

40. Ka jingïalap ha Judia. Ka sakhi bakhat-duh jong u Ïoannis bakhuid. *Ioan. 3:22-36.*

Hadien kine kiei kiei u Jisu lem bad la ki synran U la wan ha ri Judia; bad U la sah ryngkat bad ki hangta bad U la pynbaptis. Te u Ïoannis ruh u la dang pynbaptis ha Ennon, ha khap Salim; naba la don hangta bun ka um, te ki la wan, bad la pynbaptis. Namar ïa u Ïoannis ym pat shym set-phatok. Hynrei la mih ka jingïasaid hapdeng ki synran jong u Ïoannis bad ki Ju shaphang ka jingpynkhuid. Te ki la ïawan sha u Ïoannis bad ki la ong ha u :

"Ko Nonghikai, Uto Uba la don ryngkat bad me ha shiliang ka Jordan, ïa Uba me ïeng-sakhi, hakhmih U pynbaptis bad baroh ki leit ha U".

U Ïoannis u la phai-ktien bad u la ong : U briew un lah ban ïoh eiei ruh em, lymda la ai ha u na bneng. Maphi hi phi ïaïeng-sakhi ïa Nga, ba Nga la lah ong : Ngam long u Krist, hynrei ba la phah ïa nga ha shuwa jong U. Uta uba don ïa ka nongleitkurim, dei u[1] nongleitkurim: hynrei u lok jong u nongleit-kurim, uba ïeng bad uba shah-shkor ïa u, u dap da ka jingkmen namar ka ktien jong u nongleit-kurim. Namarkata, kane ka jingkmen jong nga ka la dap. Ka dei ba Un nang-roi bad nga pat ba ngan nang-duna. Uta uba wan na jrong u long halor baroh. Uta uba na ka khyndew, u long na ka khyndew, bad u kren shaphang ka khyndew. Uta Uba wan na bneng U

(1) U Krist u long u nongleitkurim bad ka Balang ka long ka nongleitkurim jong U.

long halor baroh. Bad ïa kaba U la ïohi bad ïohsngew ïa kata U sakhi: hynrei ïa ka sakhi jong U ym don u briew uba pdiang. Uta uba la pdiang ïa ka sakhi jong U, u la shon-shap ba u Blei U long U bashisha. Naba Uta Uba u Blei U la phah, U kren ki ktien jong u Blei, namar u Blei Um ai ïa u Mynsiem kumba da thew. U Kpa u ïeid ïa u Khun, bad U la ai baroh khoit ha ka kti jong U. Uta uba ngeit ïa u Khun, u ïoh ka jingim bymjukut: hynrei uta ubym ngeit ïa u Khun, un ym ïohi ïa ka jingim, hynrei ka jingbitar jong u Blei ka ïai-sah ha u."

41. La set phatok ïa u Ïoannis. U Jisu U leit biang sha Galileïa. *Mt. 4:12. Mk. 1:14. Lk. 3:19-20; 4:14. Ioan. 4:1-3.*

Hynrei u Herod Tetrark ynda la sneng da u[1] na ka bynta ka Herodia, ka tnga u para jong u, bad na ka bynta ka jingsniew baroh kaba u Herod u la leh, u la kynton sa kane halor baroh, ba u la set ha phatok ïa u Ïoannis.

Namarkata, haba u Jisu u la sngewthuh ba ki Pharisi ki la ïohsngew ba u Jisu u la pynlong bad pynbaptis kham bun ki synran ban ïa u Ïoannis (la u Jisu hi Um shym pynbaptis, hynrei ki synran jong U), bad haba U la ïohsngew ba la aiti-noh ïa u Ïoannis, U la ïehnoh ïa ka Judia, bad da ka bor u Mynsiem, U la leit biang sha Galileïa.

(1) Da u Ïoannis.

42. Ha ka pukri jong u Jakob. *Ioan. 4:4-26.*

Te donkam ba Un ïaid lyngba ïa ka Samaria. U la poi, namarkata, ha kawei ka nongbah jong ka Samaria, kaba la khot Sikhar, hajan ka khyndew-ka-shyiap kaba u Jakob u la ai ha u Josep, u khun jong u. Te ka pukri jong u Jakob ka la don hangta. U Jisu, namarkata, ba U la thait na kata ka jingleit, U la shong noh halor kata ka pukri. Ka la long kum ha ka por hynriew baje. Kawei ka briew na Samaria ka la wan tong-um. U Jisu U la ong ha ka :

"To ai ba nang dih:"

Naba ki synran jong U ki la leit shapoh shnong ban thied jynbam. Kumta kata ka kynthei nong-Samaria ka la ong ha U :

"Kumno ma-Me u Ju, Me pan ban dih na nga, kaba long ka kynthei Samaria?[1]"

Namar ki Ju kim ïalok bad ki nongSamaria. U Jisu U la jubab bad U la ong ha ka :

"Ba phan da tip ïa ka jingäiei jong u Blei, bad dei Uei Uba ong ha pha, To ai ba ngan dih. pha hi lehse phan jin da pan na U, bad Un jin da la ai ha pha ïa ka um ba-im."

Kata ka briew ka la ong ha U :

"Ko Kynrad, Me'm don jyntong eiei bad ka pukri ruh ka bajylliew : te nangno Me'n ïoh ïa ka um ba-im? Hato me kham khraw ma-Me ban ïa u kpa jong ngi u Jakob, uba la ai ha ngi ïa ka pukri, bad u la dih ruh na ka, bad ki khun jong u.

(1) Ki Ju kim ïasuk bad ki Samaria bad ki kheiñ-poh shibun ïa ki.

bad ki jynri-jyndub jong u?"

U Jisu U la jubab bad U la ong ha ka:

"Jar uba dih ïa kane ka um, un sliang biang; hynrei uba dih ïa ka um kaba Nga Ngan ai ha u, un ym sliang junom. Te kata ka um ba Ngan ai ha u, kan long ha u ka umpohliew kaba kyrsoi sha ka jingim bymjukut."

Kata ka briew ka la ong ha U:

"Ko Kynrad, to ai ha nga ïa kane ka um, ba ngan ym thynrang, lymne wan hangne ban tong."

U Jisu U la ong ha ka:

"Khie khot ïa u tnga jong pha, bad to wan hangne."

Kata ka briew ka la phai-ktien bad ka la ong:

"Ngam don tnga."

U Jisu U la ong ha ka:

"Pha kren kaba dei: ngam don tnga; naba pha la ïoh san ngut ki tnga, bad uba pha ïoh mynta um dei u tnga jong pha: ïa kane pha la kren hok."

Kata ka kynthei ka la ong ha U:

"Ko Kynrad, nga ïohi ba Me long u nongïathuhlypa. Ki kpa jong ngi ki la mane ha une u lum, phi pat phi ong, ba ha Jerusalem ka long ka jaka ha kaba dei ban mane."

U Jisu U ong ha ka:

"Ko kynthei, to ngeit ïa nga, ba ka ïa ka poi, haba phin ym ïamane ïa u Kpa, ha une u lum ne ha Jerusalem. Phi ïamane ïa kaba phim tip: ngi mane ïa kaba ngi tip; naba ka jingpynim ka long na ki Ju. Hynrei ka ïa ka poi, bad ka dei mynta, haba ki nongmane bashisha kin mane ïa u Kpa ha ka mynsiem bad ha ka jingshisha. Namar u Kpa ruh U wad ïa kiba kum kita ban mane ïa U. U Blei u long u mynsiem: te kita kiba mane ïa

U, ki dei ban mane ha ka mysiem bad ha ka jingshisha."

Kata ka briew ka ong ha U:

"Nga tip ba u Messia u wan, (ïa uba la khot u Krist): namarkata, ynda U wan, Un pynbna ha ngi ïa kiei kiei baroh."

U Jisu U ong ha ka:

"Dei ma-Nga, Uba kren bad pha.

43. Bun ki nongSamaria ki la ngeit ha u Krist.

Ioan. 4:27-42.

Hamar hangta ki synran jong U ki la wan: bad ki la lyngngoh ba U ïakren bad ka kynthei. Pynban ym shym don ba kylli:

"Me wad aïu, ne balei Me ïakren bad ka?"

Kumta kata ka briew ka la ïehnoh ïa la u khiew-um bad ka la leit shapoh shnong, bad ka la ong ha ki briew hangta:

"Ale, to wan-peit ïa u briew uba la ïathuh ha nga baroh kat kiba nga la leh. Hato yn dei une uta u Krist?"

Namarkata, ki la ïamih napoh shnong bad ki la wan sha U.

Ha kajuh ka por, ki synran ki la ïakyrpad ïa U ki ong:

"Ko Nonghikai, to bam,"

Hynrei U la ong ha ki:

"Nga don ka jynbam ban bam, kaba phi phim ïatip."

Namarkata, ki synran ki la ïaong para-ki hi:

"Don mano-mano ba la wan rah jynbam ïa U?"

U Jisu U la ong ha ki:

"Ka jynbam jong Nga ka long ba Ngan dup leh

ïa ka mon jong Uta Uba la phah ïa Nga, ba Ngan ïoh pynjanai ïa ka kam jong U. Hato phim ong, sa saw-bnai ka poi ka aïom-ot? Hakhmih nga ong ha phi: to khmied la ki khmat bad to jngoh ïa ki ri, naba ki la lieh lypa na ka bynta ka aïom-ot. Te uta uba ot u ïoh ka bainong, bad u lum soh ha ka jingim bymjukut, ba uta uba bet un ïoh kmen bad uta uba ot. Namar ha kane, ka jingong ka long ka bashisha: ba don uba bet, bad don uba ot. Nga la phah ïa phi ban ot ïa kaba phi phim shym la trei: kiwei pat ki la trei, bad maphi phi la rung ha ki jingtrei jong ki."

Te bun ki nongSamaria na kata ka shnong ki la ngeit ha U, namar ka ktien jong kata ka briew ka ïeng sakhi: "U la ïathuh ha nga baroh kat kaba nga la leh".

Kumta haba ki nongSamaria ki la wan ha U, ki la kyrpad ïa U ba Un sah hangta. Bad U la sah hangta arsngi. Te kham bun shuh shuh ki la ngeit ha U na ka bynta ka ktien jong U. Bad ki la ong ha kata ka briew:

"Mynta ngi ngeit, ym na ka bynta ka ktien jong pha: namar da lade hi ngi la ïohsngew, bad ngi tip ba Une U long shisha u Nongpynim jong ka pyrthei."

2. Ha Galileïa

44. U Jisu U wan sha Galileïa. *Ioan. 4:46-54.*

Te hadien arsngi U la leit noh nangta: bad U la wan sha Galileïa. Naba u Jisu hi U la sakhi ba u nongïathuhlypa um ïoh burom ha la ka ri. Te

haba U la poi ha Galileïa, ki nong-Galileïa ki la pdiang ïa U, ba ki la ïohi baroh kaba U la leh ha Jerusalem ha ka sngi jingkhawai: namar maki ruh ki la leit sha kata ka sngi jingkhawai.

45. U pynkoit ïa u khun jong u nongsynshar.
Ioan. 4:46-54.

Kumta U la wan biang sha Kana jong ka Galileïa ha kaba U la pynkylla waiñ ïa ka um. Te la don uwei u nongsynshar uba u khun jong u, u la pang ha Kapharnaum. Ma-u haba u ïohsngew ba u Jisu U la wan na Judia sha Galileïa, u la leit sha U, bad u la kyrpad ïa U ba Un hiar bad ba Un pynkoit ïa u khun jong u: naba u la poi ha tmier ka jingïap. Kumta u Jisu U la ong ha u:

"Lymda phi ïohi ïa ki dak bad ki kam-phylla, phin ym ngeit."

Uta u nongsynshar u la ong ha U:

"Ko Trai, to hiar shuwa ba u khun jong nga un ïap."

U Jisu U la ong ha u:

"To khie-leit: u khun jong me u im."

Uta u briew u la ngeit ïa ka ktien ba u Jisu U la ong ha u, bad u la leit noh. Te katba u dang hiar, ki shakri ki la wan-tan ïa u, bad ki la ïathuh da kaba ong, ba u khun jong u u im.

Namarkata, u la kylli ha ki ïa ka por, ha kaba u la kham shait. Te ki la ong ha u:

"Mynhynnin, ha ka por[1] hynñiew baje, ka khieshoh ka la pyllait ïa u."

Kumta uta u kpa u la tip, ba ka la dei ha kata

(1) Kumba shi baje mynsngi.

ka por ha kaba u Jisu U la ong ha u: "U khun jong me u im"; Te ma-u hi u la ngeit bad ka ïng-ka-sem jong u baroh. Sa kane pat ka kam-bah ba-ar u Jisu U la leh, haba U la wan na Judia sha Galileïa.

46. U Trai U sdang ban ïalap shaphang ka Hima jong u Blei. *Mt. 4:13-17. Mk. 1:14-15. Lk. 4:14-15.*

Bad ynda U la ïehnoh ïa ka shnong Nasareth. U la wan bad U la shong la sah ha Kapharnaum harud duriaw, ha ki khap jong ka Sabulon bad Nephthali: ba yn pynurlong ïa kaba la ong da u Isaias Nongïathuhlypa *(8:23; 9:1):*

" Ka ri Sabulon bad ka ri Nephthali, ka lynti ka duriaw sha shiliang ka Jordan, ka Galileïa jong ki Jentil: u paidbah uba la shong ha ka jingdum, u la ïohi ïa ka jingshai bakhraw; bad ha kita kiba shong ha ka ri jong ka syrngiew ka jingïap, la thaba ka jingshai."

Naduh kata ka por u Jisu U la sdang ban ïa-lap bad ban ong:

"To kylla-jingmut bad to ngeit ïa ka Gospel. la pyndep ïa ka ïa, bad ka hima ki bneng ka la jan."

Te ka nam jong U ka la phriang kylleng ka ri baroh. Bad U la hikai ha ki Sinagog jong ki, bad baroh ki la pyndonburom ïa U.

47. Ka jingkhot ïa ki synran banyngkong bad ka jingngat dohkha baphylla. *Mt. 4:18-22. Mk. 1:16-20. Lk. 5:1-11.*

Te katba u Jisu U dang ïaid harud ka duriaw Galileïa, u la ïohi arngut shipara, u Simon ïa uba

la khot Petrus, bad u Andrias uba shipara bad u, ba ki dang ïabret ïa ka jar ha duriaw (naba ki la long ki nongtongdohkha). Te ka la jia ba haba kita ki paidbah ki la ïatur sha U ban sngap ïa ka ktien jong u Blei, U pat U la ïeng harud ka pung Genasareth bad u la ïohi artylli ki lieng kiba ïeng harud ka pung: hynrei ki nongtongdohkha ki la hiar noh bad ki dang sait ïa la ki jar. Bad haba U la kiew ha kawei na kita ki lieng, kaba long ka jong u Simon, U la ong ïa u ban ñiat kham pajih na ryngkew. Ynda U la shong U la hikai ïa kita ki paidbah na kata ka lieng. Te haba U la kut kaba kren, U la ong ha u Simon :

"Lam sha bajylliew, bad to pynnoh ïa la ki jar ban dup ngat."

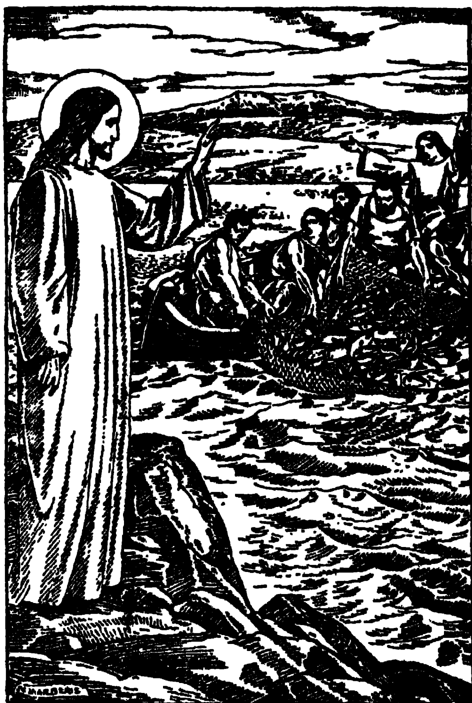
Bad u Simon u la phaiktien u la ong ha U :

"Ko Kynrad, baroh shimiet ngi la trei shitom, khlem da ngat eiei ruh; hynrei namar ka ktien jong Me, ngan pynnoh ïa ka jar."

Bad ynda ki la leh ïa kane, ki la ngat shistai ki dohkha hynrei ka jar jong ki ka la praid. Te ki la khawoit ïa la ki paralok kiba la don ha kawei pat ka lieng, ba kin wan bad ïarap ïa ki. Te ki la wan bad ki la pyndap ïa ki lieng baroh artylli, haduh ba ki la jan ngam. Haba u Simon Petrus u la ïohi ïa kata, u la dem khrup ha ki khohsiew jong u Jisu, u ong :

"To leit noh na nga, ko Trai, namar nga long u nongpop."

Namar u la lyngngoh ngaiñ, lem bad kita baroh kiba la don ryngkat bad u, ïa kata ka jingngat dohkha kaba ki la ngat. Bad u Jisu U la ong ha u Simon :

"Ki la ngat shistai ki dohkha, hynrei ka jar jong ki ka la praid."

"Wat sheptieng; naduh mynta men sa tong briew."

Bad ynda ki la ñiah ïa ki lieng sha ryngkew, haba ki la iehnoh ïa kiei-kiei baroh, ki la bud ïa U. Te katba U dang ïaid nangta, U la ïohi sa kiwei pat arngut shipara, u Jakob u khun jong u Sebedi, bad u Ïoannis, u para jong u, ha ka lieng ryngkat bad u Sebedi, u kpa jong ki, ba ki dang ïasyrdep la ki jar : bad U la khot ïa ki. Maki pat, markumta hi da kaba iehnoh ïa ki jar bad ïa la u kpa lem bad ki nongbylla, ki la ïabud ïa U.

48. U Krist U hikai ha ka Sinagog [1] ha Kapharnaum bad U beh noh ïa u mynsiem bymkhuid.

Mk. 1:21-28. Lk. 4:31-37.

Bad ki la rung ha Kapharnaum : te markumta ha ka sngi Sabbat haba U la rung ha ka Sinagog, U la hikai ïa ki. Bad ki la sngew-lyngngoh ïa ka jinghikai jong U; naba U hikai ïa ki kum Uba don bor, ym kum ki Nongthoh bad ki Pharisi.

Te ha kata ka Sinagog la don u briew uba ïoh ksuid bymkhuid, bad u la pyrta da ka sur bajam shibun :

"Ïeh-noh, ngi ïadonkam aïu bad Me, ko Jisu na Nasareth? Me wan ban pynjot ïa ngi? Nga tip ba Me dei U-ei, u Bakhuid jong u Blei."

Te u Jisu U la byrngem ïa u, U ong :

"Sngap jar, bad to mih-noh na u briew."

Bad haba uta u mynsiem bymkhuid u la lympat ïa u hapdeng, da kaba ring kyrthat ïa u bad da

(1) Sinagog : ka jaka ialang ki Ju.

kaba pyrta jam, u la mih-noh na u bad um shym pynmynsaw eiei ïa u.

Te baroh ki la lyngngoh, haduh ba ki la ïakylli para-ki hi, ki ong :

"Kaei kane? ka jinghikai thymmai aïu kane? Naba da ka bor bad da ka i-ktiar U hukum wat ïa ki mynsiem bymkhuid, bad ki kohnguh ïa U bad ki mih-noh."

Te ka nam jong U ka la phriang shisyndon ha ka ri Galileïa baroh.

49. U pynkoit ia ka syngkenkurim jong u Petrus.
Mt. 8:14-15. Mk. 1:29-31. Lk.4:38-39.

Ynda u Jisu U la ïeng, ki la mih-noh shisyndon na ka Sinagog, bad ki la wan ha ïng jong u Simon bad u Andrias, lem bad u Jakob bad u Ïoannis. Te ka kmie jong ka tnga u Simon ka thiah-pang na ka khieshoh ka bajur, bad ki la ïathuh kloi-lan ha U shaphang jong ka. U la wan bad U la bat ïa ka na ka kti, bad haba U ïeng hajan jong ka, U la hukum ïa ka khieshoh, bad markumta kata ka khieshoh ka la pyllait ïa ka; te ka la ïeng bad ka la shakri ïa ki.

50. Hadien ka sngi Sabbat, bun la pynkoit.
Mt. 8:16-17. Mk. 1:32-34. Lk. 4:40-41.

Te janmiet haba ka sngi ka la sep, baroh kat kiba la don nongpang da ki jingpang bun jait, ki la wanlam ïa ki ha U. Te baroh shishnong ki la wan ïalum lwui ha ka jynkhang. Ma-U pat da kaba buh ïa la ki kti halor uwei-pa-uwei na ki, U la

pynkoit ïa ki baroh : ba yn ïoh pynurlong, ïa kaba la kren u Isaias Nongïathuhlypa, uba ong (53 : 4) :

"U la shim ïa ki jingkhrew jong ngi, bad U la kit-noh ïa ki jingpang jong ngi."

Ki la wanlam ha U bun kiba shongksuid : bad U la beh-noh da ka ktien ïa kita ki mynsiem. Bad ki ksuid ruh ki la mih na ki bun ngut, ki da pyrta, bad da ong :

"Me long u Khun jong u Blei."

Te da kaba kynteit ïa ki, Um shym la shah ba kin kren, naba ki la tip ba U long u Krist.

51. U Krist U leit duai ha ka jaka kynjah.
Mk. 1:35-38. Lk. 4:42-43.

Haba U la khie dang step phyrngap, U la mih haba la sngi, bad U la leit sha ka jaka kynjah bad U la duai hangta. Te u Simon lem bad kita kiba la don ryngkat bad U, ki la bud ïa U. Bad haba ki la shem ïa U, ki la ong ha U :

"Baroh ki ïawad ïa Me."

Bad U la ong ha ki :

"Ïa ngin ïaleit sha ki shnong bad ki 'nongbah bamarkhap, ba Ngan ïoh ban ïalap hangta ruh; naba na ka bynta kane Nga la wan."

Bad ki paidbah ki la ïawad ïa U, bad ki la wan ha U, bad kin jin da la pynsah ïa U ba Un ym leit-noh na ki. Hynrei U la ong ha ki :

"Nga dei ban ïalap ïa ka hima jong u Blei ha kiwei pat ki shnong ruh, namar na kane ka daw la phah ïa Nga."

52. U Krist U ïalap ha Galileïa.
Mt. 4:23. Mk. 1:39. Lk. 4:44.

Bad u Jisu U la leit kylleng ka Galileïa baroh, U hikai ha ki Sinagog jong ki, bad U ïalap ïa ka Gospel jong ka hima, bad U pynkoit ïa ki jait jingpang baroh hapdeng ki paidbah, bad U beh noh ïa ki ksuid.

53. U pynkhuid ïa uba pang ñianglyngkut.
Mt. 8:1-4. Mk. 1:40-45. Lk. 5:12-16.

Te ka jia, haba U la don ha kawei ka nongbah, hakhmih u briew uba dap da u ñianglyngkut, u la wan sha U, bad haba u la ïohi ïa u Jisu, u la dem khrup bad u la mane ïa U, bad u la kyrpad ïa U, u ong :

"Ko Trai, lada Me mon, Me lah ban pynkhuid ïa nga."

Bad naba U la sngewsynei, U la kner ïa la ka kti, bad U la ktah ïa u, bad U la ong ha u :

"Nga mon. To khuid noh."

Bad U tang shu lah ong, uta u ñianglyngkut u la jah noh na u, bad u la khuid. Te U la bidong tyngeh ïa u bad U la phah noh ïa u shisyndon. Bad U la ong ha u :

"Peit ban ym ïathuh hano-hano ruh : hynrei khie, to pyni ïa lade ha u rangbah lyngdoh bad tyrwa ïa ka jingainguh kaba u Moses u la hukum na ka bynta ka jingpynkhuid ban long ha ki ka sakhi."

Hynrei ma-u pat, u leit bad u la sdang ban pynbna bad pynphriang kylleng ïa kata ka ktien,

haduh ba u Jisu Um lah leit shuh ha kaba paw ha kata ka 'nongbah, hynrei U la sah shabar ha ki jaka kynjah.

Hynrei ka ktien shaphang jong U ka la nang phriang kylleng, bad ki paidbah babun ki la wan lang ha U ban dup ïohsngew bad ba yn dup pynkoit ïa ki jingkhrew-jingswai jong ki. U pat U la kynriah-noh sha ri kynjah bad U la duai.

54. U Jisu U pynkoit ïa uba pang ïapshiliang ha Kapharnaum. *Mt. 9:1-8. Mk. 2:1-12. Lk. 5:17-26.*

Te hadien khyndiat sngi ynda U la leit biang ha Kapharnaum, la bna ba U don ha ïng. Bad bun ki la wan ïalum, haduh ba ym lait jaka shuh, wat ha jynkhang ruh, bad U la ïalap ha ki ïa ka ktien. Te la don ki Pharisi bad ki riew-said kiba ïashong. kiba la wan na ki shnong baroh ha Galileïa, bad Judia bad Jerusalem; bad ka bor jong u Trai ka la don bad U ban pynkoit-pynkhiah.

Te hakhmih, ki rangbah ki ïabah ha ka jynthiah ïa u briew uba pang-ïap-shiliang : bad ki la wad lad ban pynrung ïa u bad ban buh ha khmat jong U. Bad haba kim shem lynti ban pynrung, namar uta u paidbah, ki la kiew halor ïng[1], ki la lied ïa ka jynsop hamar ba don ma-U, bad haba ki la pyllait thliew, ki la pynhiar hapdeng ha-khmat u Jisu, ïa ka jynthiah ha kaba la thiah uta uba pang-ïap-shiliang. Haba ïohi ïa ka jingngeit jong ki, U la ong ha uta uba pang-ïap-shiliang :

"To shaniah, ko khun, la map-noh ïa ki pop jong me".

(1) Ha ri Palestina ki tnum-ïng ki long ki bamadan.

Te ki Nongthoh bad ki Pharisi ki la sdang ban pyrkhat, ki ong :

"Balei Une U kren kumne? U-ei Une Uba kren beiñ-blei? Mano ba lah ban map-pop, lait tang u Blei hi?"

Hynrei u Jisu Uba tip shisyndon ha la ka mynsiem, ba ki ïapyrkhat kumta hapoh lade hi, U la ong ha ki :

"Balei phi ïapyrkhat sniew ha ki dohnud jong phi? Kano kaba kham jem ban ong ha uba pang-ïap-shilliang: 'La map-noh na me ïa ki pop jong me,' ne ban ong: 'To ïeng, to rah ïa la ka jynthiah, bad to ïaid?' Hynrei ba phin dup tip ba u Khun jong u briew U don-bor ha ka pyrthei ban map pop, (hangta U la ong ha uba pang-ïap-shiliang) : Nga ong ha me : "To ïeng, to rah ïa la ka jynthiah bad to leit sha la ïng".

Te markumta hi da kaba ïeng ha-khmat jong ki, u la rah ïa ka jynthiah ha kaba u thiah bad u la leit-noh sha la ïng, u da pyndon burom ïa u Blei. Te baroh ki la lyngngoh ngaiñ, bad ki la pyndon burom ïa u Blei, Uba la ai kat kata ka bor ha u briew. Bad ki la sngew-khaweit, ki ong :

"Ngi la ïohi kiei kiei baphylla mynta ka sngi. Mynno-mynno ruh ngim ju ïohi kum kane".

55. Ka Jingkhot ïa u Matheus.

Mt. 9:9-13. Mk.2:13-17. Lk. 5:27-32.

Bad haba u Jisu u la leit-noh nangta, U la leit biang sha rud-duriaw : te u paidbah baroh, u la wan ha U, bad la hikai ïa ki.

Te haba U dang ïaid nangta, U la ïohi ïa u nongkhrong-khajna uba kyrteng u[1] Matheus ba u shong ha ïng ap-khrong bad U la ong ha u :

"To bud ïa Nga".

Te haba u la iehnoh baroh, u ïeng joit bad u la bud ïa U. Bad u Matheus u la pynlong na ka bynta jong U kawei ka jingkhawai ka bakhraw, ha la ïng. Te ka la jia katba U dang shong-bam ha kata ka ïng, ba bun ki nong-ap-khrong bad ki nongpop ki la ïashong ryngkat bad u Jisu, lem bad ki synran jong U, namar ki la ïadon shibun, bad ki la ïabud ïa U.

Ki Nongthoh bad ki Pharisi, haba ki ïohi ba U bam ryngkat bad ki nong-khrong bad ki nongpop, ki la ïakhñium ïa ki synran jong U, bad ki la ong :

"Balei u Nonghikai jong phi U bam bad U dih ryngkat bad ki nongkhrong bad ki nongpop?"

Haba u Jisu U la ïohsngew ïa kane, U la ong ha ki :

"Kito ki bakoit bakhiah kim donkam ïa u nong-pynkoit, hynrei kito ki bapang keiñ. Kumta to leit, to hikai ka mut aïu kane : 'Ka jingisynei nga kwah, ym ka jingkñia.' (Os. 6 : 6). Naba Ngam shym wan ban khot ïa ki bahok, hynrei ïa ki nongpop ban kylla jinmut."

56. Shaphang kaba shah-jingit.

Mt. 9:14-17. Mk. 2:18-22. Lk. 5:33-39.

Te ki synran jong u Ïoannis bad jong ki Pharisi ki shah-jingit : bad ki la wan, bad ki ong ha U :

"Balei ki synran jong u Ïoannis ki shah-jingit

(1) "Lebi" Mk. 2:14 bad Lk. 5:27.

bunsien bad ki duai, bad kumjuh ruh ki synran jong ki Pharisi, hynrei ki jong Me ki bam bad ki dih?"

Te u Jisu U lą ong ha ki :

" Ki lah ma ki lok jong u nongleit-kurim ban shah-jingit katba u nongleitkurim u dang sah bad ki? Katba ki dang don u nongleitkurim lem bad ki, kim lah ban shah-jingit. Hynrei ki sngi kin poi haba yn shim noh na ki ïa u nongleitkurim, te kumta ha kito ki sngi kin shah-jingit".

Bad U la kren ruh ha ki kawei ka pharshi :

"Ym don uba syrdep da ka lyngkhot jaiñ thymmai ïa ka jaiñkup barim, lada kumta, un pynjot noh ïa ka bathymmai ruh, bad kata ka lyngknot thymmai kan ym ïadei bad ka barim. Ym don ruh uba buh ïa ka waiñ thymmai ha ki lwa-snieh barim; lada kumta, kata ka waiñ kan pynpdang ïa kita ki lwa-snieh, ka hi ruh kan jaw noh bad ki lwa-snieh kin jot-ei. Hynrei ïa ka waiñ thymmai dei ban buh ha ki lwa-snieh thymmai; bad baroh ar kin sah. Bad ym don uno-uno haba u la dih ïa ka barim, u kwah ïa ka bathymmai; namar u ong : 'Ka barim ka kham [1] bha'.

(1) Ka jingmut jong kine ki phawer ka long ba u Krist U wan ym ban pynthymmai ïa ka niam ki Ju-kumban syrdep da ka jaiñthymmai ïa ka jaiñ-rim-hynrei ban seng ïa ka Balang Bakhuid jong U, ha kaba U buh ïa ki rukom-niam bathymmai kiba long ki dak bashisha jong ka Jutang Barim. Ki Ju ki buh waiñ ha ki lwa-snieh; kumba ka waiñ thymmai ha ki lwa thymmai, ka kylla rim katba nang-ïaid ka por, bad ka nang bang artat, kumta ka Balang u Blei ruh, katba ki snem ki nang-ïaid, katta ka nang-roi bad nangiphuh-iphieng.

KA LYNNONG III

KA SNEM BA-AR

1. Ka Jingleit sha Jerusalem

57. U Krist U pynkoit ïa u bapang, ha ka pung.
Ioan. 5:1-18.

Hadien kine kiei-kiei la long ka sngi-khawai jong ki Ju, te u Jisu U la leit sha Jerusalem. Te la don ha Jerusalem kawei ka pung, ba la khot[1] Probatika, ïa kaba la khot ha ka ktien Hebru Bethsaida, kaba don santylli ki tyngkong. Ha kine byllien ki thiah ki paid nongpang, ki matlah, ki dkoh, ki bapang-ïap-shiliang, ba ki ïa-ap ïa ka jingkhih jong kata ka um. Ba u Angel jong u Trai u hiar katkum ka por, ha kata ka pung; bad la pynkhih ïa ka um. Te jar uba hiar nyngkong ha kata ka pung hadien ka jingkhih jong ka um, la pynkoit-pynkhiah noh na kano-kano ka jingpang ba u don. Te la don hangta uwei u briew, uba la pang la lai-phewphra snem. Haba u Jisu U la ïohi ïa une ba u thiah, bad ba U la tip ba u la don hangta la slem bah, U la ong ha u :

(1) Ka Phalorblang kaba don shaphang shatei mih-ngi jong ka tempel.

"Me kwah ban koit?"

Uta u bapang u la phai-ktien:

"A Trai, ngam ïoh briew, uban pynngaan ïa nga ha ka pung, haba la pynkhih ïa ka um; naba katba manga nga dang wan, uwei pat u la lah hiar shuwa ïa nga".

U Jisu U la ong ha u:

"To ïeng, to rah ïa la ka jynthiah bad to ïaid".

Te markumta hi, uta u briew u la koit, bad u la rah ïa la ka jynthiah bad u la ïaid. Hynrei kata ka sngi ka la long ka Sabbat. Namarkata ki Ju ki la ong ha uta ïa uba la pynkoit:

"Dei ka Sabbat, ym bit ba men rah noh ïa la ka jynthiah [1]".

U la phai-ktien ha ki:

"Uta Uba la pynkoit ïa nga, U la ong ha nga: To rah ïa la ka jynthiah bad to ïaid".

Namarkata, ki la kylli ïa u:

"Mano uta u briew uba la ong ha me: To rah ïa la ka jynthiah bad to ïaid?"

Hynrei uta uba la koit um shym la tip ba dei mano. Namar u Jisu U la kynriah noh na u paid-bah uba ïaïeng ha kata ka jaka. Hadien u Jisu U la ïashem bad u ha ka tempel, bad U la ong ha u:

"Hakhmih, la pynkoit ïa me; kumta wat leh pop shuh, ïoh kan ngat ha me kaba kham sniew".

Uta u briew u la leit noh, bad u la ïathuh ha ki Ju ba dei u Jisu uba la pynkoit ïa u. Namarkata, kita ki Ju ki la leh-beiñ ïa u Jisu, naba U la leh ïa kine kiei kiei ha ka Sabbat. Hynrei u Jisu U la phai-ktien ïa ki:

(1) Ha ka sngi Sabbat ki Ju ki pyrkhing eh wat ban rah ïa i-ei i-ei barit eh bad kim shah ruh ban leit jingleit sha jngai.

"U Kpa jong Nga U trei haduh mynta, Nga ruh Nga trei".[1]

Te kumta kita ki Ju ki la nang-wad-dong ban pynïap ïa U, namar ym tang ba U la pynkheiñ ïa ka Sabbat, hynrei U la ong ruh ba u Blei U la long u Kpa jong U, bad U pynryngkat ïalade bad u Blei.

58. U Krist U Kren ha ki Pharisi. *Ioan. 5:19-47.*

Kumta u Jisu U la phai-ktien bad U la ong ha ki: "Shisha, shisha Nga ong ha phi : u Khun Um lah ban leh eiei ruh da lade hi, lait-tang kaba U ïohi ba u Kpa U leh : naba kat kaba ma-U U leh, ïa kane u Khun ruh U leh lem. Namar u Kpa U ïeid ïa u Khun bad U pyni ha U baroh la kaba U hi U leh. Bad Un pyni ha U ïa ki kam kiba kham khraw ïa kine, ba maphi phin dup lyngngoh. Naba kumba u Kpa U pynmih ïa ki baïap, bad U pynim, kumta ruh u Khun, U pynim ïa kiba U mon. Namar u Kpa Um bishar ïano-ïano ruh, hynrei ïa ka jingbishar baroh U la ai ha u Khun, ba baroh kin dup burom ïa u Khun, kumba ki burom ïa u Kpa. Uta ubym burom ïa u Khun, um burom ïa u Kpa Uba la phah ïa U. Shisha, shisha, Nga ong ha phi, ba uta uba shahshkor ïa ka ktien, bad uba ngeit ha Uta Uba la phah ïa Nga, u ïoh ïa ka jingim bymjukut, bad un ym hap ha ka jingbishar, hynrei u la lait shiliang na ka jingïap sha ka jingim. Shisha, shisha, Nga ong ha phi ba ka ïa ka

(1) U Blei Um pud ban trei wat tang shikhyllipmat ruh, namar lada Um sumar-sukher ma-U ïa ka pyrthei, kumno kiei kiei baroh kin kylla-long? Kumta namar u Jisu U long u Blei, U pynkoit ha kano kano ka sngi ruh.

poi, bad ka dei mynta, haba ki[1] baïap kin ïohsngew ïa ka sur jong u Khun u Blei, bad kita kiba shahshkor kin im. Naba kumba u Kpa U don ka jingim ha lade hi, kumta U la ai ha u Khun ruh ban ïoh jingim ha lade hi : U la ai ruh ha U ïa ka bor ban bishar-khadar, namar U long u Khun jong u briew. Wat lyngngoh ïa kane, namar ka poi ka por ha kaba baroh kito kiba don hapoh jyntep, kin ïohsngew ïa ka sur jong u Khun u Blei; bad kito kiba la leh ïa ka babha kin mih sha ka jingmih-pat jong ka jingim : hynrei kito kiba la leh ïa ka basniew, sha ka jingmih-pat jong ka jingbishar. Da lade hi Ngam lah ban leh eiei ruh em. Kumba Nga ïohsngew, Nga bishar; bad ka jingbishar jong Nga ka long ka bahok, naba ngam wad ïa la ka mon, hynrei ïa ka mon jong Uta Uba la phah ïa Nga.

"Lada Nga ïeng-sakhi ïalade hi, ka sakhi jong Nga kam long ka bashisha. Don Uwei pat Uba ïengsakhi ïa Nga; bad Nga tip ba kata ka sakhi kaba U sakhi ïa Nga ka long ka bashisha. Maphi hi phi la ïaphah ha u Ïoannis bad u la ïeng-sakhi ïa ka bashisha. Pynban Ngam pdiang ïa ka sakhi na u briew : hynrei Nga ong ïa kine kiei kiei ba phin dup lait-im. Ma-u, u la long ka sharak bameh bad batyngshaiñ. Ma-phi pat phi la kwah tang shipor ban ïakmen ha ka jingshai jong u. Hynrei Nga Nga don ka sakhi kaba kham khraw ban ïa ka jong u Ïoannis. Naba ki kam kiba u Kpa U la ai ha Nga ba Ngan pyndep, kita hi ki kam kiba Nga Nga leh ki ïeng-sakhi ïa nga, ba

(1) Kiba la ïap ka mynsiem. Kita kiba shahshkor ïa ka ktien jong U, wat lada ki ïap, ka mynsiem kan ïai-im.

u Kpa U la phah ïa nga. Bad Uta u Kpa hi ruh Uba la phah ïa Nga, ma-U hi U ïeng-sakhi ïa Nga. Mynno mynno ruh phim shym ïohsngew ïa ka sur jong U, lymne ïohi ïa ka dur-ka-dar jong U. Bad phim don ïa ka ktien jong U ba kan ïaisah ha phi : naba ïa Uba ma-U U la phah, ïa Uta phim ngei. Phi ït bniah ïa ki Jynthoh, naba phi tharai ban ïoh ha ki ïa ka jingim bymjukut, bad maki dei kiba ïeng-sakhi ïa Nga bad phim treh ban wan ha Nga ban dup ïoh ïa ka jingim. Ngam pdiang ïa ka burom na ki briew. Hynrei Nga tip ïa phi, ba phim don ha lade ka jingïeid jong u Blei. Nga Nga la wan ha ka kyrteng jong u Kpa jong Nga, bad phim pdiang ïa Nga; lada uwei pat u wan ha ka kyrteng la jong, ïa uta phin pdiang. Kumno maphi phi lah ban ngeit, phi kiba ïapdiang ïa ka burom uwei na uwei pat: bad ïa ka burom kaba tang na u Blei hi phim ïawad? Wat tharai ba Nga Ngan mudui ïa phi ha uta u Kpa; don uba mudui ïa phi, u Moses, ha uba phi ïakyrmen. Namar lada phi ngeit ha u Moses, phin ngeit ha Nga ruh; namar u la thoh shaphang jong Nga. Hynrei lada phim ngeit ïa ki jynthoh jong u, kumno phin ngeit ïa ki ktien jong Nga?"

2. Ha Galileïa

59. Ki Synran ki kheit ïa ki soh-kew ha ka Sabbat.
Mt. 12:1-8. Mk. 2:33-28. Lk. 6:1-5.

Te ka la jia biang mynba u Trai U la ïaid lyngba ïa ki lyngkha-kew ha ka ar Sabbat banyng-

kong, ba ki synran jong U haba ki la thngan, ki la sdang, katba ki nang-ïaid, ban[1] kheit ïa ki tyrjup kew. Bad ki la bam, ki kyrjaw ïa ki ha la ki kti. Hynrei ki Pharisi, haba ki la ïohi ïa kata, ki la ong ha U :

"Hakhmih, balei ba ki synran jong Me ki leh ha ka sngi Sabbat ïa kaba ym bit ban leh ha ka Sabbat?"

Te u Jisu U la phai-ktien ïa ki, U la ong :

"Phim pat shym pule aïu u Dabid u la leh, mynba u la donkam, bad u hi u la thngan, lem bad kita kiba la ïadon bad u? Kumno ba u la rung ha ka ïng u Blei, ha ka por u Abiathar, u rangbah lyngdoh, bad ba u la shim bad la bam ïa ki Kpupyni, ïa kiba ym bit ban bam lait-tang ki lyngdoh, bad ba u la ai ruh ha kita kiba la don lem bad u? Ne, phim shym pule ha ka aiñ, ba ha ka sngi Sabbat ki lyngdoh ha ka tempel ki pynkheiñ ïa ka Sabbat bad ki long khlem pop? Hynrei Nga ong ha phi, ba don hangne Uba kham khraw ban ïa ka tempel. Hynrei lada phi la tip ka mut aïu kane : 'Ïa ka jingisynei Nga kwah, bad ym ïa ka jingkñia' (Os. 6 : 6), phin ym da la pynrem ïa ki balui-lui."

Te U la ong ha ki :

"Ïa ka Sabbat la thaw na ka bynta u briew, ym ïa u briew na ka bynta ka Sabbat. Kumta u Khun jong u briew U long u Trai jong ka Sabbat ruh."

(1) Ha ri mihngi, ki trai-kper kim ujor eiei ban kheit bamrwing ïa ki kynja jynbam ne soh.

60. Ha kawei pat ka Sabbat U pynkoit ïa uba pang-ïap ka kti. *Mt. 12:9-13. Mk. 3:1-5. Lk. 6:6-10.*

Te haba U la leit noh nangta, ka la jia sa ha kawei pat ka Sabbat, ba U la rung bïang ha ka Sinagog jong ki, bad U la hikai. Te la don hangta u briew uba ka kti-kamon jong u ka la ïap. Hangta ki Nongthoh bad ki Pharisi ki la thap ïa U, la Un pynkoit ma ha ka Sabbat, ba kin dup ïoh mudui pyrshah ia U. Te ki la ïakylli ïa U, ki ong:

"Hato ka bit ban pynkoit ha ka Sabbat?"

Hynrei ma-U, U la tip ïa ka jingmut jong ki, bad U la ong ha uta u briew uba la don ka kti ba la ïap:

"Khie joit bad to ïeng hapdeng."

Te u la khie bad u la ïeng joit. Bad u Jisu U la ong ha ki:

"Nga kylli ïa phi lada ka bit, ha ki sngi Sabbaton, ban leh bha ne ban leh sniew; ban pynim ïa ka jingim, ne ban pynjot ïa ka?"

Hynrei ki la sngap la ka sngap. Te U la ong ha ki:

"Uno u briew napdeng jong phi, uba don kawei ka 'langbrot, bad lada kata ha ka Sabbat, ka hap ha ka thliew, un ym bat bad un ym sei ïa ka? Katno u briew, u kham bha ban ïa ka 'langbrot! Namarkata ka bit ban leh bha ha ka Sabbat".

Te da kaba khmih sawdong ïa ki, da ka jingbitar, ba U sngewsih ïa ka jingmatlah jong ka dohnud jong ki, U la ong ha uta u briew:

"To kner ïa la ka kti".

Te u la kner ïa ka, bad ïa ka kti jong u la pynkoit, kum kata kawei pat.

61. Ki Pharisi ki ïasuh-buit ban pyniap ïa u Krist.
Mt. 12:14. Mk. 3:6. Lk. 6:11.

Hynrei ki Pharisi ki la dap da ka jinglamwir bad ki la ïasylla para-ki hi, aïu, ba kin dup leh ïa u Jisu. Te haba ki la ïamih-noh, shisyndon ki la ïasylla pyrshah ïa U bad ki nongbud u Herod, kumno ba kin ïoh pynduh-noh ïa U.

62. U Krist U leit sha ka duriaw Genasareth, ha kaba U pynkoit bun ngut.
Mt. 4:24-25; 12:15-21. Mk. 3:7-12. Lk. 6:17-19.

Hynrei u Jisu ba U tip ïa ka jingmut jong ki, U la kynrïah noh lem bad la ki synran sha durïaw. bad u paidbah byllien u ïabud ïa U, na Galileïa bad Judia, bad na Jerusalem, bad na Idumia, bad na Dekapolis, bad na sha shilïang ka Jordan. Bad kito kiba na ki thaiñ Tyrus bad Sidon, u paidbah byllien, haba ïohsngew ïa kiei-kiei ba U leh, ki la ïawan ha U. Te U la ong ha la ki synran ba ka lieng-rit kan ap hajan jong U, na ka daw jong uta u paidbah, ba ïoh ki ïaphñian ïa U. Namar U la pynkoit bun ngut, haduh ba baroh kita kiba don jingpang ki la ïatur sha U ban dup ïoh ktah ïa U. Te ki la wanlam ha U ïa kita baroh kiba la pang, ïa kiba la ngat ha ki jingpang bad ki jingkordit har rukom, ïa kiba shongksuid bad ki balamwir bad kiba pang ïap-shilliang. Bad U paidbah baroh u la ïawad ban ïoh-ktah ïa U, naba ka bor ka la mih na U bad U la pynkoit ïa ki baroh. Te haba ki mynsiem bymkhuid ki la ïohi ïa U, ki la dem ngon ha-khmat jong U bad ki pyrta, ki ong:

"Me long u Khun jong u Blei".

Ma-U pat U la maham tyngeh ïa ki ba kin ym pynbna ïa U : ba yn ïoh pyn-urlong ïa kaba la ong da u Isaïas Nongïathuhlypa, uba ong (42 : 1-4.):

"Hakhmih u shakri jong Nga, Uba Nga la jied, U baïeid jong Nga, ha Uba ka mynsiem jong Nga ka sngewbha eh. Ngan buh ïa u Mynsiem jong Nga halor jong U, bad Un pynbna ïa ka jïngbishar ha ki bynriew. Un ym ïengïaleh, lymne pyrta, lymne yn ym don ba ïohsngew ïa ka sur-ktien jong U ha ki lad. Un ym kdïah ïa u khah ba la kheiñ, bad Un ym pynlip ïa u ksai ba sah tdem : tat haduh ba U phah ïa ka jingbishar sha ka jingjop. Bad ha ka kyrteng jong U ki bynriew kin kyrmen."

63. U khot ïa ki Khat-ar ngut ki Apostol.

Mt. 5:1; 10:1-4. Mk. 3:13-19. Lk. 6:12-16.

Te ka la jia ha kito ki sngi, ba haba ïohi ïa ki paidbah, U la kiew sha u lum ban duai, bad U la sah baroh shimiet ha kaba duai ïa u Blei. Bad haba la mih ka sngi, U la khot ïa ki synran, bad U la jied khat-ar ngut napdeng jong ki, ïa kiba U la khot Apostol[1]. Bad U la thung ïa ki khat-ar ngut ba kin dup long lem bad U, bad ba Un dup ïoh phah ïa ki ban ïalap. Bad U la ai-bor ha ki ban pynkoit ïa ki jingpang bad ban beh noh ïa ki ksuid.

Bad ki kyrteng jong kita ki khat-ar ngut ki Apostol ki long kine :

U banyngkong u Simon, ïa uba la khot u Petrus,

(1) Ki Nonglamktien.

bad u Andrias uba shi-para bad u, u Jakob u khun jong u Sebedeus bad u Ïoannis u para jong u (bad u la sin ïa ki Boanerjes, kaba mut, ki khun u pyrthat), u Philip bad u Bartholomeus, u Thomas bad u Matheus u nong-ap-khrong, bad u Jakob u khun u Alpheus, bad u Thaddeus, u Simon Kananeus ïa uba la khot u bashitrhem, bad u Judas Iskariot, uba la long u nongshet-kylla.

64. Ka jingïathuhkhana halor u lum.

Mt. 5:1-2. Lk. 6:17-20.

Te haba U la hiar arsut bad ki, U la ïeng ha ka jaka madan, bad shibun na ki synran jong U, bad u paidbah byllien na baroh ka Judia, bad Jerusalem, bad na ki rud-duriaw bad na Tyrus bad na Sidon, kiba la wan ban sngap ïa U bad ba yn pynkhiah ruh na ki jingpang jong ki. Bad haba U la shong, ki synran jong U ki la wan ha U. Te haba U la mied ïa la ki khmat sha la ki synran, U la ang ïa la ka shyntur bad U la hikai ïa ki, U ong :

65. Ki Jingsuk bad ki Jingkordit.

Mt. 5:3-12. Lk. 6:20-26.

"Suk ki baduk ha ka mynsiem, naba ka hima ki bneng ka long ka jong ki. Suk ki bajemnud, naba kin ïoh ïa ka khyndew. Suk kito kiba ïam, naba yn pyntngen ïa ki. Suk kito kiba thngan bad kiba sliang ïa ka hok, naba yn pynkdang ïa ki. Suk kiba isynei, naba yn isynei ïa ki. Suk ki bakhuid dohnud, naba kin ïohi ïa u Blei. Suk

kiba pyniasuk, naba yn khot ïa ki ki khun jong u Blei. Suk kito kiba shahlehbeiñ na ka bynta ka hok, namar ka hima ki bneng ka long ka jong ki. Suk maphi haba kin tim ïa phi bad lehbeiñ ïa phi, bad kin kren baroh ka basniew pyrshah ïa phi, da kaba lamler, na ka bynta jong Nga. Suk maphi haba ki briew kin isih ïa phi, haba kin kyntait ïa phi, kin beiñ bad kin pynsahjied ïa ka kyrteng jong phi kum ka basniew, na ka bynta jong u Khun u briew. To kmen bad to risa ha kito ki sngi, naba ka bainong jong phi ha bneng ka long ka bakhraw. Naba kumta hi ki la leh-beiñ ïa ki nongïathuhlypa kiba la don shuwa ïa phi.

"Hynrei kordit ïa phi ki bariewspah, naba phi la ïoh ïa la ka jingtngen. Kordit ïa phi kiba la kdang, naba phin thngan.Kordit ïa phi kiba rkhie mynta, naba phin sngewsih bad phin ïam. Kordit ïa phi haba ki briew kin ïaroh ïa phi, naba kumne ki kpa jong ki ki la leh ïa ki nongïathuhlypa balamler."

66. Ka mluh jong ka ram-ew; ka jingshai jong ka pyrthei. *Mt. 5:13-16.*

"Phi long ka [1] mluh jong ka ram-ew, hynrei lada ka mluh ka blad noh, da-ei yn pynbang pat ïa ka? Kam larkam eiei shuh, sa tang ban shu bret noh shabar, bad ba yn ïuh ki briew. Phi long ka jingshai jong ka pyrthei. Ym lah ban

(1) Kumba ka mluh ka da na ka jingpyut bad jingbiahphongrai, kumta ki Apostol ruh ki da ïa ka pyrthei da ki kam bad ki jingduai jong ki.

buhrieh ïa ka nongbah kaba don halor u lum. Kim thang ïa ka sharak bad buh ïa ka hapoh ka pyrha. hynrei halor ka diengpyñïeng sharak, khnang ba kan dup pynshai ïa baroh kiba don ha ïng. Kumjuh to ai ba ka jingshai jong phi kan tyngshaiñ ha khmat ki briew, ba kin dup ïohi ïa ki kam babha jong phi, bad kin dup pyndon burom ïa u Kpa jong phi Uba ha bneng."

67. U Krist bad ka Aiñ. *Mt. 5:17-20.*

"Wat mut ba Nga la wan ban pynduh-pyndam noh ïa ka aiñ, ne ïa ki nongïathuhlypa : Ngam wan ban pynduh-pyndam hynrei ban pyndep. Namar, shisha Nga ong ha phi, haduh ban da duh noh ka bneng bad ka khyndew, iwei i dak-rit, ne i dong in ym duh noh na ka aiñ, tat ynda la pyndep baroh. Uta, namarkata, uban pynkheiñ iwei na kine ki hukum barit eh, bad uban hikai kumta ïa ki briew ruh, yn khot u barit tam ha ka hima ki bneng. Hynrei uta uban leh bad uban hikai, ïa u yn khot u bakhraw ha ka hima ki bneng. Namar Nga ong ha phi ba lymda ka hok jong phi ka palat ban ïa ka jong ki Nongthoh bad ki Pharisi, phin ym rung ha ka hima ki bneng."

68. Ka jingbitar bad ka jingbuhnud. *Mt. 5:21-26.*

"Phi la ïohsngew ba la ong ha kiba mynhyndai (Eks. 20 : 13...) : Men ym pynïap. Naba uno-uno uban pynïap un hap ha ka jingbishar. Hynrei Nga ong ha phi, ba uno-uno uba bitar ïa la u hymmen-u-para, un hap ha ka jingbishar. Uto pat uban ong

ïa la u hymmen-u-para : "Raka," un hap ha ka dorbar. Uto pat uban ong: "Me u biej," un hap ha ka dujok-ding. Namarkata, lada me tyrwa ïa ka jingainguh jong me ha ka duwan, bad ha shen me kynmaw ba u hymmen-para jong me u don eiei pyrshah ïa me, to ïehnoh hangta ha-khmat ka duwan ïa la ka jingainguh, bad to leit ban ïasuk shuwa bad la u hymmen-u-para, te hadien haba me wan men tyrwa ïa la ka jingkñia. To mynjur pynkloi bad u nongïaleh-pyrshah jong me, katba me dang don bad u ha lynti, ïoh ba uta u nongïaleh-pyrshah u aiti ïa me ha u nongbishar bad u nongbishar u aiti ïa me ha u shakri, bad yn thep ïa me hapoh patok. Shisha Nga ong ha me, ba men yn mih noh nangta, tat haduh ba men da siew dep ïa ka damli bakhatduh."

69. Ka jingklim bad ka jingbrai-thala. *Mt. 5:27-30.*

"Phi la ïohsngew ba la ong ha kiba mynhyndai (Eks. 20 : 14) : Men ym klim : Hynrei Nga ong ha phi, ba jar uba peit ïa ka kynthei ban brai thala bad ka, u la lah klim lypa ïa ka ha la ka dohnud. Lada ka khmat kamon jong me ka pynthut ïa me, to khlaw noh ïa ka, bad to bret noh na me, naba ka kham bha ïa me ba kawei na ki dkhot-met kan duh noh ban ïa kaban bret ïa ka met jong me baroh kawei hapoh dujok. Bad lada ka kti kamon jong me ka pynthut ïa me, to ot noh ïa ka bad to bret noh na me : naba ka kham bha ïa me ba kawei na ki dkhot-met jong me kan duh noh, ban ïa kaba ka met jong me baroh kawei kan leit sha dujok."

70. Ka jingpyllait-tnga. *Mt. 5:31-32.*

"La ong ruh (Deut. 24 : 1) : Kat uba beh noh ïa la ka tnga, un ai ha ka ïa ka kot ïapyllait. Hynrei Nga ong ha phi ba jar uba beh noh ïa la ka tnga, lait na ka daw klim, u pynklim ïa ka : bad uta uba ïapoi bad kata kaba la shah beh, u klim."

71. Ka jingsmai lamler bad kaba smai.
Math. 5:33-37.

"Phi la ïohsngew ruh ba la ong ha kita kiba mynhyndai (Eks. 20 : 7...) : Men ym smai lamler, hynrei men pyndep ïa la ki jingsmai ha u Trai. Ma-Nga pat Nga ong ha phi ban ym smai satia, lymne da ka bneng, naba ka long ka khet jong u Blei; lymne da ka ram-ew, ba ka long ka jingïuh-kjat jong U; lymne da ka Jerusalem, ba ka long ka nongbah jong u Syiem bakhraw; lymne men ym smai da la ka khlieh, naba mem lah ban pynlieh ne pynïong ïa uwei u 'ñiuh-khlieh. Hynrei ka jing-kren jong phi to kan long, hooid, hooid : em, em; naba kaba palat na kine, ka long na ka basniew."

72. Ka aiñ ban pynhiar-kput.
Mt. 5:38-42. Lk. 6:29-30.

"Phi la ïohsngew ba la ong (Leb. 24 : 19) : Ka khmat na ka bynta ka khmat, bad ka bniat na ka bynta ka bniat. Hynrei Nga ong ha phi ban ym ïeng pyrshah kylliang ïa ka basniew; hynrei lada uno-uno u thab ïa me na ka ngaþ kamon jong me, to pynshah ha u sa kawei pat : bad ha uta uba

kwah ban tian-bishar ïa me, bad ban shim noh ïa ka sopti-lor jong me, to ïeh ha u ïa ka jaiñ-kup ruh : Bad ha uta uba shim noh na me ïa ka jaiñ-kup jong me, wat khang ba un shim ïa ka sopti-lor ruh. Bad uno-uno uban ring-bor ïa me shihajar jam, to leit bad u sa arhajar. To ai ha uta uba pan na me; bad na uba kwah ban pan kylliang na me, wat phai noh, bad na uta uba shim ïa kiei-kiei ki jong me, wat pan bïang."

73. Ka jingïeid ïa ki nongshun.

Mt. 5:43-48. Lk. 6:27-28; 31-36.

"Phi la ïohsngew ba la ong (Leb. 19 : 18) : Men ïeid ïa la u paramarjan bad men isih ïa u nongshun jong me. Hynrei Nga ong ha phi kiba ïasngap : To ïeid ïa ki nongshun jong phi, to leh bha ïa kito kiba isih ïa phi. To kyrkhu ïa kito kiba tim ïa phi, bad to duai na ka bynta kito kiba leh-beiñ bad kiba kynnoh-sniew ïa phi, ba phin dup long ki khun jong u Kpa jong phi Uba ha bneng, Uba pynmih ïa la ka sngi ha ki babha bad ki basniew, bad Uba pynslap ha ki bahok bad ki bymhok. Bad kumba phi kwah ba ki briew kin leh ïa phi, to leh kumjuh ïa ki maphi ruh. Namar lada phi ïeid ïa kito kiba ïeid ïa phi, phin ïoh 'nong aïu? Hato ki nong-ap-khrong ruh kim leh ïa kane? Bad lada phi leh bha ïa kito kiba leh bha ïa phi, phi ïoh jingnguh aïu? Wat ki nongpop ruh ki leh ïa kane. Bad lada phi ai-kylliang ha kito na kiba phi kyrmen ban ïoh biang, phi ïoh jingnguh aïu? Naba ki nongpop ruh ki ai-kylliang ïa ki nongpop, ban dup ïoh katjuh. Hynrei to ïeid ïa ki nongshun jong phi;

to leh bha bad to ai-kylliang, khlem kyrmen eiei na kata: bad ka bainong jong phi kan long ka bakhraw, bad phin long ki khun jong U bahalor tam: naba U long U basbun ïa ki bymsngewnguh, bad ïa ki basniew. Namarkata, to long ki bajanai, ki baisynei, kumba u Kpa-bneng jong phi ruh, U long u bajanai, u baisynei."

74. Ki jingthmu babha haba ai isynei. *Mt. 6:1-4.*

"To sumar ban ym leh ïa ka hok jong phi ha khmat ki briew, ba kin dup ïohi: lada kumta, phin ym ïoh ka bainong na u Kpa jong phi Uba ha bneng. Namarkata, haba me ai isynei, wat put turoi ha shuwa jong me, kumba leh ki arsap ha ki sinagog bad ki surok-bah, ba yn dup burom ki briew. Shisha Nga ong ha phi, ki la ïoh ïa la ka bainong. Hynrei haba me ai isynei, wat ai ba ka 'ti-kadiang jong me kan tip ïa kaba ka 'ti-kamon jong me ka leh; khnang ba kata ka jingai-isynei kan long ha kaba rieh, bad u Kpa jong me Uba ïohi ha kaba rieh, Un siew-kylliang ïa me."

75. Ki jingthmu babha haba duai. *Mt. 6:5-8.*

"Bad haba phi duai, wat long kum ki arsap, kiba ïeid ban ïeng bad ban duai ha ki Sinagog bad ki 'dong jong ki surok-bah, ba yn dup ïohi ki briew; shisha Nga ong ha phi, ki la ïoh ïa la ka bainong. Me pat haba me duai, to rung ha la ka

pulit[1], bad ynda la khang ïa ka jynkhang, to duai ïa u Kpa jong me ha kaba rieh: bad u Kpa jong me Uba ïohi ha kaba rieh Un siewkylliang ïa me. Bad haba phi duai, wat bun-ktien, kum ki jentil; naba ki tharai yn shahshkor ïa ki na ka pyrthei; naba ki tharai yn shahshkor ïa ki na ka bynta ka jingbun-ktien jong ki. Namarkata, wat long kum maki, naba u Kpa jong phi U tip ïa kaba phi donkam, shuwa ba phin pan na U."

76. Ka jingduai u Trai. *Mt. 6:9-15.*

"Namarkata, phin duai kumne: Ko Kpa jong ngi Uba ha bneng, kan long bakhuid ka kyrteng jong Me, kan wan ka hima jong Me. Kan long ka mon jong Me, ha ka khyndew kumba ha bneng. To ai ha ngi mynta ka sngi ïa ka jynbam ba donkam jong ngi. Bad to map ïa ngi ïa ki ryngkang jong ngi kumba ngi ruh ngi map ïa kiba leh sniew ïa ngi. Bad wat ïalam ïa ngi sha ka jingpynshoi; hynrei to pyllait ïa ngi na ka basniew.

Naba lada phin map ïa ki briew ïa ki pop jong ki, u Kpa-bneng jong phi ruh Un map ïa phi ïa ki pop jong phi. Hynrei lada phim map ïa ki briew, u Kpa jong phi ruh Un ym map ïa phi ïa ki pop jong phi."

77. Ka jingthmu babha haba shah-jingit.
Mt. 6:16-18.

"Te haba phi shah-jingit, wat leh sngewsih kum ki arsap. Naba ki pynran la ka khmut-kakhmat ba kin dup paw shah-jingit ha ki briew. Shi-

(1) I kamra rit.

sha Nga ong ha phi, ki la ïoh la ka bainong. Me pat, haba me shahjingit, to sleh umphniang ïa la ka khlieh, bad to bta ïa la ka khmut-ka-khmat: ba men ym paw ha ki briew ba me shah-jingit, hynrei ha u Kpa jong me Uba don ha kaba rieh; bad u Kpa jong me Uba ïohi ha kaba rieh, Un siew-kylliang ïa me."

78. Ka spah-bneng. *Mt. 6:19-21.*

"Wat kynshew spah ïa phi hi ka kane ka pyrthei, ha kaba ka sarang bad ki khñiang ki bam-duh, bad ha kaba ki nongtuh ki tih bad ki tuh. Hynrei to kynshew ïa phi hi, ki spah ha bneng, ha kaba lymne ka sarang lymne ka khñiang kin ym bam-duh bad ha kaba ki nongtuh kin ym tih, ne tuh. Naba ha kaba ka spah jong me ka don, hangta ka dohnud jong me ruh ka don."

79. Ka khmat, ka sharak jong ka met. *Mt. 6:22-23.*

"Ka sharak jong ka met jong me, ka long ka khmat jong me. Lada ka khmat jong me ka sngur, baroh ka met jong me kan shai. Hynrei lada ka khmat jong me ka jngut, baroh ka met jong me kan dum. Te kumta lada ka jingshai kaba ha me ka dum, katno kata ka jingdum hi kan long!"

80. To shakri tang ïa uwei u Blei. *Mt. 6:24.*

"Ym don uba lah ban shakri arngut ki kynrad; naba un isih ïa uwei, bad un ïeid ïa uwei pat: ne un ïashah bad uwei, bad un ibeiñ ïa uwei pat. Phim lah ban shakri ïa u Blei bad ïa ka spah."

81. Shaniah ha u Blei ïa ki jingdonkam pyrthei.
Mt. 6:25-34.

Namarkata, Nga ong ha phi, wat diaw na ka bynta la ka jingim, daei ba phin bam, lymne na ka bynta la ka met, daei ba phin kup phin sem. Hato ka jingim kam kham-kor ban ïa ka jynbam, bad ka met ban ïa ka kup-ka-sem? To khmih-thuh ïa ki sim jong ka suiñ-bneng, namar kim ïabet, lymne kim ïa-ot, lymne kim ïalum ha ki thiar; bad u Kpa-bneng jong phi U bsa ïa ki. Hato phim kham-kor shibun ban ïa ki? Te uno na phi, da kaba pyrkhat u lah ban pyntam shipruh ïa la ka rynïeng? Bad balei phi diaw na ka bynta ka kup-ka-sem? To peitthuh ïa ki 'tiew-lili ka lyngkha, kumno ki san : kim trei lymne kim thir. Hynrei Nga ong ha phi ba wat u Salomon ha ka burom jong u baroh, um shym la kup kum uwei na kine. Te lada ïa u phlang ka lyngkha uba mynta ka sngi u don bad lashai la bret noh ha ka lawarding, u Blei U pynkup kumta, jin katno lei-lei ïa phi, ki barit jingngeit! Namarkata wat dïaw da kaba ong : Da-ei ngin bam, ne da-ei ngin dih, ne da-ei ngin kup? Naba ïa kine baroh ki jentil ki wad. Namar u Kpa jong phi U tip ba phi donkam ïa kine baroh. Namarkata. to wad shuwa ïa ka hima jong u Blei, bad ïa ka hok jong U, te ïa kine baroh yn sa ai-tam lang ha phi. Te kumta wat diaw ïa kaba lashai, naba ka sngi kaba lashai kan diaw ïa lade hi. Ka bïang ïa ka sngi la ka jong ka jingsniew."

82. Wat bishar. Katto katne ki jingsneng.
Mt. 7:1-6. Lk. 6:37-42.

"Wat bishar, te yn ym bishar ïa phi. Wat pynrem, te yn ym pynrem. Naba da kata ka jingbishar ba phi bishar, yn bishar ïa phi. To map, te yn map ïa phi. To ai, te yn ai ha phi : ïa ka jingthew babha, bad ba la tynñian, bad ba la kyr-ih, bad ba la shlei kin ai ha ka shadem jong phi. Naba da kajuh ka jingthew kaba phi thew, yn thew pat ha phi."

Te U la kren ha ki ka pharshi ruh :

"U bamatlah u lah ma ban ïalam ïa u bamatlah? hato kin ym hap baroh arngut hapoh khap? U synran um long halor u nonghikai; hynrei baroh un long u bajanai, lada u long kum u nonghikai jong u. Te balei me khmih ïa u thngiat ha ka khmat u para jong me hynrei ïa u khung uba ha ka khmat la jong mem pyrkhat? Ne kumno me lah ban ong ha la u para : Ko hep, dïang ngan khlaw noh ïa u thngiat na ka khmat jong me, haba me hi ïa u khung uba ha ka khmat la jong mem ïohi? Ko arsap, to khlaw noh shuwa ïa u khung na la ka khmat : te men ïohi bha ban khlaw noh ïa u thngiat na ka khmat jong u para jong me. Wat ai ïa ka bakhuid ha ki ksew; lymne wat bret ïa ki mawlynnai jong phi ha khmat ki sniang, ba ïoh ki kyrdem ïa ki da la ki kjat, bad da kaba phai-kylla, kin tar ïa phi."

83. Ka jingshaniah haba duai. *Mt. 7:7-11.*

"Pan, te yn sa ai ha phi; wad, te phin sa shem; tied, te yn sa plie ïa phi. Naba baroh uba pan, u

ïoh-pdīang; bad uba wad, u shem; bad ha uba tied yn plie. Ne uno u briew na phi, uba lada u khun jong u un pan ïa u kpu, un ai pynban ha u da u maw? Ne lada un pan ïa ka dohkha, un ai ha u da u bseiñ? Te lada maphi kiba long ki basniew, phi tip ban ai ki jingai babha ha la ki khun, katno lei-lei u Kpa jong phi Uba ha bneng, Un ai ïa kiei-kiei ki babha ha kita kiba pan na U?"

84. Ka lynti ksiar jong ka jingieid. *Mt. 7:12.*

"Namarkata, ïa kiei-kiei baroh kiba phi kwah ba ki briew kin leh ïa phi, te leh maphi ruh ïa ki. Naba kane ka long ka aiñ bad ki nongïathuhlypa."

85. Ki khyrdop bad ki lynti. *Mt. 7:13-14.*

"To bsut na ka khyrdop bakhim: naba ka kylluid ka khyrdop bad ka ïar ka lynti, kaba lam sha ka jingjot, bad don bun kiba rung na kata. Katno ka rit ka khyrdop, bad ka khim ka lynti kaba lam sha ka jingim, bad don tang khyndïat kiba shem ïa ka."

86. To sumar na ki nongïathuhlypa balamler. *Mt. 7:15-20. Lk. 6:43-45.*

"To sumar na ki nongïathuhlypa balamler, kiba wan ha phi da ki jaiñkup snieh-langbrot, hynrei hapoh ki long ki suri ba pynjot. Na ki soh jong ki phin ithuh ïa ki. Ki ju kheit ma ïa ki soh-waiñ na ki shïah, ne ïa ki soh-dumbur na ki ñiutshïah?

Kumta man la u dieng babha u sei ki soh babha; hynrei u dieng basniew u sei ki soh basniew. U dieng babha um lah ban sei ïa ki soh basniew, lymne u dieng basniew ïa ki soh babha. Man u dieng ubym sei ïa u soh babha, yn khet noh bad yn bret hapoh ding. Namarkata na ki soh jong ki phin ithuh ïa ki. Naba ïa uwei-pa-uwei u dieng yn ithuh na u soh jong u. Namar kim kheit ïa ki soh-dumbur na ki shïah : lymne ia u soh waiñ na u ñiut-shïah. U briew u babha, na ka khuiñ jingbha jong ka dohnud jong u, u sei ïa ka babha : bad u briew u basniew na ka khuiñ jingsniew, u sei ïa ka basniew. Naba na ka jingshlei jong ka dohnud, ka shyntur ka kren."

87. Ka kam, ym ki ktien, kan pynim ïa phi.
Mt. 7:21-23. Lk. 6:64.

"Te balei phi khot ïa nga : Ko Trai, ko Trai, bad phim leh ïa kiba Nga ong? Ym uto uba ong ha Nga : Ko Trai, ko Trai, un rung ha ka hima ki bneng; hynrei uto uba leh ïa ka mon jong u Kpa jong Nga Uba ha bneng, uto keiñ un rung ha ka hima ki bneng. Bun kin ïa-ong ha Nga ha kata ka sngi : "Ko Trai, ko Trai, hato ngim shym la ïathuhlypa ha ka kyrteng jong Me, bad ngim shym la beh noh ïa ki ksuid ha ka kyrteng jong Me, bad ha ka kyrteng jong Me ngim shym la leh bun ki kam phylla?' Te Nga ruh Ngan phla ha ki : 'Namar Ngam ju ithuh ïa phi : to leit noh na Nga, phi kiba leh bymman."

88. Ka jingpynkut : Ka ïng ba la tei halor u Mawsiang. *Mt. 7:24-29. Lk. 6:47-49.*

"Namarkata, jar uba wan ha Nga bad uba sngap ïa kine ki ktien jong Nga, bad uba leh ïa ki, Ngan pyni ha phi ïano u syrïem. Yn pynsyrïem ïa u bad u briew u bastad uba la tei ïa la ka ïng halor u mawsïang. Te u slap u la hap, bad ki wah ki la shlei,bad ki lyer ki la beh, bad ki la shoh ïa kata ka ïng, bad kam kyllon : naba la pynshong-nongrim ïa ka halor u mawsïang. Bad jar uba sngap ïa kine ki ktien jong Nga, bad um leh ïa ki, yn pynsyrïem bad u briew u babiej uba la tei ïa la ka ïng halor u shyiap, khlem nongrim. Te u slap u la hap, bad ki wah ki la shlei, bad ki lyer ki la beh, bad ki la shoh ïa kata ka ïng, bad kumtakumta hi ka la kyllon, bad ka jingjot jong ka ka la long ka bakhraw."

Te ka la jia, haba u Jisu U la kut ïa kine ki ktien, ki paidbah ki la sngewphylla ïa ki jinghikai jong U. Naba U la hikai ïa ki kum uba donbor, bad ym kum ki Nongthoh jong ki bad ki Pharisi.

89. Ha Kapharnaum : U pynkoit ïa u shakri jong u Rangbah shipai. *Mt. 8:5-13. Lk. 7:1-10.*

Te ynda U la dep la ka jingkren baroh ha kaba ïohsngew u paidbah, U la rung ha Kapharnaum. Te u shakri jong uwei u rangbah shipai, ïa uba u kheiñ-kor shibun, u pang, u la don ha tmier ka jingïap. Te haba u la ïohsngew shaphang u

Jisu, u la phah sha U ïa ki tymmen-ki-san jong ki Ju, u kyrpad ïa U ban wan, bad ban pynim ïa u shakri jong u, u ong :

"Ko Kynrad, u shakri jong nga u thiah pang-ïap-shiliang ha ïng bad u shitom jur".

Te haba ki la poi ha u Jisu, ki la kyrpad-kyrpon eh ïa U, ki ong ha U :

"U shong-hok ba Men leh ïa kane ha u. Naba u ïeid ïa ka jait-ka-kynja jong ngi : bad u la tei kawei ka sinagog ïa ngi".

Te u Jisu U la ong :

"Ngan wan bad Ngan pynkoit ïa u".

Te u Jisu U la leit ryngkat bad ki. Te haba Um jngai shuh na ka ïng, u rangbah-shipai u la phah sha U ïa la ki lok, u ong :

"Ko Kynrad, wat pynshitom ïa lade, naba ngam long u ba-shong-hok ba men wan rung hapoh ka ïng jong nga. Na kajuh ka daw ngam sngew ba manga hi ruh nga shong-hok ban wan sha Me; hynrei shu ong da ka ktien bad yn pynkoit ïa u shakri jong nga. Naba nga ruh nga long u briew uba dei hapoh ka bor, uba don ki shipai hapoh jong nga, bad nga ong ha uwei : Khie-leit, bad u leit; bad ha uwei pat : Ale, bad u wan; bad ha la u shakri : To leh ïa kane, bad u leh."

U Jisu haba U la ïohsngew ïa kata U la lyng-ngoh : bad haba U la phai sha uta u paidbah uba ïabud ïa U, U la ong :

"Shisha, Nga ong ha phi, wat ha Israel Ngam pat shym shem kat kane ka jingngeit. Te Nga ong ha phi ba bun kin wan na mihngi bad na sepngi, bad kin shong sadhai bad u Abraham, bad u Isaak bad u Jakob, ha ka hima ki bneng : hynrei ïa ki khun jong ka hima yn shop noh sha ki jingdum

habar : kan don hangta ka jingïam bad ka jingkyryïat-bniat."

Bad u Jisu U la ong ha uta u rangbah-shipai :

"To leit, bad kumba me la ngeit, kan long ha me."

Bad ïa u shakri jong u la pynkoit ha kata hi ka por. Te haba kita ïa kiba la phah, ki la leit phai biang sha kata ka ïng, ki la shem ïa uta u shakri uba la pang, ba u koit.

90. Ha Naim : La pynim biang ïa u khun jong ka 'riew-kynthei. *Lk. 7 : 11-17.*

Te ka la jïa hadien ba U la leit sha ka shnong ba la khot Naim; te ryngkat bad U ki la leit ki synran jong U, bad u paidbah byllien. Bad haba U la poi hajan khyrdop jong ka shnong, hakhmih la bah ïa u baïap, u khun marwei jong ka kmie jong u; bad ma-ka ka la long ka 'riewkynthei : bad u paid babun jong ka shnong u la don ryngkat bad ka. Haba u Trai U la ïohi ïa ka, U la sngewsynei ïa ka, U la ong ha ka :

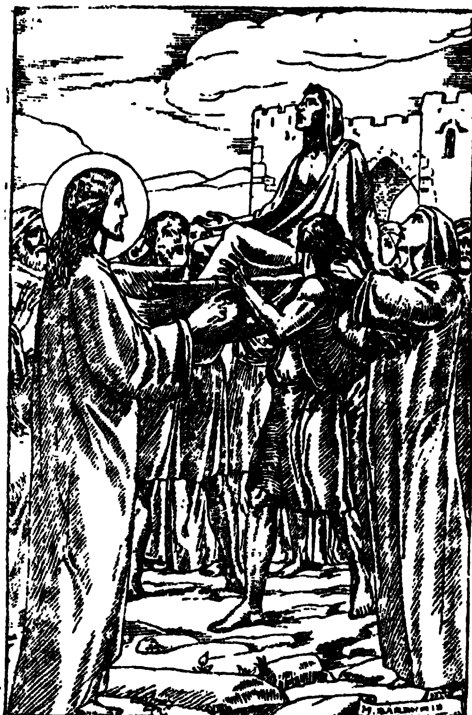
"Wat ïam."

Bad U la tur shajan bad U la ktah ïa ka krong. Te kita kiba ïabah ki la sangeh. Bad U la ong :

"Ko samla, Nga ong ha me, to ïeng".

Te uta uba la ïap u la khie-shong, bad u la sdang ban kren. Bad U la ai ïa u ha la ka kmie. Te ka jingsheptieng ka la par ha ki baroh : bad ki la pyndonburom ïa u Blei, ki ong :

"U nongïathuhlypa bakhraw u la mih hapdeng jong ngi, bad u Blei U la wan jngoh ïa la ki briew."

"Te uta uba la ïap u la 'ḳhie-shong, bad u la sdang ban ḳren."

Bad kane ka ktien shaphang jong U ka la phrïang kylleng ka ri Judia baroh, bad kylleng ka ri baroh kaba marjan.

91. U Ïoannis Bakhuid u phah ïa la ki synran sha u Krist. *Mt. 11:2-6. Lk. 7:18-23.*

Bad ki synran jong u Ïoannis ki la ïathuh ha u shaphang kine kiei-kiei baroh, Te haba u Ïoannis u la ïohsngew na byndi ïa ki jingleh jong u Krist, u la khot arngut na ki synran la jong, bad u la phah sha u Jisu, u ong:

"Dei ma-Me Uta Uban sa wan, ne ngin ïa-ap ïa uwei pat?"[1]

Te haba kita ki briew ki la poi ha U, ki la ong:

"U Ïoannis nongpynbaptis u phah ïa ngi sha Me, u ong:

"Dei ma-Me Uta Uban sa wan, ne ngin ïa-ap ïa uwei pat?"

(Te ha kata hi ka por, U la pynkoit bun ngut na ki jingpang, na ki jingpang-mynsaw, bad na ki mynsiem bymman: bad ïa ki bun ngut ki matlah, U la pynpeit.) Haba U phai-ktien, U la ong ha ki:

"To khie leit ïathuh ha u Ïoannis ïa kaba phi la ïohsngew bad la ïohi: ba ki matlah ki ïohi, ki dkoh ki ïaid, ïa kiba sa-ñianglyngkut la pynkhuid, ki kyllut ki ïohsngew, ki baïap ki mihpat, ha ki baduk la ïalap ïa ka Gospel: bad suk uta uban ym thut ha Nga."

(1) U Ïoannis u la tip ba u Krist U long uta u Nongpynim ba la khmih-lynti, hynrei u la phah-kylli khnang ba ki paidbah kin ïohsngew ïa ka jubab na ka shyntur jong u Jisu hi.

92. U Krist U ïaroh ïa u Ïoannis.

Mt. 11:7-15. Lk. 7:24-30.

Te haba ki nonglam-ktien jong u Ïoannis ki la leit noh, u Jisu U la sdang ban kren ha ki paidbah shaphang u Ïoannis.

"Aïu phi la leit ban jngoh ha ri kynjah? Ïa u khah ba khynñiuh ka lyer? Hynrei aïu phi la leit jngoh? Ïa u briew uba kup da ki jaiñ-bani? Hakhmih kita kiba kup jaiñ-kordor bad kiba im sadhai, ki don ha ki ïing-syiem. Hynrei aïu phi la leit jngoh? Ïa u nongïathuhlypa? Hooid, Nga ong ha phi, bad ïa uba kham khraw ïa u nongïathuhlypa: dei shaphang une keiñ ba la thoh (Is. 35 : 5-6): Hakhmih, Nga phah ïa la u Angel ha shuwa jong Me, uban pynkhreh ïa ka lynti jong Me ha shuwa jong Me. Naba Nga ong ha phi: Hapdeng kiba la kha na ki kynthei, ym don u nongïathuhlypa uba kham khraw ban ïa u Ïoannis nongpynbaptis; pynban uto uba kham rit ha ka hima jong u Blei, u long kham khraw ban ïa u."

Te u paidbah-paidsan baroh uba ïasngap, bad ki nongap-khrong, ki la pynksan ïa U Blei, kiba la pynbaptis da ka jingbaptis jong u Ïoannis. Hynrei ki Pharisi bad ki 'riewsaid ki la kyntait na lade ïa ka jingsneng jong U Blei, kiba ym shym la pynbaptis da u. Te naduh ki sngi jong u Ïoannis nongpynbaptis haduh mynta, ka hima bneng ka shah leh-jubor, bad kiba leh-jubor-justi ki rong bak ïa ka. Naba baroh ki nongïathuhlypa bad ka aiñ, ki la ïathuhlypa haduh u Ïoannis.

"Bad lada phi kwah ban pdïang, dei ma-u u Elias, uban sa wan. Uba don ki shkor ban sngap to un shah-shkor."

93. U Krist U kynnoh-pop ïa kane ka pateng.
Mt. 11:16-19. Lk. 7:31-35.

Te U Trai U la ong:

"Namarkata, bad ei Ngam pynsyrïem ïa ki briew jong kane ka pateng? Bad ei ki ïasyrïem? Ki syrïem ïa ki khynnah kiba shong ha ka jaka-ïew, bad kiba ïakren paraki hi, bad ki ong: Ngi la put la tem na ka bynta jong phi, te phim shym la shad: ngi la rwai-bynñiaw, hynrei phim shym ïam. Naba u Ïoannis Nongpynbaptis u la wan, um bam kpu lymne dih waiñ, te phi ong: u shong-ksuid. U Khun jong u briew U la wan, U bam bad U dih, te phi ong: Hakhmih u briew u bajlaw-nguid, bad Uba dih waiñ, u lok jong ki nongap-khrong bad ki nongpop. Bad ïa ka jingstad la pynksan da ki khun jong ka baroh."

94. Ka Nongpop ka pynsleh ïa ki kjat jong u Krist.
Lk. 7:36-50.

Te uwei na ki Pharisi u la khot ïa U ban bam ryngkat bad u. Kumta U la leit ha ïng jong uta u Pharisi, bad U la shong ban bam. Te hakhmih ka briew kaba ha kata ka shnong, ka nongpop, haba ka la tip ba U shong-bam ha ïng jong u Pharisi, ka la wan-rah ïa u kum-mawpleit uba don ka jynsleh; bad da kaba ïeng nadien hajan ki kjat jong U, ka la sdang ban sait ïa ki kjat jong U da la ki ummat, bad ka la ñiad ïa ki da la u shñiuh-khlieh, bad ka la doh ïa ki kjat jong U, bad ka la pynsleh da kata ka jynsleh. Te uta u Pharisi uba la khot ïa U, haba u ïohi, u la kren ha la ka mynsiem, u ong:

"Une ba Un da dei u nongïathuhlypa, Un jin da la tip, kaei bad ka briew kaba kumno kaba ktah ïa U, naba ka long ka nongpop."

Bad u Jisu U phai-ktien, U la ong ha u:

"Simon, Nga don eiei ban ong ha me."

U pat u la ong:

"Ko Nonghikai, to ong."

"Uwei u nongairam u la don arngut ki nongkitram: uwei u la kitram sanspah ana bad uwei pat sanphew. Bad namarba kim don eiei ruh ban șiew, u la map noh ïa ki baroh arngut. Namarkata uno u kham ïeid ïa u?

U Simon u phai-ktien, u la ong:

"Nga tharai uta uba u la map kham bun."

Bad U la ong ha u.

"Me la bishar hok."

Bad haba U la phai sha kata ka briew, U la ong ha u Simon:

"Me ïohi ïa kane ka briew? Nga la rung hapoh ka ïng jong me, mem shym ai um ïa ki kjat jong Nga: hynrei maka da ki ummat ka la sait ïa ki kjat jong Nga, bad ka la ñiad da u shñiuh la jong. Mem shym la doh ïa Nga; hynrei kane naduh ba ka la rung, kam shym sangeh ban doh ïa ki kjat jong Nga. Ïa ka khlieh jong Nga mem shym pynsleh da ka umphniang: hynrei kane da ka jynsleh ka la pynkyllan ïa ki kjat jong Nga. Kumta Nga ong ha me: La map ïa ki pop babun jong ka, namar ka la ïeid shibun. Hynrei uta ïa uba la map khyndiat, u ïeid khyndiat."

Te U la ong ha ka:

"La map noh ïa ki pop jong pha."

Te kita kiba ïashong-bam lem bad U, ki la sdang ban ong hapoh lade:

"Uei Une Uba map pop ruh de?"
Bad U la ong ha kata ka briew:
"Ka jingngeit jong pha, ka la pynim ïa pha. To leit suk."

95. Ki kynthei bariewblei kiba shakri ïa u Krist. *Lk. 8:1-3.*

Bad ka la jia hadien kata ba U la leit jingleit lyngba ki 'nongbah bad ki 'nongheh, U da ïalap bad U da pynbna ïa ka hima jong u Blei; bad ryngkat bad U ki khatar-ngut, bad ki kynthei ïa kiba la pynkoit na ki mynsiem bymman bad ki jingkhrew: Ka Maria ba la khot Magdalena, na kaba la mih hynñiew ngut ki ksuid, bad ka Ïoanna, ka tnga jong u Khusa, u sordar jong u Herod, bad ka Susanna, bad bun kiwei de, kiba la shakri ïa U na la ka kamai-kajih.

96. Ka Kapharnaum. Ka jingsheptieng jong ki kur jong u Krist. *Mk. 3:20-21.*

Te ki la ïawan sha ïng, bad u paidbah u la wan ïalum biang haduh ba kim lah shuh wat ban bam jynbam. Te haba ki kur jong U ki la bna, ki la ïaleit ban bat ïa U, namar ki la ong: "U la lamwir."

97. La beh noh ïa u ksuid. *Mt. 12:22-23.*

Hadien kata, la wanlam ha U ïa uwei u bashongksuid, bamatlah bad bymnangkren: bad U la pynkhiah ïa u, kumta ba u la kren bad u la ïohi,

bad ki paidbah baroh ki la sngewkyndit bad ki la ïa ong:

"Hato Une Um long u khun jong u David"?

98. U Krist U pynrem ïa ka jingujor jong ki Pharisi.
Mt. 12:24-30. Mk. 3:22-27.

Hynrei ki Pharisi bad ki Nongthoh kiba la wan na Jerusalem, haba ki la ïohsngew ïa kata, ki la ong:

"Une u briew U don Belsebub, bad Um beh noh ïa ki ksuid lait-tang da u Belsebub, u rangbah ki ksuid."

U Jisu pat ba U tip ïa ki jingpyrkhat jong ki, ynda la khot lang ïa ki, U la kren ha ki da ki pharshi.

"Ka hima baroh kaba ïaleh makynti kan jot, kata ka hima kam lah neh; bad ka shnong baroh ne ka ïng kaba ïaleh makynti kan ym neh. Bad lada u Soitan u beh noh ïa u Soitan, u pynpait ïalade hi: te kumno ka hima jong u kan neh? Te lada ma-Nga, da u Belsebub, Nga beh noh ïa ki ksuid, dano ki khun jong phi ki beh noh ïa ki? Namarkata, ki hi kin long ki nongbishar jong phi. Hynrei lada ma-Nga, da u Mynsiem u Blei, Nga beh noh ïa ki ksuid, kumta te ka hima u Blei ka la wan ha phi. Lane, kumno uno-uno u lah ban rung hapoh ka ïng jong u bakhlaiñ bad ban kurup ïa ki mar-ki-mata jong u, lymda u khum shuwa ïa uta u bakhlaiñ? Ynda kumta te un sa kurup ïa ka ïng jong u. Uta ubym long bad Nga, u long pyrshah ia Nga: bad uta ubym ïalum bad Nga, u pynsaphret.

99. Ki jingkren-beiñ-blei pyrshah ïa u Mynsiem Bakhuid. *Mt. 12:31-32. Mk. 3:28-30.*

"Namarkata Nga ong ha phi: Ïa ka pop baroh bad ka jingkrenbeiñ-blei yn map ïa ki briew; hynrei ïa ka jingkrenbeiñ ïa u Mynsiem[1] yn ym map. Bad ïa uno uno uban kren ka ktien pyrshah ïa u Khun jong u briew, yn map ïa u; hynrei ïa uta uban kren pyrshah ïa u Mynsiem Bakhuid, yn ym map ïa u, la ha kane ka pyrthei, lymne ha ka pyrthei ka ban wan, hynrei un kit-pop da ka pop bymjukut."

Naba ki la ong: "U don mynsiem bym-khuid."[2]

100. Ka jingpynrem ïa ki Pharisi. *Mt. 12:33-37.*

"Phi ñiew u dïeng u babha, bad u soh u babha; ne phi ñiew u dieng u basniew, bad u soh jong u u basniew: namar na u soh la ithuh ïa u dieng. Ko khun-ko-ksiew jong ki 'seiñpuh, kumno phi lah ban kren ka babha haba phi long ki bymman? Naba na ka jingshlei ka dohnud, ka shyntur ka kren. U briew u babha, na ka khuiñ babha, u sei ïa kiei kiei ki babha; bad u briew u basniew, na ka khuiñ basniew, u sei ïa kiei kiei ki basniew. Hynrei Nga ong ha phi, ba ïa ka ktien thala baroh ba ki briew kin kren, kin ai jingkheiñ shaphang

(1) Ka pop pyrshah ïa u Mynsiem Bakhuid ka long kane : ban ong ba ki kam jong u Mynsiem Bakhuid ki long ki kam jong u ksuid. Jar uba leh pyrshah ïa ka tlong jong ka jingaiei, u kyntait ïa ka jingpynim. Katba u nang dem mutlop ha kane ka jingmut, um long uba dawa ïa ka jingmap.

(2) Ïa u Jisu.

kata ha ka sngi bishar. Naba na ki ktien jong me yn pynksan ïa me, bad na ki ktien jong me yn pynrem ïa me".

101. Ka Kmie bad ki hymmen-para jong u Trai.
Mt. 12:46-50. Mk. 3:31-35. Lk. 8:19-21.

Te katba U dang kren ha ki paidbah, hakhmih ka kmie jong U bad ki hymmen-para jong U ki la ïawan sha U, da kaba wad ban ïakren bad U. Hynrei kim shym lah ban ïakynduh bad U, namar uta u paidbah. Bad katba ki dang ïaïeng habar, ki la phah-khot ïa U. Bad uta u paidbah u la ïashong tawiar ïa U, bad ki la ong ha U :

"Hakhmih ka kmie jong Me bad ki hymmen-para jong Me habar, ki ïawad ïa Me."

Hynrei da kaba phai-ktien U la ong ha uta u-ba la ïathuh ïa U :

"Mano ka kmie jong Nga bad mano ki hymmen-para jong Nga?"

Te da kaba kner ïa la ka kti sha la ki synran, bad haba U la peit baroh sawdong ïa kita kiba shong tawiar ïa U, U la ong :

"Hakhmih ka kmie jong Nga bad ki hymmen-para jong Nga. Naba uno-uno uban leh ïa ka mon u Blei, jong u Kpa jong Nga uba ha Bneng, uta keiñ u long u para jong Nga, bad ka para jong Nga bad ka Kmie".

102. Ka Pharshi shaphang u nongbet.
Mt. 13:1-9. Mk. 4:1-9. Lk, 8:4-8.

Ha kata hi ka sngi u Jisu haba U la mih na ïng, u la shong harud-duriaw. Bad u la sdang

biang ban hikai harud-duriaw; te haba u paidbah byllien u la ïawan lang bad u la ïamih kyrkieh sha U, na ki nongbah, haduh ba U la kiew ha ka lieng, U la shong ha duriaw, bad uta u paidbah baroh u la long harud-duriaw halor ryngkew. Bad U la hikai ïa ki bun kiei kiei da ki pharshi, bad U la ong ha ki ha ka jinghikai jong U :

"To shah-shkor : hakhmih, u nongbet u la leit ban bet, bad katba u dang bet, katto katne u la hap harud-lynti, bad la ïuh-roit, bad ki sim na suiñ ki la wan bad ki la puh noh ïa u. Bad uwei pat u la hap ha ka 'dew-maw ha kaba ym don bun ka khyndew : te shen u la speh naba um ïoh khyndew jylliew : bad haba ka sngi ka la mih, u ïapstai, bad namarba um don thied, u tyrkhong noh. Bad uwei pat u hap hapdeng ki shiah : te ki shiah ki ïasan ryngkat bad ki kjap noh ïa u, bad um seisoh eiei. Bad uwei pat u la hap ha ka khyndew babha : bad u la sei u soh ba mih bad ba roi; te u la sei, uwei laiphew, uwei pat hynriewphew bad uwei pat shispah".

Bad U la ong :

"Uta uba don ki shkor ban sngap, to un shah-shkor".

103. Balei u Krist U hikai da ki Pharshi.

Mt. 13:10-17. Mk. 4:10-12. Lk. 8:9-10.

Bad haba U la don tang marwei, ki synran jong U ki la ïawan bad ki la ong ha U :

"Balei Me kren ha ki da ki pharshi?"

U pat U la jubab, U la ong ha ki :

"Naba ha phi la ai ban tip ïa ki jingmaïa jong

ka hima ki bneng, hynrei ha kita kiba habar ym shym la ai, bad na ka bynta jong ki ïa kiei kiei baroh yn leh ha ki pharshi. Naba ha uta uba don, ha u yn ai, bad un pahuh-pahai : hynrei uta ubym don, yn shim noh na u wat ïa kata kaba u don. Namarkata keiñ, Nga kren ha ki da ki pharshi : naba da kaba peit kim ïohi, bad da kaba shahshkor kim ïohsngew, lymne sngewthuh. Bad la pyndep ha ki ïa ka jingïathuhlypa jong u Isaias uba ong : 'Ïa kaba ïohsngew phin ïohsngew, bad phin ym sngewthuh, bad ïa kaba ïohi phin ïohi, bad phin ym shemphang. Naba ka dohnud jong une u paidbah ka la bthi, bad ki shkor ki la set-kyllut, bad ki la khapbrip ïa la ki khmat : ïoh ba ha kano kano ka por kin ïohi da la ki khmat, bad ïohsngew da la ki shkor, bad sngewthuh da la ka dohnud, bad ba kin kylla-jingmut bad ngan pynkhiah ïa ki !'

"Hynrei suk ki khmat jong phi ba ki ïohi, bad ki shkor jong phi ba ki ïohsngew. Naba shisha Nga ong ha phi, bun ki nongïathuhlypa bad ki 'riewhok ki la kwah ban ïohi ïa kiei kiei ba phi ïohi, hynrei kim shym la ïohi, bad ban ïohsngew ïa kiei kiei ba phi la ïohsngew, hynrei kim shym la ïohsngew."

104. U batai ïa ka pharshi shaphang u nongbet.
Mt. 13: 18-23. Mk. 4:13-20. Lk. 8:11-15.

Bad U la ong ha ki : "Phim tip ïa kane ka pharshi? Kumno te phin tip ïa ki pharshi baroh? Namarkata, to sngap ïa ka pharshi shaphang u nongbet. Uta uba bet, u bet ïa ka ktien. Baroh uta uba ïohsngew ïa ka ktien jong ka hima bad um shem-

phang, u soitan u wan kloi-lan, bad u rong noh ïa ka ktien ba la bet ha ka dohnud jong u. Une u long uta ïa uba la bet harud-lynti".

"Te uta ïa uba la bet ha ka jaka-maw u long uta uba ïohsngew ïa ka ktien bad uba pdiang kloi-lan ïa ka da kaba kmen. Hynrei ubym don thied ha lade bad u long tang shipor; te haba jia ka jynjar bad ka jinglehbeiñ na ka bynta ka ktien, u thut noh shen".

"Uta te ïa uba la bet hapdeng ki shiah, u long uta uba ïohsngew ïa ka ktien, bad ki jingkhuslai jong kane ka pyrthei bad ka jingshukor ka spah ki kjap ïa ka ktien, bad um seisoh shuh".

"Hynrei uta ïa uba la bet ha ka khyndew babha u long uta uba ïohsngew ïa ka ktien, bad u shemphang, bad u seisoh ha ka jingïaishah bad u pynmih uwei uba shispah shah, uwei pat uba hynriewphew, bad uwei pat uba laiphew."

105. Kiwei pat ki jingkren jong u Trai.
Mk. 4:21-25. Lk. 8:16-18.

Bad U la ong ha ki :

"Ym don u briew uba thang ïa ka sharak, u tap ïa ka da u khiew, ne u buh ïa ka hapoh ka jynthiah : hynrei u buh halor ka dieng-pynïeng sharak, ba kita kiba rung kin ïohi ïa ka jingshai. Naba ym don kaba rieh ïa kaba yn ym pynpaw, lymne kaba la buhrieh, kaba yn ym tip bad kaba yn ym paw. Lada uno uno u don ki shkor, to un shahshkor."

Te U la ong ha ki :

"To sumar, namarkata, kumno phi shah-shkor.

Da ka jingthew ba phi thew, yn thew pat ia phi, bad kham bun yn sa ai ïa phi. Naba jar uba don, ha uta yn ai; bad jar ubym don, wat ïa kata kaba u tharai ba u don, yn knieh noh na u."

106. Ka pharshi shaphang u symbai uba mih hi.
Mk. 4: 26-29.

Te U la ong:
"Kumta ka long ka hima jong u Blei, kumba lada u briew un bet ïa u symbai ha ka khyndew, bad un ïohthiah, bad un khie mynmiet bad mynsngi, bad u symbai u nang mih bad nang san katba ma-u pat um tip. Namar ka ram-ew na lade hi ka seisoh, nyngkong u speh, nangta ka kob, hadien kata, u soh-kew ba la met ha ka kob. Te haba u soh u la ih, u sei shisyndon ïa la ka rashi, naba ka aïom ot ka la poi."

107. Ka pharshi shaphang u kynbat.
Mt. 13:24-30.

Kawei pat ka pharshi U la tyrwa ha ki U da ong:
"Ïa ka hima jong ki bneng la pynsyrïem bad u briew uba la bet ha la ka lyngkha, ïa u symbai babha. Hynrei hamar ba ki briew ki dang ïohthiah, la wan u nongshun jong u bad u la bet sa da u kynbat hapdeng u kew, bad u la phet noh. Te ynda u seilung u la san bad u la seisoh, uta u kynbat ruh u la paw. Te ki shakri jong u trai-ïng ki ïawan bad ki la ong ha u:

"Ko kynrad, hato mem shym la bet da u symbai babha ha la ka lyngkha? Te nangno ka ïoh kynbat?"

Bad U la ong ha ki:

"U nongshun u la leh ïa kane."

Hynrei kita ki shakri ki la ïa-ong ha U:

"Me kwah ba ngin leit ban lum noh ïa u?"

Bad U la ong:

"Em, ïoh ba haba phi ïalum ïa u kynbat phin kum thiew lang bad ïa u kew de. Ïeh kin ïa-san lang baroh ar haduh ka aïom-ot, te ha ka por ot ngan sa ong ha ki nong-ot: To ïalum shuwa ïa u kynbat, bad to teh-song ïa u ban thang, hynrei ïa u kew to lum ha ki thiar jong nga."

108. Ka pharshi shaphang u symbai tyrso.

Mt. 13:31-32. Mk. 4:30-32.

Sa kawei pat ka pharshi U la tyrwa ha ki; U da ong:

"Bad ei ngin pynsyrïem ïa ka hima jong u Blei? Ne bad ka pharshi aïu ngin ïanujor ïa ka? Ka hima bneng ka syrïem ïa u phniang jong u symbai tyrso, ïa uba u briew u la shim bad u la bet ha la ka lyngkha, uba long shisha u barit tam na ki symbai baroh kiba don ha ka ram-ew, hynrei ynda u la san, u kham heh ban ïa ki kynja jhur baroh bad u kylla long u dieng, bad u sei ki tnat-bah haduh ba ki sim ka suiñ ki ïawan bad ki ïadem ha ki tnat jong u bad ha ka syrngiew jong u."

109. Ka pharshi shaphang u thiat. *Mt. 13:33.*

Sa kawei pat ka pharshi U la kren ha ki:
"Ka hima bneng ka syrïem ïa u thïat uba ka briew ka la shim bad la btep hapoh laipyrha u 'purew, haban da siep baroh."

110. U Krist U hikai ïa ki paidbah da ki pharsi.
Mt. 13:34-35. Mk. 4:33-34.

Ïa kine kiei kiei u Jisu U la kren ha ki paidbah, da ki pharshi bad da ki bun ki pharshi kiba kum kine U la kren ha ki ïa ka ktien, katba ki lah ban shemphang. Bad khlem pharshi Um shym la kren ha ki: ba yn ïoh pyndep ïa kata kaba la ong da u nongïathuhlypa, uba ong (Ps. 77 : 2):
"Ngan ang ïa la ka shyntur ha ki pharshi: Ngan pynbna ïa kiei kiei kiba la buhrieh na myndang long ka pythei."
Hynrei kyrpang, U la batai ïa kiei kiei baroh ha la ki synran.

111. Ka jingbatai ïa ka pharshi shaphang u kynbat
Mt. 13:36-43.

Te, ynda U la phah noh ïa ki paidbah, U la wan sha ïng, bad ki synran jong U ki la ïawan ha U, ki ïa-ong:
"To batai ha ngi ïa ka pharshi shaphang u kynbat ka lyngkha."
Ma-U da kaba jubab U la ong ha ki:
"Uta uba bet ïa u symbai babha u long u Khun jong u briew. Bad kata ka lyngkha ka long ka

pyrthei; u symbai babha pat, ki long ki khun jong ka hima. Hynrei u kynbat ki long ki khun jong u bymman. Bad u nongshun uba la bet ïa ki, dei u ksuid. Ka aïom-ot pat ka long ka jingwai jong ka pyrthei. Bad kita ki nongot ki long ki angel. Namarkata, kumba la lum ïa u kynbat, bad la thang da ka ding, kumta kan long ha kaba wai ka pyrthei. U Khun u briew Un phah ïa la ki angel, bad kin sa lum na ka hima jong U ïa ki jingpynthut baroh, bad ïa kita kiba leh bymman. Bad kin bret ïa ki ha ka lawar ding; hangta kan long ka jinglynñiar bad ka jingkyriat bniat. Te ki bahok kin tyngshaiñ kum ka sngi, ha ka hima jong u Kpa la jong. Uba don ki skhor ban sngap to un shah-shkor."

112. Ka pharshi shaphang ka jingkynshew bad ki paila. *Mt. 13:44-46.*

"Ka hima bneng ka syrïem ïa ka jingkynshew ba la buhrieh ha ka lyngkha; ïa kaba ynda u briew u la shem, u la buhrieh; bad da ka jingkmen ïa ka, u la leit bad u la die baroh katba u don bad u thied ïa kata ka lyngkha. Ka hima bneng ka syrïem ruh ïa u nongkhaï uba wad ïa ki paila babha. Bad ynda u la shem ïa uwei u paila bakordor, u la leit bad u la die noh baroh katba u don bad u la thied ïa uta."

113. Ka pharshi shaphang ka jar. *Mt. 13:47-50.*

"Ka hima ki bneng ka syrïem ruh ïa ka jar ba la pynnoh ha duriaw bad kaba tong lang ïa ki jait dohkha baroh, kaba haba la dap, ynda ki la ring

shabar bad la ïashong harud duriaw, ki ïajied ïa ki babha ha ki jyndiang, hynrei ïa ki basniew ki ïabret noh. Kumta kan long ha kaba wai ka pyrthei. Ki angel kin leit, bad kin pynkhlad noh ïa ki bymman na pdeng ki bahok, bad kin bret ïa ki ha ka lawar-ding : hangta kan long ka jinglynñiar bad ka jingkyryiat-bniat."

114. Kaba kut ki pharshi. U nongthoh bastad.
Mt. 13:51-52.

"Phi la sngewthuh ïa kine kiei kiei baroh?" Ki ïa ong ha U :
"Ho-oid."
U la ong ha ki :
"Namarkata, man la u nongthoh u banang shaphang ka hima ki bneng, u syrïem ïa u briew, u trai-ïng uba sei na la ka khuiñ ia kiei-kiei ki bathymmai bad ki barim." [1]

3. Ha ka ri jong ki Gerasen

115. Ka jingpyn-jai-jai ïa ka 'erïong.
Mt. 8:23-27. Mk. 4:35-40. Lk. 8:22-25.

Bad U la ong ha ki ha kata ka sngi, haba la premmiet :
"Ïa ngin ïaleit sha shiliang ka pung."

(1) Lehse ka jingmut kan long kumne: na kine ki pharshi u dei ban sngewthuh ia ki jingiapher hapdeng ka balang barim jong ki Ju bad ka Balang Bathymmai jong u Krist.

Bad da kaba phah noh ïa u paidbah, ki la ïalam ïa U, kumba U la long ha ka lieng. Sa kiwei pat ki lieng ruh ki la don lem bad ki. Hynrei katba ki nang pynïaid, la beh ka 'erïong-'erngit bad hakhmih ka 'er-bah bajur ka la khie ha ka duriaw, bad ki jingat-phyllung ki la shoh ïa ka lieng, haduh ba ïa ka lieng la tyllep da ki jingat-phyllung bad ma-ki ki la don ha ka jingma.

Ma-U pat U la don ha tdong jong ka lieng, U ïoh thiah halor ka syngkhlieh. Te ki synran jong U ki la ïawan sha U bad ki la kyrsiew ïa U, ki da ong :

"Ko Kynrad, Mem pyrwa ba ngi ïap? Ko Trai, to pynim ïa ngi, ngi la ïap."

Bad u Jisu U la ong ha ki :

"Balei phi sheptieng, phi ki barit jingngeit?"

Te ynda U la khie, U la dumok ïa ka lyer bad ïa ki jingat-phyllung, bad U la ong ha ka duriaw :

"Keiñ, to jai-jai."

Te ka lyer ka la sangeh, bad la don ka jingjai-jai ka bakhraw. Te U la ong ha ki :

"Balei phi khaweit? hato phim pat don ka jingngeit?"

Ki briew pat ki la sngewlyngngoh bad ki la sheptieng haduh katta katta bad ki la ïa-ong para-ki hi :

"U-ei une phi tharai, ba ka lyer bad ka duriaw ruh ki kohnguh ïa U?"

116. U Krist U beh ïa u paid ksuid.

Mt. 8:28-34. Mk. 5:1-20. Lk. 8:26-39.

Te ki la ïawan sha shiliang jong ka duriaw ha ka ri jong ki Gerasen, kaba mar-pyrshah ïa ka

Galileïa. Bad katba U mih noh na ka lieng, bad U hiar ha ryngkew, shisyndon la wan tan ïa U na ki mot jyntep, u briew uba don u mynsiem bymkhuid. Bad la slem eh um ju kup jaiñ ne shong ha ïng, hynrei ha ki mot jyntep. Te ym don manomano ba lah ban khum ia u, wat da ki kynjri. Namar la ju khum jyndei ïa u da ki nar-kjat bad ki kynjri; ïa ki kynjri u bthat, bad ïa ki nar-kjat u pynkheiñ lyngkhot-lyngkhai. Bad ym don ba lah ban pynjuh-pynjem ïa u. Te u la don synñiasngi ha ki motjyntep bad ha ki lum, u da lynñiar bad da ot ïa lade da ki maw. Hynrei haba ïohi ïa u Jisu na jngai, u la mareh, bad u la dem khrup bad u la mane ia U. Te u la lynñiar da ka ktien ka bajam u la ong:

"Me donkam aïu bad nga ko Jisu, ko Khun u Blei Uba ha khlieh tam? Hato Me la wan shane ban pynkordit ïa ngi shuwa ka por? Nga pynsmai ïa Me da u Blei, wat pynshitom ïa nga."

Namar U la ong ha u:

"To mih noh na u briew, me u mynsiem bymkhuid."

Te u Jisu U la kylli ïa u:

"Kaei ka kyrteng jong me?"

Bad u la ong ha U:

Ka kyrteng jong nga ka long u paid, namar ngi long shibun." (Naba bun ki ksuid ki la rung ha u.)

Bad u la kyrpad jur ïa U, ba Un ym beh noh ïa ki na kata ka ri. Te la don hangta ha pajih, ha sharing lum, ka kynhun bah ki sniang kiba dang ïabam. Bad kita ki ksuid ki la ïakyrpad ïa U da kaba ong:

"Lada Me beh noh ïa ngi nangne, to phah ïa

ngi sha ki sniang ba ngin rung hapoh jong ki."
Bad u Jisu, shisyndon U la shah ïa ki:
Te ki mynsiem bymkhuid ki la mih noh na u briew bad ki la rung hapoh ki sniang. Bad hakhmih, baroh kawei ka kynhun ka la noh arsut shapoh duriaw, ki la long kumba arhajar, bad ki la ïap-op hapoh ka duriaw. Kita ki nongap pat haba ki la ïohi ïa kaba la jïa, ki la phet-ïap phetim bad ki la pynbna ha ki 'nongbah bad 'nongkyndong. Te hakhmih, ka 'nongbah baroh ka la leit ïakynduh ïa u Jisu, khnang ban khmih ïa kata kaba la jia. Bad ki ïawan ha u Jisu bad ki la ïohi ïa uta uba la shongksuid ba u shong ha kjat jong U, u la kup jaiñ bad u tip-briew, te ki la sheptieng. Bad kita kiba la ïohi, ki la ïathuh ha ki kumno la leh ïa uta uba la shong-ksuid, bad kumno ba la pyllait ïa u na u paid, bad shaphang kita ki sniang ruh. Te baroh u paitbah jong ka ri ki Gerasen u la kyrpad ïa U ban leit noh na ka ri jong ki, namar ki la sheptieng than eh.

Bad katba U dang kiew ha ka lieng, uta uba la juh pynshitom da u ksuid, u la kyrpad ia U ba Un dup ïoh long ryngkat bad U. Hynrei Um shym shah ïa u, U ong pynban ha u:

"To leit phai sha la ïng, sha la ki kur ki-jait bad to iathuh ha ki katno kiei kiei ki bakhraw u Blei U la beh ïa Me bad kumno U la isynei ïa me."

Te u la leit noh, bad u la sdang ban pynbna ha ka nongbah baroh kawei bad ha Dekapolis, katno kiei kiei ki bakhraw u Jisu U la leh ïa u. Te baroh ki la sngew-kyndit.

4. U phai sha Galileïa

117. U Jairus u kyrpad ia u Trai ban pynkhiah ia ka khun. *Mt. 9:18-19. Mk. 5:21-24. Lk. 8:40-42.*

Te haba u Jisu U la leit biang da ka lieng sha shiliang, u paidbah byllien u la wan ïalum ïa U: naba baroh ki dang ïakhmih-lynti ia U. Ma-U pat U la don harud-duriaw. Te hakhmih uwei na ki rangbah Sinagog uba kyrteng u Jairus, u la wan sha U; bad haba ïohi ïa U, u la dem ha kjat jong U, bad u la mane ïa U bad u la kyrpad-kyrpon jur ïa U ba Un leit sha ïng jong u; namar u la don ka khun marwei kaba la jan dap khatar snem ka ryta, bad ka don ha tmier ka jingïap; u da ong:

"Ko Trai, ka khun jong nga ka don ha tmier ka jingïap, hynrei ale, to buh ïa la ki kti halor jong ka, ba kan dup lait-im, bad kan dup im."

Te u Jisu U la ïeng joit, U la leit bad u, ryngkat bad la ki synran.

118. La pynkoit ïa ka kynthei ba pang mih-snam. *Mt. 9:20-22. Mk. 5:24-34. Lk. 8:42-48.*

Hynrei katba U dang leit, uta u paidbah u la ïatur sha U. Bad kawei ka kynthei kaba la don ka jingmihsnam la khat-ar snem, bad kaba la shah bun kiei kiei na ki bun ngut ki nongpynkhiah, bad la pynlut baroh katba ka la don ha ki nongai dawai, khlem ïoh-bor eiei, hynrei nang kham jur

pynban, haba ka la ïohsngew shaphang u Jisu ka la wan nadien hapdeng uta u paidbah, bad ka la ktah ïa ka rymiang jong ka jaiñkup jong U. Namar ka la ong ha lade hi :

"Lada ngan ktah tang ïa ka jaiñkup jong U, ngan sa koit."

Te shisyndon kata ka umpohliew snam jong ka, ka la rngat, bad ka sngew ha la ka met ba ka la koit na ka shitom. Hynrei u Jisu, shisyndon ba U tip ha lade ïa ka bor kaba mih noh na U, U phai sha u paidbah, U la ong :

"Mano ba la ktah ïa ki jaiñ jong Nga?"

Haba baroh ki len, u Petrus bad kita kiba la ïadon ryngkat bad U ki la ong :

"Ko Kynrad, Me ïohi ïa u paidbah ba ïatur bad ïaphngïan ia Me, te Me ong : Mano ba ktah ïa Nga?"

Bad u Jisu U la ong :

"Don mano-re-mano ba la ktah ïa Nga; namar Nga tip ba ka bor ka la mih noh na Nga."

Te U la phai sawdong ban peit ïa kata kaba la leh ïa kane. Hynrei kata ka briew haba ka ïohi ba kam lah shuh ban rieh, da kaba sheptieng bad kyïuh, da kaba tip ïa kaba la jia ha lade, ka la wan bad ka la dem khrup ha khmat jong U, bad ka la kren ha U ïa ka jingshisha baroh, bad ka la ïathuh ha khmat kita ki briew baroh, na kano ka daw ba ka la ktah ïa U, bad bad kumno ba la pynkoit ïa ka shisyndon. Bad U la ong ha ka :

"To shaniah ko khun, ka jingngeit jong pha ka la pynkoit ïa pha; to leit suk, bad to koit to khiah na ka jingpang jong pha."

Bad kata ka briew ka la koit la khiah naduh kata ka por.

119. U Trai U pynim ïa ka khun jong u Jairus.
Mt. 9:23-26. Mk. 5:35-43. Lk. 8:49-56.

Katba U dang kren, la wan kiba na u rangbah Sinagog, ki da ong:

"Ka khun jong me ka la ïap; ban lei men dang pynshitom shuh ïa u Nonghikai?"

Hynrei u Jisu haba U ïohsngew ïa ka ktien ba la kren, U la ong ha u rangbah Sinagog:

"Wat sheptieng, shu ngeit bad kan koit."

Te um shym la shah ïano ïano ruh ban leit ryngkat bad U, lait tang u Petrus, u Jakob, bad u Ïoannis u para jong u Jakob. Kumta ki la poi ha ïng jong uta u rangbah Sinagog bad Um shym la shah ïano ïano ruh ban leit rung bad U, lait tang u Petrus, u Jakob bad u Ïoannis bad u kpa bad ka kmie jong kata ka samla. Bad baroh ki dang ïa-ïam bad ïalynñiar namar jong ka, bad U ïohi ïa ki duhalia bad ïa u paidbah uba ïawin, bad ïa ki briew kiba ïaïam bad ïalynñiar jur. Bad ynda U la rung, U la ong ha ki:

"Balei phi ïakhynwin bad ïa-ïam? Wat ïam: Ka samla kam shym ïap, hynrei ka ïohthiah."

Hynrei maki pat ki la ïarkhie-beiñ ïa U, naba ki tip ba ka la ïap. Kumta U la ong:

"Pyllait jaka."

Bad ynda la pynmih noh ïa ki baroh shabar, U la ïalam ïa u kpa bad ïa ka kmie jong kata ka khynnah, ryngkat bad kita kiba la don bad U, bad U la rung hangta haba thiah ha khynnah. Te haba U la bat na ka kti ïa kata ka khynnah, U la ong ha ka:

"*Talitha kumi*" (kaba mut haba la batai:

"Ko khynnah, Nga ong ha pha, to ïeng")

Bad ka mynsiem jong ka ka la wan phai pat, bad shisyndon kata ka khynnah ka la ïeng joit, bad ka la ïaid : naba ka la khat-ar snem. Te ki kmie-ki-kpa jong ka ki la lyngngoh ngaiñ da ka jing-lyngngoh ka bakhraw. Hynrei U la adong tyng-eh ïa ki ban ym ïathuh hano hano ruh ïa kata kaba la jia, ba yn ym don ba tip ïa ka; bad u la ong ban ai jynbam ïa ka. Te ka nam jong kane ka la phriang kylleng kata ka ri.

120. U Krist U pyn-ïohi ïa kiba mat-lah arngut.
Mt. 9:27-31.

Te katba u Jisu U dang ïaid nangta, arngut ki matlah ki la bud ïa U, ki ïapyrta bad ki ïa-ong :

"To isynei ïa ngi, ko khun u Dabid."

Hynrei ynda U la poi ha ïng, kita ki matlah ki la wan sha U. Te u Jisu U ong ha ki :

"Phi ngeit ba nga lah ban leh ha phi ïa kane?"

Ki la ïa-ong ha U :

"Haoid, ko Trai."

Te U la ktah ïa ki khmat jong ki, U ong :

"To kan long ha phi katkum ka jingngeit jong phi."

Bad ki khmat jong ki ki la ïohi; u Jisu pat U la maham ïa ki, U ong :

"Peit ban ym don ba tip ïa kane".

Ma ki pat da kaba leit noh, ki la pynbna ïa ka nam jong U kylleng kata ka ri baroh.

121. U Krist U pynkoit ïa u briew ubym nangkren uba shong-ksuid. *Mt. 9 : 32-34.*

Te ynda ki la leit noh, hakhmih ki la wanlam ha U ïa u briew ubym nang kren, uba shongksuid. Ynda la beh noh ïa u ksuid, uta u biej u la kren, bad ki paidbah ki la sngewphylla, ki ïa-ong :

"Mynno-mynno ruh ym pat ju ïohi kum kane ha Israel".

Hynrei ki Pharisi ki la ong :

"Da u ranngbah jong ki ksuid, U beh noh ïa ki ksuid".

122. U wan sha Nasareth, U hikai bad U shah lehbeiñ. *Mt. 13:53-58. Mk. 6:1-6. Lk. 4:16-30.*

Ynda U la leit noh nangta, U la wan poi sha la ka ri, ha Nasareth, ha kaba la pynsan-pynrangbah ïa U; bad ki synran jong U ki la bud ia U; te U la rung, kumba U ju leh, ha ka Sinagog ha ka sngi Sabbat, bad U la ïeng ban pule. Te la ai ha U ïa ka kitab u Isaïas nongïathuhlypa. Bad haba U la khyllied ïa kata ka kitab, u la shem ïa ka jaka ha kaba la thoh : (16 : 1-2).

"U Mynsiem jong u Trai U don ha Nga, namar U la pynsleh ïa Nga ban ïalap ïa ka Gospel ha ki baduk, U la phah ïa Nga ban pynkoit pynkhiah ïa kiba sngewsih ka dohnud, ban pynbna ïa ka jingsiewspah ha kiba shong-byndi, bad ïa ka jingimat ha ki bamtlah, ban pyllait ïa kiba jynjar, ban ïalap ïa ka snem jong ka jingmap u Trai bad ïa ka sngi jong ka jingsiewspah".

Ynda U la kñi ïa kata ka kitab, U la ai noh ha

u nongpynïaid bad U la shong. Te ki khmat jong kita baroh ha ka Sinagog ki la peit ïa U dngong. Kumta U la sdang ban ong ha ki :

"Mynta ka sngi la pyn-urlong ïa kane ka jynthoh, ha ki shkor jong phi".

Te baroh kiba ïohsngew ki la sakhi ïa U : bad ki la sngewlyngngoh ïa ki ktien bakordor kiba la mih na ka shyntur jong U bad ki la ong :

"Nangno Une U la ïoh ïa kine baroh? Bad ka jingstad aïu kane, kaba la ai ha U, bad ki kam-bah kat kine kiba la leh da ki kti jong U? Ym dei Une u Khun jong u Josep mistri? Ym dei Une u mistri, u Khun ka Maria, shipara bad u Jakob bad u Josep, bad u Juda bad u Simon? bad ki hymmen-para kynthei jong U baroh ruh kim don ryngkat bad ngi hangne? Te nangno U la ïoh ïa kane baroh?"

Kumta ki la sngewthuh ïa U, U pat U la ong ha ki :

"Khlem artatien phin ong ha Nga ïa kane ka pharshi : ko nongpynkhiah to pynkoit ïa lade; ïa kaba ngi la ïohsngew ba Me leh ha Kapharnaum, to leh hangne ruh ha la ka ri la jong".

Te u Jisu U la ong :

"Shisha Nga ong ha phi, ba ym don u nongïathuhlypa ïa uba la pdiang sngewbha ha la ka ri, bad ha la ka ïng-ka-sem bad hapdeng ki kur-ki-jait jong u. Ïa ka jingshisha Nga ong ha phi, bun ki 'riewkynthei ki la don ha Israel ha ki sngi jong u Elias, mynba la khang ïa ka bneng laisnem hynriew bnai, haba la don ka 'nemsniew ka bakhraw ha ka ri baroh kawei. Te sha kano-kano ruh ym shym la phah ïa u Elias, hynrei tang sha Sarepta ha Sidon, sha ka briew, ka 'riewkynthei. La don

ruh bun kiba pang ñianglyngkut ha Israel ha ka por u Eliseus nongïathuhlypa, bad ïa uwei ruh na ki ym shym la pynkhuid, lait tang ïa u Naaman, u nongsyria".

Bad kita baroh ha ka Sinagog, haba ïohsngew ïa kine kiei kiei, ki la ingkhong. Te ki la ïeng joit bad ki la shop ïa U shabar ka 'nong-bah : bad ki la pynpoi ïa u haduh ka tmier jong u lum, ha uba la tei ïa ka 'nong-bah jong ki, ba kin dup pynnoh khongpong ïa U. Hynrei ma-U pat, da kaba ïaid napdeng jong ki, U la leit noh.

Bad Um shym la leh bun ki kam-bah hangta, namar ka jingbymngeit jong ki. U la shu buh ïa la ki kti halor katto-katne ngut ki nongpang bad U la pynkoit ïa ki. Bad U la lyngngoh namar ka jingbymngeit jong ki. Bad U la leit kylleng sawdong ki 'nongrit, U da hikai.

123. Ka jingïalap jong u Krist bad ka jingphah ïa ki Apostol. *Mt. 9:35; 10:1. Mk. 6:6-7. Lk. 9:1-2.*

Te U Jisu U la ïaid kylleng ki 'nongbah bad ki 'nongrit U da hikai ha ki Sinagog jong ki, bad U da ïalap ïa ka Gospel jong ka hima bad U da pynkoit ïa ka jingpang baroh bad ïa ka jingkhrew baroh. Hynrei haba ïohi ïa ki paidbah, U la sngew synei ïa ki, naba ki la long ki bajynjar bad ki basakma kum ki 'langbrot kibym don nongsharai. Kumta U la ong ha la ki synran :

"Ka jing-ot shisha ka bun, ki nongtrei pat ki khyndiat. To kyrpad, namarkata, ïa U Trai jong ka jing-ot ba U phah nongtrei ha la ka jingot."

Te ynda U la khot lang ïa ki khat-ar ngut ki

synran jong U, U la ai ha ki ka bor bad ka iktiar halor ki mynsiem bymkhuid, ban beh noh ïa ki, bad ban pynkoit ïa ka jingpang baroh bad ïa ka jingkhrew baroh. Bad U la phah ïa ki ar-arngut ban ïalap ïa ka hima U Blei bad ban pynkoit ïa ki 'bapang.

124. Ki jingbthah ïa ki Apostol.

Mt. 10:2-15. Mk. 6:8-11. Lk. 9:3-5.

Te ki kyrteng jong kita ki khat-ar ngut ki Apostol ki long kine: u banyngkong u Simon, ïa uba la khot Petrus bad u Andrias shipara bad u; u Jakob u khun u Sebedeus bad u Ïoannis u para jong u, u Philip bad u Bartholomeus, u Thomas bad u Mattheus u nongapkhrong, u Jakob u khun jong u Alpheus bad u Thaddeus, u Simon bashitrhem bad u Judas Iskariot, uba la die ruh ïa U.

Ïa kine ki khatar ngut U Jisu U la phah, U da hukum ïa ki da kaba ong:

"Wat leit ha ki lynti jong ki Jentil, bad ha ki 'nongbah jong ki nongsamaria wat rung. Hynrei to leit keiñ sha ki 'langbrot ba la jah jong ka ïng Israel. Bad katba phi nang leit, to ïalap, da ong: 'ka hima bneng ka la jan.' To pynkoit ïa ki bapang, pynim ïa ki baïap, pynkhuid ïa kiba sañianglyngkut, to beh noh ïa ki ksuid: phi la shu ïoh-ei, to shu ai-ei ruh. Wat thep ksiar, ne rupa, ne peisa-tyngka ha ki saipan jong phi: lymne ka ïarong ha ka jingleit, lymne artylli ki jymphong lymne ki juti, lymne u diengduh; naba ka shonghok ïa u nogtrei ban ïoh ïa la ka bam."

Te U la ong ha ki:

"Bad ha kano kano ka 'nongbah ne 'nongrit ba phin rung, to kylli mano uba bit ha ka: bad to sah hangta haduh ba phin da leit noh. Te haba phi rung hapoh ïng, to khublei ïa ka da kaba ong: "Ka jingsuk ha kane ka ïng." Bad lada kata ka ïng ka long shisha ka ba-bit, ka jingsuk jong phi kan wan ha ka; hynrei lada kam long ka babit, ka jingsuk jong phi kan wan phai noh sha phi. Bad lada uno-uno um pdiang ïa phi, lymne sngap ïa ki ktien jong phi, katba phi mih noh na kata ka ïng ne 'nongbah, to kynther noh wat ïa u pum-pum na ki kjat jong phi kum ka sakhi pyrshah ïa ki. Shisha nga ong ha phi, kan long kham jem ïa ka ri Sodom bad Gomorra ha ka sngi bishar, ban ïa kata ka nongbah."

125. Ki jingbthah na ka bynta ka kam ïalap.
Mt. 10:16-23.

"Hakhmih Nga phah ïa phi kum ki 'langbrot hapdeng ki suri. To long, namarkata, ki ba-shalàk kum ki bseiñ bad ki balui-lui kum ki paro. Hynrei to sumar na ki briew. Naba kin aiti ïa phi ha ki dorbar bad kin sympat ïa phi ha la ki Sinagog. Bad yn leit lam ïa phi ha khmat ki lyngskor bad ki syiem, na ka bynta jong Nga, ban long ka sakhi ha ki bad ha ki jentil. Hynrei haba kin aiti ïa phi, wat khuslai kumno, ne aïu ban kren, namar yn ai ha phi ha kata ka por ïa kaei ba phin kren. Namar ym dei maphi kiba kren, hynrei u Mynsiem jong u Kpa jong phi Uba kren ha phi. U hynmen ruh un aiti noh sha ka jingïap ïa la u para, bad u kpa ïa la u khun; bad ki khun kin ïeng pyrshah ïa

la ki kmie-ki kpa, bad kin pynïap ïa ki. Bad yn isih ïa phi da ki briew baroh namar ka kyrteng jong Nga : hynrei uta uban ïaineh haduh ka bakut, uta keiñ un lait-im. Hynrei haba kin pynshitom ïa phi ha kane ka 'nongbah, to phet shawei pat. Shisha Nga ong ha phi ba phin ym pyndep ïa ki 'nongbah Israel, tat haduh ban da wan u Khun u briew."

126. Ki jingbthah kiba donkam man ka por.
Mt. 10:24-42.

"U synran um long halor u nonghikai, lymne u shakri halor u kynrad jong u. Ka biang ïa u synran ban un long kum u nonghikai jong u, bad ïa u shakri kum u kynrad jong u. Lada ïa u Kpa jong ka ïng ki la khot Belsebub, katno lei-lei ïa kiba ha ïng-ha-sem jong U ! Namarkata, wat sheptieng ïa ki, naba ym don kaba la tap, kaba yn ym pynpaw, bad kaba la buhrieh, kaba yn ym tip. Ïa kaba Nga la ïathuh ïa phi ha ka badum, to kren ha ka bashai bad ïa kaba phi ïohsngew da ka shkor, to ïalap nalor ïng. Bad wat sheptieng ïa kita kiba pynïap ïa ka met, pynban kibym lah ban pynïap ïa ka mynsiem: hynrei to kham sheptieng ïa Uta Uba lah ban pynjot met bad mynsiem ha dujok. Hato ym die shipeisa artylli ki sim-ïng; bad kawei na ki kan ym hap halor khyndew khlem u Kpa jong phi? Wat ïa ki shñuih baroh ha ka khlieh jong phi la ñiew. Wat khaweit, namarkata, phi kham kor ban ïa shibun ki sim-ïng. Namarkata, uno-uno uban phla ïa Nga ha khmat ki briew, Nga ruh Ngan phla ïa u ha khmat u Kpa jong Nga Uba ha bneng. Hynrei uta uban len ïa Nga ha

khmat ki briew, Nga ruh Ngan len ïa u ha khmat u Kpa jong Nga Uba ha bneng. Wat mut ba Nga la wan ban phah ïa ka jingsuk ha ka pyrthei: Ngam shym wan ban phah ïa ka jingsuk, hynrei ïa ka waitlam. Namar Nga la wan ban pynkhlad ïa u briew marpyrshah ïa la u kpa, bad ïa ka khun marpyrshah ïa la ka kmie, bad ïa ka pyrsa kurim marpyrshah ïa la ka kiaw-kurim. Bad ki nongshun jong u briew, kiba ha ïng ha sem jong u hi. Uta uba ïeid ïa u kpa ne ïa ka kmie palat ban ïa Nga, um long u babit ïa Nga; bad uta uba ïeid ïa u khun ne ka khun palat ban ïa Nga, um long u babit ïa Nga. Bad uta ubym shim ïa la ka diengphna, bad ubym bud ïa Nga, um long u babit ïa Nga. Uta uba shem ïa la ka jingim un duh noh ïa ka: bad uta uban duh ïa la ka jingim na ka bynta jong Nga, un shem ïa ka. Uta uba pdiang ïa phi, u pdiang ïa Nga: bad uta uba pdiang ïa Nga, u pdiang ïa Uta Uba la phah ïa Nga. Uta uba pdiang ïa u nongïathuhlypa ha ka kyrteng jong u nongïathuhlypa, un ïoh ïa ka bainong jong u nongïathuhlypa ; bad uta uba pdiang ïa u 'riewhok ha ka kyrteng jong u 'riewhok, un ïoh ïa ka bainong jong u 'riewhok. Bad uno-uno uban ai-dih tang shikhuri ka um khriat ha uwei na kine ki barit, ha ka kyrteng jong u synran, shisha Nga ong ha phi, un ym duh ïa la ka bainong".

127. U Krist U iaid ban ïalap bad la ki Apostol.
Mt. 11:1. Mk. 6:12-13. Lk. 9:6.

Te ka la jia, haba U Jisu U la kut kaba hukum ïa la ki khat-ar ngut ki Synran, U la leit noh nang

ta, ban hikai bad ban ïalap ha ki 'nongbah jong ki. Te ki la leit noh, ki da ïaid kylleng ki 'nongrit, ki ïalap ïa ka Gospel bad kyntu ïa ka jingkylla jingmut. Bad ha kylleng ki la beh noh shibun ki ksuid, bad bun ki bapang ki la pynsleh da ka umphniang bad ki la pynkoit ïa ki.

128. Ka nam jong u Krist ka poi sha u Herod.

Mt. 14:1-2. Mk. 6:14-16. Lk. 9.7-9.

Te u Herod Tetrark[1] u la ïohsngew shaphang kiei kiei baroh ba U la leh (namar ka nam jong U ka la phriang). Bad u la ong ha la ki shakri :

"Une U long u Ïoannis Nongpynbaptis ïa uba nga la khrai-khlieh. U la mihpat na ki baïap, bad namarkata keiñ ki kam-bah ki trei ha U."

Te u la dum-buit tiw, namar don katto-katne kiba la ong ba u Ïoannis u la mihpat na ki baïap, bad katto-katne pat ba u Elias u la paw, bad kiwei pat, ba uwei na ki nongïathuhlypa barim u la mih pat. Bad u Herod u la ong :

"Ïa u Ïoannis nga la khrai-khlieh, hynrei Uei Une pat, shaphang Uba nga la ïohsngew kat kine kiei-kiei?"

Te u la kwah ban ïoh-i ïa U.

129. Ka jingïap Martir jong u Ïoannis.

Mt. 14:3-12. Mk. 6:17-29.

Naba U Herod hi u la phah bad kem ïa u Ïoannis, bad u la teh la khum ïa u ha byndi, na ka bynta ka Herodia, ka tnga jong u Philip, u para jong

(1) Nongsynshar ia shibynta na ka sawbynta jong ka ri.

u, namar u la shongkurim ïa ka. Naba u Ïoannis u la ong ha u Herod : "Ym bit ba men ïoh ïa ka tnga u para jong me." Hynrei ka Herodia pat ka la thap ïa u : bad ka la kwah ban pynïap ïa u, pynban kam shym lah. Namar u Herod u sheptieng ïa u Ïoannis, ba u tip ïa u ba u long u briew u bahok bad u bakhuid. Bad haba u kwah ban pynïap ïa u, u la khaweit ïa u paidbah, naba ki ñiew ïa u kum u nongïathuhlypa. Bad u la da la sumar ïa u; te haba u la ïohsngew ba u la leh bun kiei-kiei, u la shah-shkor sngewbha ïa u. Hynrei haba ka ïa ka babit-babiang, ka sngi kha u Herod ka la poi, u Herod ha ka sngi kha jong u, u la khawai ïa ki rangbah bad ïa ki rangbahshipai, bad ïa ki 'riewpawkhmat jong ka Galileïa. Te haba ka khun jong kata ka Herodia, ka la rung, bad ka la shad, bad ka la pynsngewbha ïa u Herod bad ïa kita baroh kiba la ïabam sngewbha, u syiem u la ong ha kata ka khynnah :

"Pan na nga katba pha kwah bad ngan ai ïa pha."

U la smai ruh ha ka :

"Namar katba pha pan ngan ai ha pha, wat la ka long shiteng ka hima jong nga."

Ka pat haba ka la mih noh, ka la ong ha la ka kmie :

"Aïu ngan pan?"

Ma-ka pat ka la ong :

"Ka khlieh jong u Ïoannis Nongpynbaptis".

Te haba ka la wan rung kloi-lan da kaba kyrkieh sha u syiem, ka la pan da kaba ong :

"Nga kwah ba men ai ha nga kumne-kumne ha ka pliang, ïa ka khlieh jong u Ïoannis Nongpynbaptis."

Te u syiem u la sngewsih. Pynban namar ka jingsmai bad na ka bynta kita kiba ïabam-khawai lem bad u, um kwah ban pynsngewsih ïa ka. Hynrei da kaba phah ïa u nongkhrai-khlieh, u la hukum ban wan rah ïa ka khlieh jong u ha ka pliang. Te u la khrai-khlieh ïa u ha byndi, bad u la wanlam ïa ka khlieh jong u ha ka pliang; bad u la ai ïa ka ha kata ka khynnah; bad kata ka khynnah ka la ai ïa ka ha la ka kmie. Te haba ki synran jong u ki la ïohsngew shaphang kata, ki la wan bad ki la rah noh ïa ka met jong u, bad ki la tep ïa ka ha jyntep. Bad ki synran jong u ki la leit ïathuh ha u Jisu.

5. Ha ka jingjar-jar jong ka Bethsaida.

130. Haba ki synran ki la wan phai biang, u Jisu U leit bad ki sha Bethsaida.

Mt. 14:13. Mk. 6:30-32. Lk. 9:10. Io. 6:1.

Te haba u Jisu U la ïohsngew ïa kata, U la leit noh nangta. Bad ki Apostol ki ïawan ha u Jisu, ki la ïathuh ha U ïa kiei-kiei baroh ba ki la leh bad la hikai. Ma-U pat U la ong ha ki :

"To ïawan kyrpang sha ka jaka kynjah, bad ïashongthait khyndiat."

Namar la don shibun kiba ïawan ïaleit, haduh ba kim ïoh shuh ban bam ban dih. Te da kaba kiew ha ka lieng, ki la leit kyrpang sha ka jaka kynjah kaba dei ha Bethsaida, ha shiliang jong ka duriaw Galileïa, kaba long ka jong ka Tiberia.

131. Ka Jingbsa phylla banyngkong.
Mt. 14:13-23. Mk. 6:33-46. Lk. 9:11-17. Ioaŋ.6:2-15.

Te haba u paidbah u la ïohsngew shaphang kata, ki la ïamareh lang shata na ki 'nongbah baroh, naba ki la ïohi ïa ki dak kiba U la leh ha kita kiba la pang. Bad u Jisu haba U la mih U la ïohi ïa u paidbah byllien. U Jisu, namarkata, U la kiew halor u lum, bad U la shong hangta bad la ki synran. Te ka Paskha, ka jingkhawai jong ki Ju ka la jan. U Jisu namarkata, U la khmied la ki khmat, bad haba ïohi ba u paidbah byllien u ïawan sha U, U la isynei ïa ki, namar ki la long kum ki 'langbrot kibym don nongsharai. Te U la pdiang ïa ki, bad U la sdang ban hikai ïa ki shibun kiei kiei, bad U la kren ha ki shaphang ka hima jong u Blei, bad U la pynkoit pynkhiah ïa kito kiba donkam ïa ka jingpynkoit. Te ka sngi ka la sdang ban noh. Bad haba ka sngi ka la noh ngop-ngop, ki khat-ar ngut ki synran jong U ki la wan ha U bad ki la ong:

"Kane ka long ka jaka kynjah, bad mynta ka por ruh ka la palat. To phah noh ïa ki, ba da kaba leit ha ki sor bad ha ki 'nongrit kiba markhap, kin ïoh ban sah-miet bad ban thied jynbam ïa lade."

Hynrei U la jubab bad U la ong ha ki:

"Kim donkam ban leit. To ai maphi ba kin bam."

Te ki la ong ha U:

"Kata ngin leit thied kpu shispah suka[1] ban ai bam ïa ki?"

U la ong ha u Philip:

(1) Kumba 25 tyngka.

"Nangno ngin thied kpu ba kine kin dup ïoh bam?"

(Bad ïa kane U la ong ban tynjuh, namar ma-U hi U la tip aïu ba Un leh). U Philip u la jubab ïa U :

"Shispah suka u kpu un ym biang ïa ki, ba man u briew un ïoh mar-mar khyndiat."

Te U la ong ha ki :

"Katno tylli ki kpu phi don? khie leit khmih."

Bad haba ki la tip, uwei na ki synran jong U, u Andrias, uba shi-para bad u Simon Petrus, u la ong ha U :

"Don hangne uwei u khynnah uba don san tylli ki kpu-barli bad artylli ki dohkha, hynrei kine kin long aïu hapdeng katne-katne? Lymda lehse ngi leit thied jynbam ïa une u paidbah baroh."

Bad U la ong :

"To wanlam ïa ki hangne ha Nga."

Bad U la hukum ïa ki ba kin pynshong ïa ki baroh :

"To pynshong ïa ki sanphew-sanphew ngut shikynhun."

Bad ki la leh kumta. Te la don bun u phlang ha kata ka jaka. Bad ki la ïashong ter-ter shispah-shispah bad sanphew-sanphew, ha ka jingkheiñ kumba sanhajar ngut ki rangbah.

Te haba u Jisu U la shim ïa kita ki santylli ki kpu bad ki artylli ki dohkha, bad haba U la duai da kaba khmied sha bneng, U la kyrkhu bad U la kdiah ïa ki kpu bad U la ai ha la ki synran ban sam ha ki. Kumjuh ruh U la sam ha ki baroh katba ki kwah, ïa kita ki artylli ki dohkha. Bad baroh ki la ïabam bad ki la kdang.

Te ynda ki la kdang, U la ong ha la ki synran :

" U Jisu U la shim ia kita ki santyli ki kpu bad ki artylli ki dohkha.. U la kyrkhu, bad U la ai ha la ki Synran ban sam ha ki.. .Bad baroh ki la bam bad ki la kdang."

"To lum ïa ki lyngkhot-lyngkhai ba tam, ba kin ym lehnohei."

Ki la ïalum namarkata, bad ki la pyndap khatar shang da ki lygkhot-lyngkhai jong kita ki santylli ki kpu barli bad ki dohkha de, kiba tam na kaba ki la bam. Bad kita kiba la bam ïa kita ki kpu, ki la long sanhajar ngut ki rangbah, nalor ki kynthei bad ki khynnah. Te kita ki briew haba ki la ïohi ïa kata ka kambah kaba u Jisu U la leh, ki la ong:

"Da shisha Une U long u Nongïathuhlypa Uban wan ha ka pyrthei."

Namarkata, u Jisu haba U ïohi ba kin wan ban ring ïa U da ka bor ban thung syiem ïa U, U la phah shisyndon ïa la ki synran ban kiew ha ka lieng bad ban leit noh ha shuwa jong U sha shiliang duriaw sha Bethsaida, katba ma-U pat, U la phah noh ïa u paidbah. Te ynda U la lah phah noh ïa ki, U la phet biang sha u lum, ban duai marwei hi. Te haba la prem-miet, U la don hangta tang weibriew hi.

6. Ka jingleit phai sha Galileïa.

132. U Krist U ïaid halor duriaw bad U pynjai-jai ha ka kynti ba-ar ka 'erïong.

Mt. 14:24-33. Mk. 6:47-52. Ioan. 6:16-21.

Te haba la prem-miet, ki synran jong U ki la leit sha duriaw. Bad haba ki la kiew ha ka lieng, ki la wan sha shiliang duriaw sha Kapharnaum.

Bad ka la dum, u Jisu pat Um pat shym wan sha ki. Ka duriaw ruh, na ka jingbeh jong ka lyer bajur, ka khie-dew. Ïa ka lieng hapdeng duriaw la kynting da ki jingatphyllung, namar ka lyer ka la beh marpyrshah ïa ki. Te ha ka[1] jingpeitngor basaw jong ka miet, haba ki la king kumba lai ne saw mer, haba U ïohi ïa ki ba ki shitom ha kaba pynïaid, U la wan sha ki da kaba ïaid halor ka duriaw, bad U la leh kumban ïaid-lait na ki. Maki pat, haba ïohi ïa U ba U ïaid halor ka duriaw, bad U wan shajan ka lieng, ki la kyïuh bad la sheptieng, ki ïa-ong :

"Ka dei ka rngai."

Te ki la ïalynñiar da ka jingsheptieng. Naba baroh ki la ïohi ïa U bad ki la kyïuh. U Jisu pat, shisyndon U la kren ha ki, U ong :

"To long ki bashlur. Dei ma-Nga ; wat sheptieng."

Te u Petrus u jubab, u la ong :

"Ko Trai, lada dei ma-Me, te hukum ïa nga ban wan sha Me halor um."

Bad U la ong :

"Ale."

Te u Petrus da kaba mih na ka lieng, u la ïaid halor ka um ban leit sha u Jisu. Hynrei haba u la ïohi ïa ka lyer, u la khaweit. Te haba u la sdang ban ngam, u la pyrta :

"Ko Trai, to pynim ïa nga!"

Te u Jisu, markumta haba U la kner ïa la ka kti, U la bat ïa u, bad U la ong ha u :

(1) Kumba 3 ne 4 baje mynstep. Ïa ka miet la bynta ha ki saw jingpeit ngor :

"Me uba rit ka jingngeit, balei me la artatien?"

Ki la kwah, namarkata, ban pdiang ïa U ha ka lieng. Bad haba ki la kiew ha ka lieng, ka lyer ka la sa-ngeh. Te kita kiba la don ha ka lieng ki la wan bad ki la mane ïa U ki da ong:

"Shisha Me long u Khun jong u Blei."

Te ki la sngewlyngngoh shibun eh ha lade, naba kim shym la sngewthuh shaphang ki kpu, namar ka dohnud jong ki la matlah. Te markumta kata ka lieng ka la poi ha kata ka jaka kaba ki mut ban leit.

133. Ha ri Jenasaret, u Krist U leh bun ki Kambah.
Mt. 14:34-36. Mk. 6:53-56.

Te ynda la poi sha shiliang, ki la wan ha ka ri Jenasaret, bad ki la kiew sha ryngkew. Bad haba ki la mih noh na ka lieng, ki briew jong kata ka jaka ki la ithuh ïa U shisyndon. Bad ki la phah kylleng kata ka ri baroh. Bad haba ki la leit kyrkieh kylleng sawdong kata ka ri baroh, ki la sdang ban ïabah na kylleng, ha ki jynthiah, ïa kita kiba la pang, sha ba ki la ïohsngew ba U don. Te kat sha ba U leit, ha ki 'nongrit ne ki 'nongbah, ne ka shnong, ki la pynthiah ïa ki nongpang ha ki jaka ïew, bad ki la kyrpad ïa U ba kin ïoh ktah tang ïa ka rymiang jong ka jaiñ jong U. Bad kat kiba la ktah ïa U ki la koit khran.

134. U Paidbah ba wad ïa u Krist. U phai sha Kapharnaum. *Ioan. 6:22-24.*

Ha kawei pat ka sngi, uta u paidbah uba la ïeng ha shiliang-duriaw, u la ïohi ba ym don kawei pat ka lieng hangta lait tang kawei, bad ba U Jisu Um shym la kiew ha ka lieng lem bad la ki synran, hynrei tang ki synran jong U hi ki la leit noh. Hynrei kiwei pat ki lieng ruh ki la wan poi na Tiberias, markhap ka jaka kaba ki la ïabam ïa u kpu, ynda u Trai U la duai. Te namarkata, haba uta u paidbah u la ïohi ba U Jisu Um don hangta, lymne ki synran jong U, ki la kiew ha ka lieng, bad ki la wan wad ïa U Jisu ha Kapharnaum.

135. U Kpu jong u Blei. *Ioan. 6:25-33.*

Te haba ki la shem ïa U ha shiliang jong ka duriaw, ki la ong ha U :

"Ko Nonghikai, mynno Me la wan shane?"

U Jisu U la jubab ïa ki bad U la ong :

"Shisha, shisha, nga ong ha phi, phi ïawad ïa Nga, ym namarba phi la ïohi ïa ki kam-bah, hynrei namarba phi la bam ïa kito ki kpu, bad phi la kdang. Wat trei na ka bynta ka bam kaba duh noh, hynrei na ka bynta kata kaba sah sha ka jingim bymjukut, ïa kaba u Khun jong u briew Un ai ha phi. Namar ïa Une, u Kpa, u Blei U la shonshap."

Namarkata ki la ïaong ha U :

"Aïu ngin leh, ba ngin dup trei ïa ki kam jong u Blei?"

U Jisu U la jubab bad U la ong ha ki :

"Kane ka long ka kam jong u Blei, ba phin ngeit ïa Uta ïa Uba U la phah."

Namarkata ki la ïa-ong ha U :

"Te kumta ka dak aïu Me leh ba ngin dup ïohi bad dup ngeit ha Me? Kaei Me leh? Ki kpa jong ngi ki la bam ïa ka manna ha ri kynjah, kumba la thoh (Ps. 77 : 24) : U la ai ïa ki ban bam u kpu na bneng."

Te u Jisu U la ong ha ki :

"Shisha, shisha Nga ong ha phi : u Moses um shym la ai ha phi ïa u kpu bneng, hynrei u Kpa jong Nga U ai ha phi ïa u kpu bashisha na bneng. Naba u kpu jong u Blei U long Uta Uba wan hiar na bneng, bad Uba ai jingim ha ka pyrthei."

136. "Nga long u Kpu jong ka Jingim".

Ioan. 6:34-47.

Namarkata ki la ïa-ong ha U :

"Ko Trai, to ai ha ngi borabor ïa une u kpu."

Te u Jisu U la ong ha ki :

"Ma-Nga Nga long u kpu jong ka jingim, uta uba wan ha Nga un ym thngan; bad jar uba ngeit ha Nga un ym sliang lano-lano ruh. Hynrei Nga la ong ha phi, ba la phi ïohi ïa Nga, pynban phim ngeit. Baroh kat kaba u Kpa U ai ha Nga, ka wan sha Nga; bad ïa uta uba wan ha Nga, Ngan ym kyntait noh. Naba Nga la hiar na bneng, ym ba Ngan dup leh ïa ka mon la jong, hynrei ïa ka mon jong Uta Uba la phah ïa Nga. Te kane ka long ka mon jong uta u Kpa Uba la phah ïa Nga, ba baroh kaba U la ai ha Nga, Ngan ym pynjot eiei ruh na ka, hynrei ba Ngan pynmih-pat ïa ka ha ka sngi khatduh. Te kane ka long ka mon jong u Kpa

jong Nga, Uba la phah ïa Nga : ba baroh uba ïohi ïa u Khun, bad uba ngeit ïa U, un ïoh ka jingim bymjukut, bad Nga Ngan pynmih pat ïa u ha ka sngi khatduh."

Namarkata, ki Ju ki la ïakhñium ïa U naba U la ong :

"Ma-Nga Nga long u Kpu ba-im, Uba la hiar na bneng."

Te ki la ïa-ong :

"Ym dei Une u Jisu U khun jong u Josep, ïa u kpa bad ïa ka kmie jong U ngi ithuh? Te kumno U ong : 'Nga la hiar na bneng'?"

Namarkata u Jisu U la jubab bad U la ong ha ki :

"Wat ïakhñium para-phi hi. Ym don uba lah ban wan sha Nga, lymda u Kpa, Uba la phah ïa Nga, U khring ïa u; bad Nga Ngan pynmih pat ïa u ha ka sngi khatduh. La thoh ha ki nongïathuh-lypa (Is. 54 : 13, Jer. 31 : 33-34) : 'Baroh kin long kiba la ïoh jinghikai shaphang u Blei.' Baroh uba la ïohsngew na u Kpa, bad u la nang, u wan sha Nga. Ym namarba uno-uno ruh u la ïohi ïa u Kpa: lait tang Uta Uba long na u Blei, Uta keiñ U la ïohi ïa u Kpa. Shisha, shisha, Nga ong ha phi : Jar uba ngeit ha Nga, u don ka jingim bymjukut."

137. "Ka Doh jong Nga ka long shisha ka jynbam"

Ioan. 6:48-59.

"Nga long u Kpu jong ka jingim. Ki kpa jong phi ki la ïabam ïa ka manna ha ka ri khlaw, bad ki la ïap noh. Une U long u Kpu Uba wan-hiar na bneng, ba lada uno-uno un bam ïa U, un ym ïap

noh. Nga Iong U Kpu U ba-im, Uba la wan hiar na bneng. Lada uno uno u bam ïa Une u Kpu, un im junom la junom : bad uta u Kpu ba Ngan ai ma-Nga, U long ka Doh jong Nga na ka bynta ka jingim jong ka pyrthei."

Namarkata ki Ju ki la ïasaid paraki hi, ki ïa-ong :

"Kumno Une U lah ban ai ha ngi ïa la ka Doh ba ngin bam?"

Hynrei u Jisu U la ong ha ki :

"Shisha, shisha nga ong ha phi : Lymda phi bam ïa ka Doh jong U Khun u briew bad phi dih ïa ka Snam jong U, phin ym ïoh ha lade ïa ka jingim. Uta uba bam ïa ka Doh jong Nga. bad uba dih ïa ka Snam jong Nga, u ïoh ka jingim bymjukut : bad Ngan sa pynmih pat ïa u ha ka sngi khatduh. Naba ka Doh jong Nga ka long shisha ka jynbam, bad ka Snam jong Nga ka long shisha ka jyndih. Jar uba bam ïa ka Doh jong Nga, bad uba dih ïa ka Snam jong Nga, u sah ha Nga bad Nga pat ha u. Kumba u Kpa u baim U la phah ïa Nga, bad Nga ruh Nga im da u Kpa, kumta uta uba bam ïa Nga ruh, un im da Nga. Une u long u Kpu Uba la wan-hiar na bneng. Ym kumba ki kpa jong phi ki la bam ïa ka manna, bad ki la ïap. Jar uba bam ïa une u Kpu, u im junom la junom."

138. Ka jingkhlad katto-katne ki Synran. Ka jingngeit jong u Petrus. *Ioan. 6:60-72.*

Ïa kine kiei kiei U la kren haba U hikai ha ka sinagog, ha Kapharnaum. Namarkata bun na ki synran jong U haba ki la ïohsngew ki la ong :

"Kane ka jingkren ka eh than, mano ba lah ban sngap ïa ka?"

Hynrei u Jisu Uba tip ba lade hi ba ki synran la jong ki ïakren-khñium shaphang kane. U la ong ha ki :

"Hato kane ka pynthut ïa phi ? Te lada phin ïohi ïa u Khun jong u briew Uba kiew shaba U la don mynshuwa pat? Dei ka mynsiem kaba pyn-khie-im : ka doh kam myntoi eiei. Ki ktien ba Nga la kren ha phi, ki long ka mynsiem bad ka jingim. Pynban don na phi kibym ngeit."

Namar u Jisu U la tip naduh basdang kino ki bymngeit bad mano uban shetkylla ïa U. Te U la ong :

"Na kane ka daw, Nga la ong ha phi, ba ym don uba lah ban wan sha Nga, lymda ka long ba la ai ïa u da u Kpa jong Nga."

Naduh kata, bun na ki synran jong U ki la kylla-dien noh, bad kim leit ryngkat shuh bad U. Te u Jisu U la ong ha ki khat-ar ngut :

"Phi ruh phi kwah ban leit noh?"

Kumta u Simon Petrus u la jubab ïa U :

"Ko Trai, shano ngin ïaleit? Me don ki ktien jong ka jingim bymjukut. Ngi la ngeit bad ngi la tip ruh ba Me long u Krist, u Khun jong u Blei."

U Jisu U la phai-ktien ïa ki :

"Hato Ngam shym la jied ïa phi khat-ar ngut; bad uwei na phi u long u ksuid?"

Hynrei U la kren shaphang u Judas Iskariot (u khun) jong u Simon : naba une u la long uban shet-kylla ïa U, la u la long uwei na kita ki khat-ar ngut.

Ka Lynnong IV

KA SNEM BA-LAI

1. U leit lyngba ka Phenisia, Dekapolis bad Sesaria.

139. U Krist U ïasaid bad ki Nongthoh bad ki Pharisi. *Mt. 15:1-9. Mk. 7:1-13. Ioan. 7:1.*

Te hadien kine kiei kiei u Jisu U la leit sha Galileïa, namar Um shym kwah ban leit sha Judia, naba ki Ju ki ïawad ban pynïap ïa U. Ynda kumta ki Pharisi bad katto-katne ngut ki Nongthoh, kiba ïawan na Jerusalem, ki la ïalum sawdong ïa U. Bad haba ki la ïohi katto-katne ngut na ki synran jong U ba ki bamja da ki kti jakhlia, kata, khlem thet, ki la woh-daw. Naba ki Pharisi bad ki Ju baroh kim bam lymda ki thet bunsien ïa la ki kti, ba ki bat ïa ka dustur jong ki tymmen-ki-san. Haba ki wan na ïew ruh, lymda ki ïoh ban sum, kim bam : don ruh bun kiei-kiei, kiba la hiar pateng ha ki ban sumar; kaba sait ïa ki khuri bad ki luta, bad ki pliang bad ki jynthiah. Te ki Pharisi bad ki nongthoh ki la kylli ïa U :

"Balei ki Synran jong Me kim ïaid katkum ka dustur ki tymmen-ki-san, hynrei ki bamja da ki kti jakhlia?"

Ma-U pat U phai-ktien, U la ong ha ki :

"Ko ar-sap, u Isaïas u la ïathuhlypa kaba dei

shaphang jong phi, kumba la thoh (39 : 13) : Une u bynriew u burom ïa nga tang da ka rymiang-shyntur, hynrei ka dohnud jong ki ka jngai na Nga. Namar ki mane thala ïa Nga, ki hikai ïa ki jinghikai bad ki hukum jong ki briew. Da kaba ïehnoh ïa ka hukum u Blei, phi bat ïa ka dustur jong ki briew, kaba khlieng ïa ki khiew bad ïa ki khuri : bad bun kiei-kiei kiba kum kine phi leh."

Te U la ong ha ki :

"Phi kyntait la biang ïa ka hukum jong u Blei, ba phin dup sumar ïa ka dustur jong phi. Naba u Moses u la ong : (Ek. 20 : 12. Deut. 5 : 16) :

'Burom ïa la kpa bad ïa la ka kmie.' Bad (Ek. 21 : 17) : 'Jar uban tim ïa u kpa ne ïa ka kmie, un ïap jynduh.' Phi pat phi ong 'Lada u briew un ong ïa u kpa ne ïa ka kmie : Korban (kaba mut ka jingai) kano kano na nga, kan pynmyntoi ïa me' : bad palat kata phim shah shuh ïa u ban leh eiei na ka bynta u kpa jong u ne ka kmie, da kaba pynpulom ïa ka Ktien jong u Blei na ka bynta ka dustur jong phi, kaba phi ai pateng pakit : bad bun kiei-kiei kiba kum kine phi leh."

140. U batai ha la ki Synran ïa ka pharshi.
Mt. 15:10-20. Mk. 7:14-23.

Te haba U la khot biang ïa uta u paidbah, U la ong ha ki :

"To sngap ïa Nga phi baroh, bad to sngewthuh; ym don kaei-kaei na bar u briew kaba rung hapoh jong u, kaba lah ban pyntngit ïa u, hynrei kita kiba mih noh na u briew, kita keiñ kiba pyn-

tngit ïa u briew. Lada uno-uno u don ki shkor ban sngap, to un shah-shkor."

Te haba U la rung noh hapoh ïng, na uta u paidbah, ki synran jong U ki la wan, bad ki la ong ha U :

"Me tip ba ki Pharisi, haba ki la ïohsngew ïa kane ka ktien, ki la thut?"

Hynrei U pat U phai-ktien, U la ong :

"Man u jynthung ba u Kpa bneng jong Nga, Um shym thung, yn jynrat noh. Ïehnoh ïa ki : ki long ki bamatlah, bad ki nongïalam ïa ki bamatlah. Te lada u bamatlah u ïalam ïa u bamatlah, baroh arngut ki hap ha ka thliew."

Te u Petrus u phai-ktien u ong ha U :

"To batai ha ngi ïa kane ka pharshi."

Hynrei U la ong :

"Phi ruh phi dang long khlem jingshemphang? Phim sngewthuh ba baroh kat kaba rung hapoh ka shyntur, kam lah ban pyntngit ïa u, namar kam rung ha ka dohnud jong u, hynrei ka leit sha ka kpoh, bad ka mih noh ha ka leit-rud. Hynrei kita kiba mih na ka shyntur, ki mih na ka dohnud, kita te ki pyntngit ïa u briew. Naba na ka dohnud ki mih ki jingpyrkhat basniew, ka jingpynïap briew, ka jingklim, ki jingawria, ka jingtuh, ki jingsakhi-lamler, ki jingkren-beiñ-blei, ki jingkhwan-lalot, ki jingsniew, ka jingshukor, ka jingnuti, ka jingkhmih sniew, ka jingsarong, ka jingbiej. Kine ki long kita kiba pyntngit ïa u briew. Hynrei kaba bam da ki kti ba khlem thet, kam pyntngit ïa u briew."

141. Ha Phenisia. La pynkhiah ïa ka khun jong ka briew kaba na Kanaan.

Mt. 15:21-29. Mk. 7:24-30.

Te ynda u Jisu U la mih noh nangta, U la leit sha ki thaiñ ka Tyrus bad Sidon. Bad hakhmih, ka kynthei Kanaan, ka jentil, ka nong-Sirophenisia kaba don ka khun kaba shong u mynsiem bymkhuid, ka tang shu ïohsngew shaphang jong U, ka wan na kita ki thaiñ, ka la pyrta da kaba ong:

"To isynei ïa nga, ko Trai, ko khun jong u Dabid: ïa ka khun jong nga la pynshitom sat da u ksuid."

U pat Um shym jubab ïa ka wat shikyntien ruh. Te ki synran jong U haba ki la ïawan hajan, ki la kyrpad ïa U, da kaba ong:

"To phah noh ïa ka, naba ka kyang nadien jong ngi."

Hynrei da kaba phai-ktien, U la ong:

"Yin shym phah ïa nga lait tang ha ki 'langbrot ba la wir na ka ïing Isra-el."

Te U la rung hapoh ïng, bad Um shym la kwah ban tip mano-mano ruh. Hynrei Um lah ban rieh. Maka pat, ka la wan, ka la rung, bad ka la dem ngon ha ki kjat jong U bad ka la mane ïa U. Te ka la kyrpad ïa U ba Un beh noh ïa uta u ksuid na ka khun jong ka, ka ong:

"Ko Trai, to ïarap ïa nga."

Ma-U pat U la jubab bad U la ong:

"Shuh ynda pynkdang shuwa ïa ki khun, namar kam long kaba dei ban knieh noh ïa ka jynbam jong ki khun bad ban bret ha ki ksew."

Maka pat ka phai-ktien, ka la ong ha U:

"Shisha ko Trai, naba ki khun-ksew ruh ki bam ïa ki lyngkhot-lyngkhai kiba hap na ka miej jong ki kynrad la jong."

Te u Jisu U jubab, U la ong ha ka:

'Ko kynthei, ka jingngeit jong pha ka long ka bakhraw. Na ka bynta kane ka ktien, to kan long ha pha kumba pha kwah. To khie leit noh: u ksuid u la phet na ka khun jong pha."

Bad ka khun jong ka, ka la koit naduh kata ka por. Te haba ka la leit noh sha la ïng, ka la lap ïa ka khynnah ba la pynthiah ha jynthiah, bad u ksuid u la phet noh.

142. Ha Dekapolis.–U Krist U pynkoit ïa u bakyllut bad bymnangkren. *Mk. 7:31-37.*

Te ynda U la leit noh pat na ki thaiñ jong ka Tyrus, U la wan na Sidon sha ka duriaw Galileïa na pdeng ki thaiñ Dekapolis. Te ki la wanlam ha U ïa u bakyllut bad bymnangkren: bad ki la kyrpad ïa U, ba Un dup buh ha u ïa la ka kti. Bad haba U la shim kyrpang ïa u na u paidbah, u la bsuh ïa la ki shympriahti ha ki shkor jong u, bad haba U la biah, U la pyndei ïa u thylliej jong u; bad da kaba khmied sha bneng, U la ud bad U la ong ha u:

"Ephpheta," kaba mut, "To long uba la plie." Te mar-kumta la plie ïa ki shkor jong u, bad la pyllait ïa ka jingteh jong u thylliej jong u, bad u la kren beit.

Te U la adong ïa ki ban ym ïathuh hano-hano ruh. Hynrei katba U nang adong ïa ki, katta ruh ki la nang pynbna bad katta ki la nang sngewphylla, ki ïa-ong:

"U la leh bha nadong-shadong: u la pynïohsngew ïa ki bakyllut, bad pynkren ïa ki bymnangkren."

143. U pynkoit bun kiwei pat. *Mt. 15:29-31.*

Te haba u Jisu U la leit noh nangta, U la wan shajan ka duriaw Galileïa: bad haba U la kiew ha u lum, U la shong hangta. Te ki la wan ha U ki paidbah byllien kiba don la ki bymnangkren, ki bamatlah, ki badkoh, ki bakynriang bad bun kiwei-kiwei: bad ki la buh ïa ki ha ki kjat jong U, bad U la pynkoit ïa ki: haduh ba kita ki paidbah ki la lyngngoh haba ïohi ïa ki bymnangkren ba ki kren, ïa ki badkoh ba ki ïaid, bad ki bamatlah ba ki ïohi, bad ki la pyndonburom ïa u Blei Isra-el.

144. Ka jingkhawai phylla ba-ar ïa u paidbah. *Mt. 15:32-38. Mk. 8:1-9.*

Te ha kito ki sngi, mynba la don u paidbah byllien, bad ba kim shym la don eiei ruh ban bam, U la khot lang ïa la ki synran, U la ong ha ki:

"Nga isynei ïa u paidbah, naba hakhmih, ki la sah bad Nga mynta la lai sngi, bad kim don eiei ruh ban bam. Bad lada Ngan phah jingit ïa ki sha la ïng, kin ïap-tyrsaw ha lynti, naba don napdeng jong ki kiba la wan naduh jngai."

Te ki synran jong U ki la phai ktien ïa U: "Nangno u briew u lah ban pynkdang ïa ki da ki kpu, hangne ha ka jaka kynjah?"

Te U la kylli ïa ki:

"Katno tylli ki kpu phi don?"

Ki la ong:

"Hynñiew tylli."

Te haba U la shim ïa kita ki hynñiew tylli ki kpu, ynda U la duai, U la kdiah, bad U la ai ha la ki synran ban buh ha khmat jong ki, bad maki ruh ki la buh ha khmat jong uta u paidbah. Ki la don ruh khyndiat ki 'kharit; U la kyrkhu ïa ki, bad U la phah buh ïa ki ruh. Te baroh ki la bam bad ki la kdang: bad ki la khar hynñiew shang, kiba sah tam lyngkot-lyngkhai. Bad kita kiba la ïabam ki la long kumba saw hajar ngut, nalor ki khynnah bad ki kynthei. Bad U la phah noh ïa ki.

145. Ha Dalmanutha. Ka dak-ka-shin na Bneng.
Mt. 15:39; 16:1-4. Mk. 8:10-13.

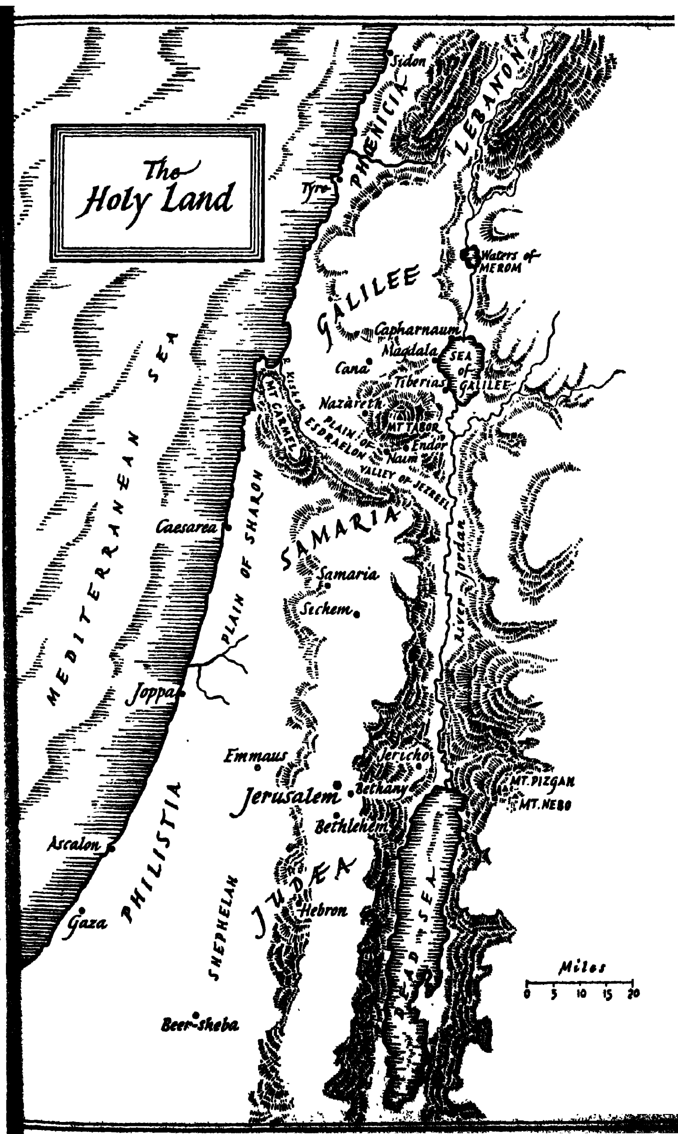
Te ynda U la lah phah noh ïa uta u paidbah, U la kiew markumta hi ha ka lieng, bad U la wan sha ki thaiñ Dalmanutha, sha ki rud ka Majedan [1]. Kumta ki Pharisi bad ki Sadusi ki la wan sha U, bad haba ki la tynjuh ïa U ki la pan na U ka dak-ka-shin na bneng. Hynrei U la phai-ktien bad U la ong ha ki:

"Haba la prem-miet, phi ong: Kan rang, naba ka suiñ-bneng ka saw. Mynstep pat, kan khie 'crïong mynta ka sngi, naba ka suiñ-bneng ka saw-jngut. Kumta phi tip ban bishar ïa ka khmat jong ka suiñ-bneng, hynrei ïa ki dak-ki-shin jong ka por pat phim lah ban tip?"

Te haba U la ud jylliew ha la ka mynsiem U la ong:

"Balei kane ka pateng ka wad ïa ka dak-ka-

(1) Magdala.

The Holy Land
Sidon
PHENICIA
LEBANON
Tyre
Waters of MEROM
GALILEE
Capharnaum
Magdala
SEA of GALILEE
Cana
Tiberias
Nazareth
MT CARMEL
KISHON
PLAIN OF ESDRAELON
MT TABOR
Endor
Naim
VALLEY OF JEZREEL
MEDITERRANEAN SEA
SAMARIA
Caesarea
PLAIN OF SHARON
Samaria
Sechem
RIVER Jordan
Joppa
Emmaus
Jericho
Jerusalem
Bethany
MT. PIZGAH
MT. NEBO
Bethlehem
Ascalon
PHILISTIA
JUDÆA
SHEPHELAH
Hebron
Gaza
DEAD SEA
Miles
0 5 10 15 20
Beer-sheba

shin? Shisha Nga ong ha phi, ha kane ka pateng yn ym ai ïa ka dak-ka-shin. Ka pateng bymman bad baklim ka wad ïa ka dak-ka-shin: bad ïa ka dak-ka-shin yn ym ai ha ka, lait tang ka dak-ka-shin jong u Jonas, u nongiathuhlypa.

Te U ïehnoh ïa ki, U la kiew biang ha ka lieng, bad U la leit noh sha shiliang.

146. U thiat jong ki Pharisi.

Mt. 16:5-12. Mk. 8:14:21

Te ki synran jong U ki la klet ban rah kpu: bad ryngkat bad ki ha kata ka lieng ki la don tang uwei u ruti. Bad U la kyntu ïa ki, U ong:

"To peit-thuh bad to sumar na u thiat jong ki Pharisi bad ki Sadusi, bad na u thiat jong u Herod."

Ki pat ki la ïapyrkhat paraki hi, ki ong:

"Namarba ngim don kpu."

Haba u Jisu U la tip ïa kata, U la ong ha ki:

"Aïu phi ïapyrkhat para-phi hi, phi ki barit jingngeit, namarba phim don kpu? Phim pat tip, lymne sngewthuh? Phi dang don ka dohnud ka bamatlah? Haba phi don ki khmat phim ïohi? Bad haba phi don ki shkor phim ïohsngew? Phim kynmaw ruh, haba Nga la kdiah ïa ki santylli ki kpu ha ki sawhajar ngut: katno shang kiba dap da ki lyngkhot-lyngkhai phi la ïa-khar?"

Ki ong ha U:

"Khat-ar."

Mynba ïa ki hynñiew tylli ruh, ha ki sawhajar ngut; katno shang ki lyngkhot-lyngkhai phi la ïa-khar?"

Bad ki la ong ha U:
"Hynñiew."
Bad U la ong ha ki:
Kumno phim pat sngewthuh? Balei phim sngewthuh ba ym dei shaphang u kpu ba Nga la ong ha phi: To sumar na u thiat jong ki Pharisi bad ki Sadusi?"
Kumta ki la sngewthuh, ba Um shym ong ban sumar na u thiat jong u kpu, hynrei na ka jinghikai jong ki bad jong ki Sadusi.

147. Hajan Bethsaida, u Krist U pynpeit ïa ki khmat u bamatlah. *Mk. 8: 22-26.*

Te ki la wan sha Bethsaida. Bad ki la wanlam ha U ïa u matlah, bad ki la kyrpad ia U ba Un ktah ïa u. Te U la btin ïa ka kti jong u matlah, bad U la ïalam ia u shabar shnong; bad haba U la bynthiew ha ki khmat jong u bad buh ïa la ki kti ha u, U la kylli ïa u:
"Me ïohi eiei?"
Te haba u la khmied, u la ong:
"Nga ïohi ïa ki briew ba ki ïaid kum ki dieng."
Te U la buh biang ïa la ki kti ha ki khmat jong u, bad U la sdang ban ïohi; kumta la pyn-imat biang haduh ba u la ïohi shai kdar ïa kiei-kiei baroh. Te U la phah noh ïa u sha la ïng, U ong:
"Khie leit sha la ïng: bad lada me leit hapoh shnong, hano-hano ruh wat ïathuh eiei."

148. Hajan Sesaria Philipi. Ka sakhi jong u Petrus bad ka jingkular ïa ka jinglongrangbah jong u.
Mt. 16:13-20. Mk. 8:27-30. Lk. 9:18-21

Te u Jisu U la wan sha ki thaiñ Sesaria Philipi. Bad ha lynti, haba U la dang duai wei-briew, U la kylli ïa la ki synran, U ong:

"Ki briew ki ong ba u Khun u briew U dei U-ei?"

Hynrei ki la ong:

"Kiwei, u Ioannis Nongpynbaptis, kiwei pat. u Elias, bad sa kiwei pat, u Jeremias, ne uwei na ki nongïathuhlypa."

Te u Jisu U la ong ha ki:

'Phi pat phi ong ba Nga long Uei?".

U Simon Petrus u jubab bad u la ong:

"Me long u Krist, u Khun jong u Blei Uba im."

Te u Jisu U phai-ktien, U la ong ha u:

"Suk mane, ko Simon khun u Jona: naba ka doh bad ka snam kam shym la pynpaw ha me, hynrei u Kpa jong Nga Uba ha bneng. Nga ruh Nga ong ha me: ba me long u Petrus, [1] bad halor une u mawsiang Ngan tei ïa ka Balang jong Nga, bad ki khyrdop ka dujok kin ym lah ïa ka. Bad Ngan ai ha me ïa ki shabi jong ka hima bneng Bad kat ïa kaba men teh halor ka khyndew, yn teh ha bneng ruh; bad kat ïa kaba men pyllait halor ka khyndew, yn pyllait ha bneng ruh."

Kumta U la bidong ïa la ki synran ba kin ym

(1) Ka ktien Petrus, ne Kephas ha ka ktien Aramaik kaba u Jisu U kren, ka mut u mawsiang (Ioan. 1:42). Kumta ka jingmut jong kine ki ktien ka long: "Nga ruh Nga ong ha me: ba me long u Mawsiang, bad halor une u Mawsiang ngan tei ïa ka balang jong Nga..."

iathuh hano-hano ruh. ba ma-U U long u Jisu u Krist.

149. U Krist U ïathuhlypa ïa la ka jingshah-shitom bad ïa la ka jingmihpat.

Mt. 16:21-23. Mk. 8:31-33. Lk. 9·22.

Naduh kata, u Jisu U la sdang ban hikai ïa la ki synran, da kaba ong :

"U Khun u briew U dei ban leit sha Jerusalem, ban shah bun kiei-kiei, bad ba yn kyntait da ki tymmen-ki-san bad da ki rangbah lyngdoh, bad ki Nongthoh, bad ba yn pynïap, bad hadien laisngi ban mih pat."

Bad U la kren shai ïa kata ka ktien. Bad u Petrus, da kaba ialam noh ïa U, u la sdang ban sneng ïa U :

"Kan her-iap her-im na Me, ko Trai : kane kan ym long ha Me."

U pat, haba U la phai, da kaba peit ïa la ki synran, u la kynteit ïa u Petrus, U ong :

"Leit shadien jong Nga, ko soitan, me long ka jingpynthut ïa Nga, naba mem bam shngiam ïa kiei-kiei kiba long ki jong u Blei, hynrei ïa kiei kiei kiba long ki jong ki briew."

150. Ka jingdonkam ban ïen ïa lade.

Mt. 16:24-28. Mk. 8:34-39. Lk. 9:23-27.

Te haba U la khot ïa ki paidbah bad ïa la ki Synran, U la ong ha ki :

"Lada uno-uno u kwah ban bud ïa Nga, to un len ïa lade, bad un shim ïa la ka diengphna man

ka sngi bad un bud ïa Nga. Naba jar uba kwah ban pynim ia la ka mynsiem, un duh noh ïa ka; hynrei jar uban duh ïa la ka mynsiem na ka bynta jong Nga bad ka Gospel, un pynim ia ka. Naba kan myntoi aïu ïa u briew, lada un ïoh ïa ka pyrthei baroh kawei bad u duh noh ia la ka mynsiem? Ne da-ei u briew un ïapeiñ na ka bynta ïa ka mynsiem? Namar jar uban lehraiñ ïa Nga, bad ïa ki ktien jong Nga ha kane ka pateng baklim bad bapop, u Khun u briew ruh Un lehraiñ ia u, haba Un wan ha la ka burom-syiem, ha ka burom jong u Kpa jong U lem bad la ki Angel bakhuid. Naba u Khun u briew Un wan ha ka burom jong u Kpa jong U, lem bad la ki Angel: bad kumta Un ai ha uwei-pa-uwei katkum ki jingleh jong u."

Bad U la ong ha ki:

"Shisha Nga ong ha phi, don na kine kiba ïaieng hangne, kiban ym mad ïa ka jingïap, tat haduh kin da ïohi ïa ka hima jong u Blei ba ka wan ha ka bor."

151. Ka Jingkylla-dur. *Mt. 17:1-9. Mk. 8:1-8. Lk. 9:28-36.*

Te hadien hynriew sngi, u Jisu U la shim ïa u Petrus bad u Jakop bad u Ioannis, u para jong u, bad U la ïalam ïa ki kyrpang halor u lum bajrong, bad U la kiew ban leit duai, bad U la kylla-dur ha khmat jong ki.

Te katba U dang duai, ka dur jong ka khmat-ka-khmat jong U ka la kylla, bad ka khmat jong U ka la tyngshaiñ kum ka sngi, bad ki jaiñ jong U ki la phyrnai, ki la lieh phalang kum ka lor: haduh

,ba ym don nongpynkhuid jaiñ ha ka pyrthei, uba lah ban pynlieh kumta. Te hakhmih la paw ha ki, u Moses bad u Elias ha ka burom, bad ki la dang ïakren bad u Jisu. Bad ki la ïakren shaphang ka jingïap jong U kaba Un pyndep ha Jerusalem. Hynrei u Petrus bad kita kiba ïadon ryngkat bad U, ki dang shoh-samthiah eh lyngngai, hynrei haba ki la peitmat bha, ki la ïohi ïa ka burom-syiem jong U, bad ïa kita ki arngut ki rangbah kiba la ïeng bad U. Te ka la jia haba kita ki dang khlad noh na U, u Petrus u la ong ha u Jisu :

"Ko Trai, ka bha ba ngin ïasah hangne; lada Me kwah, ngin thaw hangne lai tylli ki ïng-trep, kawei ïa Me, bad kawei ïa u Moses, bad kawei ïa u Elias."

Naba um tip aïu u la ong, namar ki la khaw-eit than. Te katba u dang kren, hakhmih u lyoh baphyrnai u la kah ïa ki, bad ki la khaweit haba la tap ïa ki da uta u lyoh. Te hakhmih, ka sur ka la mih na uta u lyoh, ka ong :

"Une U long u Khun baïeid jong Nga, ïa Uba Nga sngewbha eh : to sngap ïa U".

Bad haba la kut kata ka ktien, la shem ïa u Jisu wei-briew. Haba ki synran ki la ïohsngew ïa kane, ki la dem ngon, bad ki la sheptieng her. Te u Jisu U la wan bad U la ktah ïa ki, bad U la ong ha ki :

"To ïeng, bad wat sheptieng."

Bad markumta haba ki la khmied ïa la ki khmat bad peit sawdong, kim shym ïohi briew eiei shuh, lait tang ïa u Jisu hi lem bad ki. Bad katba ki dang ïahiar na uta u lum; u Jisu U la adong ïa ki, U ong :

"Wat ïathuh hano-hano ruh ïa kane ka jingïoh-

ipaw, tat haduh ynda u Khuñ u briew U mih pat na ki baïap".

Ki te ki la sngap la ka sngap, bad kim shym ïathuh briew hano-hano ruh, ha kito ki sngi. ïa kawei ruh na kita kiba la ïohi.

152. Ka Jingwan jong u Elias.
Mt. 17:10-13. Mk. 9:9-12.

Bad kata ka' ktien ka la ïai sah bad ki, ki da ïakylli ba ka mut aïu : "Haba Un mih pat na ki baïap." Te ki synran jong U ki la kylli ïa U, ki ong :

"Balei kata, ki Nongthoh bad ki Pharisi ki ong ba u Elias u dei ban wan shuwa?"

Hynrei U jubab, U la ong ha ki:

"Shisha keiñ, un wan shuwa u Elias, bad un pynbha biang ïa kiei kiei baroh. Hynrei Nga ong ha phi, ba u Elias u la wan lypa, bad kim shym ithuh ïa u, hynrei ki la leh ïa u katba ki mon, kumba la thoh shaphang jong u. Kumjuh u Khun u briew ruh Un shah shitom ha ki, kumba la thoh shaphang u Khun u briew, ba Un shah shibun kiei kiei bad shah ïbeiñ".

Kumta ki synran ki la sngewthuh ba U la kren ha ki shaphang u Ïoannis Nongpynbaptis.

153. U Krist U pynkoit ïa u khynnah uba pangbhur. *Mt. 17:14-17. Mk. 9:13-26. Lk. 9:37-43.*

Te ha ka sngi kaba bud, haba U wan sha la ki synran, U la ïohi ïa u paidbah byllien sawdong ïa ki, bad ïa ki Nongthoh ba ki ïasaid bad ki. Te shisyndon u paidbah baroh haba ïohi ïa u Jisu, u

la kyndit[1] thret, bad haba ki la ïaphet sha U, ki la ïa khublei ïa U. Bad U la kylli ïa ki:

"Phi ïasaid aïu bad ki?"

Te hakhmih, uwei na kita ki paidbah, u la dem khrup hakhmat jong U, u la ong:

"Ko nonghikai, nga la wanlam ha Me ïa u khun jong nga uba don u mynsiem ba teh thylliej. Uba kat sha ba u ïalam ïa u, u lynñiar kynsan bad u lympat ïa u, bad u sei-tyrtho, bad u kyryiat-bniat, bad u swai, bad haba u la shoh pynjngem ïa u, da kaba eh u leit noh na u. Nga la ïalam ïa u ha ki synran jong Me, bad nga la ong ha ki synran jong Me ban beh noh ïa u bad kim lah satia. Ko Nonghikai, nga kyrpad ïa Me, to khmih ïa u khun jong nga, naba u long u khun bamarwei jong nga. Ko Trai, to isynei ïa u khun jong nga, ba u pangbhur."

Te U la phai-ktien ïa ki bad U ong:

"Ko pateng-bynriew bymngeit bad bamutlop, haduh katno ngan sah ryngkat bad phi? To wanlam ïa u hangne ha Nga."

Te ki la wanlam ïa u. Bad haba U la peit ïa u, uta u mynsiem shisyndon u la pynlyngwit ïa u bad u la ring kyrthat ïa u, bad ynda u la lympat ïa u ha madan, u la ksaid sei-tyrtho.

Bad U la kylli ïa u kpa jong u:

"La slem katno ba kane ka la jia ha u?"

Hynrei u la ong:

"Naduh ba u dang khunlung. Bad bunsien u ju pynnoh ïa u hapoh ding bad hapoh um, ban pynjot ïa u. Hynrei lada Me lah ban leh eiei, to ïarap ïa ngi, to isynei ïa ngi."

(1) Ki paidbah ki la kyndit naba ka jing-phyrnai ka dang sah katto-katne hadien ka jingkylla-dur.

Bad u Jisu U ong ha u :

"Lada me lah ban ngeit, kiei kiei baroh ki long kiba lah ha uto uba ngeit."

Bad shisyndon u kpa jong uta u khynnah u pyrta jam, u jaw ummat artat, u la ong :

"Nga ngeit, ko Trai, to ïarap ïa ka jingbymngeit jong nga."

Bad haba u Jisu U la ïohi ïa u paidbah ba u ïamareh lang, U la dunok ïa uta u mynsiem bymkhuid, U ong ha u :

"Ko mynsiem bakyllut bad ba-teh-thylliej, Nga hukum ïa me, to mih noh na u, bad wat rung shuh hapoh jong u."

Te haba u la lynñiar bad ring kyrthat ïa u katlah--katïai, u la mih noh na u, bad u la long kum u ba-ïap, haduh ba bun ki la ong :

"U la ïap."

Hynrei U Jisu da kaba bat ïa u na ka kti, u la khyllie ïa u; u ruh u la ïeng, bad u Jisu U la ai ïa u ha u kpa jong u. Bad uta u khynnah u la koit naduh kata ka por.

154. Ka bor jong ka Jingduai bad ka Jingshah jingit. *Mt. 17:18-20. Mk. 9:27-28.*

Te haba U la rung hapoh ïng, ki synran ki la ïawan jar-jar ha u Jisu, bad ki la ong :

"Balei mangi ngim shym la lah ban beh noh ïa u?"

U Jisu U la ong ha ki :

"Namar ka jingbymngeit jong phi, naba shisha Nga ong ha phi, lada phi don ka jingngeit kat u phniang symbai tyrso, phin ong ha une u lum : To

kynriah nangne shatai, un kynriah ruh: bad yn ym don eiei kaba phin ym lah. Hynrei ïa kane ka jait ym lah ban beh noh, lait tang da ka jingduai bad ka jingshah-jingit.

2. Ka jingleit sha ka jingkhawai ïng-trep.

155. U Krist U leit sha Jerusalem.

Mt. 9:29. Ioan. 7:2-10.

Te ka jingkhawai jong ki Ju, ka jingkhawai ïng-trep[1] ka la jan. Kumta ki hymmen-ki-para jong U ki la ong ha U:

"To mih nangne bad to leit sha Judia: ba ki synran jong Me, kin dup ïohi ïa ki kam jong Me kiba Me leh. Naba ym don uba leh ïa kaei kaei ha ka barieh, bad u hi ruh u wad ban paw-khmat. Lada Me leh ïa kine kiei-kiei, to pynpaw ïa lade ha ka pyrthei."

Namar wat ki hymmen-ki-para jong U kim shym ngeit ha U.

Kumta u Jisu U la ong ha ki:

"Ka por jong Nga kam pat poi; hynrei ka por jong phi ka long borabor ka babit babiang. Ka pyrthei kam lah ban isih ïa phi; hynrei ïa Nga ka isih: namar Nga ïeng-sakhi ïa ka; ba ki kam jong

(1) Ka jingkhawai ïngtrep ka long ban kynmaw ïa ka jingïaid-wir ki Israel, sawphew snem ha ri khlaw, mynba ki shong hapoh ki dara. Ha kane ka jingkhawai, kaba neh kumba shitaïew, ki Ju baroh ki shna ïng-trep bad ki shong hangta.

ka ki long ki basniew. To leit maphi sha kane ka sngi jingkhawai, hynrei Nga te Ngam leit sha kane ka sngi khawai, naba ka por jong Nga kam pat pura."

Ynda U la ong ïa kine kiei-kiei, U hi U la sah ha Galileïa. Hynrei haba ki hymmen-ki-para jong U ki la leit, te ma U ruh U la leit sha kata ka sngi khawai, khlem pynpaw, hynrei kum ha ka barieh. Bad haba ki la mih noh nangta, ki la ïaidlait ïa ka Galileïa, bad Um shym la kwah ban tip mano-mano ruh.

156. U Krist U leit ha ka ïng-niam bad U hikai.

Ioan.. 7:11-29.

Ki Ju, namarkata, ki la ïawad ïa U ha kata ka sngi jingkhawai, bad ki la ong :

"Hangno U don?"

Te la don ka jingsiaw-siaw ka bakhraw hapdeng u paidbah, shaphang jong U. Namar don kiba la ong :

"Ba U long U babha."

Don ruh kiba la ong :

"Em, hynrei U shukor ïa u paidbah."

Pynban ym don ba la kren ha kaba paw shaphang jong U, na ka jingtieng ïa ki Ju. Te hapdeng jong kata ka khawai, u Jisu U la leit kiew ha ka tempel, bad U la hikai. Te ki Ju ki la lyngngoh, ki ong :

"Kumno une u la nang pule, khlem ïoh hikai?"

U Jisu U la jubab ïa ki bad U la ong :

"Ka jinghikai jong Nga kam long ka jong Nga.

hynrei ka jong Uta Uba la phah ïa Nga. Lada uno-uno u kwah ban leh ïa ka mon jong U, un tip sha phang ka jinghikai, la ka long na u Blei, ne la Nga kren na lade hi. Jar uba kren na lade, u wad ïa la ka burom la jong : hynrei jar uba wad ïa ka burom jong Uta Uba la phah ïa Nga, une u long u bashisha, bad ka jingbymhok kam don ha u. Hato u Moses um shym la ai ha phi ïa ka aiñ? Pynban ym don na phi uba leh ïa ka aiñ? Balei phi ïawad ban pynïap ïa Nga?

Uta u paidbah u la jubab bad u la ong :

"Me don u ksuid; mano ba wad ban pynïap ïa Me?"

U Jisu U la phai-ktien bad U la ong ha ki :

"Kawei ka kam Nga la leh bad baroh phi ïa-lyngngoh. Naba u Moses u la ai ha phi ïa ka jing-ot-sher (ym namar ba ka la long na u Moses, hynrei na ki kpa); phi ot sher ïa u briew ha ka sabbat ruh; lada u briew u pdiang ïa ka jingot-sher ha ka sabbat, khnang ba yn ym pynkheiñ ia ka aiñ jong u Moses, phi ïabitar ïa Nga ba Nga la pynkoit ïa u briew ha ka sabbat? Wat bishar tang na sla, hynrei bishar da ka jingbishar hok."

Te katto katne na ki nong-Jerusalem ki la ong :

"Ym dei Une Uba ki ïawad ban pynïap? Bad hakhmih, U kren shai kdar bad kim ong eiei ïa U. Hato ki rangbah-rangsan ki la tip shisha ba Une u long u Krist? Hynrei ngi tip Une Uba nangno : hynrei ynda u Krist U wan, ym don ba tip ba U long nangno."

Namarkata, u Jisu U la pyrta ha ka tempel, U hikai bad U ong :

"Phi i-thuh ïa Nga, bad phi tip ruh Nga Uba nangno, bad Ngam shym wan na lade hi : hynrei

Uta Uba la phah ïa Nga U long u bashisha, ïa Uba phim ithuh. Nga ithuh ïa U, namar ba Nga long na U, bad ma-U hi U la phah ïa Nga."

157. Ki Ju ki pyrshang ban kem ïa u Krist.

Ioan. 7:30-36.

Namarkata ki la wad ban kem ïa U: ym don ba ktah-kti ïa U, naba ka por jong U kam pat poi. Hynrei bun na uta u paidbah ki la ngeit ha U bad ki la ong:

"Haba Uta u Krist Un wan, hato Un leh kham bun ki kam phylla ban ïa kine kiba Une u briew U leh?"

Ki Pharisi ki la ïohsngew ïa uta u paidbah ba u iasiaw-siaw ïa kine kiei kiei shaphang jong U; te ki rangbah-rangsan bad ki Pharisi ki la phah ïa ki nongkit-kam ban kem ïa U. Namarkata, u Jisu U la ong ha ki:

"Sa khyndiat por Nga don bad phi: nangta Nga leit sha Uta Uba la phah ïa Nga. Phin ïawad ïa Nga bad phin ym shem ïa Nga: bad sha kaba Nga don phim lah ban wan."

Kumta ki Ju ki la ong paraki hi:

"Shano Une Un leit, ba ngin ym shem ïa U? Hato Un leit ha ka jingwir jong ki jentil [1], bad ban hikai ïa ki jentil? ka mut aïu kane ka ktien kaba U la ong: Phin ïawad ïa Nga, bad phin ym shem ïa Nga; bad sha kaba Nga don, phim lah ban wan?"

(1) Ki ju kiba shong ha ki ri jong ki reiwpyrthei ryngkat bad ki.

158. Ka sngi khatduh jong ka jingkhawai: ka jingkular ïa u Mynsiem Bakhuid. *Ioan. 7:37-39.*

Hynrei ha ka sngi khatduh, ka sngi bakhraw jong ka jingkhawai, u Jisu U la ïeng bad U la pyrta U ong:

"Lada uno-uno u sliang, te un wan ha Nga bad un dih. Jar uba ngeit ha Nga, kumba ong ka jyntoh (Is. 44 : 3; 55 : 1; 58 : 11; Eks. 47 : 1): Ki wah um ba-im kin tuid na ka kpoh jong u."

Hynrei ïa kane U la ong shaphang u Mynsiem Uba kita kiba ngeit ha U kin pdiang: namar ym pat shym ai ïa u Mynsiem, naba ïa u Jisu ym pat shym pyndonburom.

159. Ka jingïapher jingmut jong ki paidbah shaphang u Krist. *Ioan. 7:40-44.*

Namarkata, haba ki la ïohsngew ïa kine ki ktien jong U, don na u paidbah kibà la ong:

"Da shisha Une U long u nongïathuhlypa."

Kiwei pat ki la ong:

"Une U long u Krist."

Hynrei kiwei pat ki la ong:

"Hato u Krist Un wan na Galileïa[1]? Ki jyntoh kim ong (2 Syiem 7 : 12; Ps. 88 : 3; Mik. 5 : 2): Ba u Krist U wan na u symbai jong u Dabid, bad na Bethlehem ka 'nongrit, ha kaba u Dabid u la don?"

Kumta la mih ka jingïakajia hapdeng u paidbah na ka daw jong U. Te don na ki kiba la mut ban kem ïa U: hynrei ym shym la don ba ktah-kti ïa U.

(1) Ki Ju ki tharai ba ïa u Krist la kha ha Nasareth.

160. Ka jingïaprat ha ka dorbar-bah shaphang u' Krist. *Ioan. 7:45-53.*

Kumta kita ki nongkit-kam ki la wan sha ki ban pynim ïa la ka mynsiem na ka bynta tPcmf ong ha ki :

"Balei phim shym wanlam ïa U?"

Ki nongkit-kam ki la jubab :

"Ym pat ju don u briew uba kren kum Une u Briew."

Kumta kita ki Pharisi ki la phai-ktien ïa ki :

"Maphi ruh phi la shah-shukor? Don mano-mano na ki Rangbah ne na ki Pharisi uba la ngeit ha U? Hynrei une u paidbah ubym tip ïa ka aiñ, u long uba la tim."

U Nikodemus u la ong ha ki, uta uba la wan sha U mynmiet, uba la long uwei na ki :

"Hato ka aiñ jong ngi ka bishar ïa u briew, lymda ka la ïoh-sngew shuwa na u hi, bad la tip aïu ba u leh?"

Ki la jubab bad ki la ong ha U :

"Me ruh me long u nong-Galileïa? To ït ïa ki jynthoh, bad to khmih ba u nongïathuhlypa um mih na Galileïa."

Te man la u briew u la phai noh sha la ïng.

161. Hadien ka jingkhawai ïng-trep : ka briew kaba klim. *Ioan. 8:1-11.*

Te u Jisu U leit noh sha u Lum Olip. Bad dang step phyrngap U la wan biang ha ka tempel, bad ki briew baroh ki la wan sha U; bad haba U la shong, U la hikai ïa ki. Te ki Nongthoh bad ki-

Pharisi ki wanlam ha U ïa ka briew kaba la lap ha kaba klim; bad ki la pynïeng ïa ka hapdeng, bad ki la ong ha U:

"Ko Nonghikai, ïa kane ka briew la lap hamar ka jingklim. U Moses te ha ka aiñ u hukum ïa ngi ban lynthem-maw, ïa kaba kum kane; Me pat Me ong kumno?" [1]

Hynrei ki ong ïa kane, da kaba tynjuh ïa U, ba kin dup ïoh tei-pop ïa U. U Jisu pat, da kaba dem sha tbian, U la thoh ha ka khyndew da la ka shympriah kti. Te haba ki la dem-kylli ïa U, U la khmied bad U la ong ha ki:

"Uto uba khlem pop napdeng jong phi, to un kawang maw nyngkong ïa ka."

Bad haba U la dem biang, U la thoh ha khyndew. Ki pat haba ïohsngew ïa kane, ki la leit noh uwei hadien uwei, ki sdang naduh ki rangbahrangsan. Bad u Jisu U la sah marwei bad kata ka briew kaba ïeng hapdeng. Te u Jisu haba U la mied ïa lade, U la ong ha ka:

"Ko briew, hangno kito kibà mudui ïa pha? Ym don ba la pynrem ïa pha?"

Ka la ong:

"Ko Trai, ym don."

Te u Jisu U la ong:

"Nga ruh Ngan ym pynrem ïa pha: to khie, bad mynta wat leh pop shuh."

(1) Hangne ki Ju ki la mut ban ïoh kem daw ia u Jisu; namar lada Un pyllait ïa ka, kin khot ïa U Uba ryngkang palat ïa ka Aiñ, bad lada Un pynrem ïa ka; kin pynbna ba U long u 'bach dohnud.

bad Um shym la ïehnoh ïa Nga marwei; naba Nga leh borabor ïa kita kiei-kiei kiba pynsngewbha ïa U."

Katba U dang kren ïa kine kiei kiei, bun ki la ngeit ha U.

164. Ki Ju kim long ki khun jong u Blei, hynrei ki khun jong u ksuid. *Ioan. 8:31-47.*

Kumta u Jisu U la ong ha kita ki Ju kiba la ngeit ha U :

" Lada phi ïaisah ha ka ktien jong Nga, phin long shisha ki synran jong Nga, bad phin ithuh ïa ka jingshisha, bad kata ka jingshisha kan pynlait-luid ïa phi."

Ki la phai-ktien ïa U :

"Ngi long u symbai jong u Abraham, bad mynno-mynno ruh ngim pat ju shong-mraw hano-hano ruh : kumno Me ong: Phin long ki balaitluid?"

U Jisu U la jubab ïa ki :

"Shisha, shisha Nga ong ha phi, ba baroh uba leh pop, u long u shakri jong ka pop. Te u shakri um sah junom ha ïng : hynrei u khun u sah junom. Namarkata, lada u Khun U pyllait-luid ïa phi, phin long shisha ki balait-luid. Nga tip ba phi long ki khun jong u Abraham : hynrei phi ïawad ban pynïap ïa Nga, naba ka ktien jong Nga kam don jaka ha phi. Nga kren ïa kaba Nga la ïohi bad u Kpa jong Nga : maphi pat phi leh ïa kaba phi la ïohi bad u kpa jong phi."

Ki la phai-ktien bad ki la ong ha U :

"U Abraham u long u kpa jong ngi."

U Jisu U ong ha ki :

"Lada phi dei ki khun jong u Abraham, to leh ïa ki kam jong u Abraham. Hynrei mynta phi ïa-

wad ban pynïap ïa Nga, u briew Uba la kren ha phi ïa ka jingshisha, ïa kaba Nga la ïohsngew na u Blei; u Abraham um shym leh ïa kane. Phi leh ïa ki kam jong u kpa jong phi."

Namarkata, ki la ong ha U :

"Ym shym kha ïa ngi na kaba klim; ngi don Uwei u kpa, u Blei."

Kumta u Jisu U la ong ha ki :

"Ban da u kpa jong phi U dei u Blei, phin jin da ïeid ïa Nga. Naba Nga la mih bad Nga la wan na u Blei; namar Ngam shym la wan na lade hi, hynrei ma-U U la phah ïa Nga. Balei phim shem phang ïa ka jingkren jong Nga? Naba phim lah ban shah-shkor ïa ka ktien jong Nga. Phi long na la u kpa, u ksuid, bad phi kwah ban leh ïa ki jingkwah jong u kpa la jong. Ma-u u la long u nongpynïap-briew naduh ba sdang, bad um ïeng ha ka jingshisha, naba ka jingshisha kam don ha u. Haba u kren lamler, u kren shaphang la ka jong, namar u long ka jinglamler bad u kpa jong ka. Hynrei lada ma-Nga pat Nga kren ïa ka jingshisha, phim ngeit ïa Nga. Mano na phi uban pynrem ïa Nga shaphang ka pop? Lada Nga ong ha phi ïa ka bashisha, balei phim ngeit ïa Nga? Jar uba long na u Blei, u shah-shkor ïa ki ktien jong u Blei. Namarkata phim shah-shkor, naba phim long na u Blei."

165. "Nga don shuwa ban thaw ïa u Abraham.
Ioan. 8:48-59.

Kumta kita ki Ju ki la phai-ktien, bad ki la ong ha U :

"Hato ngim ong kaba dei ba Me long u nong-

162. U Krist U pynksan ïa la ka jinghikai.
Ioan. 8:12-20.

Te u Jisu U la kren biang ha ki, U ong:
"Nga long ka jingshai jong ka pyrthei: jar uba bud ïa Nga, um ïaid ha ka jingdum, hynrei un ïoh ïa ka jingshai jong ka jingim."
Kumta ki Pharisi ki la ong ha U:
"Mame, Me ïeng sakhi ïa lade hi: ka sakhi jong Me kam long ka bashisha."
U Jisu U la phai-ktien bad U la ong ha ki:
"Wat la Nga ïeng-sakhi ïa lade hi, ka sakhi jong Nga ka long ka bashisha, naba Nga tip nangno Nga la wan, bad shano Nga leit; hynrei phi pat phim tip nangno Nga wan, ne shano Nga leit. Maphi phi bishar katkum ka doh: Nga Ngam bishar ïano-ïano ruh. Bad lada Nga bishar, ka jingbishar jong Nga ka long ka bashisha: namar Ngam long marwei: hynrei ma-Nga, bad Uta u Kpa Uba la phah ïa Ngfia. La thoh ruh ha ka aiñ jong phi ba ka sakhi jong ki arngut ki briew ka long ka bashisha. Nga long Uba ïeng-sakhi ïa lade hi: bad u Kpa Uba la phah ïa Nga, U ïeng-sakhi ïa Nga."
Kumta ki la ïa-ong ha U:
"Hangno Uta u Kpa jong Me?"
U Jisu U la jubab.
"Ïa Nga ruh phim ithuh, ïa u Kpa jong Nga ruh phim ithuh; ba phin da la ithuh ïa Nga lehse ïa u Kpa jong Nga ruh phin da la ithuh."
Ïa kine ki ktien u Jisu U la kren ha ka kamra jingkynshew, haba hikai ha ka tempel: bad ym don ba la kem ïa U, naba ka por jong U kam pat poi.

163. "Sha ba Nga leit, phim lah ban wan."
Ioan. 8:20-30.

Kumta u Jisu U la ong pat ha ki:
"Nga leit noh, bad phin ïawad ïa Nga, bad phin ïap ha ka pop la jong. Shaba Nga leit, phim lah ban wan."
Kumta ki Ju ki la ong:
"Hato Un pynïap noh ïa lade, namar U la ong: Shaba Nga leit, phim lah ban wan?"
Bad U la ong ha ki:
"Phi long na tbian, Nga Nga long na jrong. Phi long na kane ka pyrthei, Nga Ngam long na kane ka pyrthei. Namarkata, Nga la ong ha phi ba phin ïap ha ki pop la jong." Namar lada phin ym ngeit ba dei ma Nga, phin ïap ha ka pop la jong."
Kumta ki la ïa-ong ha U:
"Me dei Uei?"
U Jisu U la ong ha ki:
"U Basdang, Uba kren ruh ha phi. Nga don shibun kiei-kiei ban kren ha phi, bad ban bishar. Hynrei Uta Uba la phah ia Nga, U long u bashisha: bad kiei-kiei kiba Nga Nga la ïohsngew na U, ïa kine keiñ Nga kren ha ka pyrthei."
Bad kim shym la sngewthuh ba U la khot u Kpa jong U ïa u Blei. Kumta u Jisu U la ong ha ki:
"Ynda phi la lah kyntiew [1] sha jrong ïa u Khun u briew, te phin sa ithuh ba dei ma-Nga, bad ba Ngam leh eiei ruh na lade hi, hynrei kumba u Kpa U la hikai ïa Nga, ïa kita kiei-kiei Nga kren: bad Uta Uba la phah ïa Nga, U don lem bad Nga,

(1) Ynda la sah narphna.

Hynrei kiwei pat ki la ong:
"Em, hynrei u syrïem ïa u."
U pat u la ong:
"Dei ma-nga!"
Kumta ki la ïa-ong ha u:
"Kumno la pynpeit ïa ki khmat jong me?"
U la jubab:
"Uto u briew ba la khot u Jisu, U la shna 'dew-byrtha, bad U la kyllan ïa ki khmat jong nga, bad U la ong ha nga: To khie leit sha ka pung Siloe, bad to sait. Te nga la leit, nga la sait bad nga ïohi."
Bad ki la ong ha u:
"Hangno U don?"
U la ong:
"Ngam tip."
Ki la ïalam sha ki Pharisi ïa uta uba la matlah. Te la dei ka Sabbat mynba u Jisu u la shna ïa kata ka 'dew-byrtha bad U la pynpeit ïa ki khmat jong u. Namarkata, ki Pharisi ki la kylli biang ïa u, kumno ba u la ïohi. Hynrei u la ong ha ki:
"U la tah 'dew-byrtha ha ki khmat jong nga, bad nga la sait, bad nga ïohi."
Namarkata, katto-katne na ki Pharisi ki la ong:
"Une u briew Ubym sumar ïa ka Sabbat, um long na u Blei."
Hynrei kiwei pat ki la ong:
"Kumno u briew, u nongpop U lah ban leh ki kam-phylla kum kine?"
Bad la don ka jingïapait hapdeng jong ki. Kumta ki la ong biang ha uta u matlah:
"Me pat me ong kumno shaphang Uto Uba la pynpeit ïa ki khmat jong me?"
U pat u la ong:

"U dei u nongïathuhlypa."

Kumta ki Ju kim shym la ngeit shaphang jong u, ba u la long uba matlah bad u la ïohi, haduh ba ki la khot ïa ki kmie-ki-kpa jong uta uba la ïohi. Bad ki la kylli ïa ki, ki ong :

"Une u khun jong phi, uba phi ong ba la kha matlah? Te kumno mynta u ïohi?"

Ki kmie-ki-kpa jong u ki la jubab bad ki la ong :

"Ngi tip ba une u long u khun jong ngi, bad ba la kha matlah ïa u; hynrei kumno ba mynta u ïohi, ngim tip. Ne mano ba la pynpeit ïa ki khmat jong u, ngim tip. Kylli ha u; u la biang ka ryta, ïeh un kren hi shaphang ïa lade."

Ki kmie-ki-kpa jong u ki la ong ïa kine kiei-kiei, namar ki la sheptieng ïa ki Ju : naba ki Ju ki la lah ïamynjur lypa ba lada uno-uno un phla ïa U ba U long u Krist, yn kyntait noh na ka Sinagog. Na kata ki kmie-ki-kpa jong u ki la ong : "Ba u la biang ka ryta, kylli ha u."

Kumta ki la khot biang ïa uta u briew uba la matlah, bad ki la ong ha u :

"Ai burom ïa u Blei. Ngi tip ba Une u briew U long u nongpop."

Namarkata u la ong ha ki :

"La U long u nongpop, ngam tip ; kawei nga tip ba nga la ju long u bamatlah, mynta pat nga ïohi."

Te ki la ong ha u :

"U la leh aïu ïa me? Kumno U la pynpeit ïa ki khmat jong me?"

U la jubab ïa ki :

"Nga la lah ïathuh ha phi, bad phi la ïohsngew: te balei phi kwah ban ïohsngew biang? Hato phi ruh phi kwah ban long ki synran jong U?"

Namarkata ki la tim ïa u bad ki la ong :

Samaria, bad Me don ksuid?"

U Jisu U la phai-ktien :

"Ngam don ksuid; hynrei Nga burom ïa la u Kpa, bad phi pat phi pynjah burom ïa Nga. Hynrei Ngam wad ïa ka burom la jong : don Uwei Uba wad, bad Uba bishar. Shisha, shisha Nga ong ha phi : lada uno-uno un ri ïa ka ktien jong Nga, un ym ïohi ïa ka jingïap lano-lano ruh."

Kumta ki Ju ki la ong :

"Mynta ngi tip ba Me don ksuid. U Abraham u la ïap, bad ki nongïathuhlypa ruh; Me pat Me ong : Lada uno-uno un ri ïa ka ktien jong Nga, un ym mad ïa ka jingïap lano-lano ruh. Me kham khraw ma-Me du ban ïa u Abraham, u kpa jong ngi uba la ïap? bad ïa ki nongïathuhlypa kiba la ïap? Uei Me pynlong ïa lade?

U Jisu U la jubab :

"Lada Nga pyndonburom ïa lade, ka burom jong Nga kam long eiei. Dei u Kpa jong Nga Uba pyndonburom ïa Nga, ïa Uba phi ong ba U long u Blei jong phi, bad phim ithuh ïa U. Hynrei Nga Nga ithuh ïa U; bad lada Ngan ong ba Ngam ithuh ïa U, Ngan syrïem ïa phi, Uba lamler. Hynrei Nga ithuh ïa U, bad Nga ri ïa ka ktien jong U. U Abraham u kpa jong phi u la shad kmen ban dup ïohi ïa ka sngi jong Nga; u la ïohi bad u la kmen."

Kumta ki Ju ki la ong ha U :

"Mem pat dap sanphew snem ruh, te Me la ïohi ïa u Abraham?"

U Jisu U la ong ha ki :

"Shisha, shisha, Nga ong ha phi, shuwa ban thaw ïa u Abraham, Nga don."

Ynda kumta ki la ïashim maw ban kawang ïa

U. Hynrei u Jisu U la buhrieh ïa lade, bad U la leit noh na ka tempel.

166. U Krist U pynkoit ïa u briew ba la kha matlah.
Ioan. 9:1-41.

Te haba u Jisu U dang ïaid, U la ïohi ïa uwei u briew u bamatlah naduh dang kha. Te ki Synran jong U ki la kylli ïa U :

"Ko Nonghikai, mano ba la leh pop, une ne ki kmie-ki-kpa jong u, ba la kha matlah ïa u?"

U Jisu U la jubab :

"Une um shym la leh pop, lymne ki kmie-ki-kpa jong u; hynrei ba yn pynpaw ha u ïa ki kam jong u Blei. Nga dei ban leh ïa ki kam jong Uta Uba la phah ïa Nga, katba ka dang sngi; ka miet ka wan, ynda kumta ym don uba lah ban trei. Katba Nga dang don ha ka pyrthei, Nga long ka Jingshai jong ka pyrthei."

Ynda U la kren ïa kine kiei-kiei, U la biah ha ka khyndew, bad U la shna 'dew-byrtha da kata ka umbiah, bad U la kyllan ïa ki khmat jong u da kata ka 'dew-byrtha; bad U la ong ha u :

"To khie leit sait ha ka pung Siloe" (kaba mut la phah).

Kumta u la leit bad u la bta, bad u la wan, u ïohi. Namarkata ki marjan-marpa, bad kito kiba la ju ïohi ïa u mynshuwa ba u la long u nongkhrong, ki la ong :

"Ym dei une uto uba la shong bad uba la khrong?"

Don kiba la ong :

"Dei une keiñ."

lait tang ban ïoh tuh bad ïoh pynïap, bad ïoh pynjot. Nga la wan ba kin dup ïoh ïa ka jingim, bad ba kin dup ïoh kyrhai. Nga long u Nongsharai babha. U Nongsharai babha U ai ïa la ka jingim na ka bynta ki 'langbrot la jong. Hynrei u nongbylla, bad uto ubym long u nongsharai, uba kita ki 'langbrot kim dei ki jong u, u ïohi ïa u suri ba u wan, te u ïehnoh ïa ki bad u phet-ïap phet-im; bad u suri u kem bad u pynsakma ïa ki 'langbrot. Uta u nongbylla pat u phet-ïap-phet-im, naba u long u nongbylla bad um pyrwa ïa kita ki 'langbrot. Nga long u Nongsharai babha. Nga ithuh ïa la ki jong bad ki jong Nga ruh ki ithuh ïa Nga. Kumba u Kpa U ithuh ïa Nga, bad Nga Nga ithuh ïa u Kpa; bad Nga aiti ïa la ka jingïm na ka bynta ki 'langbrot la jong. Nga don sa kiwei pat ki 'langbrot, kibym long na kane ka sem, ïa kita ruh Nga dei ban wanlam, bad kin sngap ïa ka ktien jong Nga, te yn long kawei ka sem bad Uwei u Nongsharai.

"Namarkata u Kpa U ïeid ïa Nga : naba Nga Nga aiti ïa la ka jingim, ba Ngan dup shim biang ïa ka. Ym don ba shim noh ïa ka na Nga : hynrei Nga hi Nga aiti ïa ka : Nga don bor ban aiti noh ïa ka, bad Nga don bor ruh ban shim biang ïa ka. Ïa kane ka hukum Nga la pdïang na la u Kpa."

Te la mih biang ka jingïakajïa hapdeng ki Ju na ka bynta kine ki ktien. Bun na ki ki la ong :

"U don ksuid bad U lamwir : balei phi ïasngap ïa U?"

Kiwei pat ki la ong :

"Kine kim long ki ktien jong uba don ksuid; hato u ksuid u lah ban pynpeit ïa ki khmat jong ki matlah?"

3. Ha Galileïa.

168. Ka jingïathuhlypa ka ba-ar shaphang ka jingshah-shitom bad ka jingmih-pat.
Mt. 17:21-22. Mk. 9:30-31. Lk. 9:44-45.

Katba ki dang ïa-ïaid ha Galileïa bad baroh ki la lyngngoh ïa ka bor-bah jong u Blei, u Jisu U la hikai ïa la ki synran bad U la ong ha ki :

"To buh ïa kine ki ktien ha ki dohnud jong phi : Ïa u Khun u briew yn sa aiti noh ha ki kti jong ki briew, bad kin pynïap ia U, bad ha ka sngi balai Un mih pat."

Hynrei kim shym pei-phang ïa kane ka ktien, bad la buhrieh ïa ka na ki ba kin ym shemphang ïa ka. Te ki la khaweit ban kylli ïa U shaphang kane ka ktien. Bad ki la khuslai ym don pyrthei.

169. Ka stater hapoh shyntur jong ka dohkha.
Mt. 17:23-26.

Te haba ki la poi ha Kapharnaum, kito kiba lum ïa ki ar-drakhma ki la wan ha u Petrus bad ki la ong ha u :

"U Nonghikai jong phi Um ju siew ïa ki ar-drakhma [1] ?"

U la jubab :

"U siew."

Te haba u la rung hapoh ïng, u Jisu U la kem-ktien ïa u, U ong :

(1) Kumba shityngka; ba uwei-pa-uwei u Ju uba la dap arphew snem ka ryta, u dei ban siew na ka bynta ka ïng-niam.

"To long synran mame ïa U; ngi te ngi long ki synran jong u Moses. Ngi tip ba u Blei U la kren ha u Moses; hynrei Une nangno U long U man, ngim tip."

Uta u briew u la phai-ktien bad u la ong ha ki :

"Hangne keiñ ka long ka baphylla, ba phim tip nangno U long, bad U la pynpeit ïa ki khmat jong nga. Ngi tip ba u Blei Um shah-shkor ïa ki nongpop : hynrei lada uno-uno u long uba mane ïa u Blei, bad u leh ïa ka mon jong U, ïa une U shah-shkor. Naduh myndang long ka pyrthei ym pat ju ïohsngew, ba uno-uno u la pynpeit ïa ki khmat jong uba la kha matlah. Lymda Une U long na u Blei, Un ym lah ban leh eiei ruh em."

Ki la phai-ktien bad ki la ong ha u :

"La kha ïa me shirynïeng ha ka pop, te da mame me hikai ïa ngi?"

Bad ki la shop ïa u shabar. U Jisu U la ïohsngew ba ki la shop ïa u shabar : bad haba u la ïakynduh ïa u, U la ong ha u :

"Me ngeit ha u Khun jong u Blei?"

U la jubab bad u la ong :

"Dei U-ei, ko Trai, ba ngan dup ngeit ha U?"

Te u Jisu U la ong ha u :

"Me la ïohi ïa U, bad Uta Uba kren bad me, dei ma-U hi."

Bad u la ong :

"Nga ngeit, ko Trai."

Bad haba u la dem ngon, u la mane ïa U. Te u Jisu U la ong :

"Na ka bynta ka jingbishar Nga la wan ha kane ka pyrthei, ba kito kibym ïohi, kin dup ïohi; bad kito kiba ïohi kin dup matlah."

Te katto katne ngut na ki Pharisi kiba la don bad U, ki la ïohsngew, bad ki la ong:

"Te mangi ruh ngi matlah?"

U Jisu U la ong ha ki:

"Ban da phi matlah, phin ym don pop; hynrei mynta phi ong: Ba ngi ïohi. Ka pop jong phi ka sah."

167. "Nga long ka jynkhang." "Nga long u Nongsharai babha." *Ioan. 10:1-21.*

"Shisha, shisha, Nga ong ha phi: uto ubym rung na jynkhang hapoh sem 'langbrot, hynrei u kiew nawei pat, uto u long u nongtuh bad u nonglute. Hynrei uto uba rung na jynkhang, u long u nongsharai jong ki 'langbrot. U nongap-jynkhang u plie ïa une, bad ki langbrot, ki sngap ïa ka ktien jong u: bad u khot da ka kyrteng ïa la ki langbrot la jong, bad u ïalam ïa ki. Bad haba u la lah pyllait ïa ki langbrot la jong, u ïaid ha phang jong ki: bad kita ki 'langbrot ki bud ïa u, naba ki tip ïa ka sur-ktien jong u. Ïa u mynder pat kim bud, hynrei ki phet-ïap-phet-ïm na u, namar kim tip ïa ki sur-ktien jong ki mynder."

Ia kane ka phawer u Jisu U la kren ha ki. Maki pat kim shym la shemphang ïa kaba U la kren ha ki. Kumta u Jisu U la ong biang ha ki:

"Shisha, shisha, Nga ong ha phi, ba ma-Nga Nga long ka jynkhang jong ki 'langbrot. Baroh kat kiba la wan, ki long ki nongthuh bad ki nonglute: bad ki 'langbrot kim pynsngew ïa ki. Nga Nga long ka jynkhang. Lada uno-uno u rung na Nga, un lait-im; te un wan, un leit ruh, bad un shem ki jaka bam-phlang. U nongthuh um wan,

yn pynnoh hapoh duriaw. Kordit ïa ka pyrthei namar ki jingpynthut. Naba ka dei ba ki jingpynthut kin wan; hynrei kordit ïa uta u briew na uba ka jingpynthut ka wan. Te lada ka kti jong me ka pynthut ïa me, to ot noh ïa ka : ka kham bha ïa me ban rung dkoh ha ka jingim, ban ïa kaba don artylli ki kti ban leit ha dujok, ha ka ding bymjulip, ha kaba u ksaiñ jong ki um ïap, bad ka ding kam lip. Bad lada ka kjat jong me ka pynthut ïa me, to ot noh ïa ka bad to bret noh na me : ka kham bha ïa me ban rung dkoh ha ka jingim bymjukut, ban ïa kaba don artylli ki kjat, ban shah bret ha dujok jong ka ding bymjulip, ha kaba u ksaiñ jong ki um ïap bad ka ding kam lip.

"Bad lada ka khmat jong me ka pynthut ïa me, to khlaw noh ïa ka bad bret noh na me : ka kham bha ïa me ban rung ha ka hima u Blei tang shiliang ka khmat, ban ïa kaba don artylli ki khmat ban shah bret hapoh dujok ding, ha kaba u ksaiñ jong ki um ïap, bad ka ding kam lip."

173. Ka Pharshi shaphang ka Mluh. *Mk. .9:48-49.*

Naba ïa uwei-pa-uwei yn pynbang-mluh da ka ding; bad baroh u jynkñia yn pynbang-mluh da ka mluh. Ka mluh ka bha. Hynrei lada ka mluh ka kylla blad daei yn pynbang-mluh pat ia ka? To don mluh ha lade-lade, bad to ïasuk para-phi hi."

174. Ka Pharshi shaphang ka 'langbrot ba la jah noh. *Mt. 18:10-14.*

"Peit ba phin ym ibeiñ ïa iwei na kine ki barit : naba Nga ong ha phi, ba ki Angel jong ki ha

bneng ki ïohi borabor ïa ka khmat jong u Kpa jong Nga, Uba ha bneng. Namar u Khun u briew U la wan ban pynim ïa kata kaba la duh. Kumno phi pyrkhat? Lada uwei u don shispah tylli ki 'langbrot, bad kawei na ki ka sakma, hato un ym ïehnoh ha lum ïa ki khyndai-phew khyndai, bad leit wad ïa kata kaba sakma? Bad lada ka jia ba un shem ïa ka, shisha Nga ong ha phi, ba u kham kmen ïa ka ban ïa kita ki khyndai-phew khyndai kibym shym la sakma. Kumjuh ruh, kam long ka mon jong u Kpa jong phi Uba ha bneng, ba iwei na kine ki barit in duh noh."

175. Ka jingsneng. Ka bor Apostol. Ka bor jong ka jingduai. *Mt. 18:15-20.*

"Hynrei lada u para-u-hymmen jong me un leh ka lait-ka-let ïa me, to leit bad to sneng ïa u hapdeng jong me bad jong u hi marwei. Lada un sngap ïa me, me la pynbha ïa la u hymmen-u-para. Hynrei lada um sngap ïa me, to ïalam bad me sa uwei ne arngut : ba ha ka shyntur ki arngut ne laingut ki sakhi, ka ktien baroh kan skhem. Bad lada un ym sngap ïa ki, to ïathuh ha ka balang; hynrei lada um sngap ïa ka balang, un mat long ha me kum u 'riewpyrthei bad u nongap-khrong. Shisha Nga ong ha phi, kat kaba phin teh ha ka khyndew, yn teh ha bneng ruh; bad kat kaba phin pyllait ha ka khyndew, yn pyllait ha bneng ruh. Nga ong biang ha phi, ba lada arngut na phi kin ïamynjur ha ka pyrthei, shaphang kano kano ruh kaba kin pan, yn pyndep ha ki da u Kpa jong Nga Uba ha

"Me pyrkhat kumno, Simon? Ki syiem jong ka pyrthei, nano ki shim musur ne khajna? Na la ki khun ne na kiwei pat?"

Bad u la ong:

"Na kiwei pat."

U Jisu U la ong ha u:

"Kumta ki khun ki lait siew. Pynban ban ym pynthut ïa ki, to leit sha duriaw, bad to bret ïa u khwai: bad to shim ïa ka dohkha kaban ngat nyngkong-nyngshap. Bad ynda me la pied ïa ka shyntur jong ka, men shem kawei ka *stater*;[1] to shim ïa kata, bad to ai ha ki na ka bynta jong Nga bad jong me."

170. Mano uba kham khraw ha ka hima bneng?

Mt. 18·1-5. Mk. 9:32-36. Lk. 9:46-48.

Ha kata ka por, haba ki la don ha ïng, ki synran ki la wan ha u Jisu, ki ong:

"Mano, Me tharai, uba kham khraw ha ka hima bneng?"

Hynrei u Jisu ba U ïohi ïa ki jingpyrkhat ha ki dohnud jong ki, U la kylli ïa ki:

"Phi ïakren aïu ha lynti?"

Hynrei ki la shu sngap; naba ha lynti ki la ïasaid paraki hi, uno na ki uba kham khraw. Te haba U la shong, U la khot ïa kita ki khat-ar ngut bad U la ong ha ki:

"Lada uno-uno u kwah ban long u khmat, un long u khatduh na baroh bad u shakri ïa baroh. Namar uto uba kham rit hapdeng jong phi baroh, uto keiñ u long uba kham khraw."

(1) Ka peisa-tyngka rupa kaba long kumba ar-tyngka.

Te u Jisu haba U la khot ïa uwei u khynnah, U la shim ïa u bad U la pynïeng ïa u hapdeng jong ki, bad haba U la kdup ïa u, U la ong ha ki :

"Shisha Nga ong ha phi, lymda phi kylla bad long kum ki khynnah, phin ym rung ha ka hima bneng. Jar uban pdiang ïa uwei na ki khynnah kiba kum kine, ha ka kyrteng jong Nga, u pdiang ïa Nga, bad uno-uno uban pdiang ïa Nga, um pdiang ïa Nga, hynrei ïa Uta keiñ Uba la phah ïa Nga."

171. U nongbeh-ksuid bym-ithuh.

Mk. 9:37-40. Lk. 9:49-50.

U Ïoannis u la phai-ktien ïa U, u ong :

"Ko Nonghikai, ngi la ïohi ïa uwei ubym bud ïa ngi, uba beh noh ïa ki ksuid ha ka kyrteng jong Me, te ngi la mana ïa u."

Hynrei u Jisu U la ong :

"Wat mana ïa u. Naba ym don u briew uba leh ïa ka kam phylla ha ka kyrteng jong Nga bad uba lah shen ban kren sniew ïa Nga. Namar jar ubym long pyrshah ïa phi, u long bad phi. Naba uno-uno uban ai dih ïa phi shikhuri ka um ha ka kyrteng jong Nga, namarba phi long ki jong u Krist, shisha Nga ong ha phi, un ym duh ïa la ka bainong."

172. "Kordit ïa ka pyrthei namar ki jingpynthut".

Mt. 18:6-9. Mk. 9:41-47.

"Bad uno-uno uban pynthut ïa uwei na kine ki barit kiba ngeit ha Nga, la kham bha ban yn teh da u maw-tylliat ha ka ryndang jong u bad ba

bneng. Naba kat haba don ar ne laingut kiba ïalang lang ha ka kyrteng jong Nga, Nga don hangta hapdeng jong ki."

176. To map ïa la ki hymmen-ki-para. Ka pharshi shaphang u shakri bym-isynei. *Mt. 18:21-35.*

Ynda kumta u Petrus u wan sha U bad u la ong:

"Ko Trai, haduh katno sien, lada u hymmen-u-para jong nga u leh ka lait-ka-let ïa nga, ngan map ïa u? Haduh hynñiew sien?"

U Jisu U la ong ha u:

"Ngam ong ha me haduh hynñiew sien, hynrei haduh hynñiewphew sien hynñiew sien. Namarkata ïa ka hima ki bneng la pynsyrïem bad u syiem, uba la kwah ban shim jingkheiñ na la ki shakri. Te haba u la sdang ban shim jingkheiñ, la wanlam ha u ïa uwei uba la kit-ram na u shiphew hajar talen.[1] Hynrei namarba um don eiei ban sïew, uta u kynrad jong u, u la hukum ba yn die noh ïa u, bad ïa ka tnga jong u bad ïa ki khun bad baroh katba u la don, bad ban siew-ram. Uta u shakri pat, u la dem khrup bad u la kyrpad ïa u, u ong:

"To ïashah ïa nga bad ngan siew lut baroh ha me."

Bad u kynrad jong uta u shakri u la sngewsynei, u la pyllait ïa u bad u la map noh ïa u ïa ka ram. Hynrei haba uta u shakri u la mih

(1) Kumba 11710 tyngka

noh, u la ïakynduh ïa uwei u para-shakri la jong uba la kitram na u shispah denar[1]; bad haba u la bat u la shkiah ïa u, u ong :

"Siew noh ïa ka ram."

Te uta u para-shakri jong u, u dem khrup, u la kyrpad ïa u, u ong :

"To ïai-shah ïa nga bad ngan siew lut baroh ha me."

Ma-u pat um treh, hynrei u la leit, bad u la thep ïa u ha phatok, haduh ba un da siew ïa ka ram. Te haba ki para-shakri jong u ki ïohi ïa kata baroh, ki la sngewsih shibun eh; bad ki la wan bad ki la ïathuh ha u kynrad jong u ïa kata baroh kaba la jia. Kumta u kynrad jong u u la khot ïa u bad u la ong ha u :

"Me u shakri bymman, nga la map noh na me ïa ka ram baroh namarba me la kyrpad ïa nga; te ym dei namarkata, ba me ruh men ïsynei ïa la u para-shakri, kumba nga ruh nga la isynei ïa me?"

"Te u kynrad jong u, u la shla, u la aiti ïa u ha ki nongpynshitom haduh ba un da siew dep ïa ka ram baroh. Kumjuh hi u Kpa jong Nga, Uba ha bneng, Un leh ïa phi, lada naduh la ki dohnud phim ïamap uwei-pa-uwei ïa la u hymmen-u-para."

(1) Kumba 40 tyngka.

4. Ka jingleit sha ka Jingkhawai jong ka Jingkyntang ïa ka Tempel.

177. Ha Samaria: Ym shym la pdiang ïa u Krist *Lk. 9:51-56.*

Te ka la jia, mynba ki sngi jong ka jingshimnoh[1] ïa U ki la jan, ba U la thew beit thik ïa la ka khmat ban dup leit sha Jerusalem. Bad U la phah ïa ki nonglamktien ha khmat jong U; te ynda ki la leit, ki la rung ha ka 'nongbah jong ki nong-Samaria, ban pynkhreh ïa U. Hynrei kim shym la pdiang ïa U, naba ka khmat jong U ka la long kum Uba leit sha Jerusalem. Te haba ki Synran jong U, u Jakop bad u Ïoannis,[2] ki la ïohi ïa kane, ki la ong:

"Ko Trai, Me kwah ba ngin hukum ïa ka ding ba kan hiar na bneng bad ba kan thang ïa ki?"

Bad haba U phai, U la mai ïa ki, U ong:

"Phim tip na ka mynsiem aïu phi long. U Khun jong u briew Um shym la wan ban pynjot ïa ki mynsiem, hynrei ban pynim."

Bad ki la ïaleit noh sha kawei pat ka 'nongrit.

178. Ka jingkhot ïa ki laingut. Kumno ban bud ïa u Krist. *Mt. 8:18-22. Lk. 9:57-62.*

Te ka la jia katba U la dang ïaid ha lynti, ba uwei u Nongthoh u wan bad u la ong ha U:

(1) Ka jingkiew jong U sha bneng ha ka bor bad ka burom Blei.

(2) U Krist u la ai kyrteng ïa kine shipara, ki khun jong u pyrthat:–Boanerges.

"Ko Nonghikai, ngan bud ïa Me kat shaba me leit."

Bad u Jisu U la ong ha u :

"Ki myrsiang ki don ki krem, bad ki sim jong ka suiñ-bneng, ki skum; hynrei u Khun jong u briew Um don jaka ban buh ïa la ka khlieh."

Hynrei ha uwei pat U la ong :

"To bud ia Nga."

Te u la ong :

"Ko Trai, to shah ïa nga ba ngan leit tep shuwa ïa u kpa jong nga."

Hynrei u Jisu U la ong ha u :

"To ïeh ïa ki baïap ba kin tep ïa la ki baïap ; hynrei mame to leit bad to ïalap ïa ka hima jong u Blei."

Sa uwei pat u la ong :

"Ngan bud ïa Me, ko Trai, hynrei shuh ngan da leit ïathuh shuwa ha kiba ha ïng ha sem."

U Jisu U la ong ha u :

"Ym don u briew uba buh ïa la ka kti ha ka lyngkor, bad uba kyrtiang dien, uba bit ïa ka hima jong u Blei."

179. Ha Peria : U phah ïa ki hynñiewphew-ar ngut ki Synran. *Lk. 10:1-12.*

Te hadien kine kiei-kiei, u Trai U la thung sa hynñiewphew-ar ngut; bad U la phah ïa ki ar-ar-ngut ha shuwa ka khmat jong U, sha ki shnong bad ki jaka baroh kiba U hi Un sa leit. Bad U la ong ha ki :

"Ka jingot ka bun shisha, hynrei ki nongtrei ki khyndiat. To kyrpad, namarkata, ïa u Trai jong ka jing-ot, ba un dup phah nongtrei ha la ka jing-

ot. To khie ïaleit. Hakhmih Nga phah ïa phi kum ki khun 'langbrot hapdeng ki suri. Wat rah 'saipan, lymne ïarong, lymne juti, bad ïano-ïano ruh wat khublei ha lynti. Ha kano-kano ka ïng ba phin rung, ong shuwa: Ka jingsuk ha kane ka ïng. Te lada u khun ka jingsuk u don hangta, ka jingsuk jong phi kan shongthait ha u; lymda kumta, kan phai biang sha phi. Bad to shong to sah ha kata ka ïng, bam bad dih kat kumba ki don; naba ka shong-hok ïa u nongtrei ban ïoh ïa la ka bainong. Wat ïakynriah na kawei ka ïng sha kawei ka ïng. Bad ha kano-kano ka shnong ba phin rung, bad ki pdiang ïa phi, to bam ïa kito kiba ki buh ha khmat jong phi; bad to pynkoit ïa ki bapang kiba don hangta, bad to ong ha ki:

"Ka hima jong u Blei ka la wan hajan jong phi."

"Hynrei ha kano-kano ka shnong ba phin rung, bad kim pdiang ïa phi, da kaba mih noh sha ki surok-bah jong ka, to ong:

"Wat ïa ka 'dewmet kaba snoh ha ngi, na ka shnong jong phi, ngi ñiad ha phi; pynban to tip ïa kane, ba ka hima jong u Blei ka la wan hajan."

"Nga ong ha phi, ba ha kata ka sngi kan long kham jem ïa ka Sodom ban ïa kata ka shnong."

180. Kordit ïa pha Korosain. Bethsaida. Kapharnaum. *Mt. 11:20-24. Lk. 10:13-15.*

Ynda kumta U la sdang ban mai ïa kita ki shnong ha kiba la leh kham bun ïa ki kam-bah jong U, ba kim shym la pynshitom kylla-jingmut.

"Kordit ïa pha Korosain, kordit ïa pha Bethsaida: naba lada la leh ha Tirus bad Sidon ïa ki kambah kiba la leh ha phi, la slem bah kin jin

da la pynshitom kylla-jingmut da ki jaiñ-byrni bad u dpei. Shisha keiñ, Nga ong ha phi, ba ha ka sngi bishar, kan kham jem ïa ka Tirus bad Sidon ban ïa phi. Bad mapha Kapharnaum, hato yn kyntiew ïa pha haduh bneng? Phan hiar arsut haduh dujok, naba lada la leh ha Sodom ïa ki kam-bah ba la leh ha pha, lehse kan da la sah haduh kane ka sngi. Shisha keiñ, Nga ong ha phi, ba ha ka sngi bishar kan kham jem ïa ka ri Sodom ban ïa pha."

181. Jar uba sngap ïa phi u sngap ïa Nga.
Lk. 10:16.

"Jar uba sngap ïa phi, u sngap ïa Nga; bad jar uba i-beiñ ïa phi, u i-beiñ ïa Nga. Bad jar uba i-beiñ ïa Nga, u i-beiñ ïa Uta Uba la phah ïa Nga."

182. Ki synran ki wan phai. *Lk. 10:17-20.*

Te kita ki hynñiewphew-ar ngut ki la wan-phai pat da kaba kmen, ki ong:

"Ko Trai, ïa ki ksuid ruh la pyndem hapoh jong ngi, ha ka kyrteng jong Me."

Bad U la ong ha ki:

"Nga ïohi ïa u soitan ba u hap kum ka leilieh na bneng. Hakhmih, nga la ai ha phi ka bor ban ïuh-roit ïa ki bseiñ bad ki ñiang-lartham bad ïa ka bor baroh jong u nongshun, bad ym don eiei kaban pynsniew ïa phi. Hynrei wat kmen ïa kane, ba ïa ki mynsiem la pyndem hapoh jong phi, hynrei to kmen, ba ïa ki kyrteng jong phi la thoh ha bneng."

183. Ka jingkmen jong ka Dohnud u Jisu.
Mt. 11:25-30; 13:16-17. Lk. 10:21-24.

Ha kata ka por u Jisu U la kmen ha u Mynsiem Bakhuid bad U la ong:

"Nga phla ha Me, ko Kpa, ko Trai ka bneng bad ka khyndew, naba Me la buhrieh ia kine kiei-kiei na ki bastad bad ki basian, bad Me la pynpaw ïa ki ha ki barit. Hooid, ko Pa, naba kumta ka la ibit hakhmat jong Me. Ïa kiei-kiei baroh la ai ha Nga da u Kpa jong Nga; bad ym don ba ithuh ïa u Khun lait tang u Kpa: lymne ym don ba ithuh ïa u Kpa lait tang u Khun bad uta ba u Khun U kwah ban pynpaw. To wan ha Nga phi baroh kiba shitom bad kiba khia jingkit, bad Ngan pynjah-thait ïa phi. To kit ha phi ia ka lyngkor jong Nga, bad to hikai na Nga, naba Nga long u bajemnud bad u basngewrit ka dohnud: te phin shem jing-jahthait ha la ki mynsiem. Naba ka lyngkor jong Nga ka long ka ba-sngewtynnat bad ka jingkit jong Nga ka basting."

Bad ynda U la phai sha la ki synran, U la ong:

"Hynrei suk ki khmat jong phi ba ki ïohi, bad ki shkor jong phi ba ki ïohsngew. Naba shisha Nga ong ha phi, ba bun ki nongïathuhlypa bad ki 'riewhok, bad ki syiem, ki la kwah ban ïohi ïa kiei-kiei ba phi ïohi, te kim shym ïohi; bad ban ïoh-sngew ïa kiei-kiei ba phi ïohsngew, te kim shym ïohsngew."

184. Ka Pharshi shaphang u nong-Samaria babha.
Lk. 10:25-37.

Te hakhmih, uwei u 'riewsaid u la ïeng joit, u tynjuh ïa U bad u ong:

"Ko Nonghikai, aïu nga dei ban leh ban dup ïoh ïa ka jingim bymjukut?"

Hynrei U la ong ha u:

"Aïu la thoh ha ka aiñ? Kumno me pule?"

Haba u jubab u ong:

"Men ïeid ïa u Trai u Blei jong me da ka dohnud jong me baroh, bad da ka mynsiem jong me baroh, bad da ka bor jong me baroh, bad da ka ka jingmut jong me baroh; bad ïa la u paramarjan kumba ïa lade hi (*Deut. 6:5; Leb. 19:18*).

Bad U la ong ha u:

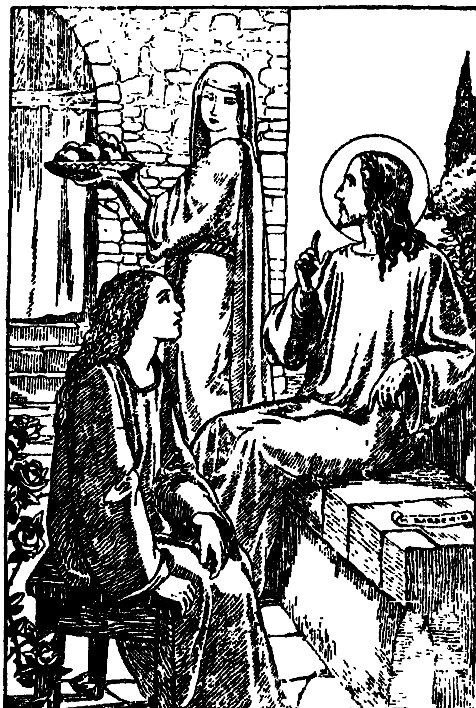
"Me la jubab kaba dei. To leh ïa kane, bad men im." (*Leb. 18:5*).

U pat ba u kwah ban pynksan ïa lade u la ong ha u Jisu:

"Te u-ei u paramarjan jong nga?"

Hynrei U Jisu U jubab, U la ong:

"Uwei u briew u la hiar na Jerusalem sha Jerikho, bad u la hap ha ki nonglute, kiba la lute ruh ïa u, bad ynda ki la pynmynsaw ïa u, ki la phet noh ki ïeh ïa u kum u baïap. Te ka la jia ryngkhat ba uwei u lyngdoh u la hiar na kata kajuh ka lynti; bad haba u ïohi ïa u, u la ïaid-lait. Kumjuh ruh uwei u Lebi, haba u la poi hajan kata ka jaka bad la ïohi ïa u, u la ïaid la ka ïaid. Hynrei uwei u nong-Samaria uba dang leit la ka jingleit, u la wan-poi hajan jong u; bad haba ïohi ïa u, u la sngewsynei. Te haba u la shur hajan, u la spaiñ ïa ki jingjngem-snam jong u, u da theh um-

" Ka Maria ka la jied ïa ka bynta kaba kham bha, ïa kaba yn ym shim noh na ka."

phniang bad waiñ; bad haba u la kyntiew ïa u ha la u kada, u la ïalam ïa u sha ka ïng-basa bad u la sumar-sukher ïa u. Te ha ka sngi kaba bud, u la sei ar denar, bad u la ai ha u trai-ïngbasa, u la ong artat:

"To sumar ïa u; bad kat kaba me pynlut tam, ngan siew ïa me ynda nga wan phai biang."

"Uno na kine ki lai-ngut, me tharai, u la long u paramarjan jong uta uba la hap ha ki nonglute?"

Hynrei u la ong :

"Uta uba la leh isynei ïa u keiñ".

Bad u Jisu U la ong ha u :

"To leit, bad to leh mame ruh kumjuh."

185. Ha Bethania. Ka Martha bad ka Maria.
Lk. 10:38-42.

Te ka la jia, katba ki nang leit, ba u la rung ha kawei ka shnong. Bad kawei ka briew kaba kyrteng ka Martha, ka la pdiang ia U ha la ïng. Bad ka la don kawei ka para kaba kyrteng ka Maria, kaba da kaba shong ruh hajan ki kjat jong u Trai, ka la shahshkor ïa U. Hynrei ka Martha ka la bun-kam eh ha kaba pynkhreh-pynkhrum ; ka la ieng bad ka la ong :

"Ko Trai, Mem suitñiew satia ba ka para jong nga ka ïehnoh ïa nga marwei ban pynkhreh-pynkhrum? Kumta, to ong ïa ka ba kan ïarap lem ïa nga."

Te u Trai, U la phai-ktien U la ong ha ka:

"Martha, Martha, pha khuslai bad pha shitom shaphang bun kiei-kiei. Hynrei kawei ka long ka badonkam. Ka Maria ka la jied ïa ka bynta kaba kham bha, ïa kaba yn ym shim noh na ka."

186. Ha lum Olib : Ka rukom bad ka bor jong ka jingduai. *Lk. 11:1-13.*

Te la jia haba U la don ha kawei ka jaka U dang duai, haba U la sangeh, uwei na ki synran jong U, u la ong ha U:

"Ko Trai, to hikai ïa ngi ban duai kumba u Ïoannis ruh u la hikai ïa la ki synran."

Bad U la ong ha ki :

"Haba phi duai, to ong : Ko Kpa, kan long bakhuid ka kyrteng jong Me. Kan wan ka hima jong Me. To ai ïa ngi mynta ka sngi ïa ka jynbam jong ngi kaba ha la ka sngi. Bad to map ïa ki pop jong ngi naba ngi hi ruh ngi map ïa kiba lehsniew ïa ngi baroh. Bad wat ïalam ïa ngi sha ka jingpynshoi."

U la ong ruh ha ki :

"Uno na phi uban don u lok bad uban leit sha u shiteng synñia bad uban ong ha u :

"Ko lok, ïa-ai kylliang ïa nga lai tylli ki ruti, naba u paralok jong nga u wan jingwan sha nga bad ngam don eiei ruh ban buh ha khmat jong u."

Bad ma-u pat napoh u phai ktien, un ong :

"Wat pynsalia ïa nga, mynta ka jynkhang ka la khang, bad ki khun jong nga ki don bad nga ha jynthiah. Ngam lah ban khie bad ban ai ïa me."

Pynban lada un ïai-tied, Nga ong ha phi, wat la un ym khie ban ai namarba u long u lok jong u, pynban na ka bynta ka jingthlia jong u, un khie bad un ai ïa u katba u donkam. Bad Nga ong ha phi :

Pan, te yn sa ai ha phi : wad, te phin sa shem : tied, te yn sa plie ïa phi. Naba jar uba pan, u ïohpdiang, bad uta uba wad, u shem : bad ïa uta uba

tied yn plie. Te uno na phi uban pan kpu na la u kpa, un ai pynban ïa u da u maw? Ne ka dohkha, ha ka jaka jong ka dohkha un ai pynban da u bseiñ? Lane lada un pan pylleng, u pynïoh ïa u da ka 'ñianglartham? Namarkata lada phi ki bymman phi tip ban ai ki jyn-ai babha ha la ki khun, katno leilei u Kpa jong phi na bneng Un ai ïa u mynsiem babha ha kito kiba pan na U?

187. Ha Jerusalem. "Manga bad u Kpa Ngi long shitylli." *Ioan. 10:22-42.*

Te ka la long ka Jingkhawai[1] jong ka Jingkyntang ha Jerusalem; bad ka la dei myntlang. Te u Jisu U la ïaid ha ka tempel, ha tyngkong jong u Salomon. Kumta ki Ju ki la ïalum sawdong ïa U bad ki la ong ha U :

"Haduh lano Men pynbuhkhoh ïa ka mynsiem jong ngi? Lada Me dei u Krist, to ong shai ïa ngi."

U Jisu U la jubab ïa ki :

"Nga kren ha phi, te phim ngeit. Ki kam ba Nga leh ha ka kyrteng jong u Kpa jong Nga, kine ki ïeng-sakhi ïa Nga. Hynrei phi phim ïangeit, naba phim long na ki 'langbrot jong Nga. Ki 'langbrot jong Nga ki sngap ïa ka ktien jong Nga; bad Nga Nga ithuh ïa ki, bad ki bud ïa Nga. Bad Nga ai ha ki ïa ka jingim bymjukut; bad kin ym jot junom la junom, bad ym don uba lah ban knieh ïa ki na ka kti jong Nga. Kata kaba u Kpa jong Nga U la ai ha Nga, ka kham khraw ban ïa baroh; bad ym don uba lah ban knieh na ka kti

(1) Ka Jingkhawai ban kynmaw ïa ka Jingkhie-im pat jong ki jingmane Blei ba la pynkhih da u Judas Makabeus (164 S.K.)

jong u Kpa jong Nga. Ma-Nga bad u Kpa Ngi ïa-long shitylli."

Kumta ki Ju ki la ïakhar maw ban lynthem ïa U. U Jisu U la phai-ktien ïa ki :

"Bun ki kam babha Nga la pyni ïa phi na u Kpa jong Nga ; na ka bynta kano na kito ki kam phi lynthem-maw ïa Nga?"

Ki Ju ki la jubab ïa U :

"Ngim lynthem ïa Me na ka bynta ka kam babha, hynrei namar ka jingkren beiñ-blei, bad namarba Me, haba Me long u briew, Me pynlong Blei ïa lade."

U Jisu U la phai-ktien ïa ki :

"Ym shym la thoh ha ka aiñ jong phi : Ba Nga hi Nga la ong : phi long ki blei? Lada u khot blei ïa kito ha kiba la kren ïa ka ktien jong u Blei, bad ym lah ban pyndam noh ïa ka Jynthoh : ïa Uta ba u Kpa U la kyntang, bad la phah sha ka pyrthei, phi ïa-ong : Ba U beiñ-blei, namar Nga la ong. Nga long u Khun jong u Blei? Lada Ngam leh ïa ki kam jong u Kpa jong Nga, wat ngeit ïa Nga. Hynrei lada Nga leh, wat lada phim kwah ban ngeit ïa Nga, to ngeit ïa ki kam: ba phin dup tip bad dup ngeit ba u Kpa U long ha Nga, bad ma-Nga ha u Kpa."

Namarkata, ki la thap-kem ïa U; hynrei U la lait noh na ki kti jong ki. Bad U la leit biang sha shiliang ka Jordan sha kato ka jaka ha kaba u Ïoannis u la ju pynbaptis mynshuwa : bad U la sah hangta. Te bun ki la ïawan sha U, bad ki la ong :

"Shisha u Ïoannis um shym la leh kam-bah eiei ruh em : hynrei baroh kat kaba u Ïoannis u la ong shaphang Une, ka long ka bashisha."

Te bun ki la ngeit ha U.

5. U Jisu u phai biang sha Peria.

188. U Krist U beh ïa u ksuid. Ki jingtuitsniew jong ki nongshun jong U.

Lk. 11:14-15; 17-23.

Te U dang beh noh ïa u ksuid, bad uta u la long u bymnangkren. Bad haba U la pynmih noh ïa uta u ksuid, uta u bymnangkren u la kren : bad ki paidbah ki la lyngngoh. Hynrei don na ki kiba la ong :

"U beh noh ïa ki ksuid da u Belsebub, u rangbah jong ki ksuid."

Ma-U pat ba U ïohi ïa ki jingpyrkhat jong ki, U la ong ha ki :

"Man ka hima kaba ïaleh-makynti kan jot thiaw, bad ka ïng kan hap halor ka ïng. Te lada u soitan ruh u ïeng-pyrshah ïa lade hi, kumno ka hima jong u kan neh; naba phi ong ba Nga beh noh ïa ki ksuid da u Belsebub? Te lada ma-Nga da u Belsebub Nga beh noh ïa ki ksuid, dano ki khun jong phi pat ki beh? Kumta ki hi kin long ki nongbishar jong phi. Hynrei lada Nga, da ka shynriahti u Blei, Nga beh noh ïa ki ksuid, khlem pep ka hima jong u Blei ka la wan ha phi. Haba u palwan kiengatiar u phira ïa la ïng, kiei kiei baroh kiba u don, ki suk-ki-saiñ. Hynrei lada wan uba kham khlaiñ bad u jop ïa u, un shim noh ïa ki atiar jong u baroh, ha kiba u la shaniah, bad un ïabynta ïa ki jynlute.

Jar ubym long bad Nga, u long pyrshah ïa Nga : bad jar ubym ïalum bad Nga, u pynsaphret."

189. Ka jinglong bakhatduh jong uta u briew ka kham sniew ban ïa kaba mynshuwa.
Mt. 12:43-45. Lk. 11:24-26.

"Haba u mynsiem bymkhuid u la mih noh na u briew, u ïaid lyngba ïa ki jaka tyrkhong, u wad jingjahthait; bad haba um shem u ong: Ngan phai biang sha la ïng na kaba nga la mih noh. Bad haba u la wan, u la shem ba la sar ïa ka bad la pyndeng-pynsien. Te u leit noh, bad u wanlam ryngkat bad u sa hynñiew ngut ki mynsiem kiba kham bymman ban ïa u hi, bad ki rung bad ki shong duh hangta. Te ka jinglong bakhatduh jong uta u briew ka kylla kham sniew ban ïa kaba mynshuwa. Kumta ruh kan long ïa kane ka pateng bymman."

190. Suk ka kpoh kaba la pun ïa Me. *Lk. 11:27-28.*

Te ka la jia, katba U la dang kren ïa kine kiei-kiei, kawei ka briew napdeng uta u paidbah, ka pyrta jam ka la ong ha U :

"Suk ka kpoh kaba la pun ïa Me, bad ki jymbuiñ kiba Me la buiñ."

Hynrei U la ong :

"Kham suk kito keiñ kiba sngap ïa ka ktien jong u Blei, bad kiba ri ïa ka."

191. Ka dak-ka-shin jong u Jonas, u nongïathuhlypa. *Mt. 12:38-42. Lk. 11:16, 29-32.*

Ynda kumta katto katne na ki Nongthoh bad ki Pharisi ki la phai-ktien ïa U, ki ong :

"Ko Nonghikai, ngi kwah ban ïohi na Me kawei ka dak."

Ma-U haba U jubab, U la ong:

"Ka pateng bymman bad baklim ka wad ïa ka dak: hynrei yn ym ai dak ha ka, lait tang ka dak jong u Jonas Nongïathuhlypa. Naba kumba u Jonas u la long ka dak-ka-shin ïa ki Ninibe, kumta u Khun u briew ruh Un long ïa kane ka pateng. Naba kumba u Jonas u la sah lai-sngi bad lai-miet ha ka kpoh jong u dohkha, kumta ruh u Khun u briew Un sah lai-sngi bad lai-miet ha ka dohnud jong ka khyndew. Ki nong-Ninibe kin ïaïeng bishar ïa kane ka pateng, bad kin pynrem ïa ka, naba ki la leh pynshitom-kylla jingmut da ka jingïalap jong u Jonas. Bad hakhmih hangne uba kham khraw ban ïa u Jonas. Ka syiem na shathie kan ïeng bishar ïa kane ka pateng, bad kan pynrem ïa ka, naba ka la wan na ba kut ka pyrthei ban sngap ïa ka jingstad jong u Salomon, bad hakhmih hangne uba kham khraw ban ïa u Salomon."

192. Ka khmat ka sharak jong ka met.

Lk. 11:33-36.

"Ym don u briew uba thang ïa ka sharak bad uba buh ïa ka ha ka jaka barieh, lymne hapoh ka pyrha: hynrei halor ka diengpynïeng sharak, ba kito kiban rung hapoh, kin imat. Ka khmat ka long ka sharak jong ka met jong me. Lada ka khmat jong me ka sngur, ka met jong me baroh kan shai; hynrei lada ka jngut, ka met jong me ruh kan dum. To peit, namarkata, ba ka jingshai kaba don ha me kan ym dum. Kumta lada ka met jong me baroh ka shai bha, khlem don jingdum eiei, baroh

kan shai bha, bad kum ka sharak baphyrnai kan pynshai ïa me."

193. U Krist U pynrem ïa ki Pharisi bad Sadusi ha ïng jong uwei u Pharisi. *Lk. 11:37-4.*

Te ynda U la lah kren, uwei u Pharisi u la kyrpad ïa U ba Un leit bam bad u. Te haba U la rung U la shong bam. Hynrei uta u Pharisi u la sdang ban ong, da kaba pyrkhat ha lade hi, balei um shym sait shuwa ban bamja. Bad u Trai U la ong ha u:

"Phi ki Pharisi phi pynkhuid ïa kaba shabar jong ka khuri bad jong ka pliang; hynrei ka hapoh jong phi ka dap da ka thombor-leh-bor bad ka popka-sang. Ko biej, hato Uta Uba la thaw ïa kaba habar, Um shym la thaw ïa kaba hapoh ruh de? Shisha keiñ ïa ka batam, to ai isynei; bad hakhmih, baroh ki long ha phi ki bakhuid. Hynrei kordit ïa phi, ko Pharisi, kiba ai shiphew[1] na u pudina, bad na u sudab bad na u jhur baroh. bad phi ryngkang ïa ka jingbishar bad ïa ka jingïeid jong u Blei. Hynrei ïa kine kiei-kiei la dei ban leh bad ïa kito kiwei pat ym dei ban ïehnoh. Kordit ïa phi, ko Pharisi, naba phi ïeid ïa ki jaka-shong ba hakhmat ha ki Sinagog bad ïa ki jingkhublei ha ki jaka-ïew. Kordit ïa phi, naba phi long kum

(1) Katkum ka aiñ, don ki khajna ba dei ban siew na ka bynta ki lyngdoh, ki Lebi bad ki baduk. Kine ki khajna ki long shi bynta na ka 10 bynta jong ka jingmih jong u kew, ka waiñ bad ka umphniang bad ka jingroi jong ki jingri-jingdup. Hynrei ki Pharisi ki kwah ban siew ïa kane ka shiphew wat na ki jhur ruh.

ki jyntep kibym paw, bad ki briew kiba ïaid nalor, kim tip eiei."

Te uwei na ki 'riewsaid u jubab, u la ong ha U :

"Ko Nonghikai, da kaba ong ïa kane, Me beiñ ïa ngi ruh de."

Hynrei U pat U la ong :

"Kordit ïa phi ruh, ko 'riewsaid, naba phi pynkit ha ki briew ïa ki jynkit-jynbah kiba kim lah ban kit ban bah, bad phi hi pat phim pyndei ïa kita ki jynkit tang da la ka shynriah'ti ruh. Kordit ïa phi kiba tei ïa ki mot jyntep jong ki nongïathuhlypa : bad ki kpa jong phi ki la pynïap ïa ki. Da shisha, phi sakhi ba phi mynjur ïa ki jingleh jong ki kpa jong phi : naba maki ki la pynïap ia ki, phi pat phi tei ïa ki jyntep jong ki. Na kane ka daw ka jingstad jong u Blei ruh ka la ong : Ngan phah sha ki ïa ki nongïathuhlypa bad ki Apostol, bad don na kita ïa kiba kin pynïap, bad ban beiñ; ba ïa ka snam jong ki nongïathuhlypa baroh, kaba la pynmih naduh ba seng ïa ka pyrthei, yn dawa na kane ka pateng, naduh ka snam jong u Abel haduh ka snam jong u Sakharias ïa uba la pynïap hapdeng ka duwan bad ka tempel. Hooid keiñ, Nga ong ha phi, yn dawa na kane ka pateng. Kordit ïa phi, ko 'riewsaid, naba phi la shim noh ïa u shabi jong ka jingnang-jingtip: phi hi phim shym pat rung hapoh, bad ïa kito kiba la ïarung, phi mana."

Te haba U la lah kren ha ki ïa kine kiei-kiei, ki Pharisi bad ki 'riewsaid ki la sdang ban ïai-ban tyng-eh bad ban pynkren ïa U shaphang bun kiei-kiei, da kaba ap-thap ïa U, bad da kaba thap kemdaw eiei na ka shyntur jong U, ban dup ïoh mudui ïa U.

194. U thiat jong ki Pharisi, ne ka jingarsap jong ki.
Lk. 12:1-12.

Te haba bun bah ki paidbah-paidsan ki la ïalum haduh ba ki la kum ïa-ïuh paraki hi, U la sdang ban ong ha la ki Synran:

"To sumar na u thiat jong ki Pharisi, uba long ka jingarsap. Namar ym don eiei kaba la tap, kaba yn ym pynpaw; lymne kaba la buhrieh, kaba yn ym tip. Naba kat ïa kaba phi la kren ha ka badum yn ong ha ka bashai, bad ïa kaba phi kren ha ki shkor hapoh ki kamra, yn ïalap na tnum-ïng. Bad Nga ong ha phi ki lok jong Nga: Wat khaweit ïa kito kiba pynïap ïa ka met, bad hadien kata kim don eiei shuh kaba ki lah ban leh. Hynrei Ngan pyni ïa phi ïano ba phi dei ban tieng: to sheptieng ïa uta uba ynda u la lah pynïap, u don bor ban bret sha dujok. Hooid keiñ, Nga ong ha phi, to sheptieng ïa u. Hato ym die arpeisa san tylli ki sim-ïng, bad ïa kawei ruh na ki ym shym klet ha khmat u Blei? Hynrei wat ïa u 'ñiuh-khlieh jong phi baroh la ñiew. Namarkata, wat tieng; phi long kham kor ban ïa shibun ki sim-ïng. Te Nga ong ha phi: baroh kat uba phla ïa Nga hakhmat ki briew, u Khun jong u briew ruh Un phla ïa u hakhmat ki Angel jong u Blei; hynrei ïa uta uban len ïa Nga ha khmat ki briew, yn len hakhmat ki Angel jong u Blei. Bad baroh kat uba kren ka ktien pyrshah ïa u Khun jong u briew, yn map ïa u; hynrei ïa uta uban beiñ-blei pyrshah ïa u Mynsiem Bakhuid, yn ym map. Te haba kin ïalam ïa phi sha ki Sinagog, bad sha ki

nongbishar bad ki nongsynshar, wat khuslai kumno ne aïu ba phin jubab ne aïu phin ong. Namar u Mynsiem Bakhuid Un hikai ïa phi ha kata ka por, aïu ba phi dei ban ong."

195. Sumar na ka jingkhwan-lalot. Ka Pharshi shaphang u 'riewspah babiej. *Lk. 12:13-21.*

Te uwei na kita ki paidbah u la ong ha U :

"Ko Nonghikai, to ong ïa u para jong nga ba un ïasam noh bad nga ïa ka jingïohpateng."

Hynrei U la ong ïa u :

"Ko briew, mano ba la thung nongbishar ne nongpynsam ïa Nga halor jong phi?"

U la ong ruh ha ki :

"To peit bad to sumar na ka jingkhwan-lalot baroh; naba ka jingim u briew kam shong satia ha ka jingbun hai-hai jong kiei-kiei kiba u don."

Te U la kren ha ki kawei ka pharshi; U ong :

"Ka bri jong uwei u briew bariewspah ka la sei-soh kyrhai; bad u la pyrkhat ha lade, u ong : "Kumno ngan leh, naba ngam don jaka ban lum ïa u soh jong nga?' Bad u la ong : 'Ngan leh kumne : ngan pra noh ïa ki thiar jong nga bad ngan tei da kiba kham khraw : te hangta ngan lum baroh ïa ki jingïoh-jingmih bad ïa kiei-kiei jong nga. Te ngan ong ha ka mynsiem la jong : Ko mynsiem, pha don kyrhai kiei-kiei ba la buh lypa na ka bynta bun-bun snem ; to shongsuk, to bam, to dih, to leh sngewbha.' Hynrei u Blei U la ong ïa u : 'Ko biej, mynta ka miet yn pan noh na me ïa ka mynsiem jong me; te kito kiei kiei kiba me la

khreh kin long ki jongno?' Kumta u long jar uba kynshew spah ïa lade, bad ubym riewspah ha u Blei."

196. Wat diaw na ka bynta la ka jingim.

Lk. 12:22-34.

Bad U la ong ha la ki synran :

"Namarkata, Nga ong ha phi, wat diaw na ka bynta la ka jingim, da-ei ba phin bam : lymne na ka bynta la ka met, daei ba phin kup phin sem. Ka jingim ka kham kor ban ïa ka jynbam, bad ka met ban ïa ka kup-ka-sem. To peit-thuh ïa ki tyngab, naba kim ïabet, lymne ïa-ot, kim don ïngkynshew lymne thiar, bad u Blei U bsa ïa ki. Jin katno phi kham kor maphi ban ïa ki! Uno ruh na phi da kaba pyrkhat, u lah ban pyntam shipruh ïa la ka rynïeng? To peit-thuh ïa ki 'tiewlili, kumno ki san : kim trei lymne kim thir; hynrei Nga ong ha phi, wat u Salomon ha ka burom jong u baroh, um shym la kup kum uwei n
lada ïa u phlang uba mynta ka sngi
lyngkha bad lashai la bret noh ha ka
u Blei U pynkup kumta, jin katno lei-l
barit jingngeit? Bad maphi wat ïawad
bam ne da-ei ban dih, bad wat kiew–'lang-tylli : naba ïa kine baroh, ki jentil ki wad. Hynrei u Kpa jong phi U tip ba phi donkam ïa kine. Hooid keiñ, to wad shuwa ïa ka hima jong u Blei, bad ïa ka hok jong U ; te ïa kine baroh yn sa aitam lang ha phi. Wat khaweit, ko kynhun barit, naba u Kpa jong phi U sngewbha ban ai ha phi ïa ka hima. To die ïa kaba phi don, bad to ai

isynei. To shna ïa lade ki muna kiban ym rim, ka khuiñ ha bneng kaban ym duna, sha kaba u nongtuh um wan hajan, lymne ka khñiang kam pynjot. Naba ha kaba ka spah jong phi ka don, hangta ka dohnud jong phi ruh kan don."

197. Ka pharshi shaphang ki shakri basharai.
Lk. 12:35-40.

"Ai ba ki syngkai jong phi kin long kiba la panpoh, bad ki sharak kiba meh bha ha ki kti jong phi. Maphi pat, kum ki briew kiba khmih-lynti ïa la u kynrad, haba un wan-phai na ka jingkyntiewkurim; ba haba u wan bad u tied, kin plie ïa u shisyndon. Suk kito ki shakri kiba haba u kynrad u wan, un shem ba ki dang sharai. Shisha Nga ong ha phi ba un panpoh ïa lade, bad un pynshongbam ïa ki, bad haba un ïaid, un shakri ïa ki. Bad lada un wan ha ka jingpeitngor ka ba-ar, ne lada un wan ha ka jingpeitngor ka balai, bad un lap ïa ki kumta, suk kito ki shakri. Hynrei to tip ïa kane ba lada u trai-ïng u tip thikna ïa ka por ba u nongtuh un wan, khlem pep un jin da la phira bad un ym da shah ba yn prat ïa ka ïng jong u. Phi ruh to long kiba la khreh : naba ha ka por kaba phim pyrkhat, u Khun u briew U wan."

198. Ka Pharshi shaphang u Sordar ba lah ban shaniah bad u shakri bym lah ban shaniah.
Luk. 12:41-48.

Te u Petrus u la ong ha U :
"Ko Trai, Me kren ha ngi ïa kane ka pharshi ne ha ki de baroh?"

Bad u Trai U la ong:

"Uno, me tharai, u long u Sordar ba lah ban shaniah bad ba-usiar, ïa uba u kynrad jong u, u buh halor ka ïng-ka-sem la jong ba un dup ai ha ki ha ka por babiang ïa ka bynta jong u kew? Suk uto u shakri uba, haba u kynrad jong u un wan, un shem ba u leh kumta. Hynrei lada u shakri un ong ha la ka dohnud: 'U kynrad jong nga u tud ban wan' bad un sdang ban shoh ïa ki shakri, shynrang bad kynthei, ban bam, ban dih bad ban buaid ruh; u kynrad jong uta u shakri un wan ha ka sngi ba um khmih-lynti, bad ha ka por ba um tip, un pynkynriah ïa u bad un buh ïa ka bynta jong u bad ki bymngeit. Bad ïa uta u shakri uba la tip ïa ka jingkwah jong u kynrad la jong, bad um shym lah pynkhreh-pynkhrum, bad un shym leh katkum ka jingkwah jong u, yn sympat bun thri; hynrei ïa uta ubym shym tip, bad uba la leh ïa kaba shonghok ban shah sympat, yn sympat khyndiat thri. Bad ha uno uno ha uba la ai shibun, na u yn dawa shibun; bad ha uba ki la aiti shibun, na u kin pan shibun."

199. Ki jingkren bapher. Ki dak-ki-shin jong ka por. *Lk. 12:49-59.*

"Nga la wan ban wiang-ding ïa ka pyrthei: bad aïu Ngan kwah lait-tang ba kan klang? Nga don ka baptisma da kaba yn pynbaptis ïa Nga: bad katno Nga sngewjyrwit-jyrwat katba ym pat lah pyndep ïa ka? Phi tharai ba Nga la wan ban ai ïa ka jingsuk ha ka pyrthei? Nga ïathuh ha phi: em, hynrei ïa ka jingïapait. Naba naduh mynta kin don

sanngut kiba ïapait ha kawei ka ïng; laingut pyrshah ïa ki arngut, bad arngut pyrshah ïa ki laingut: u kpa pyrshah ïa u khun, bad u khun pyrshah ïa la u kpa, ka kmie pyrshah ïa ka khun, bad ka khun pyrshah ïa ka kmie, ka kiaw-kurim pyrshah ïa la ka pyrsa-kurim, bad ka pyrsa-kurim pyrshah ïa la ka kiaw-kurim."

Te ha ki paidbah ruh U la ong:

"Haba phi ïohi ïa u lyoh ba u mih na sepngi, phi ong shisyndon: 'U 'lappraw u wan'; ka jia ruh kumta. Bad haba beh ka lyer na shaphang shathie, phi ong: 'Kan shit kyr-ang'; bad ka jia ruh. Arsap, phi tip ban peit-thuh ïa ka khmat jong ka bneng bad jong ka ram-ew, hynrei kumno phim peit-thuh ïa kane ka por pat? Bad balei maphi hi da lade phim bishar ïa kata ka bahok? Te katba me dang leit bad la u nongshun sha u nongsynshar, to pyrshang katba me dang don ha lynti ban lait noh na u, ïoh u ring ïa me sha u nongbishar, bad uta u nongbishar, u aiti ïa me ha u nongapbyndi, bad u nongap-byndi u thep ïa me hapoh phatok. Nga ong ha me, men ym mih noh nangta, tat haduh ba men da siew ïa ka shiteng-peisa bakhatduh eh."

200. Ha Peria: Ka jingdonkam jong ka jingkylla jingmut; Ka Pharshi shaphang u Diengdumbur balyngki. *Lk. 13:1-9.*

Te hamar kata hi ka por, la don na kito kiba la ïadon hangta kiba ïathuh ha U shaphang ki Galileïa, kiba u Pilatus u la khleh lang ïa ka snam

jong ki bad ki jingkñia jong ki. Te U phai-ktien. U la ong ha ki:

"Phi tharai ba kine ki Galileïa ki kham pop ban ïa ki Galileïa baroh, namarba ki la shah ïa kine ki-ei-kiei? Nga' ong ha phi, em; hynrei lymda phi leh shitom-kylla-jingmut, maphi baroh phin jot kumjuh. Ne kito ki khatphra ngut, ha kiba la khyllem ka kut ha Siloam, bad kaba la pynïap ïa ki; phi tharai ba kito ruh ki la kit-pop kham palat ban ïa ki briew baroh kiba shong ha Jerusalem? Nga ong ha phi, em; hynrei lymda phi leh shitom kylla-jingmut, maphi baroh phin jot kumjuh."

Te U la kren ïa kane ka pharshi:

"Uwei u briew u la phah thung ha la ka bri-soh ïa uwei u diengsoh-dumbur, bad u la wan wad soh ha u, hynrei um shem eiei. Te u la ong ha u nongsumar brisoh: 'Hakhmih, lai snem nga wan wad soh na une u dieng-dumbur, bad ngam shem satia. To khet noh ïa u, namarkata; balei un shu pynwit-ei ïa ka khyndew?' U pat u jubab, u la ong ha u; 'Ko Trai, to ïeh ïa u sa ha kane ka snem ruh, tat haduh ngan da tih sawdong ïa u bad ngan da ai-sboh. Te lada un sei-soh, ñiuma; lymda kumta, hadien men sa khet noh ïa u."

201. Ka nongpang. *Lk. 13:10-17.*

Te ka la jia haba u dang hikai ha ki Sinagog jong ki ha ka Sngi Sabbat. Bad hakhmih kawei ka briew, kaba la don u mynsiem jingkhrew jin khatphrah snem, bad kaba la dor ryngkdung, khlem lah satia ban khmied shaneng. Haba u Jisu U la ïohi ïa ka, U la khot ïa ka sha lade, bad U la ong ha ka:

"Ko kynthei, la pyllait ïa pha na ka jingkhrew jong pha."

Te U la buh ïa la ki kti halor jong ka, bad shisyndon ka la beit, bad ka la pyndon burom ïa u Blei. U rangbah sinagog pat (ba u sngewbitar ba u Jisu U la pynkoit ha ka sabbat,) u phai-ktien, u la ong ha uta u paidbah :

"Don hynriew sngi, ha kiba dei ban trei ban ktah. Namarkata, to wan ha kito ba yn pynkoit-pynkhiah, ym ha ka sngi Sabbat."

Hynrei u Trai U la phaiktien ïa u, U la ong :

"Arsap, uno na phi ha ka Sabbat ubym pyllait na sem ïa la u masi, ne ka kada bad ubym ïalam dih-um? Te ïa kane ka khun jong u Abraham, ïa kaba u soitan u la teh la khum, hakhmih jin khat-phra snem, hato ym dei ban pyllait noh na kane ka teh-ka-khum ha ka sngi Sabbat?"

Te haba U la kren ïa kine kiei kiei, baroh ki nongshun jong U ki la sngewlehraiñ : bad u paid-bah baroh u la ïakmen na ka bynta kiei kiei baroh kiba U la leh pyndon-burom.

202. Ka Pharshi shaphang u symbai Tyrso bad u Thiat. *Lk. 13:18-21.*

Kumta U la ong :

"Ïa-ei ka hima u Blei ka syrïem, bad kaei Ngan pynsyrïem ïa ka? ka syrïem ïa u phniang symbai tyrso, ïa uba u briew haba u la shim, u la bet ha kper la jong; te u la mih, bad u kylla-long u dieng-bah; bad ki sim-bneng ki la shong-tngen ha ki tnat jong u."

Te U la ong biang :

"Bad ei ngan pynsyrïem ïa ka hima jong u Blei? Ka syrïem ïa u thiat, uba ka briew ka la shim bad ka la btep hapoh lai pyrha u 'purew, haduh ban da sieb lut baroh khoit."

6. Ka jingleit sha Judia.

203. Ha ka lynti sha Jerusalem. Kiba la jied.
Luk. 13:23-30.

Te U la ïaid lyngba ïa ki 'nongbah bad ki 'nongheh, U hikai, bad U leit sha Jerusalem. Bad uwei u la ong ha U :

"Ko Trai, hato ki khyndiat kito kiba lait-ïm?"

Ma-U pat U la ong ha ki :

"To ïaleh ban rung lyngba ïa ka khyrdop bakhim; naba bun, Nga ong ha phi, ki ïawad ban rung bad kim lah. Hynrei haba u trai-ïng u la rung, bad u la khang ïa ka jynkhang, phin sdang ban ïeng shabar, bad ban tied ïa ka jynkhang da kaba ong : 'Ko Trai, to plie ïa ngi'; un pat u phaiktien, un ong ha phi : 'Phi nangno? Ngam ithuh ïa phi.' Te phin ïasdang ban ong : 'Ngi la ïabam bad ïadih ha khmat jong me, bad me la hikai ha ki surok-bah jong ngi.' Bad un ong ha phi : 'Phi nangno? ngam ithuh ïa phi; to leit noh na nga, phi kiba leh bymman.'

"Hangta kan don ka jinglynñiar bad ka jingkyryiat-bniat haba phin ïohi ïa u Abraham bad u Isaak bad u Jakob, bad ïa ki nongïathuhlypa baroh

ha ka hima jong u Blei, ïa phi pat yn beh noh shabar. Kin ïawan ruh na mihngi bad sepngi, bad shatei bad shathie, bad kin ïashong kynjai ha ka hima jong u Blei. Bad hakhmih, ki khatduh kito kiban long shuwa, bad ki shuwa kito kiban long khatduh."

204. Hajan Jerusalem. Ki jingbyrngem jong u Herod. "Jerusalem, Jerusalem!"

Lk. 13:31-35.

Ha kata hi ka sngi, katto katne na ki Pharisi, ki la wan, ki ïaong ha U :

"To mih bad to leit noh nangne; naba u Herod u thmu ban pyniap ïa Me."

Bad U la ong ha ki :

"Khie leit ïathuh ha uta u myrsiang : Hakhmih Nga beh noh ïa ki ksuid, bad Nga pynkoit mynta bad lashai, bad ha ka sngi ka balai yn pynjanai ïa Nga. La jar katta ruh, Nga dei ban ïaid mynta bad lashai bad ha ka sngi kaba bud; naba kam lah ban long ba u nongïathuhlypa un ïap shabar Jerusalem. A Jerusalem! Jerusalem! Kaba pynïap ïa ki nongïathuhlypa, bad kaba lynthem-maw ïa kito kiba la phah ha pha ; katno sien Nga la kwah ban kdup ïa ki khun jong pha kum ka sim ïa la ki khun hapoh thapniang, bad pham treh! Hakhmih, ïa ka ïng jong phi yn ïeh-noh kynjah ha phi. Bad Nga ong ha phi ba phin ym ïohi ïa Nga tat haduh ban poi ba phin ong : Suk Uta Uba wan ha ka kyrteng jong u Trai."

205. Ha Jerikho : u Krist U pynkoit ïa u nongpang ha ïng jong u Pharisi. *Luk. 14:1-6.*

Bad ka la jia, haba u Jisu U la rung ha ïng jong uwei na ki rangbah Pharisi, ha ka Sngi Sabbat, ban bam jynbam, bad ki la ïathap ïa U. Hakhmih ruh la don hakhmat jong U uwei u briew uba pang at-top. Bad u Jisu U kem-ktien, U la kren ha ki 'riewsaid bad ki Pharisi, U ong :

"Ka bit ban pynkoit ha ka Sngi Sabbat?"

Hynrei ki la sngap la ka sngap. Ma-U pat haba U la shim ïa u, U la pynkoit ïa u, bad U la phah noh ïa u. Bad U phai-ktien ïa ki, U la ong :

"Uno na phi uba don u kada ne u masi ba la liat hapoh thliew, bad un ym sei ïa u shisyndon ha ka sngi Sabbat?"

Bad kim shym la lah jubab ha U ïa kine kiei-kiei.

206. Ka jingkyntu sha ka jingsngewrit bad ka jing-ïeid. *Luk. 14:7-14.*

Te U la kren kawei ka pharshi ha kita ïa kiba la khot-sngewbha, U da kynthoh kumno ba ki ïa-jied ïa ki jaka-shong-bam ba hakhmat, U ong ha ki :

"Haba khot-sngewbha ïa me sha ka jingkhawai shongkurim, wat shong ha ka jaka shong ba ha khmat, ba ïoh don kumno-kumno uba kham don burom ban ïa me, ïa uba u la khot-sngewbha, bad uta uba la khot-sngewbha ïa me bad ïa u, u wan bad u ong ha me : 'Ai jaka ïa une'; ynda kumta men sdang da kaba sngewlehraiñ ban shim ïa ka

jaka bakhatduh tam. Hynrei haba la khotsngewbha ïa me, to leit, to shong ha ka jaka bakhatduh tam; ba haba uta uba la wer-sngewbha ïa me un wan, un dup ong ha me: 'Ko lok, to kiew kham shaneng.' Kumta men don-burom hakhmat kita baroh kiba ïashong-bam ryngkat: naba jar uba pynkhraw ïa lade, yn pynrit; bad jar uba pynrit ïa lade yn pynkhraw."

Bad U la kren ruh ha uta uba la khot sngewbha ïa U hi :

"Haba me khreh ïa ka bam-khawai sngi ne miet, wat wer ïa la ki lok, ne ïa la ki hymmen-para, ne ïa la ki kur-ki-jait, ne ïa la ki para-marjan-marpa bariewspah, ïoh ba ki ruh kin ïawer kylliang ïa me, bad kan long ka jingsiew-kylliang ïa me. Hynrei haba me pynlong ka jingkhawai, khot ïa ki baduk-bakyrduh, ki dkut-kti-dkut-kjat, ki dkoh-ki-dkia, bad ki 'matlah-'matpei. Te men long u basuk, namar kim don eiei ruh da kaba kin siew-kylliang ïa me : naba yn siew-kylliang ïa me ha ka jingmihpat jong ki bahok."

207. Ka pharshi shaphang ka jingkhawai-miet.

Luk. 14:15-24.

Haba ïohsngew ïa kine kiei-kiei, uwei na kita kiba ïashongbam ryngkat, u la ong ha U :

"Suk uta uban bam jynbam ha ka hima jong u Blei."

U pat U la ong ha u :

"Uwei u briew u la pynlong ka bam-khawai-miet ka bakhraw, bad u la wer bun ngut. Bad u la phah ïa la u shakri ha ka por jong kata ka bam-

khawai-miet ban ong ïa kita kiba u la khot sngewbha ba kin wan, naba la khreh ïa kiei kiei baroh Bad baroh ki la sdang shisyndon ban kren-da. U banyngkong u la ong ha u: 'Nga la thied ka lyngkha, bad nga dei ban leit jngoh ïa ka; nga kyrpad ïa me, wat sngewsih ïa nga.' Bad uwei pat u la ong: 'Nga la thied san jur ki masi bad nga leit pyrshang ïa ki; nga kyrpad ïa me, wat sngewsih ïa nga." Bad uwei pat u la ong: "Nga ïapoikhapoiman bad ka briew, te namarkata, ngam lah ban wan.' Te uta u shakri haba u la leit phai noh, u la ïathuh ïa kine kiei-kiei ha la u kynrad. Te uta u trai-ïng da kaba bitar u la ong ha la u shakri: 'Khie bran-bran sha ki lynti-bah bad ki lynti-rit jong ka nongbah, bad to wanlam hangne ïa ki baduk-batoi bad ki dkut-kti dkut-kjat, bad ki 'matlah-matpei.' Bad uta u shakri u la ong: "Ko kynrad, la leh kumba me la hukum, hynrei dang don jaka.' Te uta u kynrad u la ong ha u shakri: 'Khie leit sha ki lynti bad ki jynker; bad to pynbor ïa ki ban wan rung, ba ka ïng jong nga kan dap mam. Hynrei nga ong ha phi, ba ym don uwei ruh na kito ki briew kiba nga la khot, uban ïoh mad ïa ka khawai-miet jong nga.' '

208. Ban bud ïa u Krist dei ban kyntait lut baroh. Ka pharshi shaphang ka kut bad shaphang u syiem. *Lk. 14:25-33.*

Te bun ki paidbah ki la leit ryngkat bad U: bad haba U la phai U la ong ha ki:

"Lada uno-uno u wan ha Nga, bad um isih ïa la u kpa, bad ka kmie, bad ka tnga, bad ki khun, bad ki hymmen-para shynrang bad kynthei, wat ïa

la ka jingim ruh, um lah ban long u synran jong Nga. Bad jar ubym bah ïa ka diengphna la jong, bad bud nadien jong Nga, um lah ban long u synran jong Nga. Naba uno na phi uba mut ban tei ïa ka kut, ubym shong shuwa ban kheiñ ban diah ïa ka lut-ka-sep ka badonkam, la u don haduh ba kan da dep? Ïoh-ba, ynda u la seng ïa ka nongrim bad um lah ban pyndep, baroh kito kiba ïohi kin sdang ban rkhie-beiñ ïa u, kin ïa-ong: 'Ba une u briew u la sdang ban tei, bad um lah ban pyndep.' Ne uno u syiem haba un sa leit ïalehthma pyrshah ïa uwei pat u syiem, ubym shong pyrkhat shuwa, la u lah da ki shiphew hajar ban ïa-aireng ïa uta uba wan sha u da ki arphew hajar? Lymne, katba uta uwei u dang ha jngai, u phah ïa ki nonglamktien, u pan ïa ki dah-ki-dong ïasuk. Kumta ruh, uno-uno na phi ubym kyntait noh ïa kaba u don baroh, um lah ban long u synran jong Nga."

209. Ka pharshi shaphang ka mluh. *Lk. 14:34-35.*

"Ka mluh ka bha. Hynrei lada ka mluh ka blad noh, daei yn pynbang pat ïa ka? Kam myntoi shuh ïa ka khyndew, lymne ïa ka thliew-sboh, tang ban shu bret noh. Uba don ki shkor ban sngap, to un shahshkor.

210. Ka pharshi shaphang ka 'langbrot ba la jah bad ka drakhma ba la jah. *Lk. 15:1-10.*

Te ki nongap-khrong bad ki nongpop ki la tur hajan jong U ban sngap ïa U. Bad ki Pharisi bad ki Nongthoh ki la ïakhñium, ki ong:

" To ïakmen bad Nga, naba Nga la shem ïa ka 'langbrot jong Nga kaba la jah."

"Une u briew U pdiang ïa ki nongpop, bad U ïabam lang bad ki."

Te U la kren ha ki ïa kane ka pharshi, U ong:

"Uno na phi uba don shispah tylli ki 'langbrot, bad lada un jah noh kawei na ki, un ym ïehnoh ha lum ïa ki khyndai-phew khyndai, bad leit wad ïa kata kaba la jah, haduh ba un da shem ïa ka? Bad ynda u la shem ïa ka, u bah halor ki tyrpeng la jong, u da kmen; bad haba u la poi ha ïng, u khot ïa ki lok-ki-jor bad ki marjan-marpa, u ong ha ki: 'To ïakmen bad nga, naba nga la shem ïa ka 'langbrot jong nga kaba la jah.' Nga ong ha phi, kumjuh ruh kan don ka jingkmen ha bneng na ka bynta uwei u nongpop uba leh pynshitom-kylla-jingmut, ban ïa na ka bynta ki khyndaiphew khyndai ki bahok, kibym donkam ïa ka jinglehpynshitom kylla-jingmut. Ne kano ka briew kaba don shiphew drakhma, lada ka jah noh shi-drakhma, [1] kaban ym thang ïa ka sharak bad sar ïa ka ïng bad wad bniah haduh ba kan da shem? Bad haba ka la shem, ka khot lang ïa ki lok-ki-jor bad ki marjan-marpa, ka ong: 'To ïakmen bad nga, naba nga la shem ïa ka drakhma kaba nga la jah?' Kumta Nga ong ha phi, kan don ka jingkmen hakhmat ki Angel jong u Blei na ka bynta uwei u nongpop uba leh pynshitom-kylla-jingmut."

211. Ka pharshi shaphang u khun pynsyrwa.

Lk. 15:11-32.

U la ong ruh:

"Uwei u briew u la don arngut ki khun-shynrang; bad uba kham rit na ki u la ong ha u kpa:

(1) Kumba shi-anna.

'Ko pa, ai noh ha nga ïa ka bynta jong ka spah-ka-phew, kaba nga dei ban ïoh.' Te u la bynta ha ki ïa ka spah. Khyndiat sngi hadien kata, uta u khun uba kham rit u la lum la lang baroh, u la mih-bak u la leit sha ka ri bajngai, bad hangta u la pynsyrwa ïa la ka spah da kaba im lut-phut. Bad ynda u la pynlut khoit baroh, la jia ka 'nem-sniew ka bajur ha kata ka ri, bad u hi ruh u la uwei na ki trai-shnong jong kata ka ri. Bad uta la sdang ban kyrduh. Te u la leit, bad u la snoh ha phah ïa u sha la ka lyngkha ba un ap sniang. Bad u la kwah ban pynkdang ïa la ka kpoh da u skop Hynrei haba u la kie-tip-briew pat, u la ong: ba bam kita ki sniang, te ym don ba ai ïa u. 'Katno ki nongbylla ha ïng u kpa jong nga ki pahuh-pahai ka bam-ka-sa, bad nga pat hangne nga ïap-thngan! Ngan ïeng joit bad ngan leit sha la u kpa, bad ngan ong ha u: 'Ko pa, nga la leh pop pyrshah ïa ka bneng bad hakhmat jong me: ngam dawa shuh ba yn khot u khun jong me: to pynlong ïa nga kum uwei na ki nongbylla jong me.' Te haba u la ïeng joit u la wan sha la u kpa. Katba u dang jngai eh, u kpa u la ïohi ïa u, bad u la sngewsynei, bad haba u la mareh, u la dem ha ka ryndang jong u bad u la doh ïa u. Bad uta u khun u la ong ha u: 'Ko pa, nga la leh pop ïa ka bneng bad hakhmat jong me; ngam dawa shuh ba yn khot u khun jong me.' U kpa pat u la ong ha la ki shakri: Kloi, wanlam ïa ka jaiñkup bakordor tam, bad to pynkup ïa u, bad to pyndeng ïa ka sahti ha ka kti jong u, bad to pynphong ïa ki juti ha ki kjat jong u, bad to wanlam ïa u khun-masi ba la pynsngaid, bad to pynïap ïa u, bad to ngin ïabam bad ngin ïaleh-kmen, naba une u khun jong

nga, u la ïap, bad u la im pat; u la jah, bad la shem biang. Kumta ki la sdang ban ïalehkmen. Hynrei u khun nyngkong jong u, u la don ha lyngkha; te ynda u la wan bad la poi hajan ïng, u la ïohsngew ïa ka put-ka-tem bad ka shad-ka-kmen : bad u la khot ïa uwei na ki shakri bad u la kylli, ki mut aïu kine kiei-kiei. Bad uta u la ong ha u : 'U para jong me u la wan, bad u kpa jong me u la pynïap ïa u khun masi ba la pynsngaid, naba u la ïohpdiang pat ïa u, u bakoit-bakhiah.' Te u la bitar bad um treh rung. Kumta u kpa jong u u la mih, bad u la sdang ban khroh ïa u. U pat u la phai-ktien bad u la ong ha la u kpa : 'Khmih, la katta snem nga la shakri ïa me, bad ngam ju ïaid palat ïa ka hukum jong me, bad mem ju ai ïa nga wat i khunblang ba ngan ïoh ïa-lehkmen bad la ki lok. Hynrei tang shu wan une u khun jong me, uba la bam-duh ïa la ka spah bad ki nuti, me pynïap na ka bynta jong u ïa u khun-masi ba la pynsngaid.' U pat u la ong ha u : 'Ko khun, borabor me don ryngkat bad nga, bad baroh kaba nga don ka long ka jong me. Kumta ka dei ba ngin lehkmen bad lehsngewbha, naba une u para jong me u la ïap, bad u la im pat; u la jah, bad la shem biang."

212. Ka pharshi shaphang u sordar bymhok.

Lk. 16:1-13.

Te U la ong ruh ha la ki synran :

"La don uwei u briew u bariewspah, uba la don uwei u sordar uba la shah-mudui ha u, ba u la pynsyrwa ïa kiei-kiei ki jong u. Te u la khot ïa u bad

u la ong ha u : 'Kaei kane ba nga ïohsngew shaphang jong me? To ai jingkheiñ ïa ka kam-sordar jong me; namar mynta mem lah shuh ban trei sordar.' Kumta uta u sordar u la ong ha lade : 'Kumno ngan leh, ba u kynrad jong nga u knieh noh na nga ïa ka kam sordar? Ban puh khyndew, ngam lah : ban khrong, nga lehraiñ. Nga tip kumno ngan leh, ba haba yn bidai noh ïa nga na ka kam-sordar, kin dup khot ïa nga ha ki ïng jong ki.' Kumta ynda u la khot ïa uwei-pa-uwei u nongkitram jong u kynrad jong u, u la ong ha u banyngkong : 'Katno me kitram na u kynrad jong nga?' Bad u la ong ha u: Shispah mon ka umphniang.' Te u la ong ha u : 'To shim ïa la ka kot-jymma, to shong kloi, bad to thoh sanphew.' Nangta u la ong sa ha uwei pat : 'Me pat, katno me kitram?' U la jubab : 'Shispah mon u kew.' U la ong ha u : 'To shim ïa ka kot-jymma jong me, bad to thoh phraphew.' Te u kynrad u la ïaroh ïa uta u sordar bymhok, namar u la leh usiar : naba ki khun jong kane ka pyrthei ki kham usiar ban ïa ki khun jong ka jingshai, ha ka pateng la jong. Nga ruh Nga ong ha phi : 'To pynithuh lok ïa lade da ka spah bymhok : ba, haba phin poi ha ka duh-ka-tan, kin khot ïa phi ha ki dara bamjukut. Uta ha uba lah ban shaniah ïa kaba khyndiat, u long uba lah ban shaniah ïa kaba bun ruh : bad uta uba long bymhok ha kaba khyndiat, u long bymhok ha kaba bun ruh. Te kumta, lada phim shym la long kiba lah ban shaniah ha ka spah bymhok, mano ban shaniah ïa phi ha ka spah bashisha? Bad lada phim shym la long uba lah ban shaniah ha ka jong uwei pat, mano ban ai ha phi ïa kaba long ka jong phi? Ym don shakri uba lah ban shakri ar-

ngut ki kynrad: naba un isih ïa uwei, bad un ïeid ïa uwei pat; lane un snoh ha uwei bad un ibeiñ ïa uwei pat. Phim lah ban shakri ïa u Blei bad ïa ka spah."

213. U kynteit ïa ki Pharisi bakhwan. *Lk. 16:14-18.*

Hynrei ki Pharisi kiba khwan ki la ïohsngew ïa kine kiei-kiei, bad ki la rkhie beiñ ïa U. Bad U la ong ha ki:

"Phi dei kito kiba pynksan lade hakhmat kī briew, hynrei u Blei U ithuh ïa ki dohnud jong phi; naba kata kaba ñiewkor ha ki briew, ka long ka jingijli hakhmat u Blei. Ka aiñ bad ki nongïathuhlypa, haduh u Ïoannis: naduh kata ka por ïa ka hima jong u Blei la ïalap, bad man u briew u leh jubor-justi ïa ka. Hynrei ka kham jem ïa ka bneng bad ka khyndew ban duh noh, ban ïa kaba hap noh shi-thoh tiak na ka aiñ. Jar uba pyllait noh ïa la ka tnga, bad u leit da kawei pat, u klim, bad uto uba leit ïa kata kaba la pyllait na u tnga, u klim."

214. Ka pharshi shaphang u riewspah bad u Lasarus. *Lk. 16:19-31.*

"La don uwei u briew bariewspah; uba la kup la sem da ki jaiñ-saw syngyïang bad ki jaiñ-ni balieh; bad la bam pahuh-pahai man la ka sngi. La don ruh uwei u nongkhrong uba kyrteng u Lasarus, uba thiah ha phalor jong u, uba dap da ka prum suda, u kwah ban kdang da ki lyngkhotlyngkhai kiba hap na ka miej jong uta u 'riewspah,

bad ym don ba ai ïa u; nalor-kata, ki ksew ruh ki wan bad ki jliah ïa kita ki prum jong u. Te ka la jia ba uta u nongkhrong u la ïap noh bad la bah da ki Angel sha ka shadem jong u Abraham. Uta u 'riewspah ruh u la ïap, bad la tep ïa u ha dujok. Bad da kaba khmied ïa la ki khmat, haba u don ha ka jingkordit, u la ïohi na jngai ïa u Abraham, bad ïa u Lasarus ha ka shadem jong u, te u la pyrta bad u la ong: 'Ko pa Abraham, to isynei ïa nga, bad to phah ïa u Lasarus ba un wieh ha ka um ïa ka khmut shyrhriah'ti jong u, ba un pynpjah ïa u thylliej jong nga, naba nga kordit ha kane ka thylliej-ding.' Te u Abraham u la ong ha u: 'Ko khun, to kynmaw ba me la ïoh kiei-kiei ki babha ha la ka jingim, katba u Lasarus pat ïa ki basniew; te mynta ïa u la pyntngen bad ïa me pat la pynkordit. Putet, nalor kine baroh, hapdeng jong phi bad jong ngi la buh skhem kawei ka lyhuh, kumta ba kito kiba kwah ban jam sha shiliang nangne sha phi, kim lah, lymne kiba nangto ban wan shane sha shiliang.' Bad u la ong: 'Namarkata, ko pa, nga kyrpad ïa me ba men phah ïa u sha ïng jong u kpa jong nga; naba nga don san-ngut ki para, ba un dup maham ïa ki, ba ïoh ki ruh kin poi ha kane ka jaka jingkordit.' Te u Abraham u la ong ha u: 'Ki don u Moses bad ki nongïathuhlypa; te kin sngap ïa ki.' Hynrei u la ong: 'Em, ko pa Abraham; hynrei lada uwei na ki baïap un leit sha ki, kin leh pynshitom-kylla-jingmut.' Hynrei u la ong ha u: 'Lada kim sngap ïa u Moses bad ïa ki nongïathuhlypa, kin ym ngeit, wat lada uwei u mihpat na ki baïap."

215. U Lasarus u ïohpang bad u ïap. ***Ioan. 11:1-16.***

Te la don uwei uba pang, u Lasarus na Bethania, na ka shnong jong ka Maria bad ka Martha, ka para jong ka. (Te kata ka Maria ka la long kata kaba la pynsleh ïa u Trai da ka jynsleh, bad la ñiad ïa ki kjat jong U da la u shñiuh ; kaba u para jong ka u Lasarus u la pang). Namarkata, kita ki para-kynthei ki la phah sha U, ki ong :

"Ko Trai, hakhmih uta uba Me ïeid u pang."

Te u Jisu haba U la ïohsngew, U la ong ha ki :

"Kane ka jingpang kam long sha ka jingïap, hynrei na ka bynta ka burom jong u Blei, ba yn pyndonburom da ka ïa u Khun jong u Blei."

Te U Jisu U la ïeid ïa ka Martha, bad ïa ka para jong ka, ka Maria, bad ïa u Lasarus. Kumta haba U la ïohsngew ba u pang, U la nang-sah sa arsngi ha kata kajuh ka jaka. Hadien kata U la ong ha la ki synran :

"Ïa ngin ïaleit biang sha Judia."

Ki Synran ki la ïa-ong ha U :

"Ko Nonghikai, dang shen ki Ju ki la ïawad ban lynthem-maw ia Me, te Men leit biang shata?"

U Jisu U la phai-ktien :

"Hato ym don khat-ar kynta shi-sngi? Lada u briew u ïaid mynsngi, um jynthut, naba u ïohi ïa ka jingshai jong kane ka pyrthei, hynrei lada u ïaid mynmiet, u jynthut naba ym don jingshai ha u."

U la kren ïa kine kiei kiei : bad hadien kata U la ong ha ki :

"U Lasarus u lok jong ngi, u ïohthiah; hynrei Nga leit ban kyrsiew-thiah ïa u."

Kumta ki Synran jong U ki la ong :

"Ko Trai, lada u ïohthiah, un koit bha."

Hynrei u Jisu U la kren shaphang ka jingïap jong u. Ki pat ki la pyrkhat ba U kren shaphang ka jingthiah jahthait. Te kumta u Jisu U la kren shai ha ki:

"U Lasarus u la ïap; bad Nga sngewbha na ka bynta jong phi, ba Ngam shym la don hangta, ba phin dup ngeit: hynrei ïa, ngin ïaleit sha u."

Namarkata, u Thomas, ïa uba la khot Didimus, u la ong ha la ki para-synran:

"Ïa, ngi ruh ngin ïaleit, ba ngin dup ïap lang bad U."

216. Ka jingsngewsih jong ka Martha bad ka Maria. *Ioan. 11:17-31.*

Kumta u Jisu U la wan bad U la shem ïa u ba-u la don la jin sawsngi hapoh jyntep. (Te ka Bethania ka la long hajan Jerusalem, kumba ar-mer ne). Bad bun ki Ju ki la wan sha ka Martha bad ka Maria, ban pyntngen ïa ki shaphang u hymmen jong ki. Kumta ka Martha ka tang shu la ïohsngew ba u Jisu U la wan, ka la leit-tan ïa U; hynrei ka Maria ka la shong ha ïng. Kumta ka Martha ka la ong ha u Jisu:

"Ko Trai, ba Men da la don hangne, u hymmen jong nga un ym da la ïap. Hynrei mynta ruh Nga tip ba kat kaba Men pan na u Blei, u Blei Un ai ha Me."

U Jisu U ong ha ka:

"U hymmen jong pha un sa mih-pat."

Ka Martha ka ong ha U:

"Nga tip ba un mih-pat ha kata ka jingmihpat ha ka sngi khatduh."

U Jisu U la ong ha ka:

"Nga long ka jingmihpat bad ka jingim: jar uba ngeit ha Nga, wat la u la ïap, un im: bad baroh uba im bad uba ngeit ha Nga, un ym ïap junom. Pha ngeit ïa kane?"

Ka la ong ha U :

"Hooid, ko Trai, nga la ngeit ba Me long u Krist u khun jong u Blei u baim, Uba la wan ha kane ka pyrthei."

Bad ynda ka la lah ong ïa kine kiei-kiei, ka la leit, bad ka la khot jar-jar ïa la ka para ka Maria, ka ong:

"U Nonghikai U la wan bad U khot ïa pha."

Ka tang shu ïohsngew ïa kane, ka la ïeng joit bad ka la leit sha U. Naba u Jisu Um pat shym poi hapoh shnong; hynrei U dang don ha kata ka jaka ha kaba ka Martha ka la leit-tan ïa U. Namarkata ki Ju kiba la ïadon bad ka ha ïng bad ban pyntngen ïa ka, haba ki ïohi ïa ka Maria ba ka ïeng kyrkieh bad ka mih bak, ki ïabud ïa ka, ki ong:

"Ka leit sha jyntep ban ïam hangta."

Te ka Maria, ynda ka la poi hangta haba don u Jisu, haba ïohi ïa U, ka la dem ngon ha ki kjat jong U, bad ka ong ha U:

"Ko Trai, ba Men da la don hangne, u hymmen jong nga un ym da la ïap."

"Kumta u Jisu, haba u la ïohi ba ka ïam, bad kita ki Ju ruh kiba ïawan ryngkat bad ka ba ki ïam, U la ud ha la ka mynsiem bad U la sngewshitom, bad U la ong:

"Hangno phi la buh ïa u?"

Ki la ong ha U:

"Ko Trai, ale, to peit."

Bad u Jisu U la ïam. Namarkata ki Ju ki la ong:
"Hakhmih, katno U la ïeid ïa u."
Hynrei katto katne na ki, ki la ong:
"Une Uba la pynbeit ïa ki khmat jong uto uba la kha-matlah, hato Um lah ban leh ba une un ym ïap?"

217. U Lasarus u mihpat. *Ioan.11:38-46.*

Kumta U Jisu U la ud biang ha lade, U la wan sha jyntep. Te ka la long da ka krem, bad la buh da u maw halor jong ka. U Jisu U la ong:
"To weng noh ïa u maw."
Ka Martha, ka para jong uta uba la ïap, ka ong ha U:
"Ko Trai, katta u la iwtung, namar u la saw-sngi."
U Jisu U ong ha ka:
"Ngam shym la ong ha pha, ba lada pha ngeit, phan iohi ïa ka burom jong u Blei?"
Namarkata ki la weng noh ïa u maw.
Bad u Jisu U la khmied la ki khmat, U la ong:
"Ko Pa, Nga ainguh ïa Me ba Me la shahshkor ïa Nga. Bad Nga tip ba Me sngap ïa Nga bora-bor, hynrei na ka bynta u paidbah uba ïeng saw-dong, Nga la ong, ba un dup ngeit ba Me la phah ïa Nga."
Ynda U la kren ïa kine kiei-kiei, U la pyrta da ka sur ka bajam:
"Ko Lasarus, to mih noh!"
Bad kumta kumta uta uba la ïap, u la mih, ba la spaiñ bad kti bad kjat da ki jaiñ-sop bad ïa ka khmut-ka-khmat jong u la sop da ka rumar. U

Jisu U la ong ha ki:

"To loit noh ïa u bad to pyllait ba un leit."

Namarkata bun na ki Ju, kiba la wan sha ka Maria bad ka Martha, bad haba ki la ïohi ïa kita kiei-kiei ba u Jisu U la leh, ki la ngeit ha U. Hynrei katto-katne na ki, ki la leit sha ki Pharisi, bad ki la ïathuh ha ki ïa kiei-kiei kiba u Jisu U la leh.

218. Ki rangbah ki ïakut-jingmut ban pynïap noh ïa u Jisu. *Ioan. 11:47-53.*

Namarkata ki rangbah lyngdoh bad ki Pharisi ki la ïalum dorbar bad ki la ong:

"Kumno ngin leh, naba Une u briew U leh bun ki kam-bah? Lada ngi ïehnoh ïa U kumto marwei, baroh kin ngeit ha U, bad ki Roman kin wan, bad kin shim noh ïa ka jaka jong ngi bad ïa ka jait-ka-kynja."

Hynrei uwei na ki uba kyrteng u Kaiphas, uba long u lyngdoh rangbah ha kata ka snem, u la ong ha ki:

"Phim tip eiei ruh em: lymne phim pyrkhat ba ka myntoi ïa phi ba uwei u briew un ïap na ka bynta u paidbah, bad ka jait-bynriew baroh kan ym jot."

Hynrei um shym kren na lade hi ïa kane: hynrei ba u long u lyngdoh rangbah jong kata ka snem, u la ïathuh-lypa ba u Jisu un ïap na ka bynta ka jait-bynriew bad ym tang na ka bynta ka jait-bynriew, hynrei ba un dup lum lang ïa ki khun jong u Blei kiba la sakma. Namarkata, naduh kata ka sngi, ki la ïasylla ban ïoh pynïap ïa U.

219. U Krist u phet sha Ephrem. *Ioan. 11:54-56.*

Kumta u Jisu um ïaid shuh ha kaba paw hapdeng ki Ju, hynrei U la leit noh sha ka ri hajan ri kynjah, sha ka nongbah ba la khot Ephrem, bad U la sah hangta bad la ki synran. Te ka Paskha jong ki Ju ka la jan: bad bun na ka ri ki la kiew sha Jerusalem shuwa ka Paskha, ban pynkhuid ïa lade. Namarkata ki la ïawad ïa u Jisu; bad ki la ïakren para-ki hi, katba ki dang ïaïeng ha ka tempel:

'Kumno phi pyrkhat, ba Un wan ha ka sngi jingkhawai?"

Te ki rangbah lyngdoh bad ki Pharisi ki la ai hukum, ba lada uno-uno u tip hangno ba U don, u dei ban ïathuh, ba kin ïoh kem ïa U.

220. Sumar ban ym pynthut. Ka jingmap. *Lk. 17: 1-4.*

Bad U la ong ha ki synran la jong:

"Kabym lah long ba ki jingpynthut ki ym wan; hynrei kordit ïa uta na uba ki wan. La kham bha ïa u, lada la teh da u maw-tylliat ha ka ryndang jong u, bad la pynnoh shapoh duriaw, ban ïa kaba un pynthut ïa uwei na kine ki barit. To sumar ïa lade. Lada u para jong me u leh pop pyrshah ïa me, to sneng ïa u: bad lada u leh pynshitom-kylla-jingmut, to map ïa u. Bad lada u leh pop pyrshah ïa me hynñiew sien shisngi, bad hynñiew sien shisngi u kylla-jingmut sha me, u ong: 'Nga kylla-jingmut,' to map ïa u."

221. Ka jingngeit. "Ngi long ki shakri bymlarkam." *Lk. 17: 5-10.*

Te ki Apostol ki la ong ha u Trai:
"To pynroi ïa ka jingngeit jong ngi."
Bad u Trai U la ong:
"Lada phi don ka jingngeit kat u phniang symbai tyrso, phi lah ban ong ha une u diengsoh-lyngdkhur : To jynrat bad to thung ha duriaw; bad un kohnguh ïa phi. Hynrei uno na phi uba don u shakri uba lur ne ap jynri, uban ong ha u haba u wanphai na lum : ' Khie kloi-kloi, leit bam noh :' bad uban ym ong pynban ha u : 'Pynkhreh ka jamiet jong nga, bad to panpoh ïa lade, bad to shakri ïa nga katba nga bam nga dih, bad hadien men bam men dih sa me'? Hato u sngewnguh ïa uto u shakri ba u la leh ïa kiei-kiei baroh kiba u la hukum ïa u? Ngam tharai. Kumjuh maphi ruh, ynda phi la lah leh ïa kiei-kiei baroh ba la hukum ïa phi, to ong : 'Ngi long ki shakri bymlarkam; ngi la leh ïa kaba ngi la dei ban leh."

7. Sha Jerusalem ha ka Niam ka Jinglait bakhatduh.

222. Ha lynti sha Jerusalem. Shiphewngut kiba sañianglyngkut. *Lk. 17:11-19.*

Te ka la jia katba U dang leit sha Jerusalem, U la ïaid lyngba ka Samaria bad Galileïa. Bad haba U la rung ha kawei ka shnong, shiphew ngut

ki rangbah kiba sa-ñianglyngkut, ki la leit sha U, ki la ïeng na jngai; bad ki la pyrta jam, ki ong :

"Ko, Jisu Kynrad, to isynei ïa ngi."

Haba U la ïohi ïa ki U la ong :

"Khie, to pyni ïa lade ha ki lyngdoh."

Te ka la jia, katba ki dang leit, la pynkhuid ïa ki. Hynrei uwei na ki, haba u ïohi ba la khuid, u la phai-dien u da pyndon-burom ïa u Blei da ka sur ka bajam. Bad u la dem ha ki kjat jong U, u ainguh-aidem; bad uta u la long u Samaria.

Te u Jisu U phai-ktien, U la ong :

"Hato ym shym la pynkhuid shiphew ngut? Hangno ki khyndai ngut pat? Ym shem uban wanphai bad ban ai burom ïa u Blei, lait-tang une u mynder."

Bad U la ong ha u :

"To ïeng joit, khie leit; naba ka jingngeit jong me ka la pynkoit ïa me."

223. Lano kan wan ka Hima jong u Blei?

Lk. 17:20-37.

Bad haba ki Pharisi ki la kylli lano kan wan ka hima jong u Blei, U jubab ïa ki, U la ong :

"Ka hima jong u Blei kam wan da kaba peitthuh ; lymne kin ong : 'Hakhmih hangne, ne, hakhmih hangtai.' Naba hakhmih, ka hima jong u Blei ka don hapoh jong phi." [1]

Bad U la ong ha la ki synran:

"Ki ïa kin poi haba phin kwah ban ïohi ïa ka-

(1) Ka hima jong u Blei ka la sdang da ka jingwan jong u Krist. Kito kiba pdiang ïa U ki ïoh bynta ha ka hima jong U-

wei ka sngi jong u Khun u briew: bad phin ym ïohi satia. Bad kin ong ha phi: 'Khmih hangne, bad hangtai.' Wat leit, lymne bud: naba kumba ka leilieh ka thaba napoh ka bneng sha kiwei pat ki bynta kiba don hapoh ka bneng, kumta u Khun u briew ruh Un long ha ka sngi jong U. Hynrei U dei shuwa ban shah bun kiei kiei, bad ba yn kyntait da kane ka pateng. Bad kumba ka la jia ha ki sngi jong u Noa, kumta ruh kan long ha ki sngi jong u Khun u briew. Ki la ïabam bad ïadih, ki la kyntiew-kurim bad pynkyntiew-kurim, haduh kata ka sngi ba u Noa u la rung hapoh ka ïng-lieng, bad ka jingshlei-um ka la wan bad ka la pynjot ïa baroh. Kumjuh kumba ka la jia ha ki sngi jong u Lot, ki la bam bad la dih, ki la thied bad la die, ki la thung bad la tei. Bad ha kata ka sngi ba u Lot u la mih noh na Sodom, ka la slap da ka ding bad u kyndok na bneng, bad ka la pynjot baroh khoit. Kumjuh hi kan long ha kata ka sngi haba yn pynpaw ïa u Khun u briew. Ha kata ka por, uto uba don halor ïng, bad ki mar-ki-mata jong u hapoh ïng, to un ym hiar ban leit shim ïa ki ; bad uto uba ha lyngkha kumjuh, to un ym leit phai. To kynmaw ïa ka tnga jong u Lot. Jar uban wad ban pynim ïa la ka mynsiem, un duh ïa ka; bad jar uban duh ïa ka, un pynim ïa ka. Nga ong ha phi, ha kata ka miet kin don arngut ha kawei ka jynthiah; ïa uwei yn shim noh bad ïa uwei pat yn ïehnoh. Arngut ki kynthei kin ïatylliat lang; ïa kawei yn shim noh bad ïa kawei pat yn ïehnoh. Arngut ha lyngkha; ïa uwei yn shim noh bad ïa uwei pat yn ïehnoh."

Haba ki phai-ktien, ki ong ha U :

"Ko Trai, shano?

U la ong ha ki:
"Kat haba don ka met[1], hangta ki pukni ruh kin ïalang."

224. Ka pharshi shaphang u nongbishar bymhok bad ka 'riewkynthei. *Lk. 18: 1-8.*

Te U la kren ruh kawei ka pharshi ha ki, ba dei ban duai borabor bad ban ym thait, U ong:
"Ha kawei ka nongbah, la don uwei u nongbishar ubym sheptieng Blei bad ubym suitñiew briew. Ha kata ka nongbah, la don ruh kawei ka 'riewkynthei; bad ka la wan ha u, ka ong: 'To bishar hok ïa nga na u nongshun jong nga'. Hynrei slem-slem um shym la treh. Te hadien u la ong ha lade hi: 'La ngam tieng Blei, lymne suitñiew briew, pynban namarba kane ka 'riewkynthei ka thlia ïa nga, ngan bishar hok ïa ka, ïoh da kaba ka ïai-wan jyndei ka pynsngewkyllut ïa nga."
Bad u Trai U la ong:
"Sngap kumno u nongbishar bymhok u ong. Te u Blei, hato Un ym bishar hok ïa kiba la jied la jong, kiba pyrta ïa U bad sngi bad miet, bad Un tud na ka bynta jong ki? Nga ong ha phi Un bishar hok ïa ki shisyndon. Hynrei haba u Khun u briew U wan, phi tharai Un shem ïa ka jingngeit ha ka pyrthei?"

(1) Ka met-ïap.

225. Ka Pharshi shaphang u Pharisi bad u Nong-khrong. *Lk. 18: 9-14.*

Tė ha kito kiba la shaniah ha lade kum ki ba-hok, bad kiba ibeiñ ïa kiwei pat, U la kren ruh ïa kane ka pharshi :

"Arngut ki briew ki la kiew ha ka tempel ban duai : uwei u Pharisi bad uwei pat u nongap-khrong.[1] Uta u Pharisi da kaba ïeng u la duai ha lade kumne: 'Ko Blei, nga ainguh ïa Me ba ngam long kum kiwei pat ki briew, ki nongleh-ju-bor, ki bymhok, ki baklim, kumba long une u nongap-khrong. Nga shah-jingit arsien shitaïew. Nga ai ka bashiphew na kiei kiei baroh ba nga don.' Bad uta u nongap-khrong pat da kaba ïeng sha jngai, khlem khmied wat ïa la ki khmat sha bneng: hynrei u la tied ïa la ka shadem, u ong: 'A Blei, to isynei ïa nga u nongpop.' Nga ong ha phi, une u la leit sha la ïng uba ksan ban ïa uta uwei; naba baroh uba pynkhraw ïa lade yn pyn-rit, bad uba pynrit ïa lade, yn pynkhraw."

226. Ha Peria. – Ka Jingteh-shongkurim bymlait shuh. *Mk. 19: 1-12. Mk. 10:1-12.*

Te ka la jia ba haba u Jisu U la kut kine ki jingkren, U la leit noh na Galileïa, bad U la wan sha ki thaiñ ka Judia, sha shiliang ka Jordan; bad

(1) Kine ki long hi ki Ju, kiba lum ïa ka khajna, ïa ka bai-musur bad ïa ka khrong-ka-dan baroh, kiba trei hapoh ki Patsha Roman. Te khnang ban dup kham ïoh myntoi shibun, ki ban-bor ïa ki briew baroh; bad dei na kane ka daw ba ki para-Ju hi ki isih ïa ki bad ki kheiñ ïa ki kum ki nongpop.

ki paidbah ki la ïalum biang sha U, bad bun ki paidbah-paidsan ki la bud ïa U. Bad kumba U la ju leh, U la hikai biang ïa ki, bad U la pynkoit ïa ki hangta.

Te ki Pharisi ki la wan ha U ban tynjuh ïa U, ki ong:

"Ka bit ïa u briew ban pyllait noh ïa la ka tnga na kano kano ka daw?"

Bad U la jubab bad U la ong:

"U Moses u hukum aïu ïa phi?"

Bad ki la ong:

"U Moses u la shah ban thoh ka kot ïaphet-tnga, bad ban pyllait."

Hynrei u Jisu U la ong ha ki:

"Phim shym la pule ba Uta Uba la thaw ïa u briew naduh ba sdang, U la thaw ïa ki, shynrang bad kynthei? Bad U la ong: 'Na ka bynta kane, u briew un ïehnoh ïa u kpa bad ka kmie bad un sah bad la ka tnga, bad baroh arngut kin long kawei ka doh.' (Gen. 2 : 24). Namarkata, mynta kim long ar, hynrei tang kawei ka doh. Namarkata, ïa kaba u Blei U la pynïasoh, u briew un ym pynkhlad."

Ki la ong ha U:

"Te balei u Moses pat u la hukum ban ai ïa ka kot ïaphet-tnga, bad ban pyllait?"

U ong ha ki:

"Namar ka jingeh dohnud jong phi u Moses u la shah ïa phi ban pyllait noh ïa ki tnga jong phi: hynrei naduh ka basdang kam shym long kumta. Bad Nga ong ha phi, ba uno uno uban pyllait noh ïa la ka tnga, lait na ka daw ka jingklim, bad un leit da kawei pat, u klim; bad uta uban leit ïa kata kaba la pyllait, u klim."

Ynda ha ïng, ki synran jong U ki la kylli biang

ha U ïa kata kajuh. Bad U la ong ha ki :

"Uno uno uban pyllait noh ïa la ka tnga bad uban leit da kawei pat, u klim halor jong ka. Bad lada ka tnga ka pyllait ïa la u tnga, bad ka ïapoi bad uwei pat, ka klim."

Te ki synran jong U ki la ong ha U :

"Lada ka jinglong jong u briew bad la ka tnga ka long kumta, kam donkam ban poikha-poiman."

U la ong ha ki :

"Ym baroh khoit ki shemphang ïa kane ka ktien, lait-tang kito ha kiba la ai. Namar don ki ïunok ïa kiba la kha kumta naduh kpoh ka kmie; bad don ki ïunok ïa kiba la pynlong da ki briew; bad don ki ïunok kiba la pynlong ïunok ïa lade na ka bynta ka hima ki bneng. [1] Jar uba lah ban shim, u mat shim ïa ka."

227. U Krist U kyrkhu ïa ki khynnah.

Mt. 19:13-15. Mk. 10:13-18. Lk. 18:15-17.

Te ki la wanlam ha U ïa ki khynnah-rit, ba Un dup ktah ïa ki, ba Un dup buh ïa la ki kti halor jong ki, bad dup duai. Hynrei ki synran ki la mai ïa kita ki nongwanlam. Haba u Jisu U la ïohi ïa kata, U la sngewsih shibun, bad haba U la khot lang ïa ki, U ong ha ki :

"To shah ïa ki khynnah-rit ban wan sha Nga, bad wat khang ïa ki. Namar ka hima jong u Blei ka long kum ïa kita. Shisha Nga ong ha phi, jar ubym pdiang ïa ka hima jong u Blei kum u khyn-

(1) Ki ïunok na ka bynta ki hima ka bneng dei kito ki briew kiba kiar ïa lade na ka jingthrew ka doh bad kiba pynkyntang ïa lade ha u Blei, kum ki riewniam bad ki lyngdoh.

nah-rit, un ym rung ha ka."

Te da kaba kdup ïa ki, bad da kaba buh ïa la ki kti halor jong ki, U la kyrkhu ïa ki. Bad U la leit noh nangta.

228. U Samla bariewspah.

Mt. 19:16-22. Mk. 10:17-22. Lk. 18:18-23.

Bad haba U dang mih sha lynti, hakhmih uwei u samla, u nongsynshar, u la mareh sha U, bad u la dem-khohsiew ha khmat jong U, bad u la kylli ïa U :

"Ko Nonghikai babha, kaei ka babha ngan leh ba ngan dup ïoh ïa ka jingim bymjukut?"

Bad u Jisu U la ong ha u :

"Balei me kylli ha Nga shaphang ka babha? Balei me khot ïa Nga u babha? Ym don u babha lait-tang u Blei marwei. Hynrei lada me kwah ban rung ha ka jingim, to sumar ïa ki hukum."

U ong ha U :

"Kino?"

U Jisu pat U la ong:

"Me tip ïa ki hukum : Wat klim, wat pynïap, wat tuh, wat sakhi lamler, wat leh klop, burom ïa la u kpa bad ka kmie, bad to ïeid ïa la u paramar-jan kumba ïa lade hi."

Hynrei u phai-ktien, u la ong ha U :

"Ko Nonghikai, ïa kine baroh nga la sumar naduh nga dang khynnah, te sa aïu pat nga dang duna?"

Haba u Jisu u la peit ïa u, U la i-ïeid ïa u, bad U la ong ha u :

"Kawei me dang duna. Lada me kwah ban

long u bajanai, khie, die kat kaba me don, bad to ai ha ki baduk, bad men don ka jingkynshew ha bneng; bad to wan, to bud ïa Nga."

Uta u samla u la sngewkhuslai ïa kata ka ktien bad u la leit noh da kaba sngewsih, namar u la long u bariewspah shibun."

229. Ka Jingmynsaw jong ka spah. Ka bainong jong ka Jingkyrduh.

Mt. 19:23-30. Mk. 10:23-31. Lk. 18:24-30.

Te haba u Jisu U ïohi ïa u ba u sngewsih, bad haba U peit sawdong, U ong ha la ki synran :

"Shisha Nga ong ha phi, katno ka long ka ba-eh ïa kito kiba don spah, ban rung ha ka hima jong u Blei!"

Bad ki synran ki la sngewkyndit ïa kita ki ktien jong U. Hynrei u Jisu U la phai-ktien biang U la ong ha ki :

"Ko khun, Nga ong biang ha phi, katno ka long ka ba-eh ïa kito kiba shaniah ha ki spah, ban rung ha ka hima jong u Blei! Naba ka kham jem ïa ka ut ban bsut lyngba ïa i thliew thyrnia ban ïa u 'riewspah ban rung hapoh ka hima jong u Blei."

Ma-ki ki la nang sngewphylla, ki ïa-ong paraki hi :

"Te mano ba lah ban lait-im?"

Bad u Jisu haba U peit ïa ki, U ong :

"Ha ki briew kam lah long : hynrei ym ha u Blei. Namar ha u Blei kiei kiei baroh, kiba lah suda."

Kumta u Petrus u phai-ktien, u la ong ha U :

"Khmih, ngi la ïehnoh ïa kiei-kiei baroh, bad ngi la bud ïa Me : namarkata, ngin ïoh aïu?"

U Jisu pat U la ong ha ki:
"Shisha Nga ong ha phi, ba maphi, kiba la ïabud ïa Nga, ha ka jingkha thymmai[1] haba u Khun u briew Un shong ha ka khet jong ka burom syiem la jong, maphi ruh phin ïashong ha ki khat-ar khet, phi ïabishar ïa ki khat-ar jait Israel. Bad baroh uba ïehnoh ïa la ka ïng-ka-sem, ne ki hymmen-ki-para, shynrang ne kynthei, ne ïa u kpa ne ïa ka kmie, ne ïa ka tnga, ne ïa ki khun, ne ïa ka bri-ka-khyndew na ka bynta ka kyrteng jong Nga bad na ka bynta ka Gospel, bad na ka bynta ka hima jong u Blei, un ïoh mynta ha kane ka pyrthei shispah shah: ki ïng-ki-sem, ki hymmen-para, shynrang bad kynthei, bad ki kmie, bad ki khun, bad ki bri-ki-khyndew, lem bad ki jingbanbeiñ: bad ha ka pyrthei kaban wan, ka jingïm bymjukut. Hynrei bun ki banyngkong kin khatduh: bad ki bakhatduh kin nyngkong."

230. Ka pharshi shaphang ki nongtrei ha ka brisoh. *Mt. 20 : 1-16.*

"Ka hima bneng ka syrïem ïa u trai-ïng, uba mih la dang step phyrngap ban wer nongtrei ha la ka brisohwaiñ. Te ynda u la ïakut bad ki nongbylla shi-denar shisngi, u la phah ïa ki sha la ka brisoh. Haba u la leit biang kum ha ka kynta balai[2] u la ïohi ïa kiwei pat kiba ïeng jaipdeh ha ka jaka ïew, bad u la ong ha ki: 'To khie maphi

(1) Ha ka jingwai ka pyrthei, haba u Blei un pynthymmai nadong-shadong.

(2) Kumba 9 baje mynstep. Ki Ju ki kheiñ 12 kynta shisngi naduh ba mih haduh ban da sep ka sngi.

ruh sha ka brisoh jong nga, bad ngan ai ha phi katba dei hok.' Ki ruh ki la leit. Te u la mih biang kum ha ka kynta ba-hynriew [1] bad ba-khyndai [2] bad u la leh kumjuh. Kum ha ka kynta ba-khatwei [3] u la mih biang, bad u la ïakynduh ïa kiwei pat kiba ïaïeng, bad u ong ha ki : 'Balei phi ïeng jaipdeh hangne baroh shisngi?' Ki ong ha u : 'Namar ym don ba wer ïa ngi.' U ong ha ki : 'To khie maphi ruh sha ka brisoh jong nga.' Te ynda la janmiet u trai brisoh u ong ha la u sordar : 'To khot ïa ki nongtrei bad to sam bainong ïa ki, da kaba sdang na kiba khatduh sha ki banyngkong.' Kumta haba la wan kita kiba la poi kumba khatwei baje, ki la ïoh uwei-uwei mar shi-denar. Te ki wan ki banyngkong ruh, kiba la pyrkhat ban ïoh tam, hynrei ki ruh ki la ïoh uwei-uwei mar shi-denar. Bad haba ki la shim, ki la khñium ïa u traiïng, ki ong: 'Kine ki bakhatduh ki la trei tang shikynta, bad me la pynryngkat ïa ki bad ngi, kiba la shah ïa ka khia-ka-shon jong ka sngi bad ka shitka-syang?" U pat u phai-ktien ha uwei na ki, u la ong : 'Ko lok, ngam leh bymhok ïa me : mem shym la ïakut bad nga shi-denar? To shim ïa la ka jong bad to leit noh: hynrei nga kwah ban ai ïa une u bakhatduh ruh kumba ai ïa me. Ne, kam bit ba ngan leh kumba nga kwah? Hato ka khmat jong me ka suh 'matdong, namar nga long u babha?' Kumta ki bakhatduh kin nyngkong, bad ki banyngkong kin khatduh. Naba shibun la khot, hynrei khyndiat la jied."

(1) Kumba shiteng sngi.
(2) Kumba lai baje janmiet.
(3) Kumba 5 baje janmiet shuwa ban sep ka sngi.

231. Hajan Jerusalem. Ka jingïathuhlypa ka balai shaphang ka jingshah-shitom.
Mt. 20:17-19. Mk. 10:32-34. Lk. 18:31-34.

Te ki la don ha lynti, ki dang ïakiew sha Jerusalem; bad u Jisu U la ïaid hakhmat jong ki, bad ki la sngewkyndit: bad ki ïabud, ki la sheptieng. Bad haba U la shim kyrpang biang ïa ki khatar ngut, U la sdang ban ïathuh ha ki ïa kiei-kiei kiban jia ha U, U ong:

"Naba hakhmih, ngi ïakiew sha Jerusalem, bad yn pyndep ïa kiei-kiei baroh kiba la thoh da ki nongïathuhlypa shaphang u Khun jong u briew, bad ïa u Khun u briew yn aiti ha ki rangbah lyngdoh bad ki nongthoh bad ki tymmen-ki-san, bad kin pynrem ïa U ban ïap, bad kin aiti ïa U ha ki jentil. Bad kin rkhie-beiñ ïa U, bad bynthiew ïa U, bad sympat ïa U. Bad ynda ki la lah sympat ïa U, kin pynïap ïa U; bad ha ka sngi balai Un mih-pat."

232. Ka jingkwah pawkhmat jong ki khun u Sebedi. *Mt. 20:20-28. Mk. 10:35-45.*

Te u Jakob bad u Ïoannis, ki khun jong u Sebedi, ki la wan ha U, ki ong:

"Ko Nonghikai, ngi kwah ba Men leh ha ngi. kat ïa kaba ngin pan."

Hynrei U la ong ha ki:

"Aïu phi kwah ba Ngan leh na ka bynta jong phi?"

Ynda kumta ka kmie jong ki khun u Sebedi ka la wan ha U, ka dem ngon bad ka pan eiei na

U. U la ong ha ka:
"Pha kwah aïu?"
Ka la ong ha U.
"Ong ba kine ki khun jong nga arngut kin shong ha ka hima jong Me, uwei ha kamon jong Me bad uwei pat ha kadiang."
Te u Jakob bad u Ïoannis ki la ong:
"To ai ha ngi ba ngin dup ïoh shong uwei ha kamon jong Me bad uwei pat ha kadiang jong Me, ha ka burom jong Me."
U Jisu pat U la ong ha ki:
"Phim tip aïu phi pan. Phi lah ban dih ïa ka khuri na kaba Ngan dih ma-Nga? Ne ba yn pynbaptis da ka baptisma kaba yn pynbaptis ïa Nga?"
Hynrei ki la ong ha U:
"Ngi lah."
Bad u Jisu U la ong ha ki:
"Shisha phin dih ïa ka khuri kaba Nga hi Ngan dih; bad da ka baptisma kaba yn pynbaptis ïa Nga, yn pynpabtis ïa phi; hynrei ban shong ha kamon jong Nga ne ha kadiang jong Nga, kam shong ha Nga ban ai ïa phi, hynrei ïa kita ïa kiba la pynkhreh da u Kpa jong Nga."
Haba ki shiphew ngut ki la ïohsngew ki la sdang ban bitar ïa kita arngut shipara, u Jakob bad u Ïoannis. Hynrei U Jisu haba u la khot ïa ki, U ong ha ki:
"Phi tip ba kito kiba imat ba ki synshar ïa ki jentil, ki leh trai-khlieh ïa ki; bad ki bakhraw-batri jong ki, ki don bor halor jong ki. Hynrei kam long kumta hapdeng jong phi: hynrei uno-uno uba kwah ban long kham khraw hapdeng jong phi, un long u shakri jong phi. Bad uno-uno uban kwah long nyngkong hapdeng jong phi, un long u sha-

kri jong ki baroh khoit. Naba u Khun u briew ruh Um shym wan ba yn dup shakri ïa U, hynrei ba Un dup shakri, bad dup ai ïa la ka jingim–ka jingsiewspah na ka bynta kiba bun."

233. U Krist U wan ha Jerikho bad u Sakheus u pdiang sngewbha ïa U.

Mk. 10:46. Lk. 18:35-37; 19:1-10.

Te ka la jia, haba U la poi hajan Jerikho, ba uwei u matlah, u khun jong u Timeus, u Bartimeus, u la shong ap-khrong harud lynti. Te haba u ïohsngew ïa u paidbah ba u ïa-ïaid, u la kylli : ba leh aïu. Te ki la ïathuh ha u ba u Jisu Nasaret U dang ïaid. Bad ki la poi ha Jerikho. Bad haba U la rung, U ïaid lyngba ïa ka Jerikho. Te hakhmih uwei u briew uba kyrteng u Sakheus, uba la long ruh u rangbáh jong ki nongap-khrong bad u bariewspah; bad u la kwah ban ïohi ïa u Jisu, ba dei uno : bad um shym lah na ka bynta uta u paidbah, namar u la long u balyngkot rynïeng. Te da kaba mareh sha khmat, u la kiew halor u dieng dumbur, ba un dup ïohi ïa U : namar Un sa ïaid nangta. Te haba u Jisu U la poi ha kata ka jaka, U la khmied, U la ïohi ïa u bad U la ong ha u :

"Ko Sakheus, to hiar kloi-kloi : namar mynta ka sngi ka dei ba Ngan sah ha ïng jong me."

Te u la hiar pynkloi bad u la pdiang ïa U da kaba kmen. Bad haba baroh ki la ïohi, ki la ïakhñium, ki ong ba U la leit ban sah sngewbha bad u 'riew-pop. Hynrei u Sakheus, u ïeng, u la ong ha u Trai :

"Hakhmih, shiteng na kiei-kiei jong nga, nga

ai ha ki baduk, ko Trai; bad lada nga la leh klop eiei ïa uno-uno, nga siew pat sawshah."

U Jisu U la ong ha u:

"Mynta ka sngi ka jingpynim ha kane ka ïng ka la wan, namar ma-u ruh u long u khun jong u Abraham. Naba u Khun u briew U wan ban wad bad ban pynim ia kaba la jot."

234. Ka pharshi shaphang ki Sbai-rupa[1]

Lk. 19:11-28.

Katba ki dang ïasngap ïa kine kiei kiei, U la bteng ktien bad U la kren kawei ka pharshi, naba U la poi hajan Jerusalem, bad namarba ki la pyrkhat ba shen yn sa pynpaw ïa ka hima jong U Blei, kumta U la ong:

"Uwei u bakhraw-batri u la leit sha ka ri bajngai, ban shimti ha lade ïa ka hima bad ban wan phai-biang. Te haba u la khot ïa la ki shiphew ngut ki shakri, u la ai ha ki shiphew tylli ki sbairupa bad u la ong ha ki: 'To kha-ï haduh ba ngan da wan.' Hynrei ki para-shnong jong u ki la isih ïa u: bad ki la phah ïa ki nonglamktien nadien jong u, ki ong: 'Ngim kwah ïa une ba un synshar halor jong ngi.' Te ka la jia ba u la wan-phai biang, ynda u la shim ia ka hima; bad u la hukum ban khot ia kito ki shakri, ha kiba u la ai ïa ka tyngka; ba un dup tip katno uwei-uwei u la ïohnong da kaba khaï. Te u banyngkong u la wan, u ong: 'Ko Trai, ka sbai-rupa jong me ka la kamai shi-

(1) Ka *Mna*, ka tyngka Grik kaba long kumba 50 Tyngka.

phew tylli ki sbai-rupa.' Bad u la ong ha u: 'Shabas, shakri babha! Naba me la long uba lah ban shaniah ha iba khyndiat, men ïoh bor halor shiphew tylli ki shnong.' Bad u ba-ar u la wan, u ong: 'Ko Trai, ka sbai-rupa jong me ka la pynman san tylli ki sbai-rupa.' Bad u la ong ha u: 'Me ruh, to ïoh halor san tylli ki shnong.' Bad uwei pat u la wan, u ong: 'Ko Trai, khmih kane ka sbai-rupa jong me, kaba nga la song khop ha ka jaiñrumar: namar nga la khaweit ïa me, naba me long u briew u bapyrkhing: me shim ïa kaba mem shym la buh, bad me ot ïa kaba mem shym la bet.' U ong ha u: 'Na ka shyntur jong me hi nga bishar ïa me, ko shakri bymman. Me tip ba nga long u briew u bapyrkhing, uba shim ïa kaba ngam shym la buh, bad uba ot ïa kaba ngam shym la bet; te balei mem shym la ai ïa ka tyngka jong nga ha ka ïng-buh-tyngka, ba haba nga wan ngan ïoh ïa kata lem bad ka sut de? Te u la ong ha kita kiba ïa-ïeng hajan: 'Knieh noh na u ïa ka sbai-rupa, bad to ai ha uto uba don shiphew sbai-rupa.' Te ki la ong ha u: 'Ko Trai, u don shiphew sbai-rupa.' Hynrei nga ong ha phi, ba ha u briew baroh uba don, yn nang ai shuh bad un nang pahuh-pahai; hynrei na uta ubym don, wat ïa kaba u don yn knieh noh na u. Bad ïa kito ki nongshun jong nga pat kibym shym la kwah ba ngan synshar halor jong ki, to wanlam hangne; bad to pynïap hakhmat jong nga."

Te ynda U la kren ïa kine kiei-kiei, u la ïaid ha phang, u kiew sha Jerusalem.

235. La pynkoit arngut ki matlah.
Mt. 20:29-34. Mk. 10:46-52. Lk. 18:38-43.

Te haba u dang mih noh na Jerikho bad la ki synran bad u paidbah babun, hakhmih u khun jong u Timeus, u Bartimeus bad uwei pat u matlah, ki la shong pan khrong harud lynti. Bad haba ki la ïohsngew ba dei u Jisu Nasaret Uba ïaid nangta, ki la sdang ban pyrta, ki ong :

"Ko Jisu, ko khun u Dabid, to isynei ia ngi."

Te bun ki la kynhied ïa ki ba kin dup sngap jar. Hynrei ki la nang kham pyrta jam pynban, ki ong :

"Ko Trai, ko khun u Dabid, to isynei ïa ngi."

Te U Jisu U la ïeng bad U la ong :

"To khot ïa ki."

Bad ki la khot ïa kita ki matlah, ki ong ha ki :

"To kmen : ïeng joit, U khot ïa phi."

Te u Bartimeus, u bret bak la ka jaiñkup, u ïeng joit, (bad uta uwei pat u matlah u la bud ïa u) bad ki la wan ha u Jisu. Bad u Jisu U kren ha ki, U la ong :

"Phi kwah ba Ngan leh aïu ïa phi?"

Kita ki matlah ki la ong ha U :

"Rabboni [1], ban dup imat."

Bad u Jisu U la isynei ïa ki, U la ktah ïa ki khmat jong ki bad U la ong ha ki :

"To leit, ka jingngeit jong phi ka la pynkoit ïa phi."

Te markumta hi ki la imat bad ki la ïabud ïa U ha kata ka lynti, ki pyndonburom ïa u Blei. Bad uta u paid baroh haba u la ïohi, u la ïaroh ïa u Blei.

(1) Kaba mut: Ko Nonghikai jong nga.

236. Ha Bethania. Ka Maria ka pynsleh ïa u Trai.
Mt. 26:6-13 Mk. 14:3-9. Ioan. 12:1-11.

Namarkata, hynriew sngi shuwa ka Paskha, U Jisu U la wan sha Bethnia, ha kaba u Lasarus u la lah ïap, ïa uba U Jisu U la pynmih pat. Te ki la pynlong hangta ka jingkhawai-miet na ka bynta jong U, ha ïng jong u Simon uba pang ñianglyngkut, bad ka Martha ka la pynkhreh-pynkhrum; u Lasarus pat u la long uwei na kita kiba shong-bam lem bad U. Kumta ka Maria ka la shim shi-teng ser ka jynsleh 'batshreng-iwbih banylla, bakordor, bad ka la pynsleh ïa ki kjat jong u Jisu, bad ka la ñiad ia ki kjat jong U da la u shñiuh, bad haba ka la pynpait ïa i kum-mawpleit, ka la theh halor ka khlieh jong U katba U dang shongbam. Bad la pyndap ia kata ka ïng da ka jingiwbih jong kata ka jynsleh. Te uwei na ki synran jong U, u Judas Iskariot, uta uban sa shetkylla ïa U, u la ong :

"Balei ba ym shym la die ïa kane ka jingsleh laispah denar bad ym shym la ai ïa ki baduk?"

Hynrei u la ong ïa kane, ym namarba u kitkhia ïa ki baduk, hynrei naba u la long u myntuh, bad ba u don u 'saipan, u kieng ïa kito kiei-kiei kiba la thep hapoh. Bad katto katne na ki synran haba ïohi ïa kata, ki la sngewbitar ha lade, bad ki la ong :

"Balei ba pynlehnoh-ei ïa kane ka jynsleh? Naba ïa kane ka jynsleh yn jin da la lah die palat laispah denar bad jin da la ai ha ki baduk."

Bad ki la iakhñium ïa ka. Hynrei u Jisu U la ong :

"Ïehnoh ïa ka, balei phi thlia ia ka? Ka la leh

ïa Nga ka kam babha. Naba man ka sngi phi don bad phi ïa ki baduk : bad haba phi kwah phi lah ban leh bha ïa ki; hynrei ïa Nga phim don man ka sngi. Kane ka la leh katba kot la ka bor : ka la wan lypa ban pynsleh ïa ka met jong Nga na ka bynta ban tep. Namar da kaba theh ïa kane ka jynsleh ha ka met jong Nga, ka leh na ka bynta ban tep ïa Nga. Shisha Nga ong ha phi, kat shaba yn ïalap ïa kane ka Gospel ha satlak ka pyrthei, yn ïathuh ruh ïa kaba kane ka la leh ban sah-kynmaw ïa ka."

Namarkata u paidbah Ju babun u la tip ba U don hangta. Bad ki la wan, ym tang na ka bynta u Jisu hi, hynrei ba kin dup ïohi ïa u Lasarus, ïa uba U la pynmihpat na ki baïap. Te ki rangbah lyngdoh ki la ïapyrkhat ban dup pynïap noh ïa u Lasarus ruh : naba bun, na ka daw jong u, ki la khlad noh na ki Ju, bad ki la ngeit ha u Jisu.

KA BYNTA KA BALAÏ

KA JINGUṘLONG

KA LYNNONG I

KA JINGSDANG JONG KI JINGSHAHSHITOM

1. Ka sngi nyngkong jong ka taïew, 10 tarik u bnai Nisan[1].

237. U Jisu U rung ha Jerusalem.

Mt. 21:1-9. Mk. 11:1-10. Lk19:29-40. Ioan. 12:12-19

Ha ka sngi kaba bud, haba ki la poi hajan Jerusalem, bad ki la wan ha Betphaje, ha u Lum Olib, u Jisu U la phah arngut ki synran, U ong ha ki:

"To leit sha ka shnong kaba hamar pyrshah jong phi, bad shisyndon haba phi rung, phin lap kawei ka kada ba la teh, ryngkat bad u khun jong ka, ha uba ym pat ju shong briew. To loit ïa u bad to wanlam sha Nga. Bad lada uno-uno u briew u ong eiei ïa phi: 'Phi leh aïu? Balei phi pyllait ïa u?' To ong: 'U Trai u donkam ïa ki'; bad shisyndon un phah ïa ki."

Bad kita ïa kiba la phah, ki la leit, bad ki la shem ïa u khun kada uba ïeng, ba la teh ha-khmat phalor shabar ha lynti-bah. Katba ki dang ïalaw ïa uta u khun kada, ki trai, na kita kiba la ïeng

(1) U bnai jong ki Ju, uba long malu mala kum ha pdeng jong u 'Nai-lber bad Ïaïong.

hangta, ki la ong ha ki:
"Balei phi ïapyllait ïa u khun-kada?"
Ki pat ki la ong:
"Namarba u Trai u donkam ïa u".

Bad ki la shah ïa ki. Bad ki la wanlam ha u Jisu ïa kata ka kada bad ïa u khun-kada. Bad ynda ki la siang ïa la ki jaiñkup halor u khun-kada, ki la pynshong ïa u Jisu. Bad U la shong halor jong u. Te ïa kane baroh la leh ba yn pynurlong ïa kaba la kren da u nongïathuhlypa, uba ong: (*Sak.* 9.9.)

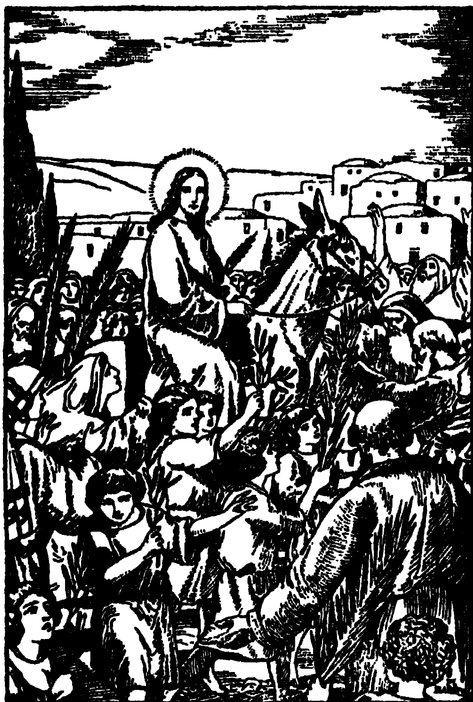
"To ïathuh ïa ka khun[1] jong ka Sion: Wat sheptieng. Hakhmih u Syiem jong pha U wan ha pha, u bajemnud, bad U shong halor ka kada, bad u khun-kada, u khun jong kaba la ju mlien ha ka lyngkor."

Ïa kine kiei-kiei ki synran jong U kim shym la shemphang mynshuwa; hynrei ynda la pyndonburom ïa u Jisu, ki sa ïakynmaw ba ïa kine kiei-kiei la thoh shaphang jong U, bad ki la leh ha U ïa kine kiei-kiei. Te katba U nang-leit, ki paidbah byllien ki la siang ha lynti ïa la ki jaiñkup. Bad kiwei pat ki la khyllad tnat-dieng na ki dieng bad ki la siang ha kata ka lynti. Te haba U la jan poi hajan pynnoh u Lum Olib, baroh ki paid synran ki la sdang da kaba kmen ban ïaroh ïa u Blei, da ka sur ka bajam, na ka bynta ki kam-bah baroh ba ki la ïohi. Te kita kiba ïaid haphang bad kita kiba ïabud, ki la pyrta, ki ong:

"Hosanna[1] ïa u Khun u David."

"Yn ïaroh ïa u Syiem Uba wan ha ka kyrteng

(1) Ka Jerusalem.
(1) Burom, Ïaroh.

" Hosanna, suk Uta Uba wan ha ka kyrteng jong u Trai, u Syiem ki Israel."

jong u Trai. Ka jingsuk ha bneng, bad ka burom sha jrong tam eh.

"Suk ka hima jong u kpa jong ngi u Dabid, kaba wan."

Te u paidbah byllien uba la wan sha kata ka sngi-burom, haba u la ïohsngew ba u Jisu U wan sha Jerusalem, ki la ïashim ïa ki tnat diengtlai, bad ki la mih ban leit-tan ïa U, bad ki la pyrta :

"Hosanna, suk Uta Uba wan ha ka kyrteng jong u Trai, u Syiem ki Israel."

Namarkata uta u paidbah uba la ïadon ryngkat bad U haba U la khot ïa u Lasarus na jyntep, u la ïasakhi. Na kata ruh u paidbah u la ïawan-tan ïa U : namar ki la ïohsngew ba U la leh ïa kane ka kam-bah. Namarkata ki pharisi ki la ïa-ong paraki hi.:

"Phi ïohi ba ngim lah leh eiei? Khmih, ka pyrthei ka bud ïa U."

Te katto-katne ki Pharisi napdeng u paidbah, ki la ong ha U :

"Ko Nonghikai, to mai ïa la ki synran."

U la ong ha ki :

"Nga ong ha phi, ba lada kine kin sngap, ki maw kin kyang shla."

238. U Trai U ïam na ka bynta ka Jerusalem *Lk. 19 : 41-44.*

Te haba U la poi hajan, haba ïohi ïa ka nongbah, U la ïam na ka bynta jong ka, U ong:

"A, lada pha ruh pha la tip, bad thik ha kane ka sngi jong pha, ïa kiei-kiei kiba long ïa ka jingsuk jong pha ! Hynrei mynta la buhrieh ïa ki

na ki khmat jong pha. Naba ki sngi kin wan ha pha, haba ki nongshun jong pha kin ker sawdong ïa pha da ki kharai, bad kin tawiar ïa pha, bad kin set-kut ïa pha na baroh ki liang, bad kin pynkhyllem ïa pha ha madan, bad ïa ki khun jong pha kiba shong ha pha; bad kin ym ïehnoh ha pha u maw halor u maw, naba pham shym la tip ïa ka samoi jong ka jingwan-jngoh ïa pha."[1]

239. U Krist U rung ha ka nongbah bad hapoh ka tempel. *Mt. 21:10-17. Mk. 11:11.*

Te haba U la rung ha Jerusalem, baroh kawei ka nongbah ka la khynwin, ki ïa-ong:

"Uei Une?"

Bad kita ki paidbah ki la ong:

"Une U long u Jisu, u Nongïathuhlypa na Nasaret ha Galileïa."

U Jisu U la rung ha ka tempel jong u Blei. Te ki matlah bad ki dkoh ki la ïawan ha U ha ka tempel: bad U la pynkoit ïa ki. Haba ki rangbah lyngdoh bad ki nongthoh ki la ïohi ïa ki kam phylla ba U la leh, bad ïa ki khynnah kiba ïapyrta ha ka tempel, bad ïa-ong: "Hosanna ïa u Khun u Dabid," ki la ïabitar lep, bad ki la ong ha U:

"Me ïohsngew aïu kine ki ong?"

Bad u Jisu U la ong ha ki:

"Hooid keiñ. Phim pat ju pule (Ps. 8:3): 'Na ki shyntur jong ki khunlung bad kiba dang buiñ, me la pynjanai ïa ka jingïaroh'?"

(1) Sawphew snem hadien, kane ka jingïathuhlypa basngew-shyrkhei ka la urlong ha ka kti jong ki Roman, ka kti jong u Bespasian bad u Titus, u khun jong u.

Bad u la ïehnoh ïa ki; bad ynda U la peit sawdong ïa kiei-kiei baroh, sa ba ka la premmiet artat, U la mih noh na ka 'nongbah, U la leit sha Bethania ryngkat bad ki khat-ar-ngut, bad U la sah hangta.

2. Ka sngi ba-ar jong ka taïew, 11 tarik u bnai Nisan.

240. U tim ïa u Dieng-dumbur.

Mt. 21:18-19. Mk. 11:12-14.

Kum lashai mynstep, haba ki la mih noh na Bethania, katba ki dang leit-phai sha ka 'nongbah, U la thngan. Bad haba U la ïohi na jngai ïa uwei u diengdumbur uba don sla, harud lynti, U la wan, ïoh tyndi-tynda Un shem eiei ha u. Bad haba U la poi ha u, Um shem eiei lait-tang ki sla: namar kam dei ka por soh-dumbur. Bad U la ong ha u :

"Junom yn ym don shuh uban bam-soh na me!"

Bad ki synran jong U ki la ïohsngew. Te uta u dieng-dumbur u la tram shisyndon.

241. U Krist U beh na tempel ïa ki nongdie-nongthied.

Mt. 21:12-13. Mk. 11:15-19. Lk. 19:45-48

Bad ki la poi ha Jerusalem. Bad haba U la rung hapoh tempel, U la sdang ban beh noh ïa kiba ïadie ïathied ha ka tempel, bad U la pyn-

kyllon ïa ki miej jong ki nongïapeiñ-sbai, bad ïa ki jynshong jong kito kiba die paro. Bad Um shym la shah ïano-ïano ruh ban rah khiew lyngba ïa ka tempel: bad U la hikai, U ong ha ki:

"Ym shym la thoh (*Is. 56:7*): Ba ïa ka ïng jong Nga yn khot ka ïng jingduai ïa ki jait bynriew baroh? Phi pat phi la pynlong ïa ka ka krem ki nongtuh." (*Jer. 7 : 11*).

Haba ki rangbah lyngdoh bad ki Nongthoh bad ki tymmen-ki-san jong u paidbah ki la ïohsngew ïa kata, ki la wad-lad kumno ban pynïap noh ïa U; namar ki la sheptieng ïa U bad kim shem satia aïu ba kin leh ïa U, naba u paidbah baroh u sngewphylla ïa ka jinghikai jong U. Bad U la hikai man ka sngi ha ka tempel. Bad haba la premmiet, U mih noh na ka nongbah.

242. Ki jentil kiba kwah ban ïohi ïa u Krist. *Ioan. 12:20-36.*

Te la don katto katne ki jentil napdeng kito kiba la wan ban mane ha ka sngi jingkhawai. Kine, namarkata, ki la wan ha u Philip, uba na Bethsaida jong ka Galileïa, ki la kyrpad ïa U ki ong:

"Ko kynrad, ngi kwah ban ïohi ïa u Jisu."

U Philip u leit bad u ïathuh ha u Andrias, u Andrias pat bad u Philip ki la ïathuh ha U Jisu. Hynrei u Jisu U la phai-ktien ïa ki, U ong:

"Ka por ka la poi ba yn pyndon-burom ïa U Khun u briew. Shisha, shisha, Nga ong ha phi, lymda u phniang jong u kew uba hap ha ka khyndew u ïap, u sah tang marwei hi. Hynrei lada u

ïap, u sei-soh shibun. Uta uba ïeid ïa la ka jingim, un duh ïa ka : bad uta uba ïsih ïa la ka jingim ha kane ka pyrthei, u ri ïa ka sha ka jingim bymjukut. Lada uno-uno u shakri ïa Nga, to un bud ïa Nga : bad hangta haba don ma-Nga, u shakri jong Nga ruh un don. Lada uno-uno u shakri ïa Nga, ïa u, U kpa jong Nga Un pyndonburomsurom. Mynta ka mynsiem jong Nga ka khuslai. Te Ngan ong aïu? 'Ko Pa, pyllait ïa Nga na kane ka por? Hynrei Nga la wan khnang na ka bynta kane ha kane ka por. Ko Pa, to pyndon-burom ïa ka kyrteng la jong."

Kumta ka sur ka la wan na bneng :

"Nga la pyndon-burom ïa Ka, bad Ngan pyndon-burom biang."

Namarkata uta u paidbah uba la ïeng bad la ïohsngew, u la ïa-ong ba la kyrhuh u pyrthat.

Kiwei pat ki la ong :

"U Angel u la kren ha U."

U Jisu U la phai-ktien bad U la ong."

"Kane ka sur ka wan, ym na ka bynta jong Nga, hynrei na ka bynta jong phi. Mynta ka long ka jingbishar ïa kane ka pyrthei : mynta ïa u syiem jong kane ka pyrthei yn shop noh shabar. Nga pat, lada kyntiew ïa Nga na ka khyndew, Ngan khring lut sha lade ïa kiei-kiei baroh."

(Te U la ong ïa kane, u saham ba Un ïap ka jingïap kaba kumno); u paidbah u la jubab ïa U :

"Ngi la ïohsngew na ka aiñ, (Ps. 109 : 4 ; Es. 37 : 25; Dan. 2 : 44; 7 : 14.) ba u Krist U ïai-sah junom; kumno Me pat Me ong : 'Dei ban kyntiew ïa U Khun u briew'? U-ei Une u Khun u briew?"

Namarkata u Jisu U la ong ha ki :

"Sa khyndiat por ka jingshai ka don bad phi.

To ïaid katba phi dang don ka jingshai, ba ka jingdum kan ym lap ïa phi; bad uta uba ïaid ha ka jingdum, um tip shano u poi. Katba phi dang don ka jingshai, to ngeit ha ka jingshai, ba phin dup long ki khun ka jingshai."

U Jisu U la kren ïa kine kiei-kiei; bad U la leit noh, bad U la buhrieh ïa lade na ki.

3. Ka sngi balai jong ka taïew, 12 tarik u bnai Nisan.

243. U dieng-dumbur ba-tram. Ka bor jong ka jingngeit bad jong ka jingduai.

Mt. 21:20-22. Mk. 11:20-26.

Bad haba ki la ïaid lyngba mynstep, ki la ïohi ïa u dieng-dumbur ba u la tyrkhong naduh tynrai. Haba ki synran ki la ïohi ki la lyngngoh, ki ong :

"Kumno u la tram shisyndon?"

Te u Petrus haba u la kynmaw, u la ong ha U :

"Ko Nonghikai, khmih, u dieng-dumbur uba Me tim, u la tram."

Bad u Jisu U phai-ktien, U ong ha ki :

"To don ïa ka jingngeit jong u Blei. Shisha Nga ong ha phi, lada phin don ka jingngeit, bad phin ym artatien, phin ym leh tang ïa kaba la jia ha u dieng-dumbur, hynrei uno-uno uban ong ha une u lum : 'To kynriah bad to noh ha duriaw,' bad un ym artatien ha la ka dohnud, hynrei un ngeit ba kat kaba un ong kan long, kan long ha u. Namarkata, Nga ong ha phi, kiei-kiei baroh kat ki-

ba phi pan da kaba duai, to ngeit ba phin ïoh, bad kin poi ha phi. Bad haba phin ïeng ban duai, to map, lada phi don eiei pyrshah ia uno-uno, ba u Kpa jong phi ruh, Uba ha bneng, Un dup map ïa ki pop jong phi."

244. "Da ka bor aïu,"
Mt. 21:23-27. Mk. 11:27-33. Lk. 20:1-8.

Bad ki la wan biang sha Jerusalem. Te haba U la rung hapoh ka tempel bad U la dang hikai ïa u paidbah bad ïalap ïa ka Gospel, ki rangbah lyngdoh bad ki Nongthoh ryngkat bad ki tymmen-ki-san ki la ïawan ha U, ki ong:

"To ïathuh ïa ngi, da ka bor aïu Me leh ïa kine kiei-kiei? Bad mano ba la ai ha Me ïa kane ka bor?"

U Jisu U phai-ktien, U la ong ha ki:

"Nga ruh Ngan kylli ïa phi kawei ka jingkylli; ïa kaba lada phin jubab ïa Nga, Nga ruh ngan ïathuh ïa phi da ka bor aïu Nga leh ïa kine kiei-kiei. Nangno ka baptisma jong u Ïoannis ka la long? Na bneng, ne na ki briew? Ïathuh ïa Nga."

Ki pat ki la ïasaid para-ki hi, ki ong:

"Lada ngin ong, na bneng, Un ong ha ngi, 'Te balei phim ngeit ïa u?' Lada ngin ong, na ki briew, ngi khaweit ïa u paidbah: naba baroh ki kheiñ ïa u Ïoannis kum u nongïathuhlypa."

Bad haba ki la jubab ïa u Jisu, ki la ong:

"Ngim tip, nangno."

U ruh U la ong ha ki:

"Nga ruh Ngam ïathuh ïa phi da ka bor aïu Nga leh ïa kine kiei kiei."

245. Ka pharshi shaphang arngut ki khun ba la phah sha ka brisoh. *Mt. 21:28-32.*

"Te phi pyrkhat kumno? Uwei u briew u la don arngut ki khun; bad haba u leit ha u banyngkong, u la ong: 'Ko khun, khie leit trei mynta ka sngi ha ka brisohwaiñ jong nga.' U pat u jubab, u ong: 'Ngam treh.' Hynrei hadien, u kylla jingmut, u leit. U leit ha uwei pat, u la ong kumjuh; uta u jubab, u la ong: 'Nga leit, kynrad' bad um shym leit: uno na kita arngut u la leh ïa ka mon jong u kpa?"

Ki la ong ha U:

"U banyngkong"

U Jisu U la ong ha ki :

"Shisha Nga ong ha phi, ba ki nongap-khrong bad ki nuti kin rung shuwa ïa phi ha ka hima bneng. Naba u Ïoannis u la wan sha phi ha ka lynti ka hok bad phim shym la ngeit ïa u. Hynrei ki nongap-khrong bad ki nuti ki la ngeit ïa u; phi pat haba phi ïohi, hadien phim shym la kyllajingmut, ba phin dup ngeit ha U."

246. Ka pharshi shaphang ka bri-soh.
Mt. 21:33-46. Mk. 12:1-12. Lk. 20:9-19.

"Sngap sa kawei pat ka pharshi: La don uwei u briew, u trai-ïng uba la thung ïa ka bri-sohwaiñ, bad u la ker sawdong ïa ka da ka jynker, bad u la tih ha ka kawei ka kor-khemsoh bad u la tei ka kut, bad u la ai-wai ha ki nongrep: bad u la leit noh sha kawei ka ri. Hynrei haba ka por-soh ka la jan, u la phah ïa la u shakri sha ki nongrep,

ba un leit shim ïa ki soh jong ka na kita ki nongrep. Maki pat ki la shim ïa u, ki la shoh bad ki la phah thylli. Te u la phah biang sha ki da uwei pat u shakri; bad ki la pynmynsaw ïa u na ka khlieh, bad ki la leh ibeiñ bad ki la phah thylli. Te u la phah biang sa da uwei pat, bad ki la pynïap ïa u. Te u la phah biang sa da kiwei pat ki shakri, kham bun ban ïa kiba mynshuwa : bad kita ki nongrep ki la ktah-kti ïa ki shakri jong u, ki la shoh ïa uwei, ki la pynïap ïa uwei bad ki la lynthem-maw ïa uwei pat. Khatduh khatwai, uta u trai-brisoh, ba u don sa uwei u khun ba u ïeid thepmynsiem, u la phah sha ki ïa la u khun, u ong : 'Kumno ngan leh? Ngan phah ïa u khun baïeid jong nga. Lehse haba kin ïohi ïa u, kin burom ïa u.' Hynrei kita ki nongrep haba ïohi ïa u khun ki la ong paraki hi: 'Une u long u nongïoh-pateng, ïa, ngin pynïap ïa u, ba ka jingïoh-pateng kan dup long ka jong ngi.' Bad haba ki la kem ïa u, ki la shop ïa u shabar ka brisoh, bad ki la pynïap ïa u. Namarkata haba uta u trai brisoh un wan, un leh aïu ïa kito ki nongrep? Un wan, bad un pynjot ïa kine ki nongrep bad un ai ïa ka brisoh ha kiwei pat, kiban ai ha u ïa ki soh ha ka porsoh."

Haba ïohsngew ïa kata, ki la ong ha U :

"U Blei Un ym ai kumta."[1]

Ma-U pat haba U peit ïa ki; U ong:

"Te ka jynthoh aïu kane? Phim pat ju pule ha ki jynthoh (Ps. 117 : 22-23) : 'U maw ïa uba ki

(1) Ki Ju ki la sngewthuh ba kane ka pharshi ka thew ïa ki hi. Dei maki bad ki longshuwa jong ki kiba la pynïap ïa ki nongïathuhlypa, ki shakri jong u Blei.

nongtei ki la kyntait, ïa une hi la pynlong u khlieh jong ka dong? U Trai U la leh ïa kane; bad ka long ka baphylla ha ki khmat jong ngi.' Namarkata Nga ong ha phi, ba yn shim noh na phi ïa ka hima jong u Blei bad yn ai ha ka jait bynriew ba pynseisoh ïa ka. Bad uno-uno uban hap ha une u maw, un pait: hynrei ha uba un hap, un pynlwet thiaw."

Bad haba ki rangbah lyngdoh bad ki Pharisi bad ki Nongthoh ki la ïohsngew ïa ki pharshi jong U, ki la tip ba U kren shaphang jong ki. Bad haba ki la wad-lad ban kem ïa U, na kata hi ka por, ki la khaweit ïa ki paidbah, naba ki kheiñ ïa U kum u Nongïathuhlypa.

247. Ka pharshi shaphang ka jingkhawai shongkurim jong u khun syiem. *Mt. 22:1-14.*

U Jisu U phai-ktien, U la kren biang ha ki da ki pharshi, U ong:

"Ka hima bneng ka syrïem ïa uwei u syiem uba pynlong ka jingkyntiew-kurim ïa la u khun. Bad u la phah ïa la ki shakri ban khot sha ka jingkyntiew-kurim ïa kito kiba la wer, bad kim treh wan. U la phah biang sa kiwei pat ki shakri, u ong : 'To ong ha kito kiba la wer : Hakhmih, nga la khreh ïa ka jingkhawai jong nga, la pynïap ïa ki masi jong nga bad ïa ki mrad ba la pynsngaid, bad baroh la khreh: Ale sha ka jingkyntiew-kurim.' Ki pat kim shym suitñiew, ki la leit noh uwei sha la bri, uwei pat sha la ka khaïpateng. Kiwei pat ki la kem ïa ki shakri jong u, ki la leh i-beiñ bad ki la pynïap ïa ki. Haba u syiem

u la ïohsngew, u la bitar bad da kaba phah ïa la ki shipai, u la pynduh khoit ia kita ki nongpynïapbriew, bad u la thang ïa ka shnong jong ki. Nangta u la ong ha ki shakri: 'Ïa ka jingkyntiew-kurim, hooid la khreh, hynrei kita ïa kiba la wer, kim long kiba dawa. Kumta to leit sha ki lad bad kat ïa kiba phi shem, to khot sha ka jingkyntiew-kurim. Bad ki shakri jong u ki la leit sha ki lynti, bad ki la lum baroh kat ïa kiba ki la ïakynduh, ki basniew bad ki babha; bad ka jingkyntiew-kurim ka la khapngiah da kiba ïashong-bam. Te u syiem u la rung ban peit ïa kita kiba shong-bam, bad u la ïohi hangta ïa u briew ubym shym kup ïa ka jaiñkup kyntiew-kurim. Bad u la ong ha u: 'Ko lok, kumno me rung hangne khlem don jaiñ-kup kyntiew-kurim?' Hynrei u la sngap la ka sngap. Te u syiem u la ong ha ki shakri: 'To khum ïa u bad kti bad kjat, to bret ïa u ha ka jingdum ba habar; hangta kan long ka jingïam bad ka jingkyryiat bniat. Naba shibun la khot, hynrei khyndiat la jied."

248. Ka khajna ha u Kaisar.

Mt. 22:15-22. Mk. 12:13-17. Lk. 20:20-26.

Te ki Pharisi ki la leit noh, ki la ïasylla ban dup ïoh kem-daw ïa U na ka jingkren jong U, ba kin ïoh aiti ïa U ha ka aiñ bad ka bor jong u lyngskor. Bad katba ki nang-ïathap, ki la phah sha U ïa ki synran la jong lem bad ki Herodian, ki nongsyntiat, kiban leh mynleh 'riewhok ïa lade. Bad ki la kylli ïa U, ki ong:

"Ko Nonghikai, ngi tip ba Me long u bashisha, bad Me kren bad Me hikai ïa kaba dei, bad Me

hikai ïa ka lynti jong u Blei ha ka jingshisha bad ba Mem ñiew-shilliang-khmat ïano-ïano ruh: namar Mem suidkhai ïa ka khmat jong ki briew. Ïathuh ïa ngi, namarkata, kumno Me pyrkhat, ka bit ne em ba ngin siew-khajna ha u Kaisar?"

Hynrei u Jisu U tip ïa ka jingsniew jong ki, U la ong:

"Ko arsap, balei phi tynjuh ïa Nga? Pyni ha Nga ïa ka sbai khajna."

Te ki la wanlam ha U ïa ka denar. Bad u Jisu U la ong ha ki:

"Kane ka dur bad ka jingthoh jong-no?"

Ki la ong ha U:

"Ka jong u Kaisar."

Te U la ong ha ki:

Namarkata, to ai ha u Kaisar ïa kiei kiei kiba dei ki jong u Kaisar: bad ha u Blei, ïa kiei-kiei kiba dei ki jong u Blei."

Te haba ïohsngew ïa kane, ki la sngewphylla ïa ka jubab jong U, bad kim shym lah kem-daw ïa ka ktien jong U hakhmat u paidbah, bad ki la sngap jar. Bad haba ki la ïehnoh ïa U, ki la leit noh.

249. Ka jingkylli ki Sadusi shaphang ka jingmih-pat. *Mt. 22:23-33. Mk. 12:18-27. Lk. 20:27-40.*

Ha kata ka sngi, katto-katne na ki Sadusi, kiba ong ba ym don jingmih-pat, ki la wan ha U bad ki la kylli ïa U, ki ong:

"Ko Nonghikai, u Moses u la thoh ha ngi (Deut. 25: 5-6): 'Lada u hymmen jongno-jongno uba don ka tnga u ïap noh bad une um don khun, u

para jong u un shim ïa ka tnga, bad un pynmih symbai ïa la u hymmen.' Te la don hynñiew ngut shipara hapdeng jong ngi: bad u banyngkong u la shong-kurim bad u la ïap khlem khun, bad u la iehnoh ïa la ka tnga ha la u para. Bad uba bud u la shongkurim ïa ka, bad u ruh u la ïap khlem khun. Bad u ba-lai u la shim ïa ka. Bad ha kajuh ka rukom baroh hynñiew ngut, bad kim shym ïohkhun, bad ki la ïap. Khatduh-khatwai kata ka briew ruh ka la ïap. Namarkata, ha ka jingmihpat kan long ka tnga jongno na ki? Namar baroh hynñiew ngut ki la ïoh ïa ka."

Bad u Jisu U la ong ha ki:

"Te kumta hato phim bakla, naba phim tip ïa ki jynthoh, lymne ïa ka bor jong u Blei? Ki khun jong kane ka pyrthei ki kyntiew-kurim, bad ki pynkyntiew-kurim: hynrei kito ïa kiba yn ñiew ba ki dawa ïa kata ka pyrthei bad ïa ka jingmihpat na ki baïap, kin ym pynkyntiew-kurim, lymne kyntiew-kurim. Namar kin ym lah shuh ban ïap: naba ki ïaryngkat ïa ki angel ha bneng, bad ki long ki khun jong u Blei, ba ki long ki khun jong ka jingmihpat. Te ba ki baïap ki mihpat da shisha, u Moses u la pyni ha uta u ñiutshiah, mynba u khot ïa u Trai: U Blei jong u Abraham, bad u Blei jong u Isaak, bad u Blei jong u Jakob (Eks. 3:6). Naba Um long u Blei jong ki baïap, hynrei jong ki ba-im; namar baroh ki im ha U."

Te katto katne na ki nongthoh ki phai-ktien, ki la ong ha U:

"Ko Nonghikai, Me la kren ïa kaba dei."

Naduh kata kim nud kylli eiei shuh ïa U.

250. Ka hukum bakhraw.

Mt. 22: 34-40. Mk. 12: 28-34.

Hynrei ki Pharisi, haba ki ïohsngew ba U la pynduh-nia ïa ki Sadusi, ki la ïalum lang. Te uwei na ki Nongthoh, u 'riew-said uba la ïohsngew ïa kiba ki ïasaid, bad uba tip ba U la jubab bha ïa ki, u la wan, u tynjuh ïa U, u la kylli ïa U ;

"Ko Nonghikai, kano ka hukum bakhraw tam ha ka aiñ bad ka banyngkong na baroh ?

U Jisu U la jubab ïa u :

"Ka banyngkong na ki hukum baroh ka long ; 'To sngap, ko Israel ; u Trai u Blei jong me U long Uwei u Blei, bad men ïeid ïa u Trai u Blei jong me naduh ka dohnud jong me baroh, bad naduh ka mynsiem jong me baroh, bad naduh ka jingmut jong me baroh, bad naduh ka bor jong me baroh.' (Deut. 6 : 5). Kane ka long ka hukum bakhraw tam bad ka banyngkong. Ka ba-ar pat, ka syrïem ïa kane : 'Men ïeid ïa la u paramarjan kumba ïa lade hi.' Ha kine ki hukum artylli, ka snoh ka aiñ baroh bad ki nongïathuhlypa."

Bad uta u Nongthoh u la ong ha U :

"Ñiuma, ko Nonghikai, Me la ong ka bashisha, ba don uwei u Blei, bad ym don uwei pat lait na U. Bad ba yn ïeid naduh ka dohnud baroh, naduh ka bor-pyrkhat baroh, bad naduh ka mynsiem baroh, bad naduh ka bor baroh ; bad ban ïeid ïa u paramarjan kumba ïa lade hi, ka long kham khraw ïa ki jingainguh-thang bad ki jingkñia baroh."

Bad haba u Jisu U ïohi ba u la jubab beit bha U la ong ha u :

"Mem jngai na ka hima jong u Blei."
Bad naduh kata ym don ba nud kylli shuh ïa U.

251. U Krist U long u Khun bad u Trai jong u Dabid. *Mt. 22:41-46. Mk. 12:35-37. Lk. 20:41-44.*

Katba ki Pharisi ki dang ïalang lang, u Jisu Uba dang hikai ha ka tempel U la kylli ïa ki, U ong:

"Phi pyrkhat kumno shaphang u Krist: U dei u Khun jongno?"

Ki la ong ha U:

"Jong u Dabid."

U la ong ha ki:

"Kumno pat u Dabid hi da u mynsiem, u khot Trai ïa U, u ong ha ka kitab ki Salm: *(Ps. 109 : 1)* U Trai u la ong ha u Trai jong nga, to shong ha kamon jong nga, haduh ba ngan da buh ïa ki nongshun jong me ka jingïuh-kjat jong Me. Te lada u Dabid hi u khot ïa U 'u Trai', kumno U long u Khun jong u?"

Te ym shym don ba lah ban jubab ïa U shikyntien ruh: bad naduh kata ka sngi hi ym shym don bashlan kylli shuh ïa U. Bad u paidbah byllien u la sngap sngewbha ïa U.

252. Sumar na ki Nongthoh bad ki Pharisi. *Mt. 23:1-36. Mk. 12:38-40. Lk. 20:45-47.*

Nangta u Jisu U la kren ha ki paidbah bad ha la ki synran, U ong:

"Ki Nongthoh bad ki Pharisi ki la shong ha ka

khet jong u Moses. Namarkata ïa kiei-kiei baroh ba kin ong ha phi, to sumar bad to leh; hynrei wat leh katkum ki kam jong ki: naba ki ong, bad kim leh. Naba ki teh-ki-khum ki jynkit ki bakhia, bad bym lah kit, bad ki pynkit-pynbah ha tyrpeng kiwei; hynrei kim treh ban pynkhih ïa ki da ka shynriah'ti la jong. Hynrei ïa ki jingleh-jingkam la jong baroh ki leh ba yn dup ïohi ki briew: namar ki pynïar ïa la ki philakteria[1] bad ki pynheh ïa ki rymiang jaiñ bad ki kwah ban ïaid pynnoh jaiñkup. Bad ki ïeid ïa ki jaka-shong banyngkong ha ki jingkhawai, bad ïa ki khet banyngkong ha ki Sinagog, bad ïa ki jingai-khublei ha ki jaka ïew, bad ba ki briew kin khot Rabbi ïa ki. Hynrei maphi wat kwah ba yn khot rabbi: naba u Nonghikai jong phi U long uwei, bad phi baroh khoit phi ïalong shipara. Bad wat khot kpa ïano ïano ha ka pyrthei, naba u Kpa jong phi, Uba ha bneng U long Uwei. Lymne shah khot nonghikai:[2] naba u Nonghikai jong phi U long Uwei, u Krist. U bakhraw tam na phi un long u shakri jong phi. Hynrei ïa uto uba pynkhraw ïa lade yn pynrit, bad ïa uto uba pynrit ïa lade, yn pynkhraw. Hynrei kordit ïa phi ki Nongthoh bad ki Pharisi ba-arsap, naba phi khang ïa ka hima bneng ha ki briew! namar phi ïa lade phim treh rung, bad ïa kito kiban rung phim shah rung. Kordit ïa phi ki Nongthoh bad ki Pharisi ba-arsap, naba phi bam-duh ïa ki

(1) Kine ki long ki kynja kot-snieh ha kiba la thoh ïa ki dkhot na ka Jynthoh Bakhuid. Ki Pharisi ki deng ïa kine ha shyllangmat bad ha ka ksangti kadiang ban pyni ba ki long kiba shongshit ha ka aiñ.

(2) Uban hikai ne ïalam.

ïng jong ki 'riewkynthei, da kaba duai ki jingduai bajrong! Na ka bynta kane phin pdiang ka jingbishar ba kham jur. Kordit ïa phi ki Nongthoh bad ki Pharisi ba-arsap, naba phi leit kylleng sawdong ka duriaw bad ka ryngkew ban pynkylla-niam ïa uwei, bad ynda u la kylla, phi pynlong ïa u, u khun ka dujok arshah palat ïa phi! Kordit ïa phi ki nongïalam bamatlah, kiba ong: 'Uno-uno uban smai da ka tempel, kam long eiei; hynrei uta uban smai da ka ksiar jong ka tempel, u dei ban pyndep. Ko biej bad ko matlah; hato kano kaba kham khraw, ka ksiar ne ka tempel kaba pynkyntang ïa ka ksiar? 'Bad uno-uno uban smai da ka duwan, kam long eiei; hynrei uno-uno uban smai da ka jynai, kaba don halor jong ka, u dei ban pyndep.' Ko matlah, hato kano kaba kham khraw, ka jynai ne ka duwan kaba pynkyntang ïa ka jynai. Namarkata, jar uba smai da ka duwan, u smai da ka bad da kiei-kiei baroh kiba don halor jong ka. Bad uno-uno uban smai da ka tempel u smai da ka, bad da unto uba shong ha ka. Bad jar uba smai da ka bneng, u smai da ka khet jong u Blei, bad da Uto Uba shong halor jong ka. Kordit ïa phi ki Nongthoh bad ki Pharisi ba-arsap, kiba siew ïa kaba shiphew jong u pudina, bad u sob bad u jira, bad phi ïehnoh ïa kiei-kiei ba kham kongsan jong ka aiñ, ka jingbishar, ka jingisynei bad ka jingngeit! Ïa kine kiei-kiei la dei ban leh, bad ïa kito ym dei ban pep. Ko nongïalam bamatlah, kiba jiar ïa u mait, hynrei kiba nguid ïa ka ut. Kordit ïa phi ki Nongthoh bad ki Pharisi ba-arsap, naba phi pynkhuid ïa kaba shalor jong ka khuri bad ka pliang, hynrei hapoh phi dap da ka jinglute bad ka jingbymkhuid! Ko Pharisi bamatlah, to pynkhuid shuwa ïa

kaba shapoh jong ka khuri bad jong ka pliang, ba kaba shalor kan dup khuid. Kordit ïa phi ki Nongthoh bad ki Pharisi ba-arsap, naba phi syrïem ïa ki jyntep ba la pynlieh, kiba shabar ki itynnat ha ki briew, hapoh pat ki dap da ki shyieng jong ki baïap, bad ka jingjakhlia baroh! Kumjuh phi ruh phi paw ha ki briew, kum ki bahok: hapoh pat phi dap da ka jingarsap bad ka pop. Kordit ïa phi ki Nongthoh bad ki Pharisi ba-arsap, kiba tei ïa ki jyntep jong ki nongïathuhlypa, bad ohshrong-ohshrup ïa ki mot-jyntep jong ki bahok, bad phi ong: 'Ba ngin da la don ha ka por jong ki kpa jong ngi, ngin ym da la long ki nongïoh-bynta jong ki ha ka snam jong ki nongïathuhlypa! Kumta phi long ki sakhi ïa lade hi, ba phi long ki khun jong kito kiba la pynïap ïa ki nongïathuhlypa. Maphi pat, to pyndap ïa ka jingthew jong ki kpa jong phi. Ko bseiñ, ko khun ko ksiew ki 'seiñpuh, kumno phin phet-ïap na ka jingbishar ka dujok? Namarkata, khmih, Nga phah ha phi ki nongïathuhlypa, bad ki 'riewstad bad ki Nongthoh; bad don na ki kiba phin pynïap bad sahnarphna, don na ki kiba phin sympat ha ki Sinagog jong phi, bad phin behbeiñ na kawei ka shnong sha kawei ka shnong; ba ka snam bahok baroh, kaba la pynphlei halor ka khyndew, naduh ka snam jong u Abel bahok haduh ka snam jong u Sakharias, u khun jong u Barakhias, ïa uba phi la pynïap hapdeng ka tempel bad ka duwan, kan theh halor jong phi. Shisha Nga ong ha phi, kine kiei-kiei baroh kin wan ha kane ka pateng."

253. Ka jingïathuhlypa shaphang ka jingjot jong ka Jerusalem. *Mt. 23: 37-39.*

"A Jerusalem, Jerusalem, mapha kaba pynïap ïa ki nongïathuhlypa, bad kaba lynthem-maw ïa kito kiba la phah ha pha, katno sien Nga la kwah ban kdup ïa ki khun jong pha, kumba ka syiar ka kdup ïa la ki khun hapoh thapniang bad pham treh? Hakhmih, ïa ka ïng jong phi yn ïehnoh kynjah ha phi. Naba nga ong ha phi, ba naduh mynta phin ym ïohi shuh ïa Nga, tat-ynda phi ong: 'Suk Uta 'Uba wan ha ka kyrteng jong u Trai."

254. Ka shiteng-peisa jong ka 'riewkynthei. *Mk. 12:41-44. Lk. 21:1-4.*

Te katba u Jisu U dang shong pyrshah ïa ka synduk-kynshew, U la ïohi kumno u paidbah u noh-sbai ha kata ka synduk-jingkynshew, bad bun ki bariewspah ki la noh shibun. Hynrei haba kawei ka 'riewkynthei baduk ka la wan, ka la thep artylli ki shiteng-peisa kiba long shipeisa. Bad haba U la khot lang ïa la ki Synran, U la ong ha ki:

"Shisha Nga ong ha phi, ba kane ka 'riewkynthei baduk ka la thep kham bun ïa kito baroh kiba la thep ha ka synduk-jingkynshew. Naba baroh na ki, ki la thep na ka jingpahuh-pahai la jong, kane pat na ka jingkyrduh la jong, ka la noh baroh katba ka la don la ka jingim baroh."

255. Ka jingbymngeit jong ki Ju. *Ioan. 12:37-50.*

Pynban la U la leh katta ki kam-phylla ha khmat jong ki, kim shym la ngeit ïa U: ba yn pynurlong ïa ka ktien jong u Isaïas Nongïathuh-lypa, kaba u la ong: *(53-1)*

"Ko Trai, mano ba la ngeit ïa ka jingpynbna jong ngi? Bad hano la pynpaw ïa ka ksangti jong u Trai?"

Namarkata kim lah ban ngeit, naba u Isaïas u ong biang: *(Is. 6:9-10).*

"U la pynmatlah ïa ki khmat jong ki, bad U la pyneh ïa ka dohnud jong ki, ba kin ym ïohi da la ki khmat, bad shemphang da la ka dohnud, bad ba kin dup kylla, bad Ngan ïoh pynkoit ïa ki."

U Isaïas u la ong ïa kine kiei-kiei mynba u la ïohi ïa ka burom jong U bad la kren shaphang jong U.

La katta ruh, bun na ki rangbah ki la ngeit ha U; hynrei na ka daw jong ki Pharisi kim shym la pynpaw, khnang ba yn ym beh noh ïa ki na ka Sinagog. Naba ki la ïeid ïa ka burom-briew palat ban ïa ka burom-Blei. Hynrei u Jisu U la pyrta bad U la ong:

"Uta uba ngeit ïa Nga, um ngeit ïa Nga, hynrei ïa Uta Uba la phah ïa Nga. Bad jar uba ïohi ı Nga, u ïohi ïa Uta Uba la phah ïa Nga. Ma-Nga ka Jingshai, Nga la wan ha ka pyrthei, ba baroh uba ngeit ha Nga, un ym sah ha ka jingdum. Bad lada uno-uno u ïohsngew ïa ka ktien jong Nga, bad um pyrwa, Nga Ngam bishar ïa u; naba Ngam shym la wan ban dup bishar ïa ka pyrthei, hynrei ban dup pynim ïa ka pyrthei. Jar uba kyntait-beiñ ïa Nga, bad ubym pdiang ïa ki ktien jong

tait beiñ ïa Nga, bad ubym pdiang ïa ki ktien jong Nga, U don Uwei Uba bishar ïa u; ka ktien kaba Nga la kren, kata keiñ kan bishar ïa u ha ka sngi khatduh. Naba Nga Ngam shym kren na lade hi, hynrei u Kpa Uba la phah ïa Nga, ma-U hi U la ai hukum ïa Nga, aïu ban ong bad aïu ban kren. Bad Nga tip ba ka hukum jong U ka long ka jingim bamjukut. Namarkata, kiei-kiei kiba Nga kren, Nga kren thik kumba u Kpa U la ong ha Nga."

4. Ka jingpynshitom bad ka jingïap.

4. Ka jingïathuhlypa shaphang ka jingjot jong ka Jerusalem bad ka jingwai jong ka pyrthei

256. Ka jingjot jong ka tempel. Ha lum Olib.
Mt. 24:1-3. Mk. 13:1-4. Lk. 21:5-7.

Te katba U dang mih noh na ka tempel, don kiba dang ïakren shaphang kata ka tempel ba la pynitynnat ïa ka da ki maw ki babha bad da ki jyn-ai sngewbha, uwei na ki synran jong U, u ong ha U:

"Ko Nonghikai, hakhmih, ish ki maw aïu bad ki jyntei aïu!"

Bad u Jisu U phai-ktien, U la ong ha u:

"Me ïohi ïa kine ki jyntei bakhraw baroh? Shisha Nga ong ha phi, ki sngi kin poi ha kiba yn ym ïehnoh hangne ïa u maw halor u maw, ïa uba yn ym pyntwa."

Bad katba U dang shong halor u lum ki Olib

marpyrshah ïa ka tempel, u Petrus, bad u Jakob bad u Ïoannis bad u Andrias ki la kylli jar-jar ïa U:

"Ko Nonghikai, ïathuh ha ngi, lano kine kiei-kiei baroh kin jia? Bad ka dak-ka-shin aïu kan don, haba yn sdang ban pynurlong ïa kine kiei-kiei baroh? Bad kaba kumno kan long ka dak jong ka jingwan jong Me bad ka jingwai-noh jong ka pyrthei?

257. Ki dak-ki-shin kiban paw shuwa ka jingjot jong ka tempel bad jong ka nongbah.

Mt. 24:4-14. Mk. 13:5-13. Lk. 21:8-19.

Te u Jisu U jubab, U la sdang ban ong ha ki:

"To sumar ba yn ym don ba shukor ïa phi: naba bun kin wan ha ka kyrteng jong Nga, kin ong: 'Nga dei u Krist bad ka por ka la jan': bad kin shukor bun ngut. Namarkata, wat leit bud ïa ki. Bad haba phin ïohsngew shaphang ki thma, bad ki hamsaïa jong ki thma, bad ki jingkhihwin, wat sngewtriem. Naba kine kiei-kiei ki dei ban jia, hynrei ka bakut kam pat poi."

Te U la ong ha ki:

"Naba ka jait-bynriew kan ïeng-pyrshah ïa ka jait-bynriew, bad ka hima pyrshah ïa ka hima, bad ki jumai bajur kin khynñiuh ha bun jaka, bad ki 'nemsniew bad ki jingïap-them, bad ki jingtriem bashyrkhei na bneng, bad yn don ki dak ki ba-khraw. Te kine kiei-kiei baroh ki long ki jing-sdang jong ki jingkhuslai. Hynrei to sumar ïa lade. Hynrei shuwa ïa kine kiei-kiei baroh, kin

ktah-kti ïa phi, bad kin leh-beiñ-leh-khoh, da kaba aiti ha ki Sinagog, bad ki phatok, da kaba patom sha ki syiem bad ki lat na ka bynta ka kyrteng jong Nga. Te kan wan jia ban long ka sakhi ïa phi. Namarkata, to buh-bot ha la ki dohnud, ban ym puson lypa kumno bañ ai jubab haba kin ïalam ïa phi sha ka jingbishar bad aiti ïa phi, hynrei kat kaba yn ai ha phi ha kato ka por, ïa kata phin kren. Naba Ngan ai ha phi ka shyntur bad ka jingstad, kaba ki nongshun jong phi baroh kin ym lah ban ïa-aireng bad ïasaid-kylliang, naba ym dei maphi kiba kren, hynrei u Mynsiem Bakhuid. Bad yn aiti ïa phi da ki kmie-ki-kpa, bad ki hymmen-para, bad ki kur-ki-jait bad ki lok: bad don na phi kiban shah-pynïap. Bad baroh ki bynriew kin isih ïa phi na ka bynta ka kyrteng jong Nga. Hynrei iwei i shñiuh na ka khlieh jong phi in ym duh-ei. Te kumta bun kin thut, bad kin shet-kylla markylliang, bad u hymmen un aiti ïa la u para sha ka jingïap, bad u kpa ïa u khun, bad ki khun kin ïeng-pyrshah ïa la ki kmie-ki-kpa, bad kin pynïap ïa ki. Te bun ki nongïathuhlypa balamler kin mih, bad kin shukor bun ngut. Bad namarba ka pop ka la jyllei, ka jingïeid jong ki babun kan pjah. Hynrei uto uban ïai-neh haduh ka bakut, uto keiñ un lait-im. Ha ka jingïaishah jong phi, phin ïoh ïa la ki mynsiem. Bad ïa kane ka Gospel jong ka hima, yn ïalap ha satlak ka pyrthei, kum ka sakhi ha ki jait-bynriew baroh, bad kumta kan wan ka jingkut."

258. Ka Jingjot jong ka tempel bad ka nongbah. *Mt. 24:15-22. Mk. 13:14-20. Lk. 21:20-24.*

"Te haba phin ïohi ba la ker-kut ïa ka Jerusalem da ki kynhun-shipai, to tip keiñ ba ka jingkynjah jong ka ka la jan. Namarkata, haba phin ïohi ïa ka jingijli jong ka jingkynjah, kaba la kren u Daniel Nongïathuhlypa, ba ka ïeng ha ka jaka kyntang, ha kaba kam dei ban ïeng,–jar uba pule to un sngewthuh– te kito kiba ha Judia kin mat phet-ïap sha ki lum, bad uto uba halor ïng, un ym hiar ban shim eiei ruh na la ïng; bad uto uba ha lyngkha to un ym kylla-dien ban shim ïa la ka jaiñkup. Naba kine ki long ki sngi jong ka jingpynhiar-kput, ba kiei-kiei baroh kiba la thoh kin urlong. Hynrei kordit ïa kiba punkhun, bad kiba ai-buiñ ha kito ki sngi. Hynrei to ïaduai, ba kine kiei-kiei kin ym long myntlang ne ha ka sabbat. Naba ha kito ki sngi kin long ki lanot-bah kibym pat ju don naduh ba sdang ka pyrthei, kaba u Blei u la thaw, haduh mynta, lymne kin ym long shuh. Kan long ka jingshipa bakhraw ha ka khyndew bad ka jingbitar-shla ïa une u paidbah. Bad kin kyllon da ka syrti waitlam, bad yn ring-mraw ïa ki sha ki bynriew baroh. Bad lymda u Trai u la pynlyngkot ïa kita ki sngi, yn ym don ka doh kaban laitim, hynrei na ka bynta kiba la jied ïa kiba U la jied, U la pynlyngkot ïa kita ki sngi. Bad ki jentil kin ïuh-roit ïa ka Jerusalem, haduh ban da la pyndep-pynbiang ïa ki sngi-ki-ïa jong ki bynriew."

259. Ki dak kiban paw shuwa ka jingwan ba-ar jong u Krist.

Mt. 24:23-29 Mk. 13:21-25. Lk. 21:25-26.

"Kumta lada uno-uno un ong ha phi: 'Peit, u Krist u don hangne, ne hangtai': wat ngeit satia. Naba kin mih ki krist lamler bad ki nongïathuhlypa balamler, bad kin pyni ki kam-bah bakhraw bad baphylla, haduh ban shukor (lada lah), wat ïa kiba la jied. Hakhmih Nga la ïathuhlypa ïa phi. Namarkata, lada ki ong ha phi: 'Hakhmih, u don ha ri kynjah,' wat ngeit satia: 'Hakhmih shapoh jlang,' wat ngeit satia. Naba kumba ka leilieh ka mih na mihngi, bad ka thaba shaduh sepngi, kumta ruh kan long ka jingwan jong u Khun u briew. Kat sha-ban don ka met, shata ki pukni ruh kin ïalang. Te shen hadien ki jinglanot jong kito ki sngi, kin don ki dak-ki-shin ha ka sngi bad ha u bnai bad ha ki khlur, ka sngi kan dum thlip, bad u bnai un ym shat la ka jingshai bad ki khlur kin hap na bneng. Bad ha ka khyndew, ka jingjynjar jong ki bynriew, na ka jingkulmar jong ka jingkyrhuh jong ka duriaw, bad ki jingat-phyllung; ki briew kin ïap-ler na ka jingkhaweit bad na ka jingkhmih-lynti ïa kito kiei-kiei kiban tyllep ïa ka pyrthei baroh. Bad yn pynkhih ïa ki bor jong ki bneng."

260. Ka Jingwan jong u Khun u briew.

Mt. 24:30-31. Mk. 13:26-27. Lk. 21:27.

"Te nangta kan paw ha bneng, ka dak jong u Khun u briew : bad hangta baroh ki jait-bynriew jong ka pyrthei kin ïam; bad kin ïohi ïa u Khun

u briew ba U wan ha ki lyoh jong ka bneng, da ka bor bakhraw bad ka burom. Bad Un phah ïa la ki Angel bad ka turoi bad ka sur bajam: bad kin lum lang na ki saw lyer,[1] ïa kiba la jied jong U, na bakut sha bakut jong ki bneng."

261. Ka por jingjot jong ka Jerusalem.
Mt. 24:32-35. Mk. 13:28-31. Lk. 21:28-33.

"Te haba kine kiei-kiei ki sdang ban jia, to khmied bad to mied la ki khlieh: naba ka jingsiew-spah ïa phi ka la jan."

Bad U la kren ha ki kawei ka pharshi:

"Te to hikai ïa ka pharshi na u diengdumbur. Haba ka tnat jong u mynta ka khie-lung, bad u seisla, phi tip ba ka lyïur ka la jan. To khmih ïa ki dieng baroh. Haba mynta ki thylleng, phi tip ba ka lyïur ka la jan. Kumta phi ruh haba phin ïohi ïa kine kiei-kiei ba ki jia, to tip ba ka hima jong u Blei ka la jan. Shisha Nga ong ha phi, ba kane ka pateng kan ym leit noh, tat-ynda la pyndep ïa kine kiei-kiei baroh. Ka bneng bad ka khyndew kin duh-noh, hynrei ki ktien jong Nga kin ym duh-noh."

262. Ka por jong ka jingwan ba-ar jong u Krist.
Mt. 24:36-41. Mk. 13:32.

"Hynrei shaphang kata ka sngi bad ka por ym don ba tip, wat ki Angel bneng ruh, lait-tang u Kpa hi. Bad kumba la long ha ki sngi jong u Noa, kumta ruh kan long ka jingwan jong u Khun u

(1) Sawdong ka pyrthei.

briew. Namar kumba la long ha kito ki sngi shuwa ka jingshlei ba ki ïabam bad ïadih, ba ki ïakyntiew-kurim bad pynkyntiew-kurim, haduh kato ka sngi ba u Noa u la rung ha ka ïng-lieng, bad kim shym la tip tat haduh ynda la wan ka jingshlei, bad ka la rong noh ïa ki baroh: kumta ruh kan long ka jingwan jong u Khun u briew. Te kin don arngut ha ka lyngkha: ïa uwei yn shim noh bad ïa uwei pat yn ïehnoh. Arngut ki kynthei kiba dang tylliat ha u maw-tylliat: ïa kawei yn shim noh bad ïa kawei pat yn iehnoh."

263. To sharai! Ka pharshi shaphang ka Jynriam bad shaphang u Nongtuh.

Mt. 24:42-44. Mk. 13:33. Lk. 21:34-36.

"Bad to sumar ïa lade, ba ïoh ki dohnud jong phi ki khia da kaba bam lalot bad da ka jingdihbuaid bad da ki jingkhuslai jong kane ka jingim: bad kata ka sngi ka lap kyndit ïa phi. Namar kan wan tyllep kum ka jynriam ha kito baroh kiba shong ha snieh ka pyrthei baroh. Namarkata, to sharai, naba phim tip ha kano ka por u Trai jong phi Un wan. Hynrei to tip ïa kane, ba lada u traiïng u tip ha kano ka por u nongtuh un wan, un jin da la ap, bad un ym shah ban prong ïa la ka ïng. Kumta to long maphi ruh kiba la kloi, naba u Khun u briew Un wan ha ka por kaba phim tip. Namarkata, to sharai, da kaba duai man la ka por, ba yn dup ñiew ïa phi kiba shonghok ban phet-ïap na kine kiei-kiei baroh kiban sa jia bad ban ïeng hakhmat jong u Khun u briew."

264. U Shakri ba-ïaineh bad u Shakri bymïaineh.
Mt. 24:45-51. Mk. 13:34-37.

"Kum u briew uba leit-jingleit u ïehnoh ïa la ka ïng-ka-sem, bad u aiti ha la ki shakri ïa ki kam-ki-jam baroh bad u hukum ïa u nongap-khyrdop ban sharai. Namarkata, to sharai (naba phim tip lano u trai-ïng u wan, janmiet ne shiteng-synñia, ne haba kynih u syiar, ne mynstep;) ïoh haba u wan kyndit, u lap ba phi dang thiah. Te ïa kaba Nga ong ha phi, Nga ong ha baroh: To sharai. U-ei phi tharai, u dei u shakri uba lah ban shaniah, bad u bastad, ïa uba u kynrad jong u u thung ha-lor ka ïng-ka-sem la jong, ba un dup ia ha ki ka bam-ka-sa ha ka por? Suk uta u shakri, uba haba u kynrad jong u un wan, un lap ba u leh kumta. Shisha Nga ong ha phi, ba un thung ïa u halor kiei-kiei baroh jong u. Hynrei lada uta u shakri basniew un ong ha la ka dohnud: 'U kynrad jong nga u slem ban wan; bad un sdang ban shoh ïa la ki parashakri, bad ban ïabam ïadih ryngkat bad ki babuaid', u kynrad jong uta u shakri un wan ha ka sngi ba um khmih-lynti bad ha ka por ba um tip, bad un pynkynriah noh ïa u, bad un buh ïa ka bynta jong u ryngkat bad ki arsap. Hangta kan don ka jingïam bad ka jingkyryiat-bniat."

265. Ka Pharshi shaphang ki 'theisotti.
Mt. 25:1-13.

"Te ïa ka hima bneng yn pynsyrïem bad shi-phew ngut ki 'theisotti; kiba shim ïa la ki sharak, ki leit-tán ïa u nongleit-kurim bad ka nongleit-

kurim. Te san ngut na ki ki la long ki babiej, bad san ngut kiba stad. Hynrei kita ki san ngut ki babiej, ki shim ïa ki sharak khlem da shim umphniang de; ki bastad pat ki la rah umphniang ha la ki jyndiang lem bad ki sharak. Te haba u nongleitkurim u dier, baroh ki la thiah bad ki la ïohthiah. Hynrei ynda shiteng-synñia la don ka jingpyrta: 'Khmih, u nongleit-kurim u wan, to leit ïatán ïa u.' Te kumta kita ki 'theisotti baroh ki la khie bad ki la pynkhreh ïa la ki sharak. Hynrei kita ki babiej ki la ong ha ki bastad: 'Ïa-ai umphniang lem, namar ki sharak jong ngi ki lip noh.' Kita ki bastad ki la jubab, ki ong: 'Lehse ïoh ym dap ïa ngi bad ïa phi, to khie leit sha ki nongdie, bad to thied na ka bynta ïa lade.' Hynrei katba ki dang leit-thied, u nongleit-kurim u la wan bad kito kiba la khreh ki la rung bad u sha ka jingkyntiew-kurim bad la khang noh ïa ka jynkhang. Ha kaba khatduh ki la wan kita kiwei pat ki 'theisotti ruh, ki ong; 'Ko trai, ko trai, to plie ïa ngi.' Hynrei u jubab, u la ong: 'Shisha nga ong ha phi, ngam ithuh ïa phi.' To sharai, namarkata, naba phim tip ïa ka sngi lymne ïa ka por."

266. Ka Pharshi shaphang ki Talen. ***Mt. 25:14-30.***

"Namar kum u briew uba mih ban leit-jingleit, u khot ïa la ki shakri, bad u aiti ha ki ïa la ki marki-mata. Bad ha uwei u la ai san talen, ha uwei pat ar, ha uwei pat kawei, ha uwei-pa-uwei katkum ka jingtbit kyrpang jong u; bad u la leit noh bak. Te uta uba ïoh san talen u la leit-khaï da kita, bad u la ïohnong san tylli kiwei pat. Kumjuh ruh uta uba la ïoh ar, u la ïohnong artylli ki-

wei pat. Hynrei uta uba la ïoh kawei, u leit tih-thliew hapoh khyndew, bad u la buhrieh ïa u sbai jong u kynrad jong u. Ynda la bun ki sngi-ki-ïa, u kynrad jong kito ki shakri u la wan bad u la pan jingkheiñ na ki. Bad uta uba la ïoh san talen u wan, u la wan-rah san tylli kiwei pat, u ong: 'Ko trai, me la ai ha nga san talen, peit nga la ïoh-nong santylli kiwei pat.' U kynrad jong u u la ong ha u : 'Shabas! Ko shakri babha bad ba lah ban shaniah, namarba me la long uba lah ban shaniah ha kiei kiei ki bakhyndiat, ngan buh ïa me halor ki babun, to rung ha ka jingkmen jong u kynrad jong me.' Te uta ruh uba la ïoh ar talen u la wan, bad u la ong: 'Ko kynrad, me la ai ha nga ar talen, khmih, nga la ïohnong artylli kiwei pat.' U kynrad jong u u la ong ha u: 'Shabas! ko shakri babha bad ba-lah ban shaniah, namarba me la long uba lah ban shaniah ha kiei-kiei ki bakhyndiat, ngan buh ïa me halor ki babun; to rung ha ka jingkmen jong u kynrad jong me.' Te uta ruh uba la ïoh shitalen, haba u wan, u la ong: 'Ko kynrad, nga tip ba me long u briew u bapyrkhing; me ot na kaba mem shym la bet, bad me lum na kaba mem shym la phriang ; bad, na kaba sheptieng, nga la leit, bad nga la buhrieh ïa ka talen jong me hapoh khyn-dew: peit, me ïoh la ka jong hi.' Te u kynrad jong u u phai-ktien, u la ong: 'Me u shakri bymman bad jaipdeh, me la tip ba nga ot na kaba ngam shym la bet, bad ba nga lum na kaba ngam shym la phriang; me la dei, namarkata, ban buh ïa u sbai jong nga ha ki nongaisut, kumta haba nga wan ngan dup ïoh ïa la ka jong hi lem bad ka sut. Namarkata, to knieh noh na u ïa ka talen, bad to ai ha uto uba don shiphew talen.' Naba ha baroh

uba don, yn ai bad un pahuh-pahai: hynrei ha uto ubym don, wat ïa kaba imat ba u don ruh, yn shim noh na u. Bad ïa uto u shakri bymlarkam to bret noh sha ka jingdum habar: hangta kan don ka jingïam bad ka jingkyryïat-bniat."

267. Ka jingbishar bakhatduh. *Mt. 25:31-46.*

"Te haba u Khun u briew Un wan ha ka burom baishongkun jong U, bad ki angel baroh lem bad U, hangta Un shong halor ka khet jong ka burom baishongkun jong U. Bad ki bynriew baroh kin ïalum hakhmat jong U, bad Un khlad ïa ki uwei na uwei pat, kumba u nongap 'langbrot u pynkhlad ïa ki 'langbrot na ki blang: bad Un buh ïa ki 'langbrot ha kamon la jong, hynrei ïa ki blang ha kadiang la jong. Te u Syiem Un ong ha kito kiba don ha kamon jong U: 'Ale, phi kiba la kyrkhu jong u Kpa jong Nga, to shimti ïa ka hima ba la khreh lypa ïa phi naduh ba seng ïa ka pyrthei: Naba Nga la thngan, te phi la ai ïa Nga ban bam; Nga la sliang, te phi la ai ïa Nga ban dih: Nga la long u mynder, te phi la khot-ïng ïa Nga; u lyngkhuit, te phi la pynkup-pynsem ïa Nga: u bapang, te phi la wan jngoh ïa Nga: Nga la don ha phatok, te phi la wan sha Nga.' Ynda kumta kito ki bahok kin jubab ïa U da kaba ong: 'Ko Trai, mynno ngi la ïohi ïa Me ba Me thngan, bad ngi la ai-bam ai-sa ïa Me: ba Me sliang, bad ngi la ai-dih ïa Me? Hato mynno ngi la ïohi ba Me long mynder, bad ngi la khot-ïng ïa Me: ne lyngkhuit, bad ngi la pynkup-pynsem? Ne mynno ngi la ïohi ba Me pang, ne ha phatok, bad ngi la wan sha Me?' Te u Syiem Un jubab, Un ong

ha ki: 'Shisha, Nga ong ha phi, katta sien ba phi leh ha iwei na kine ki para barit eh jong Nga, phi leh ha Nga.' Nangta Un ong ruh ha kito kiba ha kadiang jong U: 'Phi kiba la tim, khie leit noh na Nga sha ka ding bymjulip, kaba la khreh na ka bynta u ksuid bad ki angel jong u: Naba Nga la thngan, te phim shym la ai ïa Nga ban bam: Nga la sliang, te phim shym la ai ïa Nga ban dih. Nga la long u mynder, te phim shym la khot-ïng ïa Nga: u lyngkhuit, te phim shym la pynkup-pynsem ïa Nga: u bapang, bad ha phatok, te phim shym wan-jngoh ïa Nga. Kumta ki ruh kin phaiktien ïa U, kin ong : 'Ko Trai, mynno ngi la ïohi ïa Me ba Me thngan, ne Me sliang, ne Me long mynder, ne lyngkhuit, ne u bapang, ne ha phatok, bad ngim shym la shakri ïa Me?' Te Un jubab ïa ki, da kaba ong: 'Shisha Nga ong ha phi: katta sien ba phim shym la leh ha iwei na kine ki barit, phim shym la leh ha Nga ruh.' Te kine kin leit sha ka jingshitom bymjukut: ki bahok pat sha ka jingim bymjukut."

268. Ka kam jong u Krist ha kine ki sngi bakhatduh. *Lk. 21: 37-38.*

Bad mynsngi-mynsngi U hikai ha ka tempel; mynmiet-mynmiet pat, U mih noh, U sah ha u lum ba la khot Olib. Bad u paidbah baroh u wan sha U ha ka tempel, dang step phyrngap, ban sngap ïa U.

5. Ka sngi ba-saw jong ka taïew, 13 tarik u bnai Nisan.

269. Ka jingïasylla jong ki Ju bad ka jingshetkylla jong u Judas.

Mt. 26:1-5; 14-16. Mk. 14:1-2; 10-11. Lk. 22:1-6.

Te ka jingkhawai-kpu ba khlem thiat ïa kaba la khot ka Paskha,[1] ka la long hadien arsngi. Bad ka la jia, haba u Jisu U la pynkut ïa kine ki jingkren baroh, U la ong ha la ki synran:

"Phi tip ba sa arsngi kan long ka Paskha, bad ïa u Khun u briew yn aiti noh ba yn sahnarphna."

Hangta ki rangbah lyngdoh bad ki Nongthoh bad ki tymmen-ki-san jong u paidbah, ki la ïalum lang ha ïng jong u lyngdoh rangbah, uba kyrteng u Kaiphas. Bad ki la ïasylla ban dup ïoh pharep ïa u Jisu, bad ban pynïap noh ïa U. Hynrei ki la ong:

"Ym ha ka sngi jingkhawai, ïoh kumno-kumno u paidbah un khihwin."

Namar ki la sheptieng ïa u paidbah. Bad u soitan u la rung ha u Judas, ïa uba la sin u Iskhariot, uwei na ki khat-ar ngut. Bad u la leit bad u la ïakren bad ki rangbah lyngdoh bad ki nongphira, kumno ba un ïoh aiti ïa U ha ki. Bad u la ong ha ki:

(1) Kane ka ktien ka mut ka jingïaid-lait. Ka long ka jingkhawai kaba pynkynmaw ïa ka jingïaid jong u Angel uba la pynïap ïa ki khun nyngkong jong ki Ejipt, hynrei u la pyllait ïa ki ïng jong ki Israel.

"Phin ai aïu ïa nga, bad ngan aiti ïa U ha phi?" Haba ïohsngew ïa kane, ki la sngewbha bad ki la kular ban ai tyngka ïa u. Ki la tyrwa ïa u laiphew sbai rupa. Bad u la mynjur. Bad naduh kata, u la wad-lad ban dup ïoh aiti ïa U haba ym don u paidbah.

6. Ka sngi basan jong ka taïew, 14 tarik u bnai Nisan.

270. Ka jingpynkhreh ïa ka jingkhawai-miet bakhatduh. *Mt. 26:17-19. Mk. 14:12-16. Lk. 22:7-13.*

Te ha ka sngi banyngkong jong u kpu khlemthiat, haba ki kñia ïa ka Paskha,[1] ki synran ki ong ha U :

"Hangno Me kwah ba ngin leit pynkhreh ïa Me ban bam Paskha?"

Te U la phah arngut na ki synran jong U, u Petrus bad u Ïoannis, bad U ong ha ki :

"To leit sha ka 'nongbah; bad hakhmih, haba phi ïarung hapoh shnong, uwei u briew uba rah shikum ka um un ïakynduh ïa phi; to bud ïa u sha ka ïng kaba u rung. Bad phin ong ha u trai-ïng, u kynrad jong kata ka ïng: 'U Nonghikai U ong: Ka por jong Nga ka la jan. Hangno kata ka kamra, ha kaba Ngan ïoh bam Paskha ryngkat bad la ki

(1) Ïa u khun 'langbrot Paskha.

synran?" Te un pyni ha phi kawei ka kamra-bah ba-haneng ba la pynriam-pynbeit: bad to pynkhreh ha kata."

Te ki synran jong U ki la leit, bad ki la poi ha 'nongbah, bad ki la lap kumba U la ong ha ki; ki la leh kumba u Jisu U la bthah ïa ki, bad ki la pynkhreh ïa ka Paskha.

7. Ka Jingkhawai Paskha bad ka Eukharis Bakhuid.

271. Ka jingsdang jong ka jingkhawai-miet.
Mt. 26:20. Mk. 14:17. Lk. 22:14-18

Te haba la kem-ïongreiñ, U la wan ryngkat bad ki khat-ar ngut. Bad haba ka por ka la poi, U la shong-bam bad ki khat-ar ngut ki Apostol lem bad U. Bad U la ong ha ki:

"Nga la thrang hir hir ban bam ryngkat bad phi ïa kane ka Paskha shuwa ba Ngan shah-shitom. Naba Nga ong ha phi, ba naduh mynta Ngan ym bam ïa ka haduh ynda la pyndep ïa ka ha ka hima jong u Blei."

Bad haba U shim ïa ka khuri, U la duai bad U la ong:

"To shim bad to ïasam hapdeng jong phi. Naba Nga ong ha phi, ba Ngan ym dih na u soh jong u diengwaiñ, haduh ba ka hima jong u Blei kan wan."

272. Ka jingïasaid jong ki Apostol. *Lk. 22:24-30.*

Te la don ruh ka jingïasaid hapdeng jong ki, uno na ki uba i ba u kham khraw. Bad U la ong ha ki:

"Ki syiem jong ki jentil ki leh traikhlieh ïa ki; bad ïa kita kiba don halor jong ki, la khot ki nonglehbha. Maphi pat ym dei kumta; hynrei uto uba kham khraw hapdeng jong phi, un long kum uba kham rit; bad uto uba long nongïalam, kum u shakri.[1] Namar uno uba kham khraw, uto uba shong-bam ne uto uba shakri? Ym dei uto u bashong-bam? Hynrei Nga Nga long hapdeng jong phi kum uto uba shakri: Phi pat phi long kito kiba la ïai-sah bad Nga ha ki jingtynjuh jong Nga. Nga ai ha phi, kumba u Kpa jong Nga U la ai ha Nga, ïa ka hima, ba phin dup bam bad dih halor ka miej jong Nga ha ka hima jong Nga: bad dup shong-bishar ha ki khet, ïa ki khat-ar jait-Israel."

273. U Trai U sait-kjat ïa la ki synran.
Ioan. 13 : 1-17.

Shuwa ka sngi-khawai Paskha, u Jisu U tip ba ka por jong U ka la poi, ba Un leit noh na kane ka pyrthei sha u Kpa; ynda U la ïeid ïa la ki jong kiba la don ha ka pyrthei, U la ïeid ïa ki haduh ka bakut. Bad ynda la dep ka ja-miet, (haba u ksuid u la bsuh ha ka dohnud jong u Judas Iskhariot, u khun jong u Simon, ba un dup die noh ïa U) ba U

(1) Na kane ka daw ba u Kpa Bakhuid u khot ïa lade, u shakri jong ki shakri u Krist.

tip ba u Kpa U la ai ha U ha ki kti jong U ïa ki-ei-kiei baroh, bad ba U la wan na u Blei, bad U leit sha u Blei, U ïeng joit na kata ka ja-miet, bad U buh noh ïa la ki jaiñkup, bad ynda U la shim ïa ka jaiñ-ñiad, U la shympiar ïa lade. Hadien kata U la theh-um ha ka dabor, bad U la sdang ban sait ïa ki kjat jong ki synran, bad ban ñiad da kata ka jaiñ kaba U la shympiar. Kumta U wan ha u Simon Petrus. Bad u Petrus u ong ha U :

"Ko Trai, ma-Me Me sait ïa ki kjat jong nga?"

U Jisu U la jubab, bad U la ong ha u :

"Mem tip mynta ïa kaba Nga leh, hynrei men sa tip hadien-habud."

U Petrus u ong ha U :

"Lano-lano ruh Men ym sait ïa ki kjat jong nga."

U Jisu U la phai-ktien ïa u:

"Lada Ngam sait ïa me, men ym ïoh bynta lem bad Nga."

U Simon Petrus u ong ha U :

"Ko Trai, ym tang ïa ki kjat jong nga, hynrei ïa ki kti bad ïa ka khlieh ruh."

U Jisu U ong ha u:

"Uto uba la sum, um donkam shuh lait-tang ba un sum-kjat, hynrei u la khuid baroh. Phi ruh phi long ki bakhuid, hynrei ym baroh."

"Naba U la tip uei uban die noh ïa U; namar-kata U la ong : "Phim long ki bakhuid baroh."

Te ynda U la lah sait ïa ki kjat jong ki, bad la shim ïa la ki jaiñ, ynda U la shong biang, U la ong ha ki :

"Phi tip Nga la leh aïu ha phi? Phi phi ïakhot ïa Nga, Nonghikai bad Trai, bad phi ong kaba dei, namar Nga long shisha. Te lada ma-Nga, u

Trai bad u Nonghikai, Nga la sait ïa ki kjat jong phi, phi ruh phi dei, uwei ïa uwei pat, ban pynsait-kjat. Naba Nga la ai ha phi ka nuksa, ba kumba Nga la leh ïa phi, phi ruh to leh kumjuh. Shisha, shisha, Nga ong ha phi: U shakri um long kham khraw ban ïa u kynrad la jong: lymne u Apostol um long kham khraw ban ïa Uto Uba phah ïa u. Lada phi tip ïa kine kiei-kiei, phin ïoh jingkyrkhu lada phi leh ïa ki."

274. U Krist U ïathuh mano u nongshetkylla ïa U.

Mt. 26:21-25. Mk. 14:18-21. Lk. 22:21-23. Ioan. 13:18-30.

"Ngam kren shaphang jong phi baroh: Nga ithuh ïa kiba Nga la jied: hynrei ba yn dup pyndep ïa ka jynthoh (*Ps. 40:10*): 'Uto uba bam kpu [1] ryngkat bad Nga, un rah la ka khongdongjat pyrshah ïa Nga.' Nga ïathuh ïa phi mynta, shuwa ba kan jia: ba haba kan wan-jia, phi dup tip ba dei ma-Nga. Shisha, shisha, Nga ong ha phi, uto uba pdiang ïa uno-uno ba Nga phah, u pdiang ïa Nga: bad uto uba pdiang ïa Nga, u pdiang ïa Uta Uba la phah ïa Nga."

Ynda u Jisu U la lah kren ïa kine kiei-kiei, U la dik ha la ka mynsiem; bad U la sakhi skhem, bad U la ong:

"Shisha, shisha, Nga ong ha phi, uwei na phi. uba bam ryngkat bad Nga, un die noh ïa Nga. Shisha keiñ, khmih ka kti jong uto ban die noh

(1) Ki Ju ki bamja da u kpu.

ïa Nga, ka don bad Nga ha ka miej."

Te ki la sngewsih haduh katta-katta bad ki la sdang, uwei-pa-uwei ban ong:

"Ko Trai, dei manga?"

Hynrei U la phai-ktien bad U la ong:

"Uwei na ki khat-ar ngut, uto uba buh bad Nga ïa la ki kti ha ka pliang, uto keiñ un die noh ïa Nga. Hooid, u Khun u briew U leit kumba la thoh shaphang jong U, *(Ps. 40:10)* hynrei kordit ïa uto u briew uban die noh ïa u Khun u briew. Ka la bha ïa uta u briew lada ym shym la kha ïa u."

Namarkata, ki synran ki la ïapeit uwei ïa uwei, ki sngewlyngngoh shaphang jongno U kren. Bad ki la sdang ban kylli para-ki hi, ba dei mano na ki uban leh ïa kane. Te la don uwei na ki synran jong U uba shaniah[1] ha ka shadem jong u Jisu, ïa uba u Jisu U la ïeid. Kumta u Simon Petrus u la kohnguh-khlieh ïa uta, bad u la ong ha u:

"Mano? Shaphang jongno U kren?"

Ma-u pat haba u la shaniah ha ka shadem jong u Jisu, u ong ha U.

"Ko Trai, dei mano?"

U Jisu U la jubab:

"Dei uta ha uba Ngan ai shi-lyngkhot u kpu ba la wieh."

Bad ynda U la wieh ïa u kpu, U la ai ha u Judas Iskhariot, u khun jong u Simon. Bad hadien kata ka lyngkhot, u soitan u la rung ha u. Bad u Judas, uta uba la die noh ïa U, u la ong:

"Ko Nonghikai, dei manga?"

U ong ha u:

(1) Uba shaniah la ka khlieh, u Ioannis.

"Kane ķa long ķa Met jong Nga......Kane ķa long ķa Snam jong Nga. ....To leh ïa ķane ban kynmaw ïa Nga."

"Me la ong."[1]
Bad u Jisu U la ong ha u:
"Ïa kaba me leh, to leh pynkloi."
Hynrei ym don mano-mano ruh na kita kiba ïashongbam uba tip balei U la ong ha u ïa kane. Naba don kiba la tharai, namar u Judas u don ïa u saipan-tyngka, ba u Jisu U la ong ha u: To thied ïa kiei-kiei kiba ngi donkam na ka bynta ka sngi-burom: ne ba un ai eiei ha ki baduk. Kumta ynda u la shim ïa kata ka lyngkhot,[2] ula mih noh shi-syndon. Te ka la long mynmiet.

275. Kaba buh ïa ka Eukharis Bakhuid.
Mt. 26:26-29. Lk. 22:19-20. 1 Kor. 11:23-26.

Te katba ki dang ïabam, ha kata ka miet ba la die noh ïa U, u Trai Jisu U la shim ïa u kpu, U la duai bad U la kyrkhu, bad U la kdiah, bad U la ai ha la ki synran, bad U la ong:
"To shim bad to bam. Kane ka long ka Met[3] jong Nga, ïa kaba la ai na ka bynta jong phi. To leh ïa kane ban kynmaw ïa Nga."
Kumjuh ruh, haba U shim ïa ka khuri, ynda la lah bam, U la duai bad U la ai ha ki, U ong:
"To dih ïa kane phi baroh. Naba kane ka long ka Snam jong Nga, jong ka jutang bathymmai ïa kaban pynmih na ka bynta kiba bun, namar ka

(1) Imat ïa kine ki ktien u Jisu U la shu pasiaw ha u, namar kiwei pat ki synran kim shym la tip.
(2) Ynda u la bam ïa uta u lyngkhot kpu ba la ai u Jisu.
(3) Ka doh bashisha jong u Jisu, ym tang ka jingsyriem ba ïapher jinglong.

jingmap ïa ki pop. To leh ïa kane, katta sien katba phi dih, ban kynmaw ïa Nga. Bad Nga ong ha phi, ba naduh mynta Ngan ym dih shuh na u soh jong u diengwaiñ, haduh kata ka sngi ba Ngan dih biang ïa ka bad phi ha ka hima jong u Kpa jong Nga."

Bad baroh ki la ïadih ïa ka.

8. Ka ktien bakhatduh jong u Krist ha la ki synran.

276. Ka burom jong u Krist. Ka hukum bathymmai. *Ioan. 13:31-35.*

Te haba u (Judas) u la leit noh, u Jisu U la ong: "Mynta la pyndon-burom ïa u Khun u briew, bad ïa u Blei la pyndon-burom ha U. Lada ïa u Blei la pyndon-burom ha U, u Blei ruh Un pyndon-burom ïa U ha lade hi, bad Un pyndon-burom ïa U shisyndon. Ko khun barit, sa shiphang Nga don bad phi. Phin ïawad ïa Nga, bad kumba Nga la ong ha ki Ju: 'Sha ba leit ma-Nga, phin ym lah ban wan,' Nga ong ha phi ruh mynta. Nga ai ha phi ka hukum bathymmai : ba phin ïa-ïeid markylliang. Na kane ki briew baroh kin tip ba phi long ki synran jong Nga, lada phi ïa-ïeid markylliang."

277. U Krist U ïathuhlypa ïa ka jinglen jong u Petrus.

Mt. 26:31-35. Mk. 14:27-31. Lk. 22:31-38. Ioan. 13:36-38.

U Simon Petrus u ong ha U:
"Ko Trai, shano Men leit?"
U Jisu U la jubab:
"Shaba leit ma-Nga mem lah mynta ban bud ïa Nga, hynrei men sa bud hadien."
U Petrus u ong ha U:
"Balei ngam lah mynta ban bud ïa Me? Na ka bynta jong Me, ngan aiti ïa la ka jingim."
U Jisu U la phai-ktien ïa u:
"Men aiti la ka jingim na ka bynta jong Nga? Shisha, shisha, Nga ong ha me, phi baroh phin thut ïa Nga mynta ka miet. Naba la thoh. (*Sakh. 1: 37*): 'Ngan tangon ïa u nongsharai, te yn pynsakma ïa ki 'langbrot jong ka kynhun?' Hynrei hadien Ngan sa mih-pat, Ngan leit sha Galileïa ha shuwa jong phi."
Te u Petrus u phai-ktien u la ong ha U:
"Wat lada baroh kin thut ïa Me, ngan ym thut lano-lano ruh."
U Jisu U la ong ha u:
"Shisha Nga ong ha me, ko Petrus, ba mynta ka miet, shuwa ban kynih u syiar arsien, men len ïa Nga laisien."
U Trai U la ong ruh:
"A Simon, Simon, khmih u soitan u la thlia ïap [1]

(1) U la kyrpad tyngeh ïa u Blei ba un dup shah ïa u ba un pynshoi ïa u Petrus; ne: hakhmih u soitan u la kamtrai ïa ka bor halor jong me ba un dup ïoh tai.

ïa phi ba un dup ïoh tai kum ïa u kew. Hynrei Nga la duai na ka bynta jong me ba ka jingngeit jong me kan ym troiñ; me pat, ynda shisien me la kylla, to pynskhem ïa la ki para."

Hynrei u la kren pyneh triang bad u la ong ha U:

"Ko Trai, nga la kloi ban leit ryngkat bad Me sha phatok bad sha ka jingïap ruh. Bad lada dei ïa nga ban ïap lem bad Me, ngan ym len satia ïa Me."

Bad baroh ki la ïa-ong kumjuh. U la ong ha u:

"Ko Petrus, Nga ong ha me ba u syiar un ym kynih mynta ka sngi, haduh ba men da len laisien ba me ithuh ïa Nga."

U la ong ruh ha ki:

"Mynba Nga la phah ïa phi, khlem saipan, bad ïarong bad juti, hato phi la kyrduh eiei?"

Hynrei ki la ong :

"Em."

Kumta U la ong ha ki :

'Hynrei mynta, jar uba don saipan, ieh un rah, kumjuh ka ïarong ruh; bad jar ubym don, ieh un die noh ïa la ka jaiñkup, bad thied kawei ka wait-lam. Naba Nga ong ha phi, ba ïa kane kaba la thoh, *(Is. 53:12.)* dang dei ban pyndep ha Nga: 'Ban ryngkat bad ki bymman la ñiew ïa U.' Naba kiei-kiei kiba thew shaphang jong Nga, ki don ka jing-kut."

Hynrei ki la ong ha U :

"Ko Trai, khmih, shane don artylli ki waitlam."

Te U la ong ha ki:

"Ka la biang."

278. Ki ktien pyntngen: "Ngan wan biang."
Ioan. 14:1-4.

"Wat khuslai ha la ka dohnud. Phi ngeit ha u Blei, to ngeit ha Nga ruh. Ha ïng i Pa jong Nga don bun ki jaka-sah. Lymda kumta, Ngan jin da la ïathuh ïa phi; naba Nga leit ban pynkhreh jaka ïa phi. Bad ynda Nga la leit bad la pynkhreh jaka ïa phi, Ngan wan biang, bad Ngan shim ïa phi ha lade hi, ba ha kaba Nga don phi ruh phin dup don. Te shano Nga leit, phi tip, ïa ka lynti ruh phi tip."

279. Nga long ka Lynti." *Ioan. 14:5-11.*

U Thomas u ong ha U:

"Ko Trai, ngim tip shano Me leit, te kumno ngin tip ïa ka lynti?"

U Jisu U ong ha u :

"Nga long ka lynti, bad ka jingshisha bad ka jingim. Ym don uba wan sha u Kpa, lait-tang da Nga. Lada phi la ithuh ïa Nga, khlem artatien phi la ithuh ïa u Kpa jong Nga ruh; bad naduh mynta phi la ithuh ïa U, bad phi la ïohi ïa U." [1]

U Philip u ong ha U :

"Ko Trai, to pyni ha ngi ïa u Kpa, te la biang ïa ngi."

U Jisu U ong ha u:

"La katta Nga la don bad phi, te mem ithuh ïa Nga? Ko Philip, uto uba ïohi ïa Nga, u ïohi ïa u Kpa ruh. Kumno me ong: To pyni ha ngi ïa u Kpa? Mem ngeit ba Nga don ha u Kpa, bad u

(1) U Jisu u ring jingmut shaphang ka Jinglongkawei bad u Kpa.

Kpa pat ha Nga? Ki ktien ba Nga kren ha phi, Ngam kren na lade hi. Hynrei uta u Kpa Uba sah ha Nga, ma-U hi U leh ïa ki jingleh-jingkam. Mem ngeit ba Nga don ha u Kpa, bad u Kpa pat ha Nga?"

280. Ki soh jong ka Jingngeit. *Ioan. 14:12-14.*

"Lymda kumta, to ngeit na ka bynta kita ki jingleh. Shisha, shisha, Nga ong ha phi, jar uba ngeit ha Nga, ïa kita ki jingleh-jingkam ba Nga leh, u ruh un leh, un leh ruh ïa kiba kham khraw ban ïa kine, naba Nga Nga leit sha u Kpa. Te ïa kaei-kaei ruh kaba phin pan na u Kpa ha ka kyrteng jong Nga, ïa kata Ngan leh, ba yn dup pyndon-burom ïa u Kpa ha u Khun. Lada phin pan ciei na Nga ha ka kyrteng jong Nga, ïa kata Ngan leh."

281. U Nongpyntngen. *Ioan. 14:15-17.*

"Lada phi ïeid ïa Nga, to sumar ïa ki hukum jong Nga. Bad Ngan pan na u Kpa, bad Un ai ha phi ïa Uwei pat u Nongpyntngen, ba Un dup sah bad phi junom: u Mynsiem [1] jong ka jingshisha, ïa Uba ka pyrthei kam don bor ban pdiang, namar kam ïohi ïa U, lymne tip ïa U; phi pat phin sa tip ïa U, naba Un sah ryngkat bad phi, bad Un don ha phi."

(1) Hangne ka paw ka Triniti : u Kpa, u Khun bad u Mynsiem Bakhuid.

282. "Ngam ïehnoh khunswet ïa phi."
Ioan. 14 : 18-24.

"Ngam ïehnoh khunswet ïa phi : Ngan wan sha phi. Sa tang shipor, te ka pyrthei kan ym ïohi shuh ïa Nga. Hynrei phi ïohi ïa Nga; naba Nga, Nga im, phi ruh phi im. Ha kata ka sngi phin tip ba Nga don ha u Kpa jong Nga, phi pat ha Nga, Nga pat ha phi. Jar uba don ïa ki hukum jong Nga, bad uba sumar ïa ki, uta keiñ, dei uba ïeid ïa Nga, Bad jar uba ïeid ïa Nga, u Kpa jong Nga Un ïeid ïa u, bad Nga ruh Ngan ïeid ïa u, bad Ngan pynpaw ïa lade ha u."

U Judas u ong ha U, ym dei u Iskhariot :

"Ko Trai, kumno kumta ba Men pynpaw ïa lade ha ngi, ym ha ka pyrthei ?"

U Jisu U la phai-ktien bad U la ong ha u :

"Lada uno-uno u ïeid ïa Nga, un sumar ïa ka ktien jong Nga. bad u Kpa jong Nga Un ïeid ïa u, te Ngin ïawan ha U, bad Ngin ïashna jakashong-jakasah ryngkat bad u. Jar ubym ïeid ïa Nga, um sumar ïa ki ktien jong Nga. Te ka ktien kaba phi la ïohsngew kam long ka jong Nga, hynrei ka jong u Kpa, Uba la phah ïa Nga."

283. Ïa ka jingsuk jong Nga, Nga ai ha phi.
Mt. 26:30. Mk. 14:26. Lk. 22:29. Ioan. 14:25-31.

"Nga la kren ha phi ïa kine kiei-kiei, katba Nga dang sah bad phi. Hynrei u Nongpyntngen, u Mynsiem Bakhuid, ïa Uba u Kpa Un phah ha ka kyrteng jong Nga, ma-U keiñ Un hikai ha phi ïa kiei-kiei baroh, bad Un pynkynmaw ïa phi ïa

kiei-kiei baroh, kat kiba Nga la ong ha phi. Ha phi Nga ïehnoh ïa ka jingsuk, ha phi Nga ai ïa ka jingsuk jong Nga; ym dei kumba ka pyrthei ka ai, Nga ai ha phi. Wat khuslai ha la ka dohnud, lymne khaweit. Phi la ïohsngew ba Nga la ong ha phi: Nga leit noh, bad Nga wan sha phi. Lada phi ïeid ïa Nga, phin kmen khlem pep, ba Nga leit sha u Kpa : naba u Kpa U kham khraw ban ïa Nga.[1] Te mynta Nga la ïathuh ïa phi shuwa ba kan jia, ba, haba kan jia, phin dup ngeit.

"Ngan ym kren shuh shibun kiei-kiei bad phi: namar u syiem jong kane ka pyrthei u wan, hynrei um don eiei ruh bad Nga. Hynrei ba ka pyrthei kan dup tip ba Nga ïeid ïa u Kpa, bad kumba u Kpa U la ai hukum ïa Nga, kumta Nga leh. To ïeng, ïa ngin ïaleit noh nangne."

Te ynda ki la rwai kawei, ki la leit sha u lum Olib.

284. U Diengwaiñ bad ki Tnat. *Ioan. 15:1-11.*

Nangta u Jisu U la ong ha ki:

"Nga long u diengwaiñ ba-shisha; bad u Kpa jong Nga U long u nongrep. Ïa ka tnat baroh ha Nga kabym seisoh, Un ngor noh: bad ïa baroh kaba seisoh, U pynkhuid ïa ka, ba kan nang-seisoh shuh-shuh. Phi mynta, phi long ki bakhuid na ka bynta jong kata ka ktien kaba Nga la kren ha phi. To sah ha Nga, bad ma-Nga ha phi. Kumba ka tnat kam lah ban seisoh na lade hi, lymda ka sah ha

(1) U Kpa U kham khraw ïa U haba ïanujor bad ka jinglong-briew jong u Jisu. Hynrei ha ka jinglongblei U ïaryngkat bad u Kpa nadong-shadong.

u diengwaiñ, kumjuh maphi ruh lymda phi sah ha Nga. Nga long u diengwaiñ, maphi ki tnat; jar uba sah ha Nga bad ma-Nga ha u, uta u seisoh shibun : namar khlem ma-Nga, phim lah ban leh eiei ruh em. Lada uno-uno um sah ha Nga, yn bret noh shabar kum ïa ka tnat; te un ïap-tyrkhong, bad kin lum ïa u, bad kin bret hapoh ding, bad un ing. Lada phi sah ha Nga, bad ki ktien jong Nga ki sah ha phi, phin pan kat ïa kaba phi kwah, bad kan long ha phi. Ha kane la pyndonburom ïa u Kpa, ba phin seisoh shibun, bad phin ïalong ki synran jong Nga. Kumba u Kpa U la ïeid ïa Nga, Nga ruh Nga la ïeid ïa phi. To sah ha ka jingïeid jong Nga. Lada phi sumar ïa ki hukum jong Nga, phin sah ha ka jingïeid jong Nga; kumba ma-Nga ruh Nga la sumar ïa ki hukum jong u Kpa jong Nga, bad Nga sah ha ka jingïeid jong U. Nga la kren ha phi ïa kine kiei-kiei, ba ka jingkmen jong Nga kan dup long bad phi, bad ka jingkmen jong phi kan dup dap."

285. Ka hukum jong ka jingïeid. *Ioan. 15:12-17.*

"Kane ka long ka hukum jong Nga, ba phin ïa-ïeid markylliang, kumba Nga la ïeid ïa phi. Ym don mano-mano uba don ka jingïeid kaba kham khraw ban ïa kane, ba uwei un aiti ïa la ka jingim na ka bynta la ki lok. Phi long ki lok jong Nga, lada phi leh ïa kiba Nga Nga hukum ïa phi. Ngam khot shuh ïa phi ki shakri, naba u shakri um tip aïu u kynrad la jong u leh. Hynrei Nga la khot ïa phi, ki lok; namar ïa kiei-kiei baroh kat kiba Nga la ïohsngew na la u Kpa, Nga la pyntip

ha phi. Phim shym la jied ïa Nga, hynrei Nga la jied ïa phi; bad Nga la thung ïa phi, ba phin dup leit bad dup seisoh bad u soh jong phi un dup sah: ba kat ïa kaba phi pan na u Kpa ha ka kyrteng jong Nga, Un dup ai. Nga hukum ha phi ïa kine kiei-kiei, ba phin ïa-ïeid markylliang."

286. Ka jingisih jong ka pyrthei,
Ioan, 15:18-27, 16:1-4.

"Lada ka pyrthei ka isih ïa phi, to tip ba ka la isih shuwa ïa Nga. Ba phin da la long na ka pyrthei, ka pyrthei kan jin da la ïeid ïa kaba long ka jong ka; te namar phim long na ka pyrthei, hynrei Nga Nga la jied ïa phi na ka pyrthei, namarkata keiñ, ka pyrthei ka isih ïa phi. To kynmaw ïa ka ktien jong Nga kaba Nga la ong ha phi: U shakri um long kham khraw ban ïa u kynrad la jong. Lada ki la leh-beiñ ïa Nga, kin leh-beiñ ïa phi ruh; lada ki la sumar ïa ka ktien jong Nga, kin sumar ïa ka jong phi ruh. Hynrei kin leh ha phi ïa kine kiei-kiei baroh na ka bynta ka kyrteng jong Nga, naba kim ithuh ïa Uta Uba la phah ïa Nga. Ba Ngan da ym wan, bad da la kren ha ki, kin ym da la don pop; hynrei mynta kim don jingkren-da shuh shaphang la ki pop. Jar uba isih ïa Nga, u isih ïa u Kpa jong Nga ruh. Ba Ngan ym da la leh ha ki ïa ki jingleh-jingkam, kiba ym don uwei pat uba la leh, kin ym da la don pop; hynrei mynta ki la ïohi, bad ki la isih ïa Nga bad ïa u Kpa jong Nga ruh. Hynrei ba yn dup pynurlong ïa ka ktien ba la thoh ha ka aiñ jong ki: 'Ki la isih ïa Nga khlem daw.' Hynrei haba u Nongpyntngen,

u Mynsiem jong ka Jingshisha, ïa Uba Ngan phah ha phi na u Kpa, Uba mih na u Kpa, Un wan, Uta Un sakhi ïa Nga. Phi ruh phin sakhi, namar phi don bad Nga naduh ka basdang. Nga la kren ha phi ïa kine kiei-kiei ba phin ym thut. Kin kyntait ïa phi na ki Sinagog; hynrei kan poi ka por, ba kat uba pynïap ïa phi, un tharai ba u leh pyndon-burom ïa u Blei. Bad kin leh ha phi ïa kine kiei-kiei baroh, naba kim shym la ithuh ïa u Kpa, lymne ïa Nga. Hynrei Nga la ïathuh ha phi ïa kine kiei-kiei baroh, ba haba kata ka por jong ki kan poi, phin dup kynmaw ba Nga la ïathuh ha phi."

287. Ka kam jong u Mynsiem Bakhuid.
Ioan. 16:5-15.

"Ngam shym la ïathuh ha phi ïa kine kiei-kiei naduh mynnyngkong, naba Nga la don ryngkat bad phi. Bad mynta Nga leit sha Uta Uba la phah ïa Nga; bad ym don na phi uba kylli ïa Nga: 'Shano Me leit?' Hynrei namarba Nga la kren ha phi ïa kine kiei-kiei, ka jingsngewsih ka la dap ha ka dohnud jong phi. Hynrei Nga ïathuh ha phi ïa ka jingshisha: Ka bha ïa phi ba Ngan leit; namar lada Ngam leit, u Nongpyntngen Un ym wan ha phi, hynrei lada Nga leit, Ngan phah ïa U ha phi. Bad haba Un wan ma-U, Un pynsngewkynduh ïa ka pyrthei shaphang ka pop, bad shaphang ka hok, bad shaphang ka jingbishar: shaphang ka pop keiñ, naba kim shym la ngeit ha Nga; shaphang ka hok de, naba Nga leit sha la u Kpa, bad phin ym ïohi shuh ïa Nga; shaphang ka jingbishar

pat, naba ïa u syiem jong kane ka pyrthei, la bishar lypa. Nga dang don shibun kiei-kiei ban ong ha phi, hynrei phim lah ban shah mynta. Hynrei haba Un wan Uta u Mynsiem jong ka jingshisha, Un hikai ïa phi ïa ka jingshisha baroh. Nabá Un ym kren na lade hi; hynrei Un kren kat ïa kaba Un ïohsngew, bad Un pynbna ha phi ïa kiei-kiei kiban dang wan. Un pyndon-burom ïa Nga, naba Un pdiang na ka jong Nga, bad Un pynbna ha phi. Baroh kat kiba u Kpa jong Nga U don, ki long ki jong Nga. Namarkata keiñ, Nga la ong ba Un pdiang na ka jong Nga, bad Un pynbna ha phi."

288. "Phin ïohi biang ïa Nga" *Ioan, 16:16-24,*

"Sa shi-por te phin ym ïohi shuh ïa Nga: bad sa shi-por pat, te phin ïohi ïa Nga: naba Nga leit sha u Kpa."

Te katto-katne na ki synran jong U, ki la ïaong paraki hi:

"Kaei kane ba U ong ha ngi: 'Sa shipor te phin ym ïohi shuh ïa Nga, bad sa shipor pat, te phin ïohi ïa Nga; bad: Naba Nga leit sha u Kpa?'

Kumta ki la ïa-ong :

'Kaei kane ba U ong: Sa shipor? Ngim tip aïu U kren.'

Hynrei u Jisu U la tip ba ki la kwah ban kylli ïa U, bad U la ong ha ki:

"Phi ïakylli shaphang kane para-phi hi ba Nga la ong: Sa shipor te phin ym ïohi shuh ïa Nga; bad sa shipor pat, te phin ïohi ïa Nga? Shisha,

shisha, Nga ong ha phi, ba phin ïam bad phin lynñiar, ka pyrthei pat kan kmen: maphi phin ïa-sngewsih, hynrei ka jingsngewsih jong phi kan kylla jingkmen. Ka briew haba ka suhkhun, ka don jingsngewsih, namarba ka por jong ka ka poi: hynrei ynda ka la kha ïa i khunlung kam kynmaw shuh ïa ka jingshitom, na ka bynta ka jingkmen ba la kha ïa u briew ha ka pyrthei. Phi ruh, namarkata, shisha mynta phi sngewsih: hynrei ngan wan peit biang ïa phi, bad ka dohnud jong phi kam kmen; bad ïa kata ka jingkmen jong phi yn ym don uban shim noh na phi. Te ha kata ka sngi phin ym pan eiei ruh em na Nga. Shisha, shisha Nga ong ha phi: lada phi pan eiei na u Kpa ha ka kyrteng jong Nga, Un ai ha phi. Haduh mynta phim pat shym pan eiei ha ka kyrteng jong Nga. Pan, te phin ïoh, ba ka jingkmen jong phi kan dup long ka badap."

289. "Nga la jop ïa ka pyrthei." *Ioan. 16:25-33.*

"Ïa kine kiei-kiei Nga la kren ha phi da ki pharshi. Ka por ka poi, haba Ngan ym kren shuh ha phi da ki pharshi, hynrei Ngan ïathuh shynna ha phi shaphang Uta u Kpa. Ha kata ka sngi phin pan ha ka kyrteng jong Nga; bad Ngam ong ha phi ba Nga Ngan pan na u Kpa na ka bynta jong phi; namar u Kpa U ïeid ïa phi, naba phi ïeid ïa Nga bad phi ngeit ba Nga la mih na u Blei. Nga la mih na u Kpa bad Nga la wan sha ka pyrthei: Nga ïehnoh biang ïa ka pyrthei bad Nga leit sha u Kpa."

Ki synran jong U ki ïa-ong ha U :

"Peit, mynta Me kren shai bad Mem kren pharshi eiei. Mynta ngi tip ba Me tip ïa kiei-kiei baroh, bad Mem donkam ba uno-uno un kylli ïa Me: na ka bynta kane ngi ngeit ba Me la mih na u Blei."

U Jisu U la phai-ktien ïa ki:

"Phi ïangeit mynta? Hakhmih ka por ka poi bad ka la poi mynta, ba yn pynsakma ïa phi uwei-pa-uwei sha la ka jong-ka-jong, bad phin ïehnoh ïa Nga marwei; pynban Ngam long marwei, naba u Kpa U don lem bad Nga. Ïa kine kiei-kiei Nga la kren ha phi ba phin dup ïoh ïa ka jingsuk ha Nga. Ha ka pyrthei phin ïoh jynjar; hynrei to shaniah, Nga la jop ïa ka pyrthei."

290. U Krist U duai na ka bynta ïa lade.

Ioan. 17:1-5.

U Jisu U la kren ïa kine kiei-kiei, bad, haba U la khmied ïa la ki khmat sha bneng, U la ong:

"Ko Pa, ka por ka la poi, to pyndon-burom ïa u Khun jong Me, ba u Khun jong Me Un ïoh pyndon-burom ïa Me. Kumba Me la ai ha U ïa ka bor halor ka doh baroh, ba Un ïoh ai ha kita baroh ïa kiba Me la ai ha U ïa ka jingim bymjukut. Kane keiñ ka long ka jingim bymjukut: ba kin dup ithuh ïa Me, u Blei bashisha marwei, bad ïa u Jisu Krist, Uba Me la phah. Nga Nga la pyndonburom ïa Me ha ka pyrthei; Nga la pyndep ïa ka kam kaba Me la ai ha Nga ba Ngan leh. Te mynta, ko Pa, to pyndon-burom ïa Nga lem bad Me hi, da kata ka burom kaba Nga la don bad Me, shuwa ban long ka pyrthei."

291. U Krist U duai na ka bynta la ki Synran.
Ioan. 17:6-19.

"Nga la pynpaw ïa ka kyrteng jong Me ha ki briew kiba Me la ai ha Nga na ka pyrthei. Ki la long ki jong Me, bad Me la ai ïa ki ha Nga; bad ki la sumar ïa ka ktien jong Me. Mynta ki la tip ba kiei-kiei baroh, kiba Me la ai ha Nga, ki long na Me: naba ïa ki ktien, kiba Me la ai ha Nga, Nga la ai ha ki, bad ki la pdiang ïa ki, bad ki la tip shisha ba Nga la wan na Me, bad ki la ngeit ba ma-Me Me la phah ïa Nga. Nga Nga duai na ka bynta jong ki: Ngam duai na ka bynta ka pyrthei, hynrei na ka bynta kito kiba Me la ai ha Nga: naba ki long ki jong Me. Bad kiei-kiei jong Nga baroh ki long ki jong Me, bad ki jong Me ki long ki jong Nga, bad la pyndon-burom ïa Nga ha ki. Te mynta Ngam long ha ka pyrthei, kine pat ki long ha ka pyrthei, bad Nga wan sha Me. Ko Pa Bakhuid, to sumar ïa ki ha ka kyrteng jong Me, ïa kiba Me la ai ha Nga, ba kin dup long kawei kum ma-Ngi. Mynba Nga la don bad ki, Nga la sumar ïa ki ha ka kyrteng jong Me. Ïa kito kiba Me la ai ha Nga, Nga la ri kyndong, bad ym don na ki uba la jot-noh, lait-tang u khun ka jingjot, ba yn ïoh pyndep ïa ka jynthoh. Te mynta Nga wan sha Me bad Nga kren ïa kine kiei-kiei ha ka pyrthei, ba kin dup dap ha lade hi da ka jingkmen jong Nga. Nga la ai ha ki ïa ka ktien jong Me, bad ka pyrthei ka isih ïa ki, naba kim long na ka pyrthei, kumba Nga ruh Ngam long na ka pyrthei. Ngam pan ba Men shim noh ïa ki na ka pyrthei, hynrei ba Men sumar ïa ki na ka basniew. Kim long na ka pyrthei, kumba Ngà ruh

Ngam long na ka pyrthei. To kyntang ïa ki ha ka jingshisha. Ka ktien jong Me ka long ka jingshisha. Kumba Me la phah ïa Nga sha ka pyrthei, Nga ruh Nga la phah ïa ki sha ka pyrthei. Te na ka bynta jong ki Nga la kyntang ïa lade, ba ma-ki ruh kin dup long ki bakyntang ha ka jingshisha."

292. U Krist U duai na ka bynta ka Balang.
Ioan. 17:20-26.

"Te Ngam duai tang na ka bynta jong ki, hynrei na ka bynta kito ruh kiban ngeit ha Nga da ka ktien jong ki, ba baroh kin dup long kawei, kumba ma-Me, ko Pa, ha Nga bad Nga ha Me, ba maki ruh kin dup long kawei ha Ngi, ba ka pyrthei kan dup ngeit ba ma-Me Me la phah ïa Nga. Ïa ka burom ruh kaba Me la ai ha Nga, Nga ai ha ki, ba kin dup long kawei kumba Ngi ruh Ngi long kawei. Ma-Nga ha ki, bad ma-Me ha Nga, ba kin ïoh long janai kawei, ba ka pyrthei kan dup tip ba Me la phah ïa Nga, bad Me la ïeid ïa ki, kumba Me la ïeid ïa Nga ruh. Ko Pa, Nga kwah ba kito kiba Me la ai ha Nga ki ruh kin don ryngkat bad Nga ha kaba don ma-Nga, ba kin dup ïohi ïa ka burom jong Nga kaba Me la ai ha Nga; naba Me la ïeid ïa Nga naduh shuwa kaba thaw ïa ka pyrthei. Ko Pa Bahok, ka pyrthei kam shym ithuh ïa Me, hynrei Nga Nga la ithuh ïa Me, bad kine ki la tip ba Me la phah ïa Nga. Bad Nga la pyntip ha ki ïa ka kyrteng jong Me, bad Ngan nang-pyntip, ba kata ka jingïeid da kaba Me la ïeid ïa Nga, kan dup long ha ki bad ma-Nga ha ki."

KA LYNNONG II

KA JINGSHAHSHITOM JONG U TRAI JONG NGI

1. Ha ka kper.

293. U poi ha ka kper.
Mt. 26:36 Mk. 14:32 Lk.22:39-40. Ioan. 18:1.

Haba u Jisu U la lah kren ïa kine ki ktien, U la leit noh bad la ki synran sha shiliang ka wahduid Kedron; bad kumba U ju leit, U la leit sha u lum Olib. Bad ki la wan sha ka jaka ba la khot Jethsemani, ha kaba la don ka kper, sha kaba U la leit rung ma-U bad la ki synran.

Bad U la ong ha la ki synran:

"To nang ïashong hangne, katba Nga nang-leit duai hangtai. To ïaduai ba phin ym hap ha ka jingpynshoi."

294. U Krist U duai bad U pisa.
Mt. 26:37-44. Mk. 14:33-40. Lk. 22:41-44.

Bad U la ïalam ryngkat bad U ïa u Petrus bad u Jakob bad u Ïoannis (ki arngut ki khun jong u Sebedi); bad U la sdang ban sngewsih bad ban

khuslai, ban sngewtieng bad ban kordit eh. Te U la ong ha ki:

"Ka mynsiem jong Nga ka kordit haduh kumban ïap. To sah hangne bad to ïa-ap bad Nga."

Bad U la khlad pajih na ki kumba shipda-maw. Bad haba U la dem-khohsiew, U la dem pyllup ha khyndew; bad U la duai ba lada lah, kata ka por kan ïaid-lait noh na U. Bad U la ong:

"Abba,[1] ko Pa, kiei-kiei baroh ki long kiba lah ha Me. Ko Pa, lada Me mon, to weng noh ïa kane ka khuri na Nga.

"Ko Pa jong Nga, lada lah, to ai ba kane ka khuri [2] kan lait noh na Nga. Pynban ym kumba Nga mon ma-Nga, hynrei kumba Me mon. Kan long ym ka mon jong Nga, hynrei ka jong Me."

Te U la wan sha la ki synran bad U la lap ba ki ïohthiah, bad u la ong ha u Petrus:

"Ko Simon, me ïohthiah? Phim lah ban ïa-ap shi-kynta? To sharai, bad to duai ba phin ym hap ha ka jingpynshoi. Ka mynsiem ka kloi shisha, ka doh pat ka tlot."

Bad U la leit biang, U la duai ïa kajuh ka jingduai, U ong:

"Ko Pa jong Nga, lada kane ka khuri kam lah ban lait noh na Nga, lymda Nga dih ïa ka, kan long ka mon jong Me."

Te U la wan biang, bad U la lap ïa ki ba ki ïohthiah (naba ki khmat jong ki ki la khia). Bad kim tip aïu ban jubab ïa U. Bad haba U la ïehnoh ïa ki, U la leit biang, bad U la duai ha kaba lai-sien, U ong ïa kijuh ki ktien. Te u Angel na bneng u

(1) Ka ktien Aramaik kaba mut "Ko Pa."
(2) Ka khuri jong ki jingkordit bad ki jingshitom baroh.

la paw ha U, u pyntngen ïa U; bad ba U don ha ka jingpisa, U la duai kham jlan. Bad ka syep jong U ka la long kum ki jingjaw-snam kiba tuid ha ka khyndew.

295. U Krist U ïakynduh bad u Judas.
Mt. 26:45-46. Mk. 14:41-42. Lk. 22:45-46.

Te haba U la ïeng na kaba duai, bad U la wan ha kaba laisien sha la ki synran, U la lap ïa ki ba ki ïohthiah, na ka jingsngewsih. Bad U la ong ha ki:

"To thiah mynta, bad to shongthait. Balei phi thiah? Ïeng joit, to duai ba phin ym hap ha ka jingpynshoi. Keiñ noh, ka por ka la poi. Hakhmih, ïa u Khun u briew yn sa aiti noh ha ki kti jong ki nongpop. To ïeng, ïa ngin leit noh. Hakhmih uta uban aiti ïa Nga u la hajan."

296. U Judas bad ki shipai.
Mt. 26:47-48. Mk. 14:43-44.
Lk. 22:47. Ioan. 18:2-3.

Te u Judas ruh, uba la die noh ïa U, u la ithuh ïa kata ka jaka: naba bunsien u Jisu U la ju leit shata ryngkat bad la ki synran. Kumta u Judas, ynda u la ïoh shikynhun ki shipai bad ki shakri, na ki rangbah lyngdoh bad na ki Pharisi, u la wan shata bad ki sharak, bad ki musa bad ki atiar. Haba U dang kren, hakhmih, u Judas, uwei na ki khatar ngut, u la wan, bad ryngkat bad u, u paidbah babun lem bad ki waitlam bad ki diengtylli, ba la phah na ki rangbah lyngdoh bad ki tymmen-

Ko Pa, lada Me mon, to weng noh ïa ka̧ne ka̧ Khuri na Nga. *(Page 303)*

" Ko Judas, da ḳaba doh me die noh ia u Khun u briew?

ki-san jong u paidbah. U Judas u la ïaid ha khmat jong ki. Bad uta uba la die noh ïa U, u la ai dak ïa ki, u ong :

"Uta Uba ngan doh, dei Uta keiñ : kem ïa U, bad ïalam thikna."

297. Ka jingdoh jong u nongshetkylla.
Mt. 26:49-50. Mk 14:45 Lk. 22:47-48.

U Judas u la shur shajan u Jisu ban doh ïa U. Te haba u la poi, u la leit beit syndon sha U, u la ong :

"Khublei Nonghikai."

Bad u la doh ïa U. Te u Jisu U la ong ha u :

"Ko lok, me wan lei? Ko Judas, da kaba doh me die noh ïa u Khun u briew?"

298. Ki shipai ki kyllon ha madan. *Io. 18:4-9*

Namarkata, u Jisu ba U tip ïa kiei-kiei baroh kiban sa jia ha U, U la tur haphang, bad U la ong ha ki :

"Phi ïawad ïano?"

Ki la jubab ïa U :

"Ïa u Jisu Nasaret."

U Jisu U la ong ha ki :

"Nga dei ma-Nga."

Bad u Judas ruh, uba la die noh ïa U, u la ïeng ryngkat bad ki. Namarkata, U tang shu la ong ha ki : Nga dei ma-Nga, ki la kynran-dien, bad ki la kyllon ha madan. Namarkata, U la kylli biang ïa ki:

"Phi ïawad ïano?"

Ki pat ki la ong :

"Ïa u Jisu Nasareth."

U Jisu U la phai ktien :

"Nga la ong ha phi, ba Nga dei ma-Nga. Namarkata, lada phi ïawad ïa Nga, pyllait ïa kine ban leit noh."

Ba yn dup pynurlong ïa ka ktien, kaba U la ong : "Na kita kiba Me la ai ha Nga, Ngam shym la pynjah noh uwei ruh."

299. U Petrus u pom ïa u Malkhus.

Mt. 26:50-54. Mk. 14:46-47. Lk. 22:49-51. Io. 18:10-11.

Kumta ki la ïawan, ki la ïakem ïa U Jisu bad ki la bat ïa U. Haba kita kiba la ïadon bad U, ki ïohi ïa kaban jia, ki la ong ha U :

"Ko Trai, ngin pom da ka waitlam?"

Te hakhmih, uwei na kita kiba ïa-ïeng, uwei na kita kiba la ïadon ryngkat bad u Jisu,–u Simon Petrus uba don ka waitlam,–haba u la kner ïa la ka kti, u la sei ïa la ka waitlam, u pom ïa u shakri jong u lyngdoh rangbah, u la mait ïa ka shkor kamon jong u. Te ka kyrteng jong uta u shakri ka la long u Malkhus. U Jisu pat U la jubab, U la ong :

"To shah haduh katne."

Bad ynda U la ktah ïa ka shkor jong u, U la pynkoit ïa u. Kumta u Jisu U la ong ha u Petrus :

"To thep ïa la ka waitlam ha ka sop, namar kito kiba shim ïa ka waitlam, kin ïap da ka waitlam. Hato me tharai ba Ngam lah ban pan na u Kpa jong Nga, bad Un ai ïa Nga kumne kumne palat khatar kynhun ki Angel? Hato ïa ka khuri

kaba u Kpa U la ai ha Nga, Ngan ym dih ïa ka? Kumno heit yn pynurlong ïa kita ki jynthoh, ba ka dei ban long kumne?"

300. U Krist U pynrem ïa la ki nongshun.
Mt. 26:55-56. Mk. 14-48-49. Lk. 22:52-53.

Ha kata ka por u Jisu U la ong ha u paidbah, ha ki rangbah lyngdoh, bad ha ki rangbah jong ka tempel, bad ha ki tymmen ki san kiba la wan kem ïa U :

"Phi ïawan, kum ïa u nongtuh bad la ki waitlam bad ki diengtylli? Man ka sngi Nga la shong hikai bad phi ha ka tempel, bad phim shym kner satia ïa Nga, bad phim shym kem ïa Nga : hynrei kane ka dei ka por jong phi, bad ka bor jong ka jingdum.[1] Hynrei kane baroh ka la urlong, ba yn ïoh pyndep ïa ki jynthoh jong ki nongïathuhlypa."

301. La kem ïa u Krist. Ki synran ki phet.
Mt. 26:56. Mk. 14:50-52. Io. 18:12.

Kumta kata ka kynhun bad u rangbah shipai, bad kita ki shakri jong ki Ju, ki la kem ïa u Jisu bad ki la teh la khum ïa U. Kumta ki synran baroh, ynda ki la ïehnoh ïa U, ki la phet noh. Te uwei u samla, uba kup jaiñ-linen halor ka met lyngkhuit, u la bud ïa U ; bad ki la kem ïa u ruh, u pat, u ïehnoh ïa kata ka jaiñ-linen, u phet-ïap lyngkhuit na ki.

(1) Kane ka long ka por kaba u Blei U la jied naduh bymjukut. Bad mynta U sakhi ba U mon sngewbha ban ïap khnang ban siewspah ïa ka pyrthei.

2. Ka Bishar Niam.

302. U Krist ha khmat u Annas.

Ioan. 18:13-14; 19-24

Bad ki la ïalam nyngkong ïa U ha u Annas, namar u la long u kthaw-kurim jong u Kaiphas, uba la long u lyngdoh rangbah ha kata ka snem. Te u dei uta u Kaiphas uba la ai-buit ha ki Ju, ba ka myntoi ba uwei u briew un ïap na ka bynta u paidbah. Kumta u lyngdoh rangbah u la kylli ïa u Jisu shaphang ki synran jong U, bad shaphang ka jinghikai jong U. U Jisu U la jubab ïa u:

"Nga la kren shynna ha ka pyrthei: Nga la hikai borabor ha ka Sinagog, bad ha ka tempel, ha kaba ki Ju baroh ki ïakynduh lang: bad Ngam ju kren eiei ruh ha ka barieh. Balei me kylli ïa Nga? Kylli ïa kito kiba la ïohsngew ïa kaba Nga la kren ha ki, hakhmih ki tip aïu Nga la ong."

Hynrei ynda u lah kren ïa kine kiei kiei, uwei na kito ki shakri, uba ïeng hajan u la thab ïa u Jisu, u ong:

"Kumta du Me jubab ïa u lyngdoh rangbah?"

U Jisu U la phai-ktien ïa u:

"Lada Nga la kren bymdei, ai sakhi ïa kata ka bymdei: hynrei lada dei, balei me thab ïa Nga?

Bad u Annas u la phah ïa U, da teh da khuïn, sha u Kaiphas, u lyngdoh rangbah.

303. U Krist bad u Kaiphas.
Mt. 26:57-66. Mk. 14:53-64.

Hynrei kita kiba kem ïa u Jisu, ki la ïalam ïa U sha u Kaiphas, u lyngdoh rangbah, shaba ki lyngdoh bad ki Nongthoh bad ki tymmen ki san ki la ïaſang. Ki rangbah lyngdoh pat, lem bad ka dorbar baroh, ki la wad sakhi lamler pyrshah ïa u Jisu, ba kin dup ïoh pynïap ïa U. Pynban kim shym shem, la shibun ki sakhi lamler ki la wan. Naba bun ki la ïengsakhi ïa U, hynrei ki jingai-sabut jong ki kim ïadei satia. Te khatduh-khatwai, arngut ki sakhi lamler ki la wan; ki ïeng joit, ki la mih-sakhi pyrshah ïa U bad ki la ong :

"Une U briew U la ong: **'NGA LAH BAN PYNJOT ÏA KA TEMPEL** [1], **BAD BAN TEI BIANG ÏA KA LAI SNGI.'** Ngi la iohsngew ïa U ba U ong: **'NGAN PYNJOT ÏA KANE KA TEMPEL BA LA THAW DA KI KTI, BAD NGAN TEI LAI SNGI DA KAWEI PAT KABYM SHYM LA THAW DA KI KTI."**

Hynrei ki jingaisakhi jong ki kim ïadei satia. Te uta u lyngdoh rangbah haba u la ïeng hapdeng, u la ong ha U :

"Mem jubab eiei ïa kita kiba kine ki ïamih sakhi pyrshah ïa Me?"

Hynrei u Jisu U la shu sngap la ka sngap, bad Um shym jubab eiei ruh. Uta u lyngdoh rangbah u la kylli biang ïa U bad u la ong ha U :

"Dei ma-Me u Krist u Khun jong u Blei ba

(1) Ka Met jong U.

la kyrkhu? Nga pynshai ïa Me da u Blei u ba-im, ba Men ïathuh ha ngi, lada Me long u Krist u Khun jong u Blei."

U Jisu U la ong ha u :

"Me la ong; Nga long. Pynban Nga ong ha phi, phin ïohi lawei ïa u Khun u briew ba U shong ha kamon ka bor jong u Blei, bad ba U wan ha ki lyoh ka bneng."[1]

Hangta u lyngdoh rangbah u la tar ïa la ki jaiñ, u ong:

"U la kren-beiñ-blei : ngi dang donkam sakhi aïu pat? Hakhmih mynta phi la ïohsngew ïa ka jingkren-beiñ-blei. Phi ïapyrkhat kumno ?"

Te ki jubab ki la ong :

"U dei ban ïap."

304. U Krist U shah-rkhie-beiñ.

Mt. 26:67-68. Mk. 14:65. Lk. 22:63-65.

Kumta ki la bynthiew ïa ka khmat jong U, bad ki la jyrwait ïa U, kiwei pat ki la thab na ka khmat jong U; bad kita ki briew kiba ïabat ïa U, ki la rkhie-beiñ ïa U, bad ki la shoh ïa U. Bad ki la tap-matlah ïa U, bad ki la thab ïa ka khmat jong U; bad ki la kylli ïa U, ki ong :

"Ko Krist, to ïathuh ha ngi, mano ba thab ïa Me?"

Bad bun kiwei pat kiei kiei ki la kren ïa U, ban kren-beiñ.

(1) U Krist U maham lypa ïa ka jingrai jong ki ; namar ha ka sngi bishar Un sa wan kum u nongbishar bakhraw bor ban bishar ïa ki bynriew baroh. Ki ruh kin ym lait na ka jingbishai jong U.

305. Ka Jinglen banyngkong jong u Petrus.
Mt. 26:58, 69-70. Mk. 14:54, 65-68. Lk. 22:54-57. Ioan. 18:15-17.

Bad u Simon Petrus u la bud-dien ïa u Jisu na pajih, bad uta uwei pat u synran ruh. Hynrei uta u synran u la ïa-ithuh bad u lyngdoh rangbah, bad u la rung ryngkat bad u Jisu sha ka phyllaw jong u lyngdoh rangbah. U Petrus pat u la ïeng habar ha jynkhang. Namarkata, uta uwei pat u synran uba la ïa-ithuh bad u lyngdoh rangbah, u la mih shabar, bad u la kren ïa ka nongap-jynkhang, bad u la pynrung ïa u Petrus. Kumta kata ka shakri kaba ap-jynkhang ka la ong ha u Petrus:

"Me ruh mem dei na ki synran jong une u briew?"

U ong:

"Ngam dei."

Bad haba u la rung, u la shong ryngkat bad ki shakri, ba un dup ïohi ïa kaba kut. Te ynda ki la ïasliew-ding hapdeng ka phyllaw bad ki la dang ïashong tawiar ïa ka, u Petrus u la shong hapdeng jong ki, u syaid-ding. Kawei ka shakri, haba ka la ïohi ïa u, ba u shong ha ka bashai, bad ynda ka peitshaiñ ïa u, ka la ong:

"Me ruh me la don ryngkat bad u Jisu Nasareth. Une ruh u la don ryngkat bad U."

Hynrei u la len ha-khmat jong ki baroh, u ong:

"Ko kynthei, ngam ithuh ïa U. Tip ruh ngam tip, sngewthuh ruh ngam sngewthuh ïa kaba pha ong."

Te u la mih noh sha khmat jynkhang; bad u syiar u la kynih.

306. Ka jinglen ka ba-ar.
Mt. 26:71-72. Mk. 14:69-70. Lk. 22:58.
Io. 18:18-25.

Hadien katto katne por ynda u la mih noh sha jynkhang, sa kawei pat ka la ïohi ïa u, bad ka la ong, ha kita kiba ïadon hangta:
"Une ruh u la don bad u Jisu Nasareth."
Haba kata ka shakri ka ïohi biang ïa u, ka la sdang ban ong ha kiba ïa-ïeng hangta:
"Une u long na ki."
Hynrei u la len biang.
Te kita ki shakri bad ki shakri rangbah ki la ïa-ïeng harud-ding; namarba ka khriat, ki la ïa-syaid-ding: bad u Petrus ruh u la don ryngkat bad ki, u ïeng syaid-ding. Kumta ki la ïakylli ïa u:
"Mem dei ma-me ruh na ki synran jong U?"
U pat u la len biang da kaba smai, bad u la ong:
"Ngam dei. Namar ngam ithuh ïa uta u Briew."
Katto katne por hadien, uwei pat haba ïohi ïa u, u la ong:
"Me ruh me dei na ki."
U Petrus pat u la ong:"
"Em me, ngam dei."

307. Ka jinglen balai.
Mt. 26: 73-75. Mk.14:70-72. Lk. 22:59-63.
Ioan 18:26-27

Hadien kumba shikynta pat, sa uwei u la kren skhem, u ong:
"Shisha keiñ, une ruh u la don ryngkat bad U; namar u ruh u long u nong-Galileïa."

Hynrei u Petrus u la ong:
"Ko briew, ngam tip me ong aïu."
Kita kiba ïa-ïeng hajan, ki la tur sha khmat, bad ki la ong ha u Petrus:
"Khlem pep, me ruh me long na ki; naba ka ktien jong me ruh, ka pynpaw ïa me."
Kumta u la sdang ban tim bad ban smai ba um ithuh ïa uta u Briew:
"Ngam ithuh ïa une u Briew Uba phi ïakren."
Uwei na ki shakri jong u lyngdoh rangbah (u kur jong uto ïa uba u Petrus u la mait ïa ka shkor) u la ong ha u:
"Ngam shym ïohi ïa me ha ka kper, ryngkat bad U?"
Te u Petrus u la len biang.
Kumta-kumta hi katba u dang kren, u syiar u la kynih biang. Bad u Trai U la phai, U la kyrtiangdien ïa u Petrus. Bad u Petrus u la kynmaw ïa ka ktien jong u Jisu, kaba U la ong: "Shuwa ba u syiar un kynih arsien, men len ïa Nga laisien." Bad u la sdang ban ïam. Bad u la mih shabar, u ïam kthang.

308. La pynskhem ïa ka rai.
Mt. 27:1-2. Mk. 15:1. Lk. 22:66-71; 23:1.

Tang shu kyn-jat shai mynstep, ki rangbah lyngdoh ki la ïasuh-buit bad ki tymmen-ki-san jong u paidbah bad ki nongthoh, bad ka dorbar baroh kawei, pyrshah ïa u Jisu, ban ïoh pynïap noh ïa U. Bad ki la ïalam ïa U sha ka dorbar jong ki, ki ïa-ong:
"Lada Me long u Krist, ïathuh ïa ngi."
Bad U la ong ha ki:

"Lada Ngan ïathuh ïa phi, phin ym ngeit ïa Nga; bad lada Ngan kylli ruh phin ym jubab ïa Nga, lymne pyllait noh. Hynrei, naduh mynta, u Khun u briew Un shong ha kamon jong ka bor u Blei."

Kumta baroh ki la ïa-ong:

"Te kumta, Me long u Khun jong u Blei?"

U ong:

"Phi ïa-ong ba Nga long."

"Ngin dang donkam sabut aïu pat? Naba ngi ngi la ïohsngew na ka shyntur jong U hi."

Bad haba uta u paidbah jong ki baroh u ïeng, ki la teh ïa u Jisu, ki la ïalam ïa U bad ki la aiti ïa U ha u Pontius Pilatus, u Lat.

309. U Judas U phasi ïa lade.

Mt. 27:3-6. Kam. 1-18.

Te u Judas, uba la die noh ïa U, haba ïohi ba la pynrem ïa U, u la kylla jingmut, u la leit pynphai biang ïa kita ki laiphew sbai-rupa, sha ki rangbah lyngdoh bad ki tymmen-ki-san, u ong:

"Nga la leh pop, da kaba die ïa ka snam balui-lui."

Ki pat ki la ong:

"Kan lei ïa ngi? Peit hi mame keiñ."

Bad ynda u la bret ïa kita ki rupa ha ka tempel, u la leit noh: bad u la leit sdien-phasi ïa lade. Bad ynda u la sdien u la bthei pruk na pdeng; bad ki snier-ki-snap jong u baroh ki la mih. Hynrei ki rangbah lyngdoh, ynda ki la shim ïa kita ki rupa, ki la ong:

"Ym bit ban buh ïa ki ha ka jingkynshew, namar ki long ka dor jong ka snam."

310. Ka Lyngkha-Snam. *Mt. 27: 7-10. Kam 1: 18-19.*

Te ynda ki la ïapyrkhat lang, ki la thied da kita ïa ka lum jong u nongthawkhiew, ban long ka jaka-tep ïa ki nongwei-nongar. Bad baroh kiba shong ha Jerusalem ki la tip ïa kane. Na kane ka daw ïa kata ka lum, la khot ha ka ktien jong ki, Akeldama, kaba mut, ka lum-snam, haduh mynta mynne. Kumta la pynurlong ïa kaba kren u Jeremias Nongïathuhlypa, uba ong:

"Bad ki la shim ïa kita ki laiphew sbai-rupa, ka dor-ka-mur jong uba la buh-dor, ïa uba kiba na ki khun Israel ki la buh-dor. Bad ki la ai ïa ki na ka bynta ka lum jong u nongthawkhiew, kumba u Trai u la buh ïa nga." (Jer. 32:6-9. Sakh. 11:13).

3. Ka Bishar Shnong,

311. U Pilatus bad ki nongmudui. *Io. 18:28-32.*

Kumta ki la ïalam noh ïa u Jisu na u Kaiphas sha ïng u lat. Te ka la long dang-step: ki pat kim shym leit rung hapoh ïng, ba kin ym pyntngit[1] ïa lade, hynrei ba kin dup ïoh bam ïa ka Paskha.[2] Namarkata, u Pilatus u mih shabar sha ki, bad u la ong:

(1) Ki leh myntharai tngit ïa lade da kaba rung ha ïngbishar, hynrei kim sheptieng ban pynïap-briew.

(2) Ka Niam ka jinglait. Kane ka long ka jinglehniam ban kynmaw ïa ka jinglehphylla u Blei ha ri Ejipt, ba ki khun nyngkong jong ki Israel ki la lait na ka jingïap-khlam, bad ba ki Israel baroh ki la lait na ka jinglongmraw ha u Pharao. (Eks. 12.)

"Phi wan mudui aïu pyrshah Une u Briew?"
"Ki la jubab bad la ïa-ong ha u:
"Ba Un ym long u nonglehsniew, ngin ym da la wan aiti ïa U ha me."
Kumta u Pilatus u la ong ha ki:
"Shim hi maphi ïa U, bad to bishar ïa U katkum ka aiñ jong phi."
Te ki Ju ki la ong ha u:
"Ym bit ïa ngi ban pynïap[1] ïano ïano ruh"
"Ba yn ïoh pyndep ïa ka ktien jong u Jisu, kaba U la ong, ba U pyni ka jingïap kaba kumno Un ïap.

312. Ka Jingmudui jong ka dorbar Ju. *Lk. 23:2.*

Kumta ki la sdang ban mudui ïa U, ki ong:
"Ngi la lap ïa Une ba U pynbaji ïa ka jait-kakynja jong ngi, bad ba U khang ban siew-khajna ha u Kaisar, bad U ong ba ma-U U long u Krist Syiem."

313. Ka jingtohkit jar-jar.
Mt. 27:.11 Mk. 15:2. Io. 18:33-38.

Kumta u Pilatus u la rung biang shapoh ïng bad u la khot ïa u Jisu bad u Jisu U la ïeng hakhamat u lat bad u lat u la kylli ïa U, u ong:
"Me dei u syiem jong ki Ju?"
U Jisu U la jubab:
"Me ong hi ma-me ïa kane, ne kiwei pat ki la

(1) Ki patsha Rom kim ai-bor ïa ka dorbar jong ki Ju ban rai pynïap ïano ïano; bad ki Ju kim ju don kane ka rukom pynïap briew da kaba sah-narphna.

kren ha me shaphang jong Nga?"

U Pilatus u la phai-ktien:

"Hato nga dei u Ju? Ka jait-ka-kynja jong Me bad ki lyngdoh rangbah ki la aiti ïa Me ha nga: Me la leh aïu?"

U Jisu U la jubab:

"Ka hima jong Nga kam long na kane ka pyrthei: ban da ka hima jong Nga ka la long na kane ka pyrthei, ki shakri jong Nga kin jin da la ïeng-ïaleh ba Ngan ym shah-aiti ha ki Ju, hynrei mynta ka hima jong Nga kam long nangne."

Kumta u Pilatus u la ong ha U :

"Te Me u syiem?"

U Jisu U la phai ktien :

"Me keiñ me ong ba Nga dei u syiem. Na ka bynta kane la kha ïa Nga, bad na ka bynta kane Nga la wan ha ka pyrthei, ba Ngan dup sakhi ïa ka Jingshisha. Baroh uba dei na ka Jingshisha, u shahshkor ïa ka ktien jong Nga."

U Pilatus u ong ïa U :

"Kaei ka Jingshisha?"

314. Sa kiwei pat ki Jingmudui.

Mt. 27:12-14. Mk. 15:3-5. Lk. 23:4-7. Io. 18·38.

Te u tat shu lah ong ïa kane, u Pilatus u la mih biang sha ki Ju, sha ki lyngdoh rangbah bad sha ki paidbah, bad u la ong ha ki:

"Ngam shem daw eiei ha U."

Bad haba la mudui ïa U da ki rangbah lyngdoh bad ki tymmen-ki-san shaphang bun kiei-kiei, Um shym jubab eiei. Te u Pilatus u la kylli biang ïa U. u ong:

"Mem jubab eiei? Hakhmih, shaphang katno kiei kiei ba ki ïamudui ïa Me. Mem ïoh-sngew katno ki sabut ki ong pyrshah ïa Me?"

Hynrei u Jisu Um shym jubab eiei shuh, wat shikyntien ruh, haduh ba u Pilatus u la lyngngoh ngaiñ. Hynrei ki pat ki nang ïaban, ki ong:

"U pynkhihwin ïa u paidbah, u hikai kylleng ka Judia, U sdang naduh Galileïa haduh hangne."

U Pilatus pat, haba ïohsngew shaphang ka Galileïa, u la kylli la uta u briew U long u nong-Galileïa. Bad haba u la tip ba U long hapoh ka jingsynshar u Herod, u la phah-pateng ïa U sha u Herod, uba la don hi ruh ha Jerusalem ha kito ki sngi.

315. U Krist ha-khmat u Herod. *Lk. 23:8-12.*

Te u Herod haba ïohi ïa u Jisu, u la kmen shikatdei eh, namar la slem u la kwah ban ïohi ïa U, namar u la ïohsngew shibun kiei kiei shaphang jong U, bad u la kyrmen ban ïohi ka dak eiei ba Un leh. Te u la kylli ïa U bun kyntien. U pat Um shym la jubab eiei ruh em. Kita pat ki rangbah lyngdoh bad ki Nongthoh ki la ïa-ïeng. ki ïamudui tyngeh ïa U. Hynrei u Herod bad la ki shipai la jong, u la ibeiñ ïa U, bad u la rkhie-beiñ da kaba pynphong ka sopti-jynsur lieh[1] bad u la phah biang ïa U sha u Pilatus. Te naduh kata ka sngi, u Herod bad u Pilatus ki la kylla-lok:[2] namar mynshuwa ki la ïalong nongshun uwei ïa uwei pat.

(1) Ban rkhie beiñ ïa U, kum ïa u babiej.

(2) Ki nongshun jong ka jingshisha, wat la kim iadei jingmut paraki hi, hynrei ki ïalong kawei ha kaba ïaleh pyrshah ïa ka jingshisha.

316. "Ngan sympat ïa U" *Lk. 23:13-16.*

Te u Pilatus u la khot lang ïa ki rangbah lyngdoh, bad ïa ki nongbishar, bad ïa u paidbah, u la ong ha ki:

"Phi la wanlam ha nga ïa une u Briew, kum u nongpynkhihwin ïa u paidbah, bad hakhmih, haba nga la tohkit hakhmat jong phi, ngam shem daw eiei ha une u Briew shaphang kito kiei kiei ba phi ïamudui ïa U, lymne u Herod hi ruh. Namar nga la phah ïa phi sha u, bad ha peit um shym la leh eiei ruh kaba U dei ban ïap. Namarkata, ynda la sympat, ngan pyllait noh ïa U."

317. "U Barabbas ne u Jisu."
Mt. 27:15-18. Mk. 15:6-10. Lk. 23:17. Io. 18:39-40.

Te ha kata ka sngi bakhraw[1] u lat u ju pyllait noh ha ki paidbah uwei u koidi, uba ki mon, kat uba ki pan. Te ha kata ka por u la don u koidi babudnam, ïa uba la khot Barabbas. Bad u Barabbas u la long u nonglute, ïa uba la teh la khum ryngkat bad ki nongpynkhihwin, uba ha ka jingpynkhihwin u la pynïap-briew. Kumta haba u paidbah u la ïawan, u la sdang ban ïapan kumba u la ju leh ïa ki. Namarkata, haba ki la ïalang lang, u Pilatus u la ong ha ki :

"Hynrei phi don ka rukom ba ngan pyllait ha phi uwei ha ka Paskha. Ïano phi ïamon ba ngan

(1) Ka sngi Paskha.

pyllait noh ha phi, ïa u Barabbas, ne u Jisu, u syiem jong ki Ju, ïa Uba la khot u Krist?"

Namar u la tip ba, na ka jingshun, ki lyngdoh rangbah ki la aiti noh ïa U.

318. Ka tnga jong u Pilatus. *Mt. 27:19.*

Te katba u dang shong ha ka jaka bishar, ka tnga jong u ka la phah sha u, ka ong :

"Wat leh eiei ïa Uta u Bahok; namar mynta ka sngi, nga la shitom shibun ha ka jingpholisniew na ka bynta jong U."

319. "Pyllait ha ngi ïa u Barabbas."

Mt. 27:20-21. Mk. 15:11. Lk. 23:18-19. Io. 18:40.

Hynrei ki rangbah lyngdoh bad ki tymmen-ki-san ki la pynbor ïa u paidbah ban pan ïa u Barabbas, ïa u Jisu pat ban pynïap. Hynrei u lat u jubab, u la ong ha ki:

"Ïano phi mon ba ngan pyllait ha phi na kine arngut?"

Hynrei uta u paidbah byllien u la ïapyrta lang u ïa-ong:

"To shim noh ïa Une, bad to pyllait ha ngi ïa u Barabbas."

Ïa uba la set-koidi na kawei ka jingkhihwin ba la pynkhih ha ka 'nongbah, bad na ka jingpyn-ïap-briew.

320. "Ngan leh kumno ïa u Jisu?"
Mt. 27:22-23. Mk. 15:12-14. Lk. 23:20-22.

Kumta u Pilatus u la kren biang ha ki, ba u kwah ban pyllait noh ïa u Jisu:

"Kata ngan leh kumno ïa u Jisu, ba la khot Krist."

Te baroh ki ïapyrta biang, ki ong:

"Sahnarphna, sahnarphna ïa U."

Te u ong ha ki ha kaba laisien:

"Balei, Une u Briew u la leh sniew aïu? Ngam shem daw satia ha U ba U dei ban ïap; namarkata ngan sympat ïa U, bad ngan pyllait noh."

Hynrei ki nang-ïapyrta jam pynban, ki ïadawa ba yn dup sahnarphna, ki ong:

"Sahnarphna ïa U."

Bad ki jingpyrta jong ki, ki la jop.

321. La pyllait ïa u Barabbas.
Mt. 27:26. Mk. 15:15. Lk. 23:24-25.

U Pilatus pat, ba u kwah ban pynsngewbha ïa u paidbah, u la rai ban leh kumba ki pan. Kumta u la pyllait ha ki ïa u Barabbas, ïa uba la set-koidi na ka jingpyniapbriew bad ka jingkhihwin, ïa uba ki la pan: ïa u Jisu pat, u la aiti ha ka mon jong ki.

322. U Krist U shah-sympat. Ka pansngiat-shiah.
Mt. 27:26-30. Mk. 15:16-19. Io. 19:1-3.

Kumta te, u Pilatus u la shim ïa u Jisu, bad u la sympat. Nangta ki shipai jong u lat, ki shim

ïa u Jisu, ki la ïalam noh ïa U sha phyllaw-ïng-syiem, bad ki la khot lang sha U ïa ka kynhun baroh kawei. Bad ynda ki la loit-lyngkhuid ïa U, ki pynkup ïa U da ka jaiñkup-saw. Bad ynda ki la thaiñ-pansngiat da ki shiah, ki la pynphong ha ka khlieh jong U, bad u khah ha ka 'tikamon jong U. Bad haba ki la dem-khohsiew hakhmat jong U, ki la rkhie-beiñ ïa U. Bad ki la sdang ban ïakhublei ïa U, ki ong:

"Khublei, ko Syiem jong ki Ju!"

Bad ki la ktah-kti ïa U. Bad ynda ki la byn-thiew ïa U, ki la shim ïa uta u khah, bad ki la tied ïa ka khlieh jong U.

323. "Ngam shem daw eiei ha U." *Io. 19:4-7.*

Namarkata, u Pilatus u la mih biang shabar, bad u la ong ha ki:

"Hakhmih, nga wanlam ïa U shabar ha phi, ba phin dup tip ba ngam shem daw eiei ha U."

(Kumta u Jisu U la mih, U phong ka pansngiat shiah, bad ka jaiñkup sawjngem.) Bad u la ong ha ki:

"To khmih ïa u Briew."

Te haba ki lyngdoh rangbah bad ki shakri ki la ïohi ïa U, ki la ïapyrta, ki ong:

"Sahnarphna, to sahnarphna ïa U."

U Pilatus u ong ha ki:

"To ïashim hi ma-phi, ïa U bad to sahnar-phna; namar ngam shem daw eiei ha U."

Ki Ju ki la jubab ïa U :

"Ngi don ka aiñ, bad katkum ka aiñ U dei

ban ïap, namar u la pynlong ïa lade u Khun jong u Blei."[1]

324. Ka bor u Pilatus. *Io. 19:8-11.*

Kumta haba u Pilatus u la ïohsngew ïa kane ka ktien, u la nang-khaweit shuh-shuh. Bad u la rung biang hapoh ïng, bad u la ong ha u Jisu:

"Me dei nangno?"

Hynrei u Jisu Um shym jubab eiei. Kumta u Pilatus u la ong ha U:

"Mem kren ïa nga? Mem tip ba nga don-bor ban sahnarphna ïa Me, bad ba nga don-bor ban pyllait noh ïa Me?"

U Jisu U la phai-ktien:

"Mem don-bor eiei ruh pyrshah ïa Nga, lymda la ai ha me na jrong. Namarkata, uta uba la aiti ïa Nga ha me, u don ka pop kaba kham khraw."

325. U Pilatus u wad buit ban pyllait ïa u Jisu. *Io. 19:12-15.*

Te naduh kata u Pilatus u la wad-lad ban pyllait noh ïa U. Kita ki Ju pat ki la ïapyrta, ki ong:

"Lada me pyllait noh ïa Une, mem long u lok jong u Kaisar; namar baroh, kat uba thung-syiem ïa lade, u kren pyrshah ïa u Kaisar."

Te u Pilatus haba u la ïohsngew ïa kine ki ktien, u la ïalam shabar ïa u Jisu; bad u la shong ha ka khet-bishar, ha ka jaka ba la khot 'Lithostro-

(1) Kumta u Jisu U la ïap, namarba U la pynsakhi da ki kam phylla ba U long u Khun jong u Blei.

" Nga khuid na ka Snam jong Une U Bahok:
to ïa-i hi maphi."

tos,[1] ha ka ktien Hebru pat, 'Gabbatha.' Te ka la dei ka sngi jingpynkhreh[2] ïa ka Paskha, kum ha ka por hynriew baje[3] bad u la ong ha ki Ju:

"To khmih ïa u Syiem jong phi."

Hynrei ki pat ki la ïapyrta:

"To shim noh, to shim noh, to sahnarphna ïa U."

U Pilatus u la ong ha ki:

"Ngan sahnarphna ïa u Syiem jong phi?"

Ki lyngdoh rangbah ki la jubab:

"Ngim don syiem lai-tang u Kaisar.".

326. Ka Jingrai ban sahnarphna.

Mt. 27:24-26. Mk. 15:15. Lk. 23:25 Io. 19:16.

U Pilatus, haba ïohi ba um lah leh eiei, hynrei ba shu mih pynban ka jingkhihwin, u shim ka um, u thet-kti hakhmat u paidbah, u ong:

"Nga khuid na ka snam jong Une u Bahok: to ïa-i hi maphi."

Te uta u paidbah baroh u ïajubab, u ong:

"Ka snam jong U kan long halor jong ngi. bad halor ki khun jong ngi."[4]

(1) Kaba mut: La siang da ki maw.

(2) Ka sngi shuwa ka Sabbat jong ka Paskha. Ïa ka sngi shuwa jong man la ka Sabbat, la khot ka sngi jingpynkhreh. Hynrei kane ka la long ka sngi-peit-miet jong ka Sabbat bakhraw, kaba hap ha ka taiew Paskha.

(3) Kumba shiteng sngi ne.

(4) Sawphew snem hadien, kane ka jingpankwah ka la urlong ha ki Ju, ka jingpynshitom basngewtriem ïa ki da ki Roman hapoh u Bespasian bad u Titus.

Kumta u la pyllait noh ha ki ïa u Barabbas; ïa u Jisu pat, ynda la lah sympat, u la aiti ha ki ban sahnarphna. Te ki la shim ïa u Jisu bad ki la ïalam noh ïa U.

4. Ka Jingpynshitom bad ka Jingïap

327. U Jisu U kiew sha Kalbari.
Mt. 27:31-32. Mk. 15:20-21. Lk. 23:26.. Io. 19:17.

Bad ynda ki la lah rkhiebeiñ ïa U, ki la shim noh na U ïa ka jaiñ kup, bad ki la pynkup pat ïa U da ki jaiñ jong U hi, bad ki la ïalam ïa U ba yn dup sahnarphna. Bad da kaba bah hi ïa ka dienghna, U la leit sha kata ka jaka ba la khot Kalbari,[1] ha ka ktien Hebru pat, 'Golgotha.'[1] Te katba ki nang-ïaleit, ki la ïakynduh ïa u nongKirini, uba kyrteng u Simon, uba ïaid nangta. ba u wan-phai na lum, u kpa jong u Aleksander bad u Ruphus, ki la pynbor ïa une ban bah ïa ka diengphna jong U. Bad ki la tynrong ha u ïa ka diengphna nadien u Jisu.

328. Ki kynthei Jerusalem. *Lk. 23:27-32*

Te u paid-bynriew babun u la ïabud ïa U, bad ki kynthei kiba ïam lynñiar bad ïambriew ïa U. Hynrei u Jisu haba U phai sha ki, U la ong:

"Ko khun Jerusalem, wat ïam na ka bynta jong Nga, hynrei to ïam na ka bynta ïa lade hi bad na ka bynta ki khun la jong. Namar, hakhmih, ki

(1) Kalbari ne Golgotha: ka jaka jong ka shynrongkhlieh.

sngi kin poi ha kiba kin ong: 'Suk ki balyngki bad ki kpoh kibym shym kha, bad ki jymbuiñ kibym shym ai-buiñ,' Nangta kin ïasdang ban ïapyrta ïa ki lum-bah: 'To hap ha ngi': bad ha ki lum-rit: 'To tap ïa ngi.' Namar lada ha u dieng-im ki leh ïa kine kiei-kiei, aïu yn leh ha u dieng-tyrkhong?"

Te ryngkat bad U la ïalam ruh sa arngut kiwei pat ki dakaid, ban dup pynïap.

329. Ha Golgotha.
Mt. 27:33-34; 38. Mk. 15:22-23; 25; 27-28. Lk. 23:33-34. Io. 19:18.

Bad ki la ïalam ïa U sha ka jaka ba la khot Golgotha, kaba mut haba la batai, ka jaka Kalbari; bad ki la ai dih ïa U da ka waiñ ba la khleh bad ka umksang. Te ynda U la mad, Um shym treh dih. Te ka la long ha ka por lai baje, bad ki la sahnarphna ïa U. Ryngkat bad U ki sahnarphna arngut ki nongtuh, uwei ha kamon bad uwei ha kadiang, bad u Jisu hapdeng. Kumta la pyndep ïa ka Jynthoh kaba ong: "La ñiew lang ïa U bad ki bymman." (Is. 52: 12)

U Jisu pat U la ong:

"Ko Pa, to map ïa ki, namar kim tip ïa kaba ki leh."

330. Ka Jynthoh ha khlieh ka diengphna.
Mt. 27:37. Mk. 15:26. Lk. 23:38. Io. 19:19-22.

Te u Pilatus u la thoh ruh ka jynthoh byrta ïa ka jingmudui ïa U, bad u la buh halor ka diengphna. Bad la thoh U JISU NASARETH, U SYIEM

KI JU. Kumta bun ki Ju ki la pule ïa kane ka jynthoh, namar kata ka jaka ha kaba la sahnarphna ïa u Jisu ka la long hajan ka 'nongbah; la thoh ruh ïa ka ha ka ktien Hebru, Grik bad Latin. Namarkata, ki lyngdoh rangbah jong ki Ju ki la ong ïa u Pilatus.

"Wat thoh: U Syiem jong ki Ju; hynrei ba U la ong: Nga long u Syiem jong ki Ju."

U Pilatus u la phaiktien:

"Ïa kaba nga la thoh, nga la thoh."

331. Ki jaiñ jong u Jisu.

Mt. 27:35-36. Mk. 15:24. Lk. 23:34. Io. 19:23-24.

Kumta ynda ki la sahnarphna ïa U, ki shipai ki la shim ïa ki jaiñ jong U, (bad ki la bynta saw bynta, shi-bynta ïa uwei-uwei u shipai) bad ïa ka soptilor de. Hynrei kata ka soptilor ka la long khlem snur, ba la shu thaiñ baroh shirynïeng naduh khlieh. Kumta ki la ïa-ong paraki hi:

"Ngin ym ïakad ïa ka, hynrei ngin shu ïakhalai nusib, kan long ka jongno."

Ba yn pyndep ïa kata kaba la ong da u Nongïathuhlypa (Ps. 21 19):

"Ki la ïasam ïa ki jaiñ jong Nga hapdeng jong ki, bad ïa ka jingphong jong Nga ki la ïakhalai nusib."

Bad kita ki shipai ki la leh ïa kine kiei kiei; katba ki ïashong ap ïa U hangta.

332. Ki Jingkren-beiñ ïa u Jisu.
Mt. 27:39-44. Mk. 15:29-32. Lk. 23:35-37.

Te ki paidbah ki la shu ïa-ïeng peitkai. Bad kito kiba ïaid nangta, ki la kren-beiñ ïa U, ki kyrngah-khlieh ki ong:

"Ani, Me uba pynjot ïa ka tempel u Blei bad Me tei pat laisngi, to pynim ïa lade; lada Me dei u Khun jong u Blei, to hiar na ka diengphna."

Kumjuh ruh kita ki rangbah lyngdoh, ryngkat bad ki Nongthoh bad ki tymmen-ki-san ki ïarkhie-beiñ, ki la ong uwei ïa uwei pat :

"U la pynim ïa kiwei; ïa lade pat Um lah pynim; lada dei u syiem ki Israel, to Un hiar mynta na ka diengphna, ba ngin dup ïohi, bad ngin ngeit ha U. To Un pynim ïa lade, lada Une U long u Krist, Uba la jied jong u Blei. U la shaniah ha u Blei: to Un pyllait ïa U mynta, lada U treh ïa U, namar U la ong: 'Nga long u Khun jong u Blei."

Kita ki shipai ruh ki la ïarkhie-beiñ ïa U, ki ïatur shajan, ki tyrwa ha U ka sirka, bad ki ong:

'Lada Me dei u syiem jong ki Ju, to pynim ïa lade."

Ïa kata kajuh hi kita ki nongtuh ruh, kiba la shah-sahnarphna ryngkat bad U, ki la beiñ ïa U.

333. U Nongtuh uba kylla-jingmut. *Lk. 23: 39-43*

Te uwei na kita ki nongtuh-nonglute, kiba la sdien, u la tim ïa U, u ong:

"Lada Me dei u Krist, pynim ïa lade bad ïa ngi de."

Hynrei uta uwei pat u phai-ktien, u la kynhied ïa u, u ong:

"Hato mem sheptieng satia ïa u Blei ruh, haba me long ha kajuh ka jingpynrem? Ngi shisha da ka bahok ruh, namar ngi ïoh-pdiang ïa kaba ngi la leh, hynrei Une pat Um shym la leh eiei ka basniew."

Bad u la ong ha u Jisu:

"Ko Trai, to kynmaw ïa nga, ynda Me poi ha la ka hima la jong."

Te u Jisu U la ong ha u:

"Shisha Nga ong ha me: Mynta ka sngi men long ryngkat bad Nga ha paradais."[1]

234. Ka Kmie jong u Krist bad ka Kmie jong ngi ruh. *Ioan. 19: 25-27.*

Te hajan kata ka diengphna jong u Jisu, ki ïeng ka Kmie jong U, bad ka para jong ka kmie jong U, ka Maria u Kleophas, bad ka Maria Makdalena. Haba u Jisu U la ïohi ïa la ka Kmie bad u synran uba U ïeid, ba u ïeng, U ong ïa la ka Kmie :

"Ko briew, to khmih ïa la u khun."

Nangta, U ong ïa uta u synran:

"To khmih ïa la ka Kmie."

Bad naduh kata ka por, uta u synran u la shim ïa Ka ha la ïng.

(1) Ka bneng.

335. Ki ktien bakhatduh.
Mt. 27:45-49. Mk. 15:33-36. Lk. 23:44-45. Ioan. 19:28-29.

Te ka la long kumba hynriew baje; bad ka jingdum ka la kah ïa ka pyrthei shi-tyllup haduh khyndai baje. Bad ka sngi ruh ka la dum. Te ha ka por khyndai baje, u Jisu U la pyrta da ka sur ka bajam, U ong:

"Eloi, Eloi, lamma sabakthani?"

Kaba mut, haba la batai: "Ko Blei jong nga, ko Blei jong nga, balei Me la ïehnoh ïa Nga?"

Bad don na kita kiba ïa-ïeng hajan, haba ki la ïohsngew, ki la ong:

"Ha sngap, U khot ïa u Elias."

Nangta u Jisu ba U tip, ba ïa kiei kiei baroh la pyndep pynbiang mynta, ba yn ïoh pyndep ïa ka jynthoh, U la ong:

"Nga sliang."

Te la don u khiew ba la buh hangta, uba dap da ka sirka. Bad uwei na ki shisyndon u mareh, u la shim ïa u sponj, u la pyndap da ka sirka, u la spaiñ ha u khah bad u la ai ha U ban dih, u ong:

"Ïeh, to ngin ïapeit lada u Elias u wan ban pynhiar ïa U."

Hynrei kita kiwei pat ki la ong:

"Ïeh, to ngin ïapeit lada u Elias u wan ban pyllait ïa U."

336. "Ka la dep."
Mt. 27:50. Mk. 15:37. Lk. 28:46. Ioan. 19:30.

Kumta u Jisu, ynda U la shim ïa kata ka sirka, U la ong:

" U nguh la ḳa ḳhlieh, U la aiti noh ïa la ḳa mynsiem."

"Ka la dep."

Te haba u Jisu da kaba pyrta da ka sur bajam. U la ong:

"Ko Pa, ha ki kti jong Me Nga aiti ïa la ka mynsiem."

Bad haba ong ïa kane, U nguh la ka khlieh, U la aiti noh ïa la ka mynsiem.

337. Ka Pyrthei-Mariang ka ïam-briew.
Mt. 27:51-53. Mk. 15:38. Lk. 23-45.

Hakhmih ruh, ka pyrda jong ka tempel ka la kad[1] arliang wak, naduh khlieh haduh trai, bad ka khyndew ka la khynñiuh; bad ki mawsiang ki la pdang; bad ki jyntep ki la ang: bad bun ki met jong ki 'riewkhuid kiba la ïohthiah, ki la mih pat. Ynda haba ki la mih noh na kita ki jyntep, hadien ka jingmihpat jong U, ki la ïawan ha ka nongbah bakhuid, bad ki la paw ha bun ngut.

338. "Shisha Une U dei u Khun jong u Blei"
Mt. 27:54. Mk. 15:39. Lk. 23:47-48.

Hangta u rangbah-shispah[2] uba ïeng ha pyrshah jong U, haba ïohi ba da kaba pyrta kumne U la dkut mynsiem, u la ïaroh ïa u Blei da kaba ong:

"Da shisha Une u Briew U la long u bahok. Shisha keiñ Une u Briew U long u Khun jong u Blei."

(1) Ka Jutang Barim ka la kut ban sdang sa ka Jutang Bathymmai, da ka jingïap jong u Jisu.

(2) U rangbah-shipai uba don shispah-ngut ki shipai hapoh jong u.

Bad kita kiba la don ryngkat bad u kiba dang ïa-ap ïa u Jisu, bad kita ki paidbah baroh napdeng jong ki, kiba la ïawan lang sha kane ka jingpeitkai, haba ïohi ïa u jumai bad ïa kita kiei kiei kiba la jia, ki la sheptieng her, ki ong:

"Shisha keiñ, Une U la long u Khun jong u Blei."

Da kaba tied ïa la ka shadem, ki la leit-phai noh.

339. Ki lok jong u Jisu.

Mt. 27:55-56. Mk. 15:40-41. Lk. 23:49.

Kito ki para ba ïa-ithuh jong U pat, baroh ki la ïa-ïeng na jngai, ki ap-khmih ïa kine kiei kiei. La don ruh de ki kynthei kiba ïa-jngoh na sha jngai: hapdeng jong ki la don ka Maria Magdalena bad ka Maria ka Kmie u Jakob barit bad u Josep, bad ka Salome ka kmie jong ki khun u Sebedi: kiba mynba U la don ha Galileïa, ki la bud ïa U bad la shakri ïa U; bad bun kiwei pat ki kynthei, kiba la kiew ryngkat bad U sha Jerusalem.

340. U Shipai u dung ïa ka krung u Jisu.

Ioan. 19:31-34.

Kumta ki Ju (namar ka la long ka sngi pynkhreh [1]) khnang ba kita ki met kin ym sah halor ka diengphna ha ka sngi sabbat (namarba kata ka Sabbat ka la long ka sngi bakhraw), ki la kyrpad

(1) Ka Sngi Thoh-dieng ha ka taiew Paskha; ha kata ka janmiet ki Ju ki la bam ïa u khun 'langbrot Paskha.

ïa u Pilatus ba yn dup kdiah ïa ki kjat jong ki bad dup weng noh. Kumta ki shipai ki la wan, bad ki la kdiah ïa ki kjat jong u banyngkong, bad jong uta uwei pat, ïa uba la sahnarphna lem bad U. Hynrei haba ki la poi ha u Jisu, bad ki ïohi ba U la lah ïap, kim shym la kdiah ïa ki kjat jong U. La katta ruh uwei na kita ki shipai[1] u la dung ïa ka krung jong U da u sum, bad markumta la mih ka snam bad ka um.

Te uta uba la ïohi u la sakhi: bad ka sakhi jong u ka long ka bashisha. Bad u hi u tip ba u kren hok, ba phi ruh phin dup ngeit. Namar ïa kine kiei kiei la leh ba yn ïoh pyndep ïa ka jynthoh (*Eks. 12: 46. Jingkheiñ. 9: 12:*) "Kawei ka shyieng jong U ruh, phin ym kdiah." Bad sa kawei pat ka jynthoh ruh ka long "Kin ïajngoh ïa Uta Uba ki la dung." (*Sakh. 12 : 10*).

341. Kaba pynhiar ïa ka met jong u Jisu.

Mt. 27:57-59. Mk. 15:42-46. Lk. 23:50-53. Ioan. 19:38-40.

Te mynta haba la premmiet, (namar ka la long ka sngi pynkhreh, kaba long ha shuwa ka sngi Sabbat, la wan ü Josep na Arimathaïa,– kawei ka nongbah ha Judïa–u rangbah shong-dorbar badon-burom, u 'riewspah u babha bad bahok, uba u hi ruh u dang khmih-lynti ïa ka hima jong u Blei; une um shym la ïamynjur ïa ka jingsuhbuit bad ki jingleh-jingkam jong ki, namar u la long u synran jong u Jisu (hynrei ha ka barieh, namar ka

(1) Ki ong ba ka kyrteng jong une u shipai, ka la long u Lonjinus.

Ko Pa ha ki kti jong Me
Nga aiti ïa la ka mynsiem. *(Page 334)*

jingtieng ïa ki Ju). U la wan bad da kaba shlur u la rung shapoh sha u Pilatus, bad u la pan ïa ka met jong u Jisu. U Pilatus pat u la kyndit ba U lah da ïap. Ynda u la phah-khot ïa uta u rangbah-shispah, u la kylli na u la U la lah ïap. Bad haba u la tip na uta u rangbah-shispah, u la ai ïa ka met ha u Josep. Kumta u Josep u la leit bad u la rah noh ïa ka met jong u Jisu.

Te u Nikodemus ruh (uta uba la wan mynshuwa sha u Jisu, mynmiet) u la wan, u rah kumba sanphew ser ka jingkhleh ka mir bad ka aloes.[1] Kumta ki la shim ïa ka met jong u Jisu, bad ynda ki la pynhiar ïa ka, ki la spaiñ da ki jaiñ linen ryngkat bad kita ki jingiwbih, katkum ka rukom tepbriew jong ki Ju.

342. La tep ïa ka met jong u Krist.

Mt. 27:60. Mk. 15:46. Lk. 23:53-54. Ioan. 91:41-42.

Te ha kata ka jaka ha kaba la sahnarphna ïa U, la don ka kper; bad ha kata ka kper, ka jyntep thymmai, (ïa kaba u Josep u la khlong[2], ha u mawsiang) ha kaba ym pat shym buh ïano ïano ruh. Hangta keiñ, namar ka sngi pynkhreh jong ki Ju, ki la buh ïa u Jisu, ba kata ka jyntep ka la don hajan. Bad u Josep u la tyllup ïa ka jyn-

(1) Ka *Mir* bad ka *Aloes* ki long ki jingiwbih ba ïoh na ki dieng, ban kyllan ïa ka met-iap ba kan ym pyut. Jin katne ka jingiwbih u Nikodemus u la pynlut ban ïoh tep don burom ïa u Jisu.

(2) Ka jyntep jong ki Ju ki ba'riewspah ka long kum ka krem ba la khlong ha u mawsiang: bad ka jyntap ruh ka long da u maw.

khang jyntep da u mawbah, bad u la leit noh. Bad ka sabbat ka la mih.

343. Ki kynthei ki pynkhreh ïa ki jingkyllan bad jingsleh. *Mt. 27:61. Mk. 15:47. Lk. 23:55-56.*

Kita ki kynthei ruh kiba la ïawan bud ïa U na Galileïa, ka Maria Magdalena bad ka Maria u Josep, ki la ïohi ia ka jynṭep, ba ki ïashong pyrshah ka jyntep, ki la ïohi hangno bad kumno la buh ïa ka met jong U. Haba leit-phai noh, ki la pynkhreh ïa ki jingiwbih bad ki jynsleh. Ha ka sngi sabbat pat ki la shong-sngi katkum ka hukum.

344. Ki nongphira jyntep. *Mt. 27:62-66:*

Hynrei ha kawei pat ka sngi, kaba hadien ka sngi-pynkhreh, ki rangbah lyngdoh bad ki pharisi ki la wan ha u Pilatus, ki ong:

"Ko kynrad, ngi kynmaw ba uto u nongshukor u la ong mynba u dang im: 'Hadien laisngi Ngan mih pat.' Kumta, to hukum ban ap-phira ïa ka jyntep haduh ka sngi ka balai: ïoh kumno kumno ki synran jong U ki wan-tuh noh ïa U, bad kin ong ha u paidbah: U la mih-pat na baïap, bad ka jingshukor bakhatduh kan kham sniew ban ïa ka banyngkong."

U Pilatus u la ong ha ki:

"Phi don la ki nongap-phira: to leit to phira katba mon."

Kumta ki ïaleit, ki la pynskhem ïa ka jyntep, ki shon-shap ïa u maw bad ki buh nongap-phira.

KA LYNNONG III

KA JINGMIHPAT JONG U JISU

1. U paw ha Judia.

345. Ki kynthei bad arngut ki synran ki leit sha jyntep. *Mt. 28:1-4. Mk. 16:1-4. Lk. 24:1-2; 12. Ioan. 20:1-3.*

Ynda la lah[1] ka sabbat, ka Maria Magdalena, bad ka Maria[2] jong u Jakob, bad ka Salome, ki la thied jyniwbih ban dup ïoh wan pynsleh ïa u Jisu.

Te ha ka sngi nyngkong[3] jong ka taïew, dang step phyrngap, ki la ïawan sha jyntep, ki wan-rah ïa ki jyniwbih ba ki la khreh; bad ki la poi hamar ba mih-sngi. Te ki la ïa-ong paraki hi :

"Mano ban pyntyllun ïa ngi ïa u maw na ka jynkhang jyntep?"

Te kyndit la khie u jumai bajur: naba u Angel jong u Trai u la hiar na bneng: bad u wan bad u la pyntyllun noh ïa u maw, bad u la shong halor jong u. Ka khmut-ka-khmat jong u ka la long kum ka lei-lieh, bad ka jaiñ jong u kum ka ïor.

(1) Ha ka janmiet sngi Saitjain hi, haba la kut ka poi ban rakhe ïa ka sngi sabbat.

(2) Ka kmie jong u Jakob.

(3) Mynta ngi ong ka Sngi u Trai ban kynmaw ïa ka Jing-mih-pat u Trai jong ngi u Jisu.

Hynrei na kaba tieng ïa u, kita ki nongap-phira ki la kyïuh, bad ki la long kum ki baïap.

Haba jngoh, kita ki kynthei ki la ïohi ba la pyntyllun noh ïa uta u maw; namar u la long u baheh lydaiñ.

Ka Maria Magdalena ka la ïohi ba la weng noh na jyntep ïa uta u maw; kumta ka la mareh bad ka la wan sha u Simon Petrus bad sha uta uwei pat u synran [1] uba u Jisu U ïeid, bad ka ong ha ki:

"Ki la shim noh na jyntep ïa u Trai, bad ngim tip hangno ki la buh ïa U."

Kumta u Petrus bad uta uwei pat u synran ki la leit.

346. U Angel u kren ïa kita ki kynthei.

Mt. 28:5-7. Mk. 16:5-6. Lk. 24:3-8.

Kita ki kynthei haba ki la ïarung ha jyntep kim shym shem ïa ka met jong u Trai Jisu. Te ka la jia, ba katba ki dang ïalyngngoh kumta, kyndit arngut ki rangbah kiba kup da ki jaiñkup-lieh bathaba ki la ïeng hajan jong ki. Hynrei ba ki ïasheptieng bad ki ïadem la ki khmat sha khyndew uta u samla uba shong ha kamon, u ong ha ki:

"Wat sheptieng. Nga tip ba phi ïawad ïa u Jisu na Nasareth ïa Uba la sahnarphna. Balei phi ïawad ïa u baim hapdeng ki baïap? Um don hangne, namar U la mihpat kumba U la ong. Kynmaw kumno U la ong ha phi mynba U dang don ha Galileïa; ba U ong: 'Namar ka dei ban aiti noh ïa u Khun u briew ha ki kti jong ki 'riewpop bad ban

(1) U Ïoannis Apostol, u Nongthoh Gospel.

shah-sahnarphna bad ban mihpat ha kaba lai sngi.' Ale, to peit ïa ka jaka ha kaba la buh ïa u Trai. Khie leit bran-bran, to ïathuh ïa ki synran jong U ba U la mihpat; hakhmih ruh U leit ha shuwa jong phi sha Galileïa. Hangta phin ïohi ïa U kumba U la ong ha phi."

Kumta ki la ïakynmaw ïa ki ktien jong U.

347. Kita ki kynthei ki ïaphet noh.

Mt. 28:8. Mk. 16:8.

Ki pat ki la ïamih noh, ki la phet na jyntep namar ka jingkyïuh bad ka jingsheptieng ka la kem ïa ki; bad kim shym la ïathuh eiei hano hano ruh namarba ki la khaweit.

348. U Petrus bad u Ioannis ki wan sha jyntep.

Lk. 24:12. Ioan. 20:3-10.

Kumta u Petrus bad uta uwei pat u synran ki la ïawan sha jyntep.

Te baroh arngut ki la ïamareh lang, hynrei uta uwei pat u synran u la mareh kham stet ban ïa u Petrus, bad u la poi nyngkong ha jyntep. Te haba u la dem u la ïohi ïa ki jaiñ-linen ba la buh, hynrei um shym la rung shapoh. Kumta la wan sa u Simon Petrus, u bud ïa u, bad u la rung hapoh jyntep, bad u la ïohi ïa kita di jaiñ-linen ba la buh, bad ïa ka jaiñ-rumar kaba la don ha ka khlieh jong U ba ym shym buh lang bad kita ki jaiñ-linen, hynrei ba la khylliap kyrpang ha kawei ka jaka. Nangta uta uwei u synran ruh, uba la poi nyngkong ha jyntep u la rung: bad u la ïohi bad u la ngeit. Namar kim pat shym shemphang ïa ka jyn-

thoh ba U dei ban mih-pat na ki baïap.

Kumta kita ki synran ki la leit-phai noh sha la ïng, da kaba sngewlyngngoh ïa kata kaba la jia.

349. U Krist U paw ha ka Maria Magdalena.
Mk. 16:9-11. Ioan. 20:11-18.

Te haba U la mihpat dang step, ha ka sngi nyngkong[1] jong ka taïew, U la paw shuwa ha ka Maria Magdalena, na kaba U la beh noh hynñiew ngut ki ksuid. Ka Maria pat ka la ïeng habar kata ka jyntep, ka ïam. Te katba ka dang ïam, ka la dem, bad ka la jngoh shapoh jyntep. Bad ka la ïohi arngut ki angel, kiba riam lieh, ki shong uwei ha khlieh bad uwei ha kjat, ha kaba la buh ïa ka met jong u Jisu. Ki ong ha ka:

"Ko kynthei, balei pha ïam?"

Ka ong ha ki:

"Namar ki la shim noh ïa u Trai jong nga, bad ngam tip hangno ki la buh ïa U."

Ka tang shu lah ong ïa kane, ka la phaidien, bad ka la ïohi ïa u Jisu Uba ïeng; hynrei kam shym tip ba dei u Jisu.

U Jisu U ong ha ka:

"Ko kynthei, balei pha ïam? Ïano pha wad?"

Maka ba la pyrkhat ba dei u nongsumar-kper, ka ong ha U:

"Ko kynrad, lada me la rah noh ïa U, ïathuh ïa nga, hangno me la buh ïa U: te ngan shim noh ïa U."

U Jisu U ong ha ka:

"Maria!"

(1) Kaba ngi ong mynta ka Sngi u Trai. Na ka bynta ki Ju, ka taïew ka la sdang hadien ka sabbat.

Ka da phai ka ong ha U:
"Rabboni!" (kaba mut, ko Nonghikai)
U Jisu U ong ha ka:
"Wat ktah ïa Nga, namar Ngam pat shym leit kiew sha u Kpa jong Nga: hynrei to khie leit sha ki para jong Nga, bad ong ha ki. 'Nga kiew sha u Kpa jong Nga, bad u Kpa jong phi, sha u Blei jong Nga, bad u Blei jong phi."

Ka Maria Magdalena ka la leit ïathuh ha kita ki synran kiba la ju don bad U, kiba dang ïa-ïam sngewsih:

"Nga la ïohi ïa u Trai, bad U la ong ha nga ïa kine kiei kiei."

Ki pat haba ïohsngew ba U im bad ba ka la ïohi, kim shym ngeit.

350. U Krist U paw ha ki kynthei, kiba leit ïathuh ha ki Apostol ïa kaba ki la ïohi.

Mt. 28:8-10. Lk. 24:9-11.

Ka Maria Magdalena bad ka Ioanna, bad ka Maria u Jakob, bad kiwei pat ki kynthei kiba la ïadon ryngkat bad ki, ki la leit-phai noh kloi kloi na jyntep, da ka jingsheptieng bad ka jingkmen ka bakhraw, ki ïamareh ban ïathuh ïa ki synran jong U. Te hakhmih, u Jisu U la wan-tan ïa ki, U ong:

"Khublei!"

Ki pat ki la ïawan shajan, bad ki la ïabat ïa ki kjat jong U, bad ki la mane ïa U. Nangta u Jisu U la ong ha ki:

"Wat sheptieng. To leit ïathuh ïa ki para jong Nga, ba kin leit sha Galileïa; hangta kin ïohi ïa Nga."

Te ki la wan ïathuh ïa kine kiei kiei ha ki Apostol, bad ha kiwei pat ki synran jong U kiba ïa-ïam sngewsih, ki ong:

"Ngi la ïohi ïa u Trai bad ïa ki Angel, bad ki la ïathuh ha ngi ïa kine kiei kiei."

Hynrei kine ki ktien ki la i ha ki kum ki 'tien biej, bad kim shym ngeit ïa ki:

351. Ki shipai ki bam-tyngka. *Mt. 28:11-15.*

Haba ki la leit noh, hakhmih, katto katne ngut na kita ki nongap-phira ki la wan sha ka 'nongbah, bad ki la ïathuh ha ki rangbah lyngdoh ïa kita kiei kiei baroh kiba la jia. Ki pat, ynda ki la ïalum lang bad ki tymmen-ki-san, ki ïasuhbuit, ki la ai bun tyngka ïa kita ki shipai, ki ong:

"To ong: Ba ki synran jong U ki la wan mynmiet, bad ki la tuh noh ïa U haba ngi dang ïohthiah. Bad lada u lat u ïohsngew ïa kane, ngin pynngeit ïa u, bad ngin da ïa phi."

Kumta haba ki la shim ïa ka tyngka, ki la leh kumba la pynhikai: bad kane ka ktien ka la phriang kylleng hapdeng ki Ju, haduh mynta mynne.[1]

352. U Krist U paw ha lynti sha Emmaus.
Mk. 16:12-13. Lk. 24:13-25.

Hakhmih ruh, hadien kane, arngut na ki synran ki la leit ha kata hi ka sngi sha kawei ka shnong kaba kumba hynriewphew phurlong[2] na

(1) Haduh ka por ba u Matheus u thoh ïa ka Gospel.

(2) Kumba hynñiew mer shiteng. Ka Emmaus ka don shaphang sepngi lam-shatei khyndiat na Jerusalem.

Jerusalem, kaba kyrteng ka Emmaus. Bad ki la ïakren paraki hi shaphang kine kiei kiei kiba la jia. Te ka la jia ba katba ki dang ïakren bad ïakylli tohkit paraki, u Jisu hi ha kawei pat ka dur, U wan hajan, U la ïaid ryngkat bad ki. Hynrei ïa ki khmat jong ki la pynthame ba kin ym ithuh ïa U. Te U la ong ha ki:

"Ki jingkren-jingkhana aïu kine kiba phi ïakren ïa-ïaid para-phi hi bad phi sngewsih?"

Te uwei na ki, uba kyrteng u Kleophas, u jubab u la ong ha U:

"Hato ma-Me marwei u nongwei ha Jerusalem, bad Mem pat tip ïa kiei kiei kiba la jia hangta ha kine ki sngi?"

"U la ong ha ki:

"Kiei?"

Te ki la ong:

"Shaphang u Jisu Nasareth, Uba la long U Nongïathuhlypa, u bakhrawbor ha ka kam bad ka ktien hakhmat u Blei bad u paidlang baroh. Kumno ruh ba ki lyngdoh rangbah bad ki nongsynshar jong ngi, ki la aiti noh ïa U sha ka jingpynrem jong ka jingïap, bad ki la sahnarphna ïa U. Ngi pat, ngi la nang-ïakyrmen ba dei ma-U keiñ uban siewspah ïa u Israel: nalor kine baroh ruh, putet, mynta ka dei ka sngi ka balai naduh ba kine kiei kiei ki la jia. Nalor kata, don ki kynthei ruh kiba na ngi kiba la pynsmiej her ïa ngi, kiba la don ha jyntep shuwa ban shai. Namarba kim shem ïa ka met, ki la wan, ki ong ba ki la ïohi ka jingithuhpaw ïa ki Angel kiba ong ba U im. Te don na ngi kiba la leit sha jyntep: bad ki la lap kumta kumba la ïathuh kita ki kynthei, hynrei ïa U pat kim shym shem satia."

U pat U la ong ha ki:

"Phi ki babiej bad ki basuki ka dohnud ban ngeit ïa kiei kiei baroh kiba ki nongïathuhlypa ki la kren! Hato kam dei ïa u Krist ban shah ïa kine kiei kiei bad kumta ban rung ha la ka burom?"

Te haba U la sdang na u Moses, bad na ki nongïathuhlypa baroh, U la pynpaw ha ki na ki jynthoh baroh, ïa kiei kiei kiba dei shaphang ïa lade hi. Bad ki la poi hajan kata ka shnong kaba ki leit: ma-U pat U leh kumban leit kham jngai. Hynrei ki la pynbor ïa U, ki ong:

"To sah ryngkat bad ngi, namar ka la kem-ïong-reiñ, bad ka sngi ka la noh."

Te U la leit rung ryngkat bad ki. Bad ka la jia, katba U dang shong-bam ryngkat bad ki, U la shim ïa u kpu, bad U la kyrkhu, bad U la kdiah bad U la sam ha ki. Kumta la pynpeitmat ïa ki khmat jong ki, bad ki la ithuh ïa U, U pat U la jah noh na khmat jong ki. Te ki la ïakren paraki hi:

"Hato ka dohnud jong ngi kam shym la rhem hapoh jong ngi katba U la kren ha lynti, bad la khyllied ha ngi ïa ki jynthoh?"

Te ki ïeng joit ha kata kajuh ka por, ki la leit phai biang sha Jerusalem, bad ki la lap ïa ki khatwei ngut bad kito kiba la don ryngkat bad ki ba ki ïalang lang, ki ong:

"U Trai U la mihpat da shisha, bad U la paw ha u Simon."

Bad ki la ïathuh ïa kiei kiei kiba la jia ha lynti: bad kumno ki la ithuh ïa U ha kaba kdiah kpu. Pynban ïa ki ruh kim ngeit.

*" Katba u dang shong bam ryngkat bad ki,
U la shim ïa u kpu, bad u la kyrkhu, bad
u la kdiah......bad ki la ithuh ïa U."*

353. U Krist U paw ha ka jingïalang jong ki Apostol. *Mk. 16:14. Lk. 24:36-45. Ioan. 20:19-22.*

Te katba ki dang ïakren shaphang kine kiei kiei, haba la premmiet ha kata hi ka sngi, ka sngi nyngkong jong ka taïew, haba la khang ïa ki jynkhang, hangta haba ki synran ki la ïalum lang ba ki sheptieng ïa ki Ju, katba ki dang ïashongbam, u Jisu U la ïeng hapdeng jong ki, bad U ong ha ki:

"Ka jingsuk ha phi. Dei ma-Nga, wat sheptieng."

Ba ki la kulmar bad sheptieng, ki la tharai ba ki ïohi snaïap. Bad U la ong ha ki:

"Balei phi ïakulmar, bad balei ki jingpyrkhat ki kiew ha ki dohnud jong phi? To peit ïa ki kti jong Nga, bad ki kjat, ba dei ma-Nga hi keiñ; to twad bad to jngoh naba ka snaïap kam don doh bad shyieng, kumba phi ïohi ïa Nga ba Nga don."

Te ynda U la ong ïa kane, U la pyni ha ki ïa ki kti bad ki kjat bad ka krung. Hynrei katba kim pat ngeit, bad dang lyngngoh na ka jingkmen, U la ong:

"Phi don eiei hangne ban bam?"

Te ki la ai ïa U shidkhot ka dohkha-syang bad ka rewngap. Bad ynda U la lah bam hakhmat jong ki, U shim ïa ki batam, U la ai ha ki. Kumta, kita ki synran ki la ïakmen, haba ki la ïohi ïa u Trai. Bad U la ong ha ki:

"Kine keiñ ki ktien kiba Nga la kren ha phi, mynba Nga dang don ryngkat bad phi, namar la dei ban pyndep ïa kiei kiei baroh kiba la thoh ha ka aiñ u Moses bad ki nongïathuhlypa bad ki Salm, shaphang jong Nga."

Ynda kumta, U la plie kdar ïa ka jingmut-jingpyrkhat jong ki ba kin dup sngewthuh ïa ki jinthoh. Kumta U la ong biang ha ki:

"Ka jingsuk ha phi. Kumba u Kpa U la phah ïa Nga, Nga ruh Nga phah ïa phi."

Ynda U la ong ïa kane, U la pyrsad: bad U la ong ha ki:

"To pdiang ïa u Mynsiem Bakhuid: Ïa ki pop jongno jongno ba phin map, yn map ïa ki; bad ïa ki pop jongno jongno ba phin pynsah yn pynsah."[1]

354. Ka Jingpaw ha u Thomas. *Ioan. 20:24-29.*

Hynrei u Thomas, uwei na ki khat-ar ngut, ïa uba la khot Didimus, um shym don ryngkat bad ki mynba u Jisu U la wan. Kumta kita kiwei pat ki synran ki la ong ha u:

"Ngi la ïohi ïa u Trai."

Hynrei u la ong ha ki:

"Lymda ngan ïohi ïa ka dien-prek ha ki kti jong U, bad bsuh ïa la ka shynriah'ti ha ka jaka jong ki prek, bad bsuh ïa la ka kti ha ka krung jong U, ngan ym ngeit."

Te phra sngi hadien, ki synran jong U ki la ïadon biang hapoh: u Thomas ruh ryngkat bad ki. U Jisu U rung, haba ki jynkhang ki khang, bad U la ïeng hapdeng, bad U la ong:

"Ka jingsuk ha phi."

Nangta U la ong ïa u Thomas.

"To bsuh hangne ïa ka shynriah'ti jong me, bad to khmih ïa ki kti jong Nga ; diang ka kti jong

(1) Ki ktien bashai kdar ban sakhi ïa ka Sakramen jong ka Jingphla.

me bad to bsuh ha ka krung jong Nga; te wat long u bymngeit, hynrei u bangeit."

U Thomas u la phai-ktien, bad u la ong ha U:

"Ko Trai jong nga, bad ko Blei jong nga!"

U Jisu U la ong ha u:

"Ko Thomas, namarba Me la ïohi ïa Nga, me la ngeit: suk kito kibym shym ïohi, bad ki la ngeit."

2. U paw ha Galileïa.

355. U Jisu U paw ha duriaw Tiberia.

Ioan. 21:1-14.

Hadien kane, u Jisu U la pynpaw pat ïa lade ha ki synran, ha ka duriaw Tiberia. Te U la pynpaw kumne. Ki la ïadon lang u Simon Petrus bad u Thomas, ïa uba la khot Didimus, bad u Nathanael uba na Kana, Galileïa, bad ki khun jong u Sebedi,[1] bad arngut kiwei pat na ki synran jong U. U Simon Petrus u ong ha ki:

"Nga leit tong-dohkha."

Ki ong ha u:

"Ngi ruh ngi wan bad me."

Bad ki la ïaleit, bad ki la kiew ha ka lieng: hynrei ha kata ka miet kim shym ngat eiei ruh Haba la shai, u Jisu U la ïeng harud-duriaw; ki

(1) U Ïoannis bad u Jakob.

synran pat kim shym ithuh ba dei u Jisu. Kumta u Jisu U la ong ha ki.

"Ko khun, phim ïadon jynbam eiei?"

Ki la jubab ïa U:

"Em."

U ong ha ki:

"Bret ïa ka jar sha kamon jong ka lieng, te phin shem.

Kumta ki la bret; te kim lah ring shuh ïa ka namarba la bun than ki dohkha. Kumta uta u synran, uba u Jisu U ïeid, u la ong ha u Petrus:

"Dei u Trai."

U Simon Petrus, haba u ïohsngew ba dei u Trai, u la shympiar ïalade da ka sopti-lor (namar u la long lymboit) bad u la noh sha duriaw. Hynrei kita kiwei pat ki synran ki la wan ha ka lieng: (namar kim shym jngai na ryngkew, hynrei kumba arspah pruh), ki ïatan ïa kata ka jar-dohkha. Te ki tang shu hiar ryngkew, ki la ïohi ïa ki rngading barhem, ba la khreh, bad ka dohkha ba la buh halor, bad u kpu. U Jisu U ong ha ki:

"Wanlam na kito ki dohkha kiba phi la ngat myntan."

U Simon Petrus u la kiew, bad u la tan sha ryngkew ïa kata ka jar kaba dap da ki dohkha-bah, shispah sanphewlai tylli. Hynrei la ki bun katta, ka jar kam shym praid.

U Jisu U ong ha ki:

"Ale, ïabam noh."

Hynrei na kita kiba ïabam, ym don uwei ruh uba nud ban kylli ïa U:

"Me uei?"

Ba ki tip ba dei u Trai. Te u Jisu U wan, U shim ïa u kpu bad U sam ha ki; bad ïa ka dohkha

ruh kumjuh. Kane kaba laisien mynta ba u Jisu U paw ha la ki Synran, ynda U la mihpat na baïap.

356. U Krist U aiti ïa la ki 'langbrot bad ki blang ha u Petrus. Ka jingïap jong u Petrus.

Ioan. 21:15-23.

Kumta ynda ki la dep ïabam, u Jisu U ong ha u Simon Petrus:

"Ko Simon, khun u Jona, me khlam ïeid mame ïa Nga ban kine?

U ong ha U:

"Hooid, ko Trai, Me tip ba nga ïeid ïa Me."

U ong ha u:

"To bsa ïa ki khun-'langbrot jong Nga."

U la ong biang ha u:

"Ko Simon, khun u Jona, me ïeid ïa Nga?

U ong ha U:

"Hooid, ko Trai, Me tip ba nga ïeid ïa Me."

U ong ha u:

"To bsa ïa ki khun-'langbrot jong Nga."

U ong ha u ha kaba laisien :

"Ko Simon, khun u Jona, me ïeid ïa Nga?"

U Petrus u la sngewsih ba U la ong ha u laisien: "Me ïeid ïa Nga?" bad u la ong ha U:

"Ko Trai, Me tip ïa kiei kiei baroh: Me tip ba nga ïeid ïa Me."

U la ong ha u:

"To bsa ïa ki 'langbrot jong Nga. Shisha, shisha, Nga ong ha me mynba me la dang samla, me la panpoh ïa lade, bad me la ïaid kat shaba me mon;

Khie, leit bran-bran to ïathuh ïa ki synran jong U ba U la mihpat. *(Page 341)*

hynrei ynda men tymmen, men kner la ka kti, bad uwei pat un pyn-panpoh ïa me, bad un ïalam shaba mem mon."

Te U la ong ïa kane, U pyni da ka jingïap kaba kumno un pyndon-burom ïa u Blei. Ynda U la lah ong ïa kane, U ong ha u:

"Bud ïa Nga."

Haba u Petrus u phai, u la ïohi ïa uta u synran [1] uba u Jisu U ïeid, ba u bud, (uba la shaniah ruh ha ka shadem jong U, ha ka jingkhawai-miet, bad la kylli: "Ko Trai, uei uta uban die noh ïa Me?").

Kumta, haba u Petrus u ïohi ïa uta, u ong ha u Jisu:

"Ko Trai, une pat kumno?"

U Jisu U ong ha u:

"Lada Nga mon ïa u ban sah haduh ba Ngan da wan, sa-lei ïa me? Ma-Me to bud ïa Nga."

Kumta kane ka ktien ka la phriang hapdeng ki parabangeit, ba uta u synran un ym ïap. Pynban u Jisu Um shym ong ha u: "Un ym ïap," hynrei: "Lada Nga mon ïa u ban sah haduh ba Ngan da wan, sa-lei ïa me?"

357. U Krist U paw ha u lum Galileïa ha ki Apostol. *Mt. 28:16-20. Mk. 16:15-18.*

Te ki khatwei ki synran ki la leit sha Galileïa, sha u lum uba u Jisu U la ïabuh. Bad haba ïohi ïa U, ki la mane; hynrei don ruh kiba la artatien. Te u Jisu U wan hajan, U la kren bad ki, U ong:

"La ai ha Nga ïa ka bor baroh ha bneng bad ha khyndew."

(1) U Ïoannis, nongthoh Gospel.

U la ong ruh ha ki:

"Namarkata, to leit satlak ka pyrthei, to hikai ïa ki bynriew baroh, bad to ïalap ïa ka Gospel ha ki jynthaw baroh, da pynbaptis ïa ki ha ka kyrteng u Kpa, bad u Khun, bad u Mynsiem Bakhuid; da hikai ïa ki ban rakhe ïa kiei kiei baroh kat kiba Nga la hukum ïa phi. Uto uba ngeit bad ba la pynbaptis, un lait-ïm: hynrei uto ubym ngeit un sha-pynrem. Kine ki dak-ki-shin ruh kin bud ia kito kiba ngeit: ha ka kyrteng jong Nga, kin beh noh ïa ki ksuid-ki-khrei, kin kren da ki ktien-ki-thylliej bathymmai; kin rah ïa ki bseiñ, bad lada kin dih eiei kaba pynïap, kan ym pynsniew ïa ki; kin buh ïa ki kti ha ki bapang bad kin koit. Hakhmih ruh, Nga don ryngkat bad phi man la ka sngi, haduh kaba wai noh ka pyrthei."[1]

358. Kiwei pat ki Jingpaw jong u Jisu.

Kam. 1:2-3. I. Kor. 15:5-8.

Ha kiba (ki Apostol) U la pynpaw im ruh ïa lade, hadien ka jingshahshitom jong U, da ki bun tylli ki sabut, haduh kata ka sngi kaba la shim noh ïa U sha jrong, U paw ha ki haduh sawphew sngi, bad U kren shaphang ka hima jong u Blei; bad ba la ïohi ïa U da u Kephas, bad hadien kata da ki khatweingut. Nangta, palat sanspahngut ki parabangeit ki la ïohi ïa U, ryngkat: bun na kita ki

(1) Namarba u Jisu U la kular ban ïaisah bad la ka Balang kumta, ka Balang jong U kam lah ban bakla. Kan ïai-hikai hok bad beit haduh ban da wai noh ka pyrthei.

sah haduh mynta, bad kiwei ki la ïohthiah.[1] Hadien kata la ïohi da u Jakob, nangta da ki Apostol baroh. Hynrei khatduh khatwai, la ïohi da u Paulus ruh.

3. Ka jingkiew u Jisu sha bneng.

359. Ki Jingkyntu bakhatduh.

Lk. 24:46-49. Kam. 1:4-8.

Te katba U dang ïabam lang bad ki, U la hukum ïa ki ban ym leit noh na Jerusalem, hynrei ban ap ïa ka jingkular jong u Kpa, U ong:

"Ngan phah ha phi ïa Uba[2] la kular jong u Kpa jong Nga: hynrei to ïashong ha ka nongbah, tat haduh ynda la pynkup ia phi da ka bor na jrong, ba phi la ïohsngew na ka shyntur jong Nga: naba shisha u Ïoannis u la pynbaptis da ka um; hynrei sa khydiat sngi naduh mynta, yn pynbaptis ïa phi da u Mynsiem Bakhuid."

Kumta kito kiba la ïadon lang, ki la kylli ïa U, ki ong:

(1) Na kito ki sanspahngut kiba la ïohi ïa u Jisu, don kiba dang im, bad don kiba la ïap, haba u Paulus Bakhuid u thoh ïa kane ka shithi, kumba arphew saw snem hadien ka jingkiew u Jisu sha bneng.

(2) U Mynsiem Bakhuid uban pyntngen bad sah bad ki synran jong U (Ïoan. 14:16; 15:26); Uban hikai bad pynkynmmaw ïa kiei kiei baroh kiba U la ong. (Ïoan. 14:26).

"Ko Trai, hato ha kane ka por Men khyllie ïa ka hima Israel?"

Hynrei U la ong ha ki:

"Kam dei ïa phi ban tip ïa ka ïa ne ka por, kaba u Kpa U la buh ha la ka bor. Hynrei phin ïoh ka bor jong u Mynsiem Bakhuid, Uban hiar ha phi, bad phin long sakhi ïa Nga ha Jerusalem, bad baroh ka Judia, bad Samaria, bad shaduh bakut ka pyrthei. Kumne la thoh, bad kumne ka dei ïa u Krist ban shah bad ban mih-pat na baïap ha ka sngi balai, bad ha ka kyrteng jong U yn ïalap ïa ka jingpynshitom kylla-jingmut bad ka jingmap ïa ki pop, ha ki bynriew baroh, da kaba sdang na Jerusalem. Phi pat phi long ki sakhi ïa kine kiei kiei."

360. U Krist U kiew sha bneng.

Mk. 16:19-20. Lk. 24:50-53. Kam. 1:9-12.

Te ynda U la lah kren ïa kine kiei kiei baroh, U la ïalam ïa ki shaduh Bethania; bad haba U la rah ïa la ki kti, U la kyrkhu ïa ki. Ka la jia ruh katba U kyrkhu ïa ki bad ki dang ïakhmih, U la khlad noh na ki bad la rah ïa U sha bneng. Bad u lyoh u la kah noh ïa U na ki khmat jong ki. Bad ïa u Trai Jisu la shim noh sha bneng bad U shong ha kamon jong u Blei. Te katba ki dang ïapeit shaiñ ba U kiew sha bneng, hakhmih, arngut ki rangbah, kiba kup da ki jaiñkup balieh, ki la ïeng hajan jong ki, ki la ong ruh :

"Ko rangbah Galileïa, balei phi ïa-ïeng khmied sha bneng? Une u Jisu Uba la shim noh na phi sha bneng, Un sa wan kumjuh kumba phi la ïohi ba U leit sha bneng."

Te ynda ki la ïamane ngon, ki la leit phai noh sha Jerusalem da ka jingkmen bakhraw, na u lum ba la khot Olib, uba hajan Jerusalem shi-sabbat lynti[1] Bad ki la sah borabor ha ka tempel, ki ïaroh bad kyrkhu ïa u Blei.

Hynrei haba ki la ïamih noh, ki la ïalap kylleng; u Trai ruh U ïarap lem bad pynskhem ïa ka ktien da ki dak-ki-shin kiba bud.

361. Ka Jingpynkut jong u Ioannis.

Ioan. 20:30-31; 21:24-25.

U Jisu U la leh hakhmat ki synran la jong bun ruh kiwei pat ki dak,[2] ïa kiba ym shym la thoh ha kane ka kot. Hynrei ïa kine kiei kiei la thoh ba phin dup ngeit, ba U JISU U LONG U KRIST: U KHUN JONG U BLEI; bad da kaba ngeit, phin ïoh ïa ka jingim bymjukut ha ka kyrteng jong U.

Une[3] u long uta u synran, uba ai sa-khi shaphang kine kiei kiei, u la thoh ruh ïa kine kiei kiei: bad ngi tip ba ka sakhi jong u ka long ka bashisha. Hynrei don ruh shibun kiei kiei kiba u Jisu U la leh, kiba lada yn thoh kawei-pa-kawei, nga tharai, wat ka pyrthei hi kan ym ngiam[4] ïa kita ki kot kiba dei ban thoh.

(1) Kumba shiteng mer. Kane ka rukom thew jingjngai ka long ba lada uno-uno u leit jingleit tang kat kane ka jingjngai, um pynkheiñ ïa ka sngi Sabbat.

(2) Ki kam-phylla · bad kiwei ki kambah.

(3) U Ïoannis, Nongthoh jong ka Gospel.

(4) Don bun bah ki ktien bad ki kam jong u Jisu, ïa kiba u Ïoannis um shym la thoh lut.